Prof. dr. Nicolae Cornățeanu

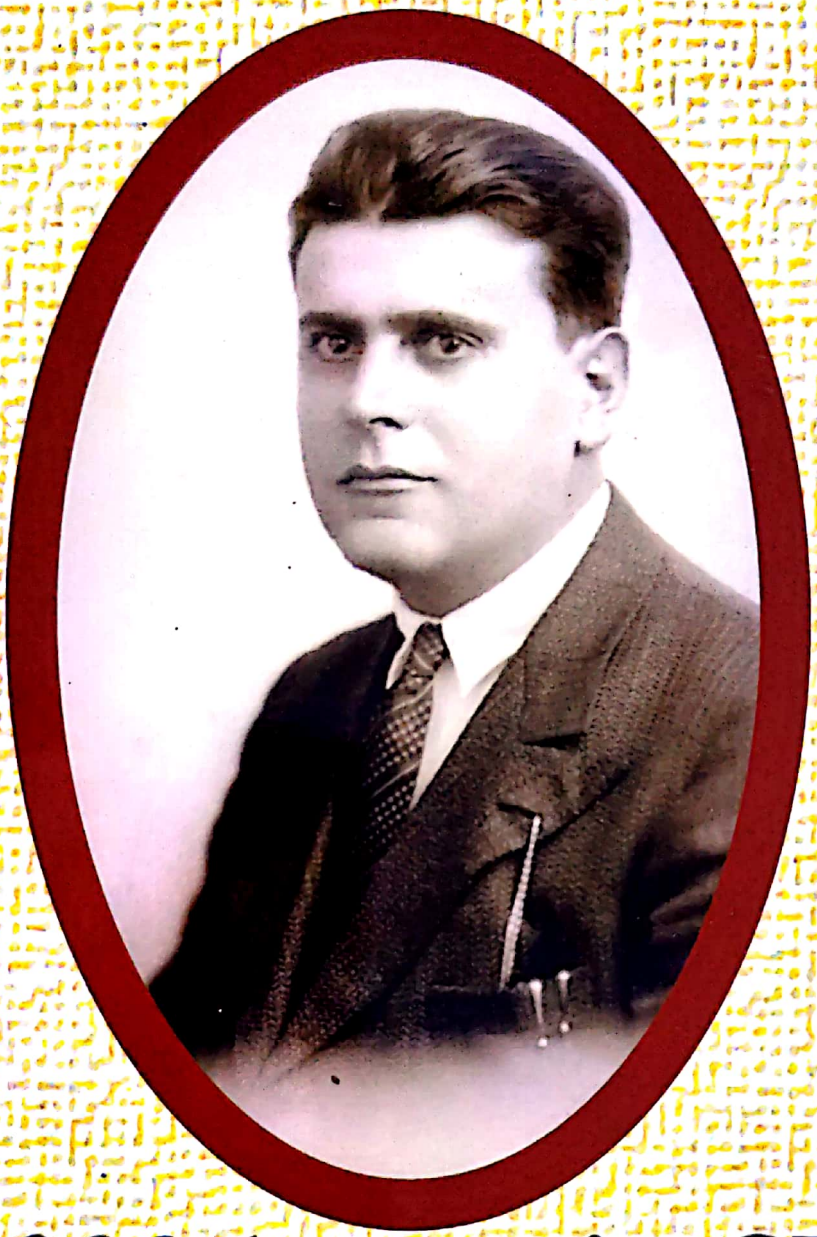

30.000 km prin SUA
1935-1936

editura pim - iaşi

Scanned with OKEN Scanner

Prof. dr. Nicolae Cornăţeanu

30.000km prin SUA 1935-1936

Editura PIM
IAŞI, 2014

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Tehnoredactare: **Delia Gogu**

Coperta: **Viorel Iulian Peştean**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CORNĂŢEANU, NICOLAE D.
30000 km prin SUA - 1935/1936 / Niclae D. Cornăţeanu ; pref. şi o evocare semnate de prof. dr. ing. Viorel I. Peştean. - Iaşi : PIM, 2014
ISBN 978-606-13-1718-9

I. Peştean, Viorel Iulian (pref.)

63
338.43(73)

PROF. UNIV. DR. N. CORNAȚEANU

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins:

Prefaţă ... 7
Evocare Nicolae Cornăţeanu (1899-1977) ... 14
Plecarea prin Berlin ... 21
Agricultura Germană ... 23
Amintiri din insula mare a Brăilei in Berlin ... 27
Hamburg. Transatlanticul „Prezident Harding". Lapte si alcool ... 29
Prin New-York ... 31
Un hotel gigant ... 34
Spre Ithaca şi Cornell University ... 35
Viaţa universitară ... 38
Prima excursie agricolă ... 39
Mâncaruri şi prieteni ... 42
Ceva despre marea criză mondială. Teoria lui Warren şi Pearson ... 46
Cât de repede se cumpăra o maşina in SUA ... 50
La Albany, capitala statului New-York. Săptamâna fermierilor ... 52
Cascada Niagara. Un sat de indieni ... 54
Chicago, oraşul la superlativ ... 56
Cel mai mare abator al lumii ... 58
Maşini şi mecanizare rentabilă ... 60
Printre românii din Chicago ... 61
Peste Mississippi în Iowa (Aiova). Patria porumbului ... 62
La universitatea din Ames ... 65
Sociologia rurală. Cel mai interesant club: 4H ... 66
Biroul fermierilor, tranziţie între Cameră Agricolă şi Sindicat ... 69
Agronomul Henry C. Wallace şi criza agricolă ... 70
Spre Dakota de sud, Dakota de nord şi Minnesota ... 72
O şcoală cu 5 clase într-o cameră. Rapid City. Monumentele celor 4 presedinţi ... 76
La Bismarck (Dakota de nord). Tragedia generalului Custer ... 82
O indiancă celebră, Sakakawea (Femeia pasăre) ... 83
Prin Minnesota. Minneapolis şi St. Paul ... 84
Printre fermierii elveţieni din Wisconsin ... 86
Din nou în Iowa. Un poliţist extrem de amabil. Expoziţia agricolă din Ames ... 88
Prin regiunea bumbacului ... 90
La Blyteville. Un student mărinimos ... 93
Prin regiunea grâului Kansas ... 97
Ce e dry-farmingul şi sistemul Lister ... 100
Prin preeriile bizonilor ... 102
La un mare fermier din far-vest ... 103
Lincoln, capitala statului Nebraska. Toate ministerele într-o singură clădire ... 104
Rămas bun Iowa ... 105
Procesul Hauptmann. Răpitorul copilului lui Lindberg ... 106
Prin valea La Platte - Nebraska ... 108

Scanned with OKEN Scanner

Un călăreţ original. Un student traversează ţara cu autostopul (9.000 km). Cody, oraşul lui Buffalo Bill 109
Yellowstone. Cel mai mare parc al lumii 110
Spre Salt Lake City, oraşul Mormonilor. Brigham Young, 27 de neveste şi 56 de copii 111
Prin Nevada. Reno, oraşul divorţurilor 113
Ţara făgăduinţei. California 114
San-Francisco (Frisco). Scurt istoric 116
Prin pădurea de arbori uriaşi Sequoia giganteia 119
Oregon. Tragedia convoiului Donner. Cel mai mare restaurant al lumii 120
Stăvilarul gigant: Grand Coulee. Moro: comparaţie cu Bărăganul 123
Crater Lake, o minunăţie a SUA 124
Un mic bilanţ asupra celor constatate în SUA. 127
Universităţile Berkeley şi Stanford. Printre milionarii de la Santa Barbara 130
Santa Monica – Hollywood – Los Angeles 133
La Marele Canyon, o altă minunăţie a SUA 134
Prin Texas. Expoziţia centenială. 137
Louisiana. Cea mai mare păcăleală din istorie. Pe urmele lui Chateaubriand 138
Washington D.C. 140
Ministerul de Agricultură central 141
Mount Vernon. Casa şi mormântul lui Washington 143
O paralelă între Washigton şi Napoleon 144
Ultima etapă pe pământ american. Spre New-York 144
Prin Franţa. Paris, apoi pe urmele războiului 1914-1918 146
Prin Elveţia. La Uniunea Plugarilor elveţieni 150
Prin Tirol la Viena. Budapesta 151
La vama românească. Încurcături cu maşina 152
Harta SUA 154
Lista lucrărilor Prof. Nicolae Cornăţeanu 155

Scanned with OKEN Scanner

PREFAŢĂ

Descoperirea continentului american la 12 octombrie 1492 de către italianul genovez, navigator, Cristofor Columb, sub pavilion portughez, prin debarcarea pe insula Watling, astăzi San Salvador, a fost receptată ca un eveniment crucial în evoluţia economică şi socială a omenirii întregi de pe planeta Pământ. Dar atunci, crezând că au ajuns în Indii, Columb şi navigatorii săi şi-au văzut de ale lor...

În secolele ce au urmat însă, vechile continente şi în special Europa au realizat că era o lume nouă, care se arăta aşa prin particularităţile reliefului, climei; prin. fizicul şi modul de viaţă al băştinaşilor. Bogăţiile găsite acolo de către navigatorii acelui timp au stârnit interesul şi lăcomia regilor şi împăraţilor, dar mai ales speranţa oamenilor în nevoi şi cu aspiraţii la un trai mai bun. Aşa a început popularea continentului miraculos, care a progresat lent până către sfârşitul secolului al XVIII-lea, din cauza dificultăţilor de transport maritim pe distanţe neobişnuit de mari pentru acel timp.

Evoluţia şi frământările sociale care au. urmat în lume, au determinat o intensă populare a continentului; prin acţiuni de organizare statală şi plasarea cetăţeanului în sfera drepturilor naturale, culminând cu „Declaraţia de Independenţă”, la 4 iulie 1776, în urma căreia a fost ales primul preşedinte al Uniunii Statelor Americane (USA), George Washington (1732 - 1799).

După înfăptuirea istorică a formării statului american, evoluţia economico-socială a înregistrat un progres uimitor, prin organizarea administrativă, încurajarea iniţiativei private cu sprijin de stat; dar mai ales prin ingeniozitatea curajoasă a cetăţenilor care erau fericiţi să constate că noul stat este patria lor, dăruind toate capacităţile pentru bunăstare.

Criza economică din Europa de la sfârşitul secolului al XIX-lea (1891 - 1895), perioadele de foamete repetate, culminând cu aceea din Irlanda şi creşterea explozivă a populaţiei din Asia, au determinat un aflux puternic de colonizare a continentului american, încât pe la sfârşitul secolului al XIX-lea exista o populaţie de aproape 100 de milioane locuitori. Fenomenul în sine a fost uluitor; emigranţii au fost încorporaţi în linişte şi au trecut imediat la muncă grea, construind o ţară ce a surprins total lumea veche. Oameni din toate ţările, de toate felurile, vizitau America pentru a cunoaşte miracolul şi a dobândi o experienţă folositoare ţării şi persoanei lor. Astfel, încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, America devenea obiectivul cel mai interesant de studiu economico- social, ca sursă de inspiraţie pentru progresul dorit de ţările vechilor continente. Personalităţi importante şi persoane obscure au vizitat America şi au scris materiale de toate tipurile despre cele cunoscute pe noul continent.

În ţara noastră, dintre lucrările mai cunoscute care au descris America în a doua jumătate a secolului XX, sunt reţinute de către cei care au trecut prin acel timp, numai câteva, însă reportajele, conferinţele sau scurtele note de călătorie au fost nenumărate. Cele mai citite şi invocate cărţi au fost: „America ogarului cenuşiu” de Romulus Rusan şi „Grăbit prin America” de Teodor Marian. Dar, oamenii din generaţiile vârstnice de azi au avut o mare surpriză în anul 1956 prin apariţia lucrării „Ce am văzut în SUA şi Canada” publicată în

Scanned with OKEN Scanner

traducerea din limba rusă, scrisă de ministrul agriculturii al URSS, Vladimir Maţchevici şi prezenta vizita-excursie a lui Nikita Sergheevici Hrusciov în statele amintite, pentru cunoaşterea stării agriculturii celei mai avansate din lume la acel timp. Acestea erau sursele „oficiale" care permiteau a cunoaşte într-o anumită măsură America, pentru cititorul obişnuit.

Înainte de cele amintite mai sus însă, noi avem o lucrare ce prezenta SUA în urma unei călătorii de studii, foarte temeinic realizată, însă în condiţiile postbelice, autorul ei, profesorul Nicolae Cornăţeanu, nu a mai fost în măsură să o publice, fiind victimă a represiunilor cunoscute asupra intelectualilor acelui timp.

Lucrarea profesorului Nicolae Cornăţeanu elaborată baza notelor de studii şi călătorie în 28 de state americane, a fost şi a rămas ilustrarea unei experienţe de excepţie pentru acel timp. Într-o altă variantă, autorul a imitat experienţa celebrului personaj „mister Fogg" din cartea lui Jules Verne „Ocolul pământului în 365 zile". Şansa de a avea astăzi posibilitatea de a cunoaşte această lucrare, şi prin ea, de a „vizita" America anilor 1935 – 1936, ne-o oferă descendenţii familiei eminentului profesor dr. Nicolae Cornăţeanu, care au păstrat-o până în aceşti ani.

Nicolae Cornăţeanu, un tânăr profesor de „Economie rurală" la Facultatea de Agricultură Herăstrău-Bucureşti, şef al Secţiei de Economie rurală din Institutul de Cercetări Agronomice al României, fost colaborator apropiat al lui Dimitrie Gusti în cercetările de statistică social-economică, a avut şansa ca marele profesor să-i obţină o bursă Rockefeller pentru studiul „Economiei agrare" în SUA. Din studiile postdoctorale şi notele sale zilnice şi de călătorie, precum şi din consultarea unei bogate bibliografii, a elaborat, după mai mulţi ani, o lucrare profundă în care a descris viaţa şi activitatea americanilor, cu orientare directă asupra învăţământului, cercetării şi practicii agricole, introducând în context şi numeroase analize cu privire la starea economică şi civică, şi la statistică ş.a.

Şansa lui apărând dintr-o întâmplare, se impunea un timp scurt de pregătire de călătorie, incât profesorul nu dispunea de timp pentru a programa o activitate sistematică de studii şi vizite, dar orientarea sa dupa debarcarea pe noul continent, a condus la rezultate ce puteau fi dobândite chiar dup[ă studiul unei înalte comisii de specialişti. A fost un mare succes, fiind însoţit de mica sa familie, în care fiica Sanda (Sanduţa), abia împlinea şapte ani, şi găim frecvente invocări legate de prezenţa ei în această călătorie.

Deşi această lucrare a rezultat pe baza unor note de curs şi de călătorie, prin modul ei de elaborare se prezintă ca un adevărat studiu asupra obiectivelor principale propuse de autor. Conţinutul său ne oferă informaţii despre organizarea şi funcţionarea unor importante instituţii de învăţământ superior agronomic, organizarea şi funcţionarea unor ferme, cu cele mai variate profile de activitate, organizarea cercetărilor şi aplicarea practică a rezultatelor obţinute. În condiţiile oferite de deplasarea cu automobilul pe mari distanţe, autorul preazintă descrierea geografică şi natura, starea localităţilor şi activitatea oamenilor; viaţa diurnă de muncă şi cea din timpul de weekend, viaţa familiilor care l-au găzduit etc. Vedem deci, că autorul a urmărit un complex de factori, care studiaţi în conexiune, pot oferi o imagine

Scanned with OKEN Scanner

cuprinzătoare asupra unor zone de mare interes pentru cunoaşterea Americii de către noi românii.

Stilul expunerii lucrării se exprimă printr-o scriere cursivă, prin cuvinte şi expresii formulate natural, în scopul oglindirii ideilor şi stărilor analizate. Frazele formulate sugerează o gândire profundă, însoţită de o inteligenţă nativă, sclipitoare, încât analizând integral unele teme, ne duc la ideea că întâmplarea ar fi putut să-l facă pe profesorul Cornăţeanu un mare scriitor al timpului său. Descrierea naturii, a mediului rural sau citadin; oglindirea unui portret, descrierea evenimentelor sociale, sunt realizate la nivelul unui condei clasic al timpului său, fără minimă ostentaţie. O spunem cu toată convingerea.

Organizarea stagiului: său postdoctoral a început simplu. Fundaţia Rockefeller, la propunerea profesorului Dimitrie Gusti, i-a acordat profesorului N. Cornăţeanu o bursă lunară de studii în sumă de 200 dolari pentru o perioadă de un an întreg: 11 octombrie 1935 – 11 octombrie 1936.

Centrul primar de studiu era programat la „Cornell University", din oraşul Ithaca, la şapte ore distanţă de metropola New York, făcând o oprire iniţială la giganticul centru Rockefeller. La „Universitatea Cornell" era aşteptat de renumitul profesor de economie rurală Dwight Sanderson, care ne vizitase ţara cu puţin timp în urmă, şi ca totdeauna în asemenea cazuri, se punea speranţă în sprijinul unor importante personalităţi. Tot la „Cornell" lucra celebrul profesor G. F. Warren, care l-a primit călduros pe tânărul nostru profesor; la fel şi profesorul Scoville, titularul cursului de „Valorificarea fructelor" (1935).

Excursiile organizate de Facultatea din „Universitatea Cornell", a cărei faimă era cunoscută la acel timp, sunt descrise detaliat, de către profesorul Cornăţeanu, accentuând asupra aspectelor tehnologice avansate, asupra organizării şi funcţionării fermelor şi a locului specialistului în procesul de muncă, cu finalizare prin analiza beneficiului obţinut, la modul general.

În universitatea amintită, profesorul Cornăţeanu făcea parte dintr-un grup cu persoane din alte state ale lumii şi din SUA. Din Uniunea Sudafricana, Austria, China, Japonia, al căror comportament l-a studiat cu interes, el reprezentând factura psiho-socială a naţiunii respective. Dar, statutul său didactic i-a atras interesul pentru a urmări metodele de expunere, lucrările de seminar şi publicaţiile profesorilor Sanderson şi Warren, remarcând faptul că acesta din urmă era şeful compartimentului de „Economie agrară" şi că a început activitatea cu doi asistenţi, iar în acel moment exista acolo un adevărat institut, iar el, profesorul Warren trecea a fi „şeful spiritual al economiei agrare americane" (1935). Avea deja colaborator pe F. A. Pearson, care era un specialist de renume. Cei doi profesori au emis ipoteza, devenită „la modă", cu explicaţii asupra crizei mondiale, dar mai ales a celei din America, ce tocmai se încheia (1935), iar profesorul nostru făcea, la fel, o analiză cât se poate de pertinentă la această temă şi ne mai spunea că profesorul Warren a jucat un rol important pe plan naţional, în luarea măsurilor monetare prin care America a ieşit din acea criză ce a zguduit economia mondială.

Constatăm uşor că „Universitatea Cornell" i-a prilejuit profesorului Cornăţeanu momente importante de cunoaştere şi perfecţionare profesională.

O descriere la fel de analitică şi atractivă ne-a lăsat autorul asupra oraşului Albany, capitala statului New York, unde funcţiona un minister de agricultură excelent organizat, iar absolvenţii universităţii aveau o asociaţie

Scanned with OKEN Scanner

care îi lega permanent de „Alma-mater" cu scopul perfecţionării continue şi preluării tehnologiilor noi în practica fermelor de producţie.

Aici se încheia semestrul I al studiilor sale, iar analizând situaţia, şi-a propus să facă un circuit, după ce şi-a cumpărat un automobil dintre cele mai bune, un „Ford tip 1935", care l-a purtat 30.000 km în 28 state americane, urmând Europa şi apoi ţara sa. Aşa funcţiona un „Ford" din anul 1935.

Călătoria sa în prirnui circuit a început la 29 februarie 1936, vizitând Cascada Niagara şi în apropierea ei o interesantă localitate de indieni, iar de aici a plecat la Chicago, în statul Illinois, despre care descrie vertiginoasa dezvoltare a oraşului, care avea 12 case şi 70 de locuitori în anul 1830, iar în 1935 număra 4,5 milioane de suflete. Aici aduce informaţii despre gigantica bursă de mărfuri din Chicago, când într-o zi s-au încheiat tranzacţii pentru 450.000 vagoane de marfă. Tot cu acea ocazie, profesorul Cornăţeanu a făcut o descriere asupra activităţii „celui mai mare abator de vite al lumii", unde se sacrificau zilnic un număr aproape incredibil de animale, fantastic: 20.000 porci, 20.000 oi, 7.000 bovine. A completat aici şi cu informaţii despre organizarea activităţilor de sacrificare şi expediere, ş.a.

Profesorul Nicolae Cornăţeanu ne-a lăsat prima descriere pertinentă despre imensul teritoriu al SUA, cunoscut azi sub denumirea „Cordonul porumbului", care se întinde în statele Iowa, Illinois, Missouri, Minnesota şi Nebraska, unde ocupă milioane de hectare în fiecare stat. Aici face o descriere scurtă a cursului impetuosului fluviu Mississippi, a climei, solului, organizării fermelor, lucrărilor de cultură oentru porumb, recoltatul, cu tot ce este esenţial pentru a obţine producţie de la această miraculoasă plantă a lumii noi.

În statul Iowa a urmat un studiu de „sociologie rurală" la Universitatea din Ames, unde facultatea de agricultură ocupa un loc foarte important. Aici s-a implicat în studii la fel de interesat ca la „Cornell", urmărind şi activitatea celebrului club denumit „Club 4H" din Otumva, unde prin activităţile desfăşurate se cultivau: mintea, sănătatea şi forţa (mâinile). În acest club se efectuau activităţi practice formative pentru novici şi avea un mare număr de membri.

Un etalon de mândrie profesională agronomică a americanilor a fost şi a rămas in timp, Henry Walacce, ministru al agriculturii şi Vicepreşedinte al SUA, care a contribuit în mare măsură la stingerea crizei din agricultură, fapt pentru care fermierii i-au adus o caldă preţuire. Contribuţia sa la crearea hibrizilor de porumb şi la extinderea lor în SUA a primit o recunoaştere istorică. În această problemă, profesorul Cornăţeanu, la fel ca şi ing. Dumitru Andronescu, care a obţinut un doctorat în biologia porumbului înaitea vizitei sale, nu s-a gândit la aducerea hibrizilor de porumb în ţară pentru a fi cultivaţi. Abia în anul 1956 s-au ocupat de această problemă Bucur Şchiopu şi Nicolae Giosan.

Continuând pe inelul călătoriei sale de studii, profesorul nostru a a ajuns în Dakota de Sud, Dakota de Nord şi Minnesota, state cu populaţie redusă, unde prindeau extindere culturile furajere, de cereale păioase şi înflorea economia vitelor. A ajuns şi în Wisconsin, stat binecuvântat de elveţienii care au emigrat acolo, iar apoi s-a reîntors în Iowa pentru marea expoziţie naţională de la Ames.

Scanned with OKEN Scanner

Cu vizitarea expoziţiei de la Ames se încheia a doua sa etapă de studii în SUA şi se întorcea în Urbana, capitala statului Illinois, unde îl căuta pe Petre Pană, fiul cunoscutului mare agricultor Pană Aurelian. Aici, în baza recomandării profesorului Warren, a fost primit cu multă bunăvoinţă de către profesorul Bennet, vizitând numeroase ferme în care se dezvolta viguros mecanizarea, în sprijinul producerii furajelor pentru intensificarea creşterii animalelor. A trecut apoi în Arkansas, ajungând în Mississippi, oraşul Memphis, în anul în care se născuse celebrul, de mai târziu, Elvis Presley. În această zonă a urmărit în special cultura bumbacului. A urmat vizita în statul Kansas unde a studiat Dry-farmingul, adică practica agriculturii în condiţii de secetă, în unele perioade ale anului, şi Sistemul Lister, cu specificul semănatului pe fundul rigolelor, asigurând umiditatea pentru răsărirea plantelor, şi acoperirea lor treptată (a rigolelor) pe măsură ce plantele cresc. Este sistemul aplicat la noi după anul 1960 în zonele cu nisipuri, pentru plantaţiile de pomi şi viţă de vie, unde s-au distins prin rezultate uimitoare, profesorii Marius Popescu, Mircea Oprean şi Petre Baniţă, de la Facultatea de Agronomie a Universităţii Craiova. Opera a fost devastată după anul 1989, în baza dreptului de proprietate de la tata", astfel fiind înţeles acest drept de către noii proprietari.

Din Kansas profesorul Cornăţeanu a ajuns în Far-west, unde se practica marea agricultură, cu ferme pe zeci de mii de hectare, mecanizare extinsă şi probleme de transporp şi păstrare a recoltei.

După incursiunile descrise, profesorul Cornăţeanu şi-a luat rămas bun de la Iowa pe data de 1 iulie 1936. De la această dată şi-a propus înconjurul teritoriului american, trecând în Nebraska, vizitând oraşele Cody şi Buffalo-Bill; apoi Yellowstone, cel mai mare parc din lume, în suprafaţă de 867.000 ha; şi Salt-Lake-City, oraşul Mormonilor. A mai trecut prin Utah şi, în fine, a ajuns în California, „Ţara făgăduinţei" despre care spunea **„California este cununa de lauri pusă pe capul unui popor format din aluatul adus de toate popoarele lumii"**. A descris California şi oraşul San Francisco în genul unui maestru pelerin, oferind un vast conţinut de informaţii legate de evoluţia acestui stat sub toate aspectele. În mod special a descris universităţile Berkeley şi Stanford; a vizitat Santa Monica, Hollywood-ul, oraşul Los Angeles ş iMarele Canion. Nu a ocolit nici celebrul stat Texas şi statele învecinate Golfului Mexic, îndreptându-se spre Washington.

Ajuns la Washington, profesorul Cornăţeanu a vizitat Ministerul Agriculturii al SUA, unde trona celebrul Henry Wallace şi a fost profund impresionat de maiestuozitatea exterioară şi interioară a instituţiei şi, mai ales, de sprijinul acordat de statul american fermierilor pentru a învinge criza. Acolo i s-a confirmat cu adevărat că profesorul Warren pentru care venise la studii postdoctorale era o personalitate recunoscută în plan naţional. A plecat apoi spre New York, pentru revenirea în ţară,pe cere 1-a descris cu datele esenţiale, interesante oe tru cititorul iubitor de cunoaştere.

La finele unui an de studii şi călătorii pe teritoriul a 28 de stat americane, profesorul Cornăţeanu a ţinut să exprime concluziile sale după o experienţă care i-a îmbogăţit orizontul de instruire profesională, dar şi pe acela de cunoaştere a „lumii noi" şi a principiilor pe care s-a construit şi se dezvoltă cu

Scanned with OKEN Scanner

totul surprinzător. Iată concluziile pe care le-a lăsat în lucrarea sa atât de valoroasă şi atât de simplu intitulată „30.000 km prin SUA - 1935-1956".

1) Autorul pune în prim plan „uriaşa selecţie naturală" prin care. grupurile etnice de pe vechiul continent european au colonizat teritoriul: „cei cu sete de muncă, oameni persecutaţi în luptele politice sau religioase". Apoi implică „selecţia" în lupta individuală sau de grup pentru prosperare, unde libertatea universală permite celor destoinici să se ridice în plan material şi social, în funcţie de calităţile personale şi de rezultatele muncii lor, ignorând mentalităţile feudalo-burgheze. Acest proces începea din familie, unde copiii erau educaţi, de mici, să lupte cu nevoile vieţii. Un mare fermier nu ezita să-şi îndepărteze propriul fiu de la exploataţia sa, dacă acesta nu avea chemare către agricultură, sprijinindu-l spre altă ocupaţie,

2) In rândul al doilea este pus „conceptul de libertate" afişat chiar de la intrarea pe pământ american, unde troneară „Statuia libertăţii", dăruită Americii de către celebrul inginer francez Gustave Eiffel. Acest concept este invocat şi aplicat cu antiteze sa, astfel: **„Libertate în cele bune - constrângere în cele rele"**. Acest principiu a determinat America de a-l promova în toate timpurile, înlăuntru şi înafara ei, fiind considerată astăzi un model pentru stindardul libertăţii.

3) Concepţia americană despre ban şi rolul său în viaţa omului spune că adunarea banilor pur şi simplu, fără o utilizare productivă imediată, dăunează economiei naţionale. Ea arată lipsa de încredere în piaţa economico-financiară, iar americanii nu au căzut în această capcană; depuneau economiile în bănci, la case de economie, practicau schimbul bancar; într-un cuvânt, mişcau banii ca să aducă bani,

4) Principiul fundamental pentru interesul personal de a munci, la americani a fost de la început şi până astăzi „apărarea şi siguranţa proprietăţii şi a plasamentelor (acţiuni bancare şi de altă natură)". Aceasta se baza pe „Legea bunului familial" (Homestead), care a fost opera lui Lincoln, ce a permis colonizarea rapidă a imenselor întinderi ele continentului americano

5) A cineea linie conducătoare care a favorizat progresul american a fost „echilibrata diviziune a muncii în sectoare economice", care au avut măsura de a cuprinde activitatea economică cea mai productivă şi cea mai mare parte a populaţiei în această activitate. Astfel, în anii 1935-1936 ocupaţia populaţiei după profesiuni era împărţită în modul următor: 28,9 % în industrie ; 22% în agricultură; 20,4 % în comerţ şi transporturi; 2% în mine; 0,5% în pescărie şi economie silvică şi 26,2 %, funcţionari şi persoane private.

6) Americanii au introdus între factorii principali de progres „Educaţia", pe care au aşezat-o în frunte, iar profesorul Cornăţeanu o definea ca **„ansamblu de măsuri luate pentru a forma oameni care să se încadreze în sistemul general al cerinţelor societăţii"**. Ei au pus în faţa acestei cerinţe dictonul epocal a lui Thomas Jefferson: „No people can remain both ignorant and free", adică **„Nici un popar nu poate rămâne ignorant şi liber"**. Încă de la început s-au organizat în America societăţi, organizaţii sociale, religioase, profesionale, chiar diferite instituţii nonprofit, care să permită perfecţionarea profesională şi educaţia formativă a omului societăţii în mod permanent, chiar imediat după absolvirea studiilor care le conferea o profesie.

Scanned with OKEN Scanner

Cine vizitează SUA în timpul nostru poate constata după un scurt studiu, că aceste principii fundamentale încă funcţionează, poate nu cu aceeaşi rigurozitate ca în secolul al XIX-lea şi începutul secolului XX, pentru că au apărut în timp şi factori disfuncţionali între care găsim lăcomia, specula, evaziunea, abuzurile financiar- salariale, la care se adaugă producerea banilor fără marfă. În esenţă de aici au plecat marile crize, chiar de la sfârşitul secolului al XIX-lea, care trebuie să ridice un serios semnal de atenţionare pentru viitorul societăţii capitaliste, care deşi nu are un adversar politic organizat, începe să aibă nemulţumirea populaţiilor lumii.

Pentru omul de azi, pătruns de sentimentul educaţiei umaniste, cu orizont civic moral raţional există întrebări asupra justificării unor principii, ce se dovedesc contraumane, cum ar fi: libertatea nelimitată a preţurilor în schimbul şi vânzarea mărfurilor către populaţie, permisiunea de îmbogăţire personală fără nici o limită, în baza sistemului care acumulează valoarea muncii unui număr imens de lucrători; libertatea băncilor private de a aplica orice măsuri care să le asigure profituri nemeritate; la care se adaugă stabilirea salariilor fabuloase pentru funcţionarii bancari, sub motivul transparent al unei capacităţi „geniale" de a acumula bani. Sunt şi ei oameni obişnuiţi care practică o profesie ce trebuie remunerată raţional pe principiul echităţii.

În general, „principiul statului minimal" trebuie reexaminat cu raţiune, în interesul generel al populaţiei fiecărei ţări. Un stat slab nu-si poate apăra cetăţenii oneşti, dar nici pe posesorii de capital când ajung în dificultăţi, şi ce este grav, şi poate deveni dramatic, ne spune că el, statul, la un moment dat, nu poate să-şi apere patria adică ţara, teritoriul pentru care el a fost organizat, iar poporul intră în suferinţă, şi greu se produc redresările în istorie.

În fond, oamenii civilizaţiei de azi ar trebui să trăiască în armonia intereselor, după capacitatea fiecăruia de a produce util pentru sine şi pentru societate. Cei care stăpânesc bazele principale de producţie au nevoie de munca celor mulţi care stăpânesc profesiile şi produc bunurile materiale, şi invers. Proprietarul şi producătorul trebuie să se ridice la nivelul de educaţie şi conştientizare, care să-i convingă de interdependenţa necesară existenţei lor şi progresului; de dreptul fiecăruia la un beneficiu echitabil, controlabil. Toate abaterile exagerate de la acest drept natural au condus la acumulări revanşarde şi la evenimente nefericite pentru oameni şi omenire. Aceasta ne arată că istoria curge ca un fluviu tumultuos ce nu poate fi oprit şi care produce inundaţii catastrofale în mod imprevizibil dacă nu este supus lucrărilor de regularizare. Conducătorii marilor puteri ale omenirii ar trebui să conştientizeze mai vizibil această situaţie care acum începe să devină tot mai nesigură.

Iaşi, martie 2014 Prof. dr. ing. V. I. Peştean

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

EVOCARE NICOLAE CORNĂŢEANU (1899 - 1977)

fondatorul cercetărilor de economie agrară şi contabilitate agricolă

Există oameni al căror drum de muncă rodnică şi afirmare în sprijinul unui domeniu, fie el ştiinţific, administrativ sau economic este brutal închis de cursul istoriei, iar revenirea la trecut este imposibilă. Lovitura este şi mai grea când intervine la o vârstă nici prea tânără, nici înaintată. Victimă a unei astfel de situaţii a fost Nicolae Cornăteanu, care la 41 de ani era surprins de al doilea război mondial şi întrerupt dintr-o activitate ştiinţifică de foarte mare importanţă pentru agricultura românească, care viza starea rentabilităţii şi posibilităţile de înflorire a economiei micii exploataţii ţărăneşti, precum şi a marilor ferme. Era de competenţă remarcabilă, o personalitate de marcă în lumea ştiinţifică a agronomilor.

Modul lent de intrare a ţăranului în statutul de proprietar de pământ la noi, care a fost la dispoziţia marii proprietăţi timp îndelungat, a împiedicat complet formarea unei gândiri economice în activitatea sa de gospodar. Lipsa de instruire l-a limitat la o muncă necesară subzistenţei şi trebuie să recunoaştem că această stare a durat multă vreme, până în zilele noastre. Sunt foarte puţini gospodari săteni care să-şi aşeze activitatea lor pe principii economice de rentabilitate. Vorbim despre cei care ar fi avut posibilitatea să o facă măcar în parte. Din acest punct de vedere starea noastră este cu totul nefavorabilă faţă de proprietarii de pământ din ţările avansate ale Europei, încât cunoaşterea studiilor înaintaşilor noştri de economie agrară şi contabilitate agricolă a devenit o necesitate acută. Un reprezentant strălucit al acestui domeniu a fost Nicolae Cornăteanu, deşi activitatea sa intensă a durat numai 17 ani, până la Războiul început în anul 1940, a continuat până în anul 1968.

Nicolae D. Cornăţeanu s-a născut la 22 februarie 1899 în satul Şocarici, jud. Ialomiţa, azi Călăraşi. A urmat liceul la Tulcea şi a absolvit Şcoala Superioară de Agricultură de la Herăstrău în anul 1923 cu rezultate excelente, fiind creditat imediat cu o bursă de studii la cunoscuta şcoală austriacă «Hochschule für Bodenkulture», unde a obţinut titlul de doctor în ştiinţe agricole, în anul 1926.

Lucrarea sa *„Importanţa şi rentabilitatea creşterii vitelor în România după reforma agrară"* a fost întocmită pe baza unor cercetări concrete în ţară. aducând orientări economice originale în domeniul abordat. Deşi era foarte tânăr, avea 27 de ani, a obţinut aprecieri unanim pozitive asupra pregătirii sale în cadrul concursului organizat pentru ocuparea postului de conferenţiar la disciplina «Economia rurală», fiind numit pe acest post la 1 octombrie 1926.

La scurt timp după numirea în învăţământul agricol superior a primit o bursă de studii pentru specializare în economie agrară la Politehnica din Zürich şi apoi la Uniunea Plugarilor Elveţieni din Brugg. Aici a studiat cu Ernest Laur, un foarte mare specialist în economie agrară. Specializarea sa în Elveţia l-a consacrat definitiv în domeniul acestei ştiinţe, care în paguba agriculturii şi a ţării a fost mereu marginalizată.

La înfiinţarea ICAR, în anul 1929, primul său director, eminentul savant agronom Gh. Ionescu Şişeşti l-a solicitat pe N. Cornăţeanu să ocupe postul de conducere al Secţiei de „Economie Rurală", care era în acel timp, echivalent cu gradul de profesor universitar. Aici, timp de peste 10 ani a desfăşurat o activitate foarte bogată, de mare însemnătate pentru cunoaşterea stării economice a exploataţiilor agricole mici şi mari din ţara noastră, propunând schimbări profunde în organizarea şi activitatea acestora.

În anul 1935 - 1936, N. Cornăţeanu a primit o bursă Rockefeller prin bunăvoinţa marelui sociolog Dimitrie Gusti, studiind fenomenul economic din agricultura americană şi realizînd o aprofundare în specializarea sa.

În SUA a studiat economia rurală la Universitatea Cornell, efectuând o foarte serioasă cercetare în teren asupra organizării fermelor din Berkeley (California), apoi în secţiile de cercetare economică a staţiunilor din Illinois, Kansas şi Minnesota, state care au condiţii naturale relativ asemănătoare celor întâlnite în principalele zone agricole din ţara noastră.

După această pregătire, a fost definitivat ca profesor de economie rurală la Facultatea de Agricultură de la Herăstrău urmând valorosului său dascăl şi colaborator de catedră, profesorul N. O. Popovici-Lupa, care depăşise vârsta de 70 de ani. Fiind conştient că fără influenţă politică nu se pot realiza aspiraţiile de mai bine pentru agricultura românească, N. Cornăţeanu a activat şi în această postură, fiind deputat independent de Ialomiţa, în timpul guvernelor Armand Călinescu şi N. Iorga. Deşi nu împlinise 40 de ani, devenise o personalitate de prim rang în lumea agronomică; astfel că, în anul 1938, era ales preşedinte al „Societăţii Agronomilor", ajungând pe scaunul ocupat înainte de C. Sandu-Aldea. Gh. Cipăianu, Al. Nasta şi Gh. Ionescu-Şişeşti. Era de asemenea, reprezentantul breslei agronomilor în consiliul general al „Asociaţiei Generale a Inginerilor din România". În anul 1939, N. Cornăţeanu este numit ministru al Agriculturii în guvernul Iorga, fiind al patrulea agronom în această înaltă funcţie, care a fost deţinută de P. S. Aurelian, Gh. Cipăianu şi Gh. Ionescu-Şişeşti. Trebuie precizat acest lucru pentru că de la înfiinţarea Ministerului Agriculturii în secolul al XIX-lea, prin insistenţele lui P. S. Aurelian, şi până în 1940, dar chiar şi după ultimul război, acest post a fost ocupat de politicieni mai mult sau mai puţin obscuri, până la faimosul agronom-ministru Angelo Miculescu care a l-a condus timp de 18 ani, cu rezultate foarte bune.

Frământările politice premergătoare războiului din 1940, pe plan european, nu au fost favorabile activităţii sale în funcţia de ministru la agricultură, care a durat doar în perioada de funcţionare a celor două guverne amintite, mai puţin de un an.

Întreaga activitate profesională a profesorului Cornăţeanu s-a desfăşurat în domeniul economiei agrare şi contabilităţii agricole, fiind primul agronom înalt specializat în acest din urmă domeniu. Înalta sa competenţă l-a determinat pe cunoscutul sociolog Dimitrie Gusti să-l solicite pentru a conduce echipa de economişti la tema «*Studiul economic al satelor*» în anii 1929 -1931, sub egida Institutului Social Român. Se ştie că aceste cercetări au stat la baza unor lucrări de sociologie de însemnătate naţională, pentru cunoaşterea reală a economiei satelor.

Scanned with OKEN Scanner

La fel ca mulţi iluştri înaintaşi, N. Cornăţeanu a întocmit lucrări importante pe baza studiilor efectuate în străinătate. Una dintre aceste lucrări a fost *Agricultura şi cooperaţia în Elveţia* (1938). Aflăm aici că în anul 1900, populaţia ce activa în agricultura acestei ţări reprezenta 33% din total şi în condiţii naturale vitrege Elveţia avea o agricultură model, unde micii proprietari aveau o activitate excelent organizată în cooperaţie de o diversitate şi eficienţă impresionantă.

Uniunea Cooperativelor Agricole din Elveţia de Est (germanică) a fost înfiinţată în anul 1883 şi aceasta ţinea atunci o contabilitate strictă în cooperative. Nicolae Cornăţeanu descrie un mare număr de tipuri de cooperative organizate de ţăranii elveţieni începând cu cele de producţie în diverse ramuri agricole şi continuând cu cele de valorificare.

O altă lucrare profundă, de specialitate economică, a publicat sub titlul *Reforma agrară şi gospodăria noastră agricolă,* prefaţată de N. O. Popovici-Lupa. Ea se referea la marea reformă din anii 1919 - 1926 care a dat ţăranilor 5.788.760 ha. În prefaţa lucrării, profesorul Lupa spunea: «*Pentru noul împroprietărit rezultă o mare datorie; aceea ca din bucăţica lui de pământ să scoată cât mai mult câştig, aceea de a duce pe piaţa oraşelor toate alimentele trebuincioase, aceea de a produce pentru export, întrucât exportul produselor agricole formează un însemnat venit pentru ţară*». Din păcate n-a fost să fie aşa decât într-o slabă măsură. Eficienţa micii gospodării de la noi a fost dintre cele mai slabe din Europa, din cauza pulverizării proprietăţii, a lipsei de instruire şi a ignorării cooperaţiei.

Cu privire la reforma agrară avea idei de previziune. Iată-le: «Dreptul de proprietate asupra pământului are anumite graniţe peste care nu se poate trece, pentru că se stânjeneşte interesul statului. În ţara noastră, când s-a văzut că marea proprietate în întinderea pe care o avea, stânjenea din punct de vedere social interesele statului, s-a recurs imediat la reforma agrară. Dacă dreptul de proprietate ar fi fost absolut, nimeni nu s-ar fi putut amesteca în drepturile ce marii proprietari le aveau asupra pământului lor... Tot aşa acum şi cu micii proprietari, statul poate impune multe obligaţii. Şi pe drept cuvânt. Producţia şi venitul principal al României azi e în mâna sătenilor. Orice mică scădere a producţiei aduce şi ţării pagube mari».

Pentru practicarea unei agriculturi eficiente propune măsuri concrete: cooperative de producţie şi de valorificare, diferite societăţi, măsuri de sprijin din partea statului prin asigurarea seminţelor de soi şi vitelor de prăsilă; înfiinţarea şcolilor de agricultură, ferme model, profesori ambulanţi pentru sfaturi agricole. Aceasta la modul general, pentru că statul nu se poate interesa de fiecare gospodărie în parte. Pe de altă parte arată că orice gospodărie agricolă trebuie să funcţioneze ca o mică fabrică unde este necesară o grijă egală pentru obţinerea recoltei, cheltuieli, desfacerea produselor şi cunoaşterea pieţii. În acest scop recomanda: alegerea unui sistem de agricultură potrivit condiţiilor naturale şi social - economice, obţinerea unui capital corelat cu sistemul de cultură, organizarea muncii pentru o productivitate ridicată. Autorul aduce clasificări asupra capitalului funciar activ şi pasiv.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

În anul 1937 profesoral Cornăţeanu a publicat lucrarea *Criza agricolă şi criza agrară*, aducând explicaţii asupra acestui fenomen al economiei care a răvăşit lumea la confluenţa deceniilor 3 - 4 ale secolului nostru. ***El este de acord cu Warren şi Pearson de la Universitatea Cornell din Ithaca. care au susţinut că «pricipala cauză a crizei a fost de ordin monetar şi nu de ordin economic». Ea a fost admisă şi de Roosevelt şi Wallace, preşedintele şi respectiv vicepreşedintele SUA. S-a produs ca o criză de supraproducţie dar şi de subconsum; s-au neglijat principiile rentabilităţii producţiei agricole, existând o mare preocupare pentru venitul brut, neglijând modul de realizare a venitului net, prin efectuarea cheltuielilor care au ridicat preţul de cost şi au diminuat venitul net.*** Profesoral Cornăţeanu arată că pentru atenuarea efectelor crizei este foarte important spiritul de prevedere, spiritul de organizare, mobilitatea şi adaptarea la necesităţile de moment. ***Abordând problema datoriilor ţăranilor faţă de stat, care în perioada de criză devin insolvabili, el arată că situaţia s-a creat şi ca efect al unui total dezinteres al statului faţă de creditul ţărănesc şi recomandă a se urmări foarte de aproape cum foloseşte ţăranul acest credit, pentru a fi utilizat în scop productiv şi nu în pagubă. În acest scop propunea o idee sănătoasă; de a da ţăranului credit, în natură, nu numai în bani; de exemplu: pluguri, semănători, prăsitoare, grape, etc, pentru a nu cădea pradă speculei comercianţilor.*** De asemenea, consideră că ţăranul trebuie îndrumat de agronomi în alegerea sistemului de cultură cel mai potrivit pentru condiţiile date.

În spiritul rentabilizării superioare a exploataţiilor agricole, N. Cornăţeanu a fost un susţinător entuziast al extinderii mecanizării pe baze raţionale. El aduce exemplul SUA, care în anul 1919 avea 100 mii tractoare, iar în 1933 - 1 milion, de o diversitate mare. În lucrarea sa «Tracţiunea mecanică în România» face o analiză profundă a costului de producţie în condiţiile mecanizării, recomandând urmărirea strictă a amortizării cheltuielilor fixe, prin ameliorarea fiecărui factor component al acestuia. El face analiza rentabilităţii tractorului într-o unitate, inclusiv efectele lui prin menţinerea vitelor de muncă. În altă variantă face o analiză a utilizării simultane a forţelor mecanice şi animale, ajungând la concluzia că se poate obţine un preţ de cost mai redus şi face recomandări privind îmbinarea lucrărilor cu tractorul şi cu tracţiune animală. După N. Cornăţeanu, rentabilitatea tractorului este condiţionată de modul de organizare a exploataţiei agricole, de gradul de încărcare cu suprafaţă şi de gradul de adaptare la sistemul de cultură.

Popularizarea importanţei contabilităţii agricole şi a formelor ei de aplicare a fost o permanentă preocupare a profesorului N. Cornăţeanu încă din tinereţe. Conferinţa ţinută la „Casa Generală a Împroprietăririi" în anul 1927, a fost o profundă analiză a importanţei contabilităţii agricole pentru progresul acestei ramuri. Ea prezenta principii după care se poate organiza o exploataţie agricolă, care să fie adaptată condiţiilor naturale şi economice, spre a da o rentabilitate cât mai mare şi a oferi posibilitatea controlului rezultatelor de contabilitate a fiecărei exploataţii agricole. Deci, este absolut necesar un sistem de contabilitate pentru gospodăria ţărănească. Încă în epoca primului faraon al Egiptului antic, Menos, în anul 3633 î.Hr. se întâlnea un sistem rudimentar de contabilitate, iar în timpul lui Pericle (490 - 429),

Atena avea un sistem de contabilitate. Austria consemna debitele şi creditele statului. Mai aproape de noi, primele şcoli de contabilitate au fost înfiinţate sub Maria Tereza (1740 - 1780) şi împăratul Iosif al II-lea (1765 - 1790). Curând au apărut mari personalităţi europene care s-au ocupat de contabilitatea acestui domeniu: Brand, Thäer, Kramer, Goltz, iar la noi Ion Ionescu de la Brad şi Marţian Dionisie Pop (1829 - 1865), Visarion Roman, P. S. Aurelian (1833-1909).

Profesorul N. Cornăţeanu recomanda contabilitatea în partidă simplă pentru gospodăriile mici şi mijlocii şi cea în partidă dublă pentru exploataţiile mari. El arată că sistemul de contabilitate relevă rezultate din care trebuie să tragă învăţăminte agricultura, dar şi societatea. Pentru a cunoaşte mersul gospodăriei, ţăranul trebuie să ţină evidenţa zilnică a cheltuielilor şi veniturilor, iar la anumite perioade să facă o comparaţie între acestea, să vadă ce a realizat, unde a greşit în activitate pentru a îndrepta lucrurile. Această activitate are un rol educativ important făcându-l pe gospodar mai raţional, mai ordonat şi cu grijă pentru progresul gospodăriei sale.

Contabilitatea poate aduce date importante pentru modul de organizare a gospodăriei, ea oferă date asupra acelor activităţi care aduc veniturile cele mai bune. În ţările avansate ale Europei, existau comisii ce avansau îndrumări pentru organizarea gospodăriilor ţărăneşti în acest scop. Această organizare ţinea seama de condiţiile naturale, de cele social - economice din zonă.

Contabilitatea a dat răspuns asupra costurilor de producţie necesare în estimaţii agricole, în special în fixarea preţului pământului agricol, acesta fiind considerat ca mijloc de producţie cu o valoare reală şi nu ca obiect de speculă. Pe de altă parte contabilitatea poate furniza date necesare politicii agrare, aspecte cu privire la export şi rentabilitatea lui.

O analiză foarte profundă o consacră profesorul Cornăţeanu efectelor negative ale pulverizării loturilor ţărăneşti prin dreptul de succesiune. El era în primul rând un adversar al închiderii fiecărui stat în limitele condiţiilor sale naturale, economice şi de producţie, idee ce ridică bariere, paralizează viaţa economică a popoarelor şi indivizilor. Comerţul mondial, spunea el, constituie totodată corectivul cel mai sigur de verificare a fiecărei ramuri de producţie. Orice activitate agricolă trebuie axată pe ideea rentabilităţii. Dorea să arate că reformele agrare înfăptuite la noi erau orientate excesiv pe realizarea satisfacerii lor economice, ceea ce este foarte adevărat. Prima grijă era să împartă pământul ţăranilor, fiind mult neglijate restul elementelor de fond pentru reuşita economică a acestei înfăptuiri. Iată opinia profesorului N. Cornăţeanu: ***«Reformele noastre agrare au fost unitare într-un singur punct şi anume în egalizarea ţăranilor noştri în mezerie».***

Încă din secolul al XIX-lea oamenii de stat au căutat să prevină pericolul pulverizării loturilor ţărăneşti. Totuşi, în Franţa «*regimul succesoral egalitar*» a dăunat agriculturii, aşa cum remarca Le Play; în schimb, în Elveţia exploataţia revenea în întregime unui singur succesor, care asigura recompensa celorlalţi ce plecau în alte activităţi. La fel era în Germania, unde chiar arendarea era îngrădită. ***Legea germană, preciza cu pregnanţă cu privire la agricultori: «Cine are drepturi trebuie să aibă şi îndatoriri», încât instanţa de stat avea dreptul să ia din mâinile celui nesupus atât administrarea cât şi folosinţa bunului său, ba chiar să-l şi deposedeze, în cazuri deosebite.***

Scanned with OKEN Scanner

Această lege a împiedicat pulverizarea loturilor fermelor, în care 76,95% aveau sub 5 ha; o stare mai slabă decât cea stabilită la noi prin reforma agrară din 1819 – 1926. Lipsind o lege eficientă, la noi a continuat o pulverizare care efectiv a împiedicat progresul agriculturii, desigur, în condiţiile lipsei de interes pentru industrie. Astfel, nici una din reformele efectuate în 1864, 1878 şi 1919 - 1926, 1945, nu au pus în valoare din punct de vedere economic efectele ei necesare şi posibile.

Profesorul N. Cornăţeanu a fost un mare cunoscător al ţăranului român şi unul din partizanii activi şi lucizi ai aspiraţiilor lui. În lucrarea *Tehnică şi economie* face o pledoarie de suflet pentru ţăran, unde combate ideea lipsei lui de interes pentru muncă. El spunea că „***dintotdeauna ţăranul a fost prost plătit, iar un om prost plătit nu poate accepta o muncă aproape gratuită. Ţăranul dintotdeauna şi până azi a plătit scump produsele industriale, fiind silit în alte vremi la autarhie***". Tot în lucrarea amintită el aducea idei economice de mare însemnătate pentru progres. Aşa, de exemplu, susţinea ideea realistă, logică, după care salariul nu poate creşte decât pe baza rentabilităţii.

Cornăţeanu considera că siguranţa proprietăţii în orice stat este o condiţie a progresului. Un rol important în evoluţia tehnică pe toate planurile l-a avut diviziunea muncii care a favorizat apariţia surplusului de producţie datorită specializării. România a putut progresa numai când a luat legătura cu piaţa mondială, când a funcţionat sistemul import - export. O agricultură intensivă, trebuie să aibă întotdeauna un pământ scump şi mijloace de producţie ieftine. Aceste idei care rămân şi azi valabile le-a prezentat în lucrarea ***Raţionalizarea agriculturii române în cadrul noii economii agrare***. El caracterizează la modul general agricultura raţională, ca o îndeletnicire practicată în funcţie de climă şi sol, pe baze ştiinţifice în raport cu situaţia social-economică existentă. În primul rând emitea ideea că autarhia în exploataţia ţărănească este o frână serioasă împotriva progresului, o întreprindere foarte costisitoare. El propune o profundă specializare agricolă pe zone naturale, pentru a pătrunde şi în agricultură diviziunea muncii cu efectele ei de specializare şi obţinerea unei producţii înalte. Considera că este necesară o specializare a ţăranilor ca în Germania, Elveţia, Olanda etc. şi introducerea tehnicii avansate. Cu privire la marea proprietate spunea: «Această proprietate mare care a introdus metodele tehnice în agricultura românească va continua şi de acum înainte să adopte mijloacele recomandate de ştiinţă». Pentru ţărani însă propunea organizarea obştiilor pentru aproape toate activităţile de producţie şi valorificare, ca mod de a realiza producţii ridicate şi de a fi protejaţi împotriva speculei şi altor abuzuri. Cu privire la obligaţiile sociale ale ţăranului preciza: «***Ţăranul nu piere în timpul crizei, dar statul are nevoie de produse agricole multe şi de calitate pentru oraşe, armată şi export; de un ţăran care să fie important consumator de produse industriale***».

Numărul de lucrări dedicate economiei agricole cu referire specială la contabilitate, publicate de prof. N. Cornăţeanu, trec de 40. Mai amintim dintre acestea: *Cât costă 1 kg de grâu, Contabilitatea simplă sau contabilitatea dublă, Contabilitatea ţărănească, Creşterea şi rentabilitatea porcilor în diferite ţări şi România, Intervenţia statului în domeniul agriculturii, Problema datoriilor*

Scanned with OKEN Scanner

agricole, Lupta între bumbac şi lână şi altele, în care prezintă şi date concrete de analiză bazate pe cercetare.

Activitatea profesorului Cornăţeanu în fruntea „Secţiei de Economie agrară" la ICAR a avut o mare importanţă. El a organizat activitatea acestei secţii prin stabilirea în fiecare judeţ din ţară a gospodăriilor ţărăneşti şi moşiilor unde făcea observaţii şi lua date pentru temele luate în studiu. În acelaşi timp avea legături cu «Camerele Agricole» prin care organiza atunci acţiuni de istruire pentru introducerea noilor tehnici în agricultura ţărănească. Rezultatele acestor lucrări au fost publicate în volume distincte, în dările de seamă ale ICAR şi sub titluri singulare în diverse reviste.

În rând cu marii înaintaşi, N. Cornăţeanu a fost un foarte activ publicist în revistele de specialitate şi prin conferinţe la radio. Încă din primii ani de activitate a fost unul dintre cei mai valoroşi condeieri de la «Viaţa agricolă», «Pagini agrare şi sociale», «Casa noastră» şi altele. A întocmit cronici de informare ştiinţifică, recenzii, articole, numeroase materiale privind economia agrară şi contabilitatea. Considerăm interesant să enumerăm câteva titluri din cele peste 200 de materiale publicate în «Viaţa agricolă»: *Productivitatea şi rentabilitatea capitalului, Înfiinţarea unui oficiu de contabilitate agricolă. Reforma agrară în Polonia, Programul agrar al Uniunii plugarilor elveţieni, însemnătatea şi rentabilitatea creşterii vitelor în România, Bugetul ţării şi agricultura, Regimul proprietăţii, De vorbă cu ţăranul nostru, Creditul agricol, Preţul minimal la grâu, Criza şi contabilitatea agricolă.*

Conţinutul materialelor publicate de N. Cornăţeanu a fost plin de miez şi idei dintre cele mai interesante şi utile pentru ridicarea randamentului economic al exploataţiilor agricole din ţara noastră. Din nefericire, ultima conflagraţie mondială a întrerupt o carieră strălucită în plină activitate. După 1945, Nicole Cornăţeanu a îngroşat rândurile marilor anonimi. Ca fost mare proprietar, el a suferit rigorile vremurilor ce au venit cu tăvălugul peste această pătură socială. În perioada 1955-1967, după ce a suportat ani de închisoare comunistă, fără proces, a fost angajat colaborator la Institutul de Cercetări Economice şi la ICCPT Fundulea în perioada conducerii profesorului N. Giosan. În anul 1969 a fost distins ca „Membru de Onoare" al Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvice. Din această perioadă ne-a lăsat câteva lucrări de sinteză excepţionale pentru îndrumare tehnică: ***„Bazele economice ale cercetării plantelor şi asolamentelor"***, 242 pg (1957), ***„Bazele economice ale creşterii animalelor"***, 301 pg., ***„Posibilităţi pentru reducerea preţului de cost la creşterea vitelor"***, 260 pg (1958). El va rămâne însă pentru urmaşi cel mai important *fondator al studiilor de contabilitate agricolă* şi analist de economie agrară în zona activităţii ţăranului, un eminent exponent al şcolii de Economie rurală, demn urmaş al lui Ion Ionescu de la Brad, P. S. Aurelian, George Maior şi N. O. Popovici-Lupa. A trecut în nefiinţă la 23 octombrie 1977 în Bucureşti.

Prof. dr. ing. V. I. Peştean

Scanned with OKEN Scanner

PROF. UNIV. DR. N. CORNAȚEANU
Ministru la MINSTERUL AGRICULTURII ȘI DOMENIILOR
3 februarie 1939 - 26 noiembrie 1939

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Plecarea prin Berlin

O călătorie spre America, şi mai ales un studiu îndelungat la faţa locului, constituia pentru mine în 1935 un ideal cu totul îndepărtat. Totul a decurs astfel: îl cunoşteam de aproape pe prof. D. Gusti căruia îi fusesem colaborator la o serie de campanii monografice între 1928-1932. Mă găseam astfel intr-o seară din 1934 la seminarul de sociologie al Universităţii, de unde mă pregăteam spre casă. Când să ies îl întâlnesc pe prietenul Romulus Cotaru cu care încep o mică conversaţie, întrebându-l între altele ce ştie depre Petre Comarnescu aflat atunci la studii în S.U.A. Multe studii se fac în S.U.A. îi spusei eu, dar extrem de interesant ar fi studiul economiei agrare americane. De ce nu vorbeşti cu profesorul Gusti, imi răspunde Cotaru; Gusti e reprezentantul fundaţiei Rockefeller la noi în ţară. El recomandă candidaţii la bursele fundaţiei. În acel moment apare si D. Gusti, întrebându-ne ce discutăm. Auzind despre ce vorbim, Gusti a fost de părere că ideea e bună. Şi astfel, peste două luni, reprezentantul fundaţiei, Dl. Kittredge, sosind la Bucureşti, a luat contact cu mine, şi-a luat toate informaţiile şi recomandările şi în toamna anului 1935 eram cu bagajele gata pentru a porni spre SUA.

Americanii (SUA) sunt foarte grijulii. Nimeni nu aplică mai mult ca ei dictonul: „socoteala bună face amiciţie bună". Mă prezint la legaţie pentru îndeplinirea formalităţilor. După ce le arăt că sunt invitatul şi bursierul fundaţiei Rockefeller, o domnişoară se prezintă cu un lung formular-chestionar.

- Sunteţi căsătorit? – Da. – Plecaţi cu soţia? – Încă nu ştiu. Aştept răspunsul fundaţiei în privinţa fixării bursei. Dacă nu plecaţi cu soţia, atunci doamna trebuie să dea o declaraţie prin care consimte la plecarea dvs. Ştiţi, nu vrem sa creem complicaţii familiare. Am avut şi astfel de cazuri.

- Bine, voi aranja şi asta. Sunt aproape sigur că vor merge şi soţia şi fetiţa. Atunci trebuie să ne daţi o dare de seamă asupra situaţiei materiale: venituri, funcţiuni, salarii, orice altă avere. Ştiţi, nu vrem să aveţi dificultăţi ulterioare. Cine are o siuaţie asigurată se întoarce la termenul fixat. Unii nu vor să mai părăsească SUA. – Bine domnişoară, voi face şi asta.

- Instituţia unde lucraţi vă acordă concediu? – Sigur, lucru e aranjat. Acum am terminat? – Nu! Acum veţi fi supuşi unei lungi şi minuţioase examinări medicale. Stiţi, nu vrem să ducem microbi în SUA. De altfel dvs. arătaţi sănătos, dar de examenul medical nu scăpaţi. Vă previn că veţi fi examinaţi şi pe vapor, asa că mai bine să nu ascundeţi ceva. Aveţi aici o listă de trei medici.

A doua zi pornim în expediţie sanitară. Ne prezentăm întâi doamnei dr. Trancu (sora fostului ministru prof. Gr.Trancu-Iaşi). Doamna ne primeşte, dar pe mine mă invită să mă prezint unui doctor bărbat. Plec singur în bulevardul Dacia la profesorul Dr. Pavel, care mă supune unui sever examen. Într-un colţ, sunt invitat să execut o serie de aplecări. Mă aşează apoi pe o canapea. Pulsul il aveţi cam mărit. De asemeni ficatul e cam bombat. Mă gandesc că nu voi eşua în traversarea oceanului din cauza ficatului şi atunci caut să-i explic că nu simt ceva la ficat şi că de abia am luat masa, asa că este explicabilă starea mea fizică. În fine am terminat şi aici. Plecăm, ziua următoare, la un oculist. Mi se atrage atenţia că americanii sunt extrem de grijulii faţă de

conjuctivită şi că trebuie să aplic un tratament şi să revin după 4-5 zile, căci eu am ochii prea injectaţi. Fac şi asta, dar îi explic că în afară de activitatea mea de profesor la facultatea de agronomie şi ca director al secţiei de economie agrară la Institutul de Cercetări Agronomice (ICAR), mă pasionează foarte mult activitatea practică de fermier în bărăganul ialomiţean, şi că în vântul şi praful de acolo ochii au ceva de suferit.

Înarmat cu toate certificatele medicale mă prezint la legaţie unde depun toate formularele cerute.

Am pregătit totul pentru o îndelungată călătorie. La ferma de la gara Ghimpaţi (Dragoş Vodă) va conduce Petre Angiu, iar la gara Ivăneşti, Gh. Urlan, amâdoi absolvenţi ai şcolii inferioare de agricultură. Peste ei, asistentul meu, inginer D.Tinculescu îi va controla odată lunar, manipulând fondurile necesare.

La compania de voiaj, m-am interesat pentru bilete pe vapor încă din luna August, dar n-au gasit locuri pe un vapor american decât la 1 Octombrie cu plecarea din Germania, de la Hamburg. Preţul călătoriei Hamburg – New-York, clasa I pe vaporul President Harding e de 115 dolari, iar pentru fetiţă 80 dolari, în total 310 dolari. Un dolar înseamnă 100 lei fară primă, iar cu primă 138 lei. Salariul unui profesor universitar american era în acel timp - în medie - 600-700 dolari, al unui asistent 250 dolari lunar. În România salariul unui profesor universitar era de 15.000 lei; ziua de muncă a unui muncitor agricol era 25 lei şi mâncarea, iar vagonul de grâu se vindea cu 30.000 lei. Bursa mea era de 200 de dolari lunar, plus transportul în toate regiunile ţării. Pentru a-mi crea un fond de rezervă, imi plătesc in lei transportul pâna la New-York, urmând sa-l încasez acolo.

Am plecat din Bucureşti, sâmbată 14 septembrie 1935. Ne-am redus bagajele la strictul necesar, urmând să ne echipăm în ţara făgăduinţei.

În compartimentul nostru, mai e o persoană, un funcţionar din Constantinopol, ce merge în delegaţie la Berlin. Pe un genunchi o are pe Sănduţa, pe altul pe Ursulică, bunul ei prieten, care e radios că nu a fost dat uitării. Discutăm mult despre agricultură. În Turcia starea agriculturii e slabă, iar despre agricultura noastră în special despre solul nostru, toţi turcii au o părere din cele mai bune. Încerc să-l aduc pe calea adevărului. Bogăţia noastră de pe vremuri în petrol ne-a făcut să neglijăm agricultura. Solul nostru, pe vremuri atât de fertil, a constituit un alt motiv, pentru care n-am dat atenţia cuvenită agriculturii. Dau exemplu Danemarcei, care cu un sol slab şi fără petrol se situează printre primele ţări ale lumii în ceea ce priveşte agricultura. Şi pot fi date multe exemple în care munca şi pasiunea omului au suplinit zgârcenia naturii. La noi, pe la începutul secolului, un bun agricultor ialomiţean, N. Seceleanu, a trimis staţiunii agricole din Paris o probă din solul Bărăgan. Odată cu rezultatul analizei a primit şi această notiţă: „...dacă noi am avea un astfel de pământ, l-am folosi ca îngrăşământ, vânzându-l cu kilogramul".

A doua zi traversăm Polonia. Lanuri întinse de cartofi, de o parte şi de alta, ne reţin atenţia prin munca asiduă a ţăranilor polonezi, care primăvara aduc cu pumnul îngrăşământul la fiecare cuib de cartofi. Funcţionarul turc, se convinge dupa scurta lecţie de economie agrară că drept e că omul are tot atâta importanţă ca si solul.

Scanned with OKEN Scanner

În compartiment, în cursul dimineţii au trecut mulţi evrei. Acum ne apropiem de frontiera germană şi se urcă doi ingineri, membri ai partidului hitlerist. Evităm orice discuţie cu subiect inflamabil. Nu mult după aceea ei coboară la o gară germană, după ce ne-au trimis salutul lor scurt si sobru „Heil Hitler". Turcul mă intreabă ce au spus. Eu, care aud de asemenea pentru prima oară acest salut îi explic. Şi cât vom fi tot timpul pe teritoriul german vor fi două saluturi: unii cu Heil, alţii cu Guten Tag (buna ziua).

Cu această ocazie, îmi amintesc că am auzit pentru prima oară numele lui Hitler în anul 1924, pe o bancă în Türkenschanz Park, în Viena, pe când îmi treceam doctoratul la Hochschule für Bodenkultur. O discuţie aprinsă, intre studenţii vienezi s-a terminat cu strigătul: „va veni el Hitler si o să-i înveţe minte". Şi iată acum după 11 ani Hitler era conducătorul Germaniei.

Agricultura Germană

Seara coborâm la o gară în Friedrichstrasse. Am văzut Berlinul în 1928, când am stat o lună. Acum, la ora 9 seara, regăsesc minunata stradă Friedrich, la o mică distanţă de marele bulevard „Unten den Linden". Berlinul dă impresia unei cazărmi luxoase în care nu mai gâlgâie exuberanţa de odinioară. Muncă, disciplină, încordare pentru ceva, altceva, la care e chemată întreaga naţiune.

Rămânem în Berlin 10 zile, timp în care voi lua contact cu economia agrară germană. Iau legătura în primul rând cu Institutul de Contabilitate agricolă, condus de Dr. Fensch. Cu ocazia Congresului Internaţional din 1929, Dr. Fensch a ţinut la Bucureşti un strălucit referat asupra rezultatelor contabilităţii agricole în Germania. La sfîrşitul sec.19, a început în Germania şi Elveţia organizarea de oficii de contabilitate, menite a aduna din gospodăriile agricole date contabile pe care le prelucra, extrăgând din ele rezultate din cele mai interesante. Agricultorul primea la rândul său datele necesare asupra gospodăriei sale, dar şi îndemnuri pentru o mai bună organizare. În timp ce industriaşii şi comercianţii se retranşau într-un separatism şi mutism exagerat, neadmiţând nici o colaborare, unii recurgând chiar la spionaj economic, agricultorii, chiar ţărani din cei mai modeşti, au dat dovadă de un spirit de colaborare neaşteptat. Pe baza datelor obţinute, statul a putut să practice o sănătoasă politică agrară. Tehnica agricolă a fost astfel aplicată şi îndrumată spre rentabilitate. Creditele agricole sunt acordate la timp, cu largheţe, dar numai gospodăriilor care fac investiţii rentabile. Nevoia, solul, clima, i-a împins pe germani la o agricultură cât mai bună, cât mai intensivă. Racordarea interesului personal cu cel al economiei naţionale a fost efectuată in mod strălucit. Regiunea Berlin a avut un sol uşor nisipos, pe care germanii l-au transformat într-un timp record.

Revăd „Înalta Şcoală de Agricultură" de pe Invalidenstrasse. Aici domneşte încă spiritul marelui profesor de economie agrară, Friedrich Aereboe, acum ieşit la pensie. Secretul succesului politehnicilor germane stă în faptul că pe atunci mulţi profesori proveneau din rândurile celor care au lucrat la început în viaţa practică, în ferme, în mine, în fabrici. Până la 40 de ani Aereboe a lucrat în fermă. Apoi a trecut şi a schimbat multe instituţii agricole, întrucât nu se împăca cu papagaliceala (expresia îi aparţine) ce trona

Scanned with OKEN Scanner

în învaţământul agricol. Pentru noi străinii, Berlinul avea cea mai bună şcoală. În 1928 când l-am cunoscut, mi-a vorbit revoltat că şi la Berlin tronează aceeaşi situaţie în care cunoştinţele agricole pure sunt năpădite de o serie de materii cu nimic justificate. Cea mai bună şcoală pe care o avem e aceea pentru funcţionarii Ministerului, în care cursurile durează doi ani. De acolo ies specialişti care ştiu ce vor. ***De la Aereboe, am învăţat şi am practicat pe cont propriu, un principiu valabil: orice gospodărie agricolă e un monolit, care nu poate fi uşor disecat ca ramuri interdependente. Ca atare, trebuie avut în vedere rezultatul general al gospodăriei, şi apoi rezultatul fiecărei ramuri. În special creşterea vitelor e în strânsă simbioză cu tot ce produce câmpul. A le separa, a le interpreta izolat, înseamnă să ajungem la rezultate false.*** Vitele au îmbunătăţit solul german, dar ţinute în gospodării care aplicau un sistem de cultură adecvat. Pe solul de acolo se aplicau cu succes două culturi: cartoful şi lupinul, leguminoasă care ameliorează solul. Aceste culturi erau rentabile graţie creşterii vitelor. Vitele dădeau gunoi bun pentru sol. Dar pentru vite, era nevoie de multe paie. Cultura cerealelor dădea rezultate mai slabe, dar bunul mers al gospodăriei indica acestea ca necesare. Niciodată în expoziţii, concursuri, premieri, nu se pune accentul pe rezultatul gospodăriei. Ce poate însemna ca valoare practică premierea pentru o excelenta cultură de grâu, în timp ce aceeaşi gospodărie, dă rezultate slabe în diferite alte ramuri?

Odată cu Aereboe, a plecat un grup de tineri pentru motive politice în frunte cu Zörner, Kurt-Ritter, Riess şi alţii.

Vizităm minunatul oraş Potsdam, reşedinţa de vară a foştilor împăraţi, la castelul Sanssouci. El e departe de a fi al doilea Versailles, dar un om de înaltă spiritualitate, cum a fost Voltaire şi-a petrecut un timp aici. În amintirea lui, i-a fost păstrată camera pe care a locuit-o.

La 3-4 Km de Potsdam, e interesanta staţiune de organizare a muncii agricole în localitatea Bornine. Organizatorul şi conducătorul ei a fost prof. Riess. Azi nu mai este în viaţă. El cunoştea limba română întrucât a fost ajutorul lui Von Mackensen în timpul războiului, la Bucureşti, (1916-1918) în calitate de şef de etape, ocupându-se în special cu alimentarea trupelor. Staţiunea a atacat imediat după război probleme din cele mai serioase. Alimentaţia poporului ridica problema intensificării şi rentabilităţii agriculturii. În acea vreme munca umană trebuia intensificată şi aplicată cu cel mai mare randament. Germania a fost prima ţară care a înfiinţat două mari staţiuni de organizarea muncii, aceasta de la Bornine şi aceea de la Pomritz, sub conducerea prof. Derlitski. Toate maşinile, uneltele, vehiculele, muncile agricole, au fost toate supuse cercetării, dându-se pentru fiecare soluţiile cele mai bune. Problema omului şi a salarizării, de asemenea, s-a bucurat de o deosebită atenţie. La Berlin s-a înfiinţat şi catedra „Omul şi munca în Agricultură" al cărei curs a fost ţinut de prof. Stieger. A fost prima catedră de acest gen în Europa. Părăsind staţiunea, mi-au revenit în minte frumoasele cuvinte ale lui Henri Ford: „Eu cred că agricultorii noştri nu întrebuinţează în general, cu un folos real, decât a douăzecea parte din activitatea lor. Dacă s-ar organiza o uzină oarecare, după modelul celor mai multe din fermele noastre, lucrătorii s-ar îngrămădi acolo unii peste alţii".

Scanned with OKEN Scanner

Nu se poate avea o idee clară despre viaţa unui oraş, atât timp cât nu se ia contact cu pieţele respective. Numai aici se poate vedea spiritul de organizare, de ordine care domină în viaţa economică. Piaţa legumelor şi fructelor prezintă sortimente din cele mai alese, curate, standardizate. Piaţa cărnii e singura ce te poate iniţia în modul cum e practicată zootehnia, calitatea vitelor şi desfacerea lor. Desfacerea tuturor produselor agricole necesită o muncă uriaşă într-un oraş mare, în care toată ziua se mănâncă.

Restaurantele sunt extrem de căutate, dar nu numai de flotanţi şi străini, ci şi de membrii familiilor berlineze. Resturantele mari, luxoase, ca Adlon, Continental, Kaiserhof, Bristol, sunt frecventate de mulţi străini şi berlinezi ce dispun. Mulţi berlinezi, fie cei cu bani mai puţini, fie cei grăbiţi, frecventează restaurantele populare, Aschinger, unde se mănâncă foarte bine şi convenabil. Aceste restaurante au fost înfiinţate în toate cartierele de fiul unui modest negustor din Munchen. Mai târziu, el a trecut la ridicarea de mari hoteluri si restaurante cum e marele şi celebrul Rheingold (Aurul Rinului).

Consacrăm o zi întreagă marii grădini zoologice „Am Zoo". E mare prin suprafaţă, dar şi mai mare prin extraordinara bogăţie de tot ce poate oferi fauna de pe tot globul. Bazinele pline de crocodili giganţi acoperite şi cu pereţi de sticlă, cu o temperatură tropicală, atrag îndeosebi atenţia. O atracţie specială o produce un imens şarpe Boa, instalat într-o cameră specială de sticlă, pe jos cu nisip. O dată pe săptămână se poate asista la alimentarea lui, constând dintr-un animal viu. Ing.agronom Miron Antonescu mi-a povestit ce a văzut. În ziua fixată a fost introdus un mânz plăpând. Boa l-a încolăcit imediat. I-a zdobit ultimul os, apoi la stropit bine cu salivă, apoi negrăbit, cu tact, a început să-l inghită. Spectacolul era macabru, paznicul atrăgând atenţia persoanelor cu inimă slabă. Grădina dispune de multe atracţii pentru copii, de restaurante, tonete, locuri de recreaţie. De bună seamă că a trebuit să imortalizăm vizita printr-o fotografie. Ni se oferă un simpatic pui de leu, voinicel, pe care îl iau în braţe. Dar nelipsitul Ursulică venit din Bucureşti nu poate să lipsească. Puiul de leu îl priveşte curios şi cu dispreţ, înfigând deodată lăbuţa în capul lui. Atât a trebuit. Un ţipăt imens adună vizitatorii în jurul nostru, crezând că e vorba de o agresiune. Mai speriat e paznicul. Mulţi părinţi, cu copii de mână, care nu au văzut urechile lui Ursulică smulse, discută cu aprindere. Reuşim să-i luăm urechile ca la hotel să-l supunem unei operaţii chirurgicale.

După această vizită zoologică, fac şi una zootehnică la oboarele de vite şi abator. Civilizaţia unui popor şi a unui oraş poate fi măsurată şi în acest domeniu. În această privinţă, Berlinul oferă exemplele cele mai impresionante. În primul rând se poate vedea starea vitelor aduse la sacrificare, transportul lor în condiţiuni din cele mai bune, sacrificarea şi comerţul de carne. Există aici o admirabilă bursă a cărnii care exclude orice posibilitate de speculă. Germanii sunt mari consumatori de carne de porc şi de gâşte. Pe atunci, lumea se plângea mai puţin de colesterol (1935), probabil pentru că nu practica atât de mult sedentarismul. Mai târziu, o boală nouă, automobilistica, a contribuit la extinderea multor boli.

Deşi agricultorii cresc porci în condiţiunile cele mai bune, valorificând prin ei în primul rând imensele cantităţi de cartofi şi resturi de la lăptării, oraşele germane valorifică prin porci ultimile resturi menajere. Ca şi la Viena,

Scanned with OKEN Scanner

primăria obligă toate instituţiile, restaurantele, căminele şi menajurile particulare de a aduna toate resturile ce pot contribui la alimentarea porcilor, în cutii speciale. Se realizează venituri frumoase. În ceea ce priveşte gâsca, ea este un simbol, atât de mult o preferă germanii. În afară de producţia naţională, se importă tot ce oferă Olanda. Se importau odinioară milioane de gâşte din Polonia şi Rusia. La Friedrichsfelde, la 14 km de Berlin, e locul unde se aduc zilnic - în vagoane speciale - mii şi mii de gâşte. Din Decembrie până în Martie sunt aduse din Olanda, din Aprilie până în iunie se consumă cele din tară, iar din iulie sosesc cele din răsărit. Timp de patru, cinci zile, erau aduse pe jos, adunate din fiecare sat, până la frontieră, unde după o carantină erau încărcate în vagoane cu patru etaje şi duse la Berlin. Aci urma o perioadă de îngrăşare sau de îndopare şi date la consum. În afară de producţia de carne se obţinea si o bună recoltă de puf şi pene. Germanul le iubeşte, deşi Octave Mirbeau le calomniază, pentru că pe şoşele se manifestă prosteşte, producând pe vremuri cel mai mare număr de victime.

De câteva zile fetiţa noastră tuşeşte mult. Soţia mea e îngrijorată atât de mult, încât la la un moment dat se gândeşte să se întoarcă la Bucureşti. Grija e mare întucât cu un an înainte a fost serios bolnavă de pleurezie; când credeam că e pierdută ne-a salvat-o simpaticul doctor Petre Topa. Acum ne adresăm unei somităţi berlineze, Dr. Bessau. Acesta ne primeşte extrem de cordial. Din cabinetul său, deschide o usă alăturată şi intrăm într-o cameră mult mai spaţioasă. Avem impresia că suntem la galeriile Lafayette. Rafturi pline de păpuşi, de ursuleţi joviali, curaţi, nu ca umblatul nostru ursuleţ, păsările şi mai ales o tricicletă. Astfel copilaşii se lasă mai usor dezbrăcaţi şi examinaţi. Vrem să achităm onorariul, dar Bessau ne roagă sa trecem şi a doua zi.

Îngrijoraţi, mergem pentru rezultat. Cu un aer grav, profesorul rosteşte rezultatul: „fetiţa dvs. are o boală destul de gravă, incurabilă. E unică la părinţi". Scăpaţi de această grijă ne pregătim să plecăm la Hamburg. Dar până atunci avem o Duminică, pe care vrem s-o petrecem în jurul Berlinului. Viaţa oricărui oraş german e cu totul alta în zi de sărbătoare. Orice oraş e gol, populaţia mergând masiv pe jos, cu rücksacul cu alimente, cât mai departe pentru a-şi oxigena plămânii cu aer sănătos, şi se întoarce cu obrajii roşii. Cei sus-puşi nu participă la aceste excursii populare. Duminica e burgheză. La drum deci. Grupuri de rude şi prieteni pătrund până în cele mai îndepărtate unghere. Părinţi, socri, cumnaţi, copii şi nepoţi, s-au adunat din cele mai retrase cartiere la un punct comun. Din trenuri dese, încărcate, coboară la fiecare zece minute, mulţime greu de evaluat în numărul ei. Se umblă mult pe jos, se mănâncă pe iarbă verde, se beau cantităţi imense de bere. Pădurea Grünewald e plină de restaurante. E o bună dispoziţie generală care antrenează şi pe cei melancolici. Aceeaşi situaţie şi la lacul Hallensee, iar lacul Wansee e supraîncărcat de fel de fel de ambarcaţiuni, de oameni care fac plajă, de locuri de recreaţie, restaurante şi cofetării. Populaţia se aprovizionează în Berlin, în timpul zilelor de lucru. Duminica nu mai e posibil. Parisul e supraîncărcat Duminica. Cât despre bucureşteni, între 1920-1935, acest sport burghez era foarte puţin practicat.

Scanned with OKEN Scanner

Amintiri - din insula mare a Brăilei in Berlin

Ultima noapte am dormit foarte prost. Se apropie momentul când voi părăsi Europa. Las în urmă atâtea amintiri, pregatindu-mă să îmbrăţişez o lume noua, o viaţă nouă. M-au năpădit în special amintirile celei mai primitive vieţi pe care am dus-o, în timpul războiului, timp de doi ani, 1917 şi 1918, în Insula Mare a Brăilei la punctele Cojocaru, Tăcău, Băndoi până aproape de Mărăşu. Aici eram refugiat cu părinţii, cu tot ce am putut salva din fuga noastă de la Gherengic – Mangalia. Mintea m-a ajutat să găsesc numele unui sergent german, care alături de alţi şapte, formau grupul de comandă de la Cojocaru şi Tăcău, cinci la Cojocaru, doi la Tăcău. Unul dintre ei era berlinez. Cum pe atunci cunoşteam binişor germana, absolvisem deja şase clase, ascultam cu luare aminte descrierea minunatei vieţi berlineze. Numele lui era Richard Teichert şi locuia pe Veteraner Strasse nr. 3. Adresa i-am aflat-o într-o bună zi, când formase un mic pachet, cu câteva alimente, pe care le expedia la Berlin. Armata germană, ca să ne facă plăcere scotea în acea vreme o revistă ilustrată „Valahia sălbatică". Cât de sălbatecă era însă viaţa la Cojocaru pentru berlinezul meu! Donnerweter, spunea Teichert, cum se poate trăi aci fără magazin, fără şcoală, fără biserică, fără frizer, oameni tot timpul cu picioarele goale. Ca să mergem la satul cel mai apropiat Tufeşti trebuia să trecem două braţe ale Dunării, Vâlciul şi Dunărea mare navigabilă zisă şi Cremenea, spre deosebire de Dunărea veche ce limita Dobrogea. De la Tufeşti mergeam la Brăila, singurul punct serios de aprovizionare cu ceea ce se mai putea găsi în acel timp de război greu. Pe Vâlciu şi Dunăre, la Brăila, se putea merge doar cu barca. La vale era uşor, dar întorsul la deal, trebuia dusă barca la edec, cu funia, mare parte din timp. Cojocarul era compus din circa 15 case, fără garduri, cu casele construite ca şi acelea descrise de Vasile Pârvan în Getica. Locuitorii se îngrijeau în special de trei articole: chibrituri, gaz si sare. Într-un timp, în lipsă de gaz, am folosit strămoşescul opaiţ. Vai! Ce impresie a făcut asupra germanilor opaiţul, cu feştila aceea înmuiată în grăsime, producând un fum înecăcios. Dar la Cojocaru, după un contact îndelungat, germanii şi-au schimbat părerea despre populaţia de acolo. Oamenii se bucurau de sănătate fizică si morală. Fără cultură, dar cu inteligenţă spontană, sobri, prietenoşi, oneşti.

Între Cojocaru şi Tăcău locuia săteanul Anghel Buzdrugă, un minunat crescător de vite. În 1917, în plin război, el poseda 20 de iepe şi un minunat armăsar, bine dresat, care în schimbul unei mici cantităţi de ovăz, îi aducea în fiecare seară herghelia la curte. A. Buzdrugă a fost primul meu dascăl în ale zootehniei. Ajuns în baltă cu câţiva cai, am fost povăţuit de el să le dau pur şi simplu drumul în totală libertate, interesându-mă foarte rar de soarta lor. Ceea ce am şi făcut. Iarna, se adăposteau sub sălciile pletoase, ale căror ramuri le serveau drept furaj, sau băteau zăpada cu copitele, păscând vegetaţia ce o găseau. În rechiziţiile ce le făcea acolo armata germană, am asistat la prinderea lor cu arcanul ca în Texas. În semi-sălbăticie trăiau şi porcii. Pentru a se apăra de lupi, iepele făceau roată, cu crupele în afară, cu tineretul la mijloc, iar armăsarul pregătit de luptă în afară. Scroafele făceau cerc, dar cu boturile în afară pentru pentru a încolţi lupul.

Scanned with OKEN Scanner

Iată lucruri pe care germanii nu le cunoşteau. Aici domnea un complet sistem autarhic, populaţia producând aproape tot ce-i trebuia pentru casă. Unul dintre germani, Gaspar, din nordul Germaniei, pentru prima oară a văzut roşii, un altul pepeni. Se consumau zarzavaturi, ouă de raţă sălbatică, carne de pasăre şi de porc. Se cultiva porumb pe grinduri. Foarte miraţi au văzut cum populaţia consumă laptele crud cu mămăligă caldă. Mai târziu, în 1928, la expoziţia de la Leipzig, se făcea mare propagandă pentru consumul laptelui crud. Iată câteva lucruri pe care germanii le vedeau în lumea de acolo. Un bavarez, Otto Schmiededer, a împuşcat într-o zi un lup imens căruia i-a luat blana. Spre seară, vine curios la mine, urmat aproape de toate femeile de acolo. În Cojocaru era o femeie Arsenoaia, acuzată că face vrăjitorii cu beregata lupului, aşa că îi cereau lui Otto să zvârle lupul în Vâlcin. Ceea ce s-a şi făcut. În anul 1918 a fost o secetă mare. Balta secase, nemaifiind nici peşte, nici porumb, nici legume. În plus a umat o invazie de şoareci nemaiîntâlnită. Puţinele locuinţe erau năpădite, pisicile îi priveau cu dispreţ; alimentele le ţineam atârnate de grinzi. Toamna au emigrat şoarecii spre satele de pe malurile Dunării, au plecat şi germanii, iar eu am rămas şi în Februarie - Martie 1919 - când trecând prin multe peripeţii, am reuşit să ajung pe Dunărea încărcată de sloiuri la Tulcea, pentru a-mi da în particular examenele de clasa a VII-a de liceu. Şi astfel a început o nouă viaţă, în care anii petrecuţi pe insula mare a Brăilei mi-au fost de un real folos.

Şi acum, după atâţia ani, iată-mă în căutarea lui Richard Teichert. Spre mulţumirea mea, Veteranerstrasse era chiar la capătul de nord al străzii Invalizilor unde locuiam, dincolo de Stettinerbanhoff. Familia Teichert locuia la nr. 5, ultimul etaj. De cum am sunat şi mi s-a deschis uşa, am văzur tabloul mare cu figura impunătoare a lui Teichert, cu mustăţile sale a la Kaiser Wilhelm. În baltă, toată lumea îi spunea mustăciosul. Nefiind acasă, d-na Teichert s-a oferit să mă ducă jos la o cafenea, unde soţul ei acum pensionar juca biliard. M-a înnebunit, începu să-mi spună dânsa, cu Brăila lui, că ce bine era acolo, că aşa viaţă n-o să mai găsească el. În fundul cafenelei, în sala de biliard, Teichert, a încremenit cu tacul în mână, văzându-mă că vin cu soţia lui după el. După ce a trecut emoţia, după ce i-am spus că sunt tinerelul din baltă, Teichert şi-a făcut cruce, necrezând că nu sunt vis, ci realitate. La un pahar de bere apoi trecem în revistă anii care au trecut; scena este emoţionantă. Eu eram adolescentul, ce nu ştiam în acel timp care va fi viitorul, el era un soldat chipeş ce visa în acel timp la o altă Germanie. Dar după luptele de la Mărăşeşti, entuziasmul lor scăzuse. Venise atunci de la Mărăşeşti un soldat chipeş, căruia îi muriseră trei fraţi acolo. L-am auzit povestind că acolo a fost al doilea Verdun, că nu s-au aşteptat la aşa ceva, iar în ziarul Lumina de la Bucureşti, s-a scris că românii au luptat cu o prestanţă uimitoare. Soldatul acela înalt şi blond ca un Siegfried, semăna cu fratele meu Oprişan, sublocotenent în viteazul regiment 40 Călugăreni, mort la 28 Iulie 1917, tot la Mărăşeşti. Numele de Oprişan i-a rămas şi soldatului german. De el îşi aduce aminte şi Teichert. Pe faţa lui citesc acum amărăciune şi durerea unei naţii întregi. Ce frumos îmi vorbea el atunci de viaţa intensă şi bogată din Berlin. Eu, mut de admiraţie, alergam cu gândul încercând să dau minţii mele o imagine cât mai reală a acestui colţ de rai. Întrevederea a luat sfârşit. Plec, scumpe Teichert, spre America. Te las cu bine. Drum bun şi mult noroc. Dă-mi

Scanned with OKEN Scanner

voie acum să fiu sincer, continuă el. M-am săturat de Berlin. Ceva trebuie să vie, bine sau rău, nu pot spune. Ne-a înnebunit cu propaganda, cu fel de fel de organizaţii şi fel de fel de şefi şi exerciţii. Dacă nu aş fi însurat, acolo aş vrea să mă întorc şi acolo să mor. Am ieşit în stradă. După ce m-am îndepărtat, am mai întors odată capul. Era tot acolo, pironit locului, urmărindu-mă cu privirea, parcă necrezând că sunt cel de la Cojocaru. Ultimele lui cuvinte m-au urmărit mult timp. Ele trădau zbuciumul omului încătuşat, setos de adevărata libertate, pe care omul n-o mai poate gusta decât într-o oază ca aceea din balta Brăilei.

Şi-mi aduc aminte astfel de minunatele cuvinte ale lui Knut Hamsun, în celebrul său roman Pan (tradus la noi de I. L. Caragiale): „Fiinţa noastră lăuntrică e izvorul măhnirii şi bucuriei. Adesea într-o zi tristă de ploaie, o bucurie pune stăpânire pe om, şi-l face să meargă alături de fericirea lui. Un geam limpede de la o fereastră, o privire spre un pârâu şi poate un petec albastru de cer. Nu e nevoie de mai mult. Alteori, întâmplări nemaipomenite nu te pot smulge dintr-o stare sufletească monotonă şi sărăcăcioasă; în mijlocul unei săli de bal, poţi sta liniştit şi insensibil." Aşa era Richard. Total nemulţumit. În acest timp tinerii noştri de acolo se considerau totuşi fiinţe fericite.

Hamburg. Transatlanticul „Prezident Harding". Lapte si alcool

La Hamburg ne aşteaptă transatlanticul Prezident Harding. Plecarea e fixată pentru Marţi 1 Octombrie ora 0. Luni la ora 8 seara ne adunăm în centrul oraşului, de unde urmează să ne ia un autobuz special. Punctul de colectare e în faţa agenţiei de voiaj. Un mare pachet de scrisori şi ziare mă aşteaptă pe adresa Hamburg-America Line. Cu deosebită plăcere găsim aci pe prietenul nostru turc cu care am călătorit cu trenul. Sănduţa sare în braţele lui. A venit să-şi ia rămas bun, aducând un buchet şi o cutie de bomboane. Ţine să ne însoţească până în cabina ce ne este rezervată. E ora 9 seara. Prezident Harding se deşteaptă din somnul de câteva zile ce şi l-a permis la Hamburg. O uşoară perdea de fum, ne aminteşte că acolo, în adâncul său se fac pregătirile de plecare. Se fac ultimele aprovizionări. Aici s-au urcat puţini pasageri. Cei mai mulţi se vor urca în Franţa, la Le Havre, apoi la Southampton în Anglia, şi în Irlanda. Facem cunoştinţă cu oamenii de serviciu. Un stewart, ataşat grupului nostru de cabine, ne duce bagajele. Cabina are 4 m. lungime şi e destul de largă pentru a adăposti două paturi cu un culoar între ele. Al treilea pat e sus. Baia o avem separat. Paturile au câte o apărătoare laterală, ce o ridicăm în cazul când, din cauza furtunii, vaporul are tangaj mare sau balans de la babord la tribord. Un dulăpior, pe care e un afiş, ne atrage atenţia, prin instrucţiunile sale. Fiecare avem câte o haină de plută, pe care urmează să o îmbrăcăm în caz de nevoie. Locurile noastre numerotate sunt rezervate în barca de salvare nr. 5. Suntem avizaţi că se vor face exerciţii, că suntem obligaţi să fim prezenţi toţi pasagerii şi personalul de serviciu. E bine dacă sunt bărci şi locuri suficiente. În 1912, când a avut loc scufundarea vaporului Titanic, cu ocazia cursei sale de inaugurare, tragedia a fost mărită şi de faptul că nu au fost bărci suficiente, aproape toţi bărbaţii nefiind salvaţi. Cel mai mare, cel mai luxos vapor din lume nu avea numărul de bărci necesare. Ceva mai mult şi mai grav, pe vapor nu erau nici rachete roşii ce se lansează în caz

Scanned with OKEN Scanner

de S.O.S. Un vapor străin s-a apropiat, dar văzând rachete albastre s-a îndepărtat.

De la acea tragedie s-a înfiinţat un serviciu special care urmăreşte direcţiile pe caare le iau gheţarii. Acela cu care s-a ciocnit Titanic, avea sub apă o grosime de 4 km.

Acum, două remorchere se luptă cu vaporul pentru a-l urni de la chei. Toată lumea s-a culcat. Eu aştept sus plecarea, urnirea vaporului. Avem de parcurs o distanţă pe fluviul Elba. Pe mare vom merge de-a lungul ţărmului olandez, belgian şi francez până la Le Havre. În total avem de mers timp de 11 zile, trei până la Le Havre, iar după ce vom părăsi Anglia şi Irlanda, avem de făcut şapte zile – în plin ocean, până la New-York. A doua zi luăm contact cu marele restaurant, la care ne invită o trompetă simpatică. Din cabină ne-am cunoscut numărul mesei, locurile ce le vom ocupa şi numele persoanelor cu care vom fi împreună. Avem numele tuturor persoanelor şi locurile ce le vor ocupa. Cu experienţa sa, şeful restaurantului repartizează pasagerii, combinând naţionalităţile şi vârstele. Noi vom fi în total 5, ceilalţi doi fiind doi bătrâni pereche, din Berkeley, California. Sala de mese e în orice caz mai mare decât cea mai mare sală-restaurant din Bucureşti. Încerc să mă desluşesc, cum e posibil să întreţie atâţia oameni de serviciu. O listă imensă de mâncăruri, frumos tipărită şi legată imi măreşte curiozitatea. Fac pariu cu soţia, că nu voi dori ceva ce să nu găsesc. Mi-am pus în gând muşchi de urs şi-l găsesc şi pe acela spre sfârşitul listei. Pentru a ne uşura alegerea, prima pagină e intitulată „suggestions". Preţul acestor mese e cuprins în costul transportului, afară de băutură. Pe un vapor american, deşi se renunţase la prohibiţie, se bea multă apă cu gheaţă. Unii beau şampanie. E pe vapor şi un simpatic şi bine asortat bufet, unde se beau vinuri alese, whisky şi bere. Marii băutori americani, preferă vapoarele franceze, unde se bea masiv. Prohibiţia s-a desfiinţat, după ce s-au îmbogăţit o serie de gangsteri în frunte cu Capone. Aceşti gangsteri erau organizaţi in stil mare, costisitor, dispunând de o flotă specială şi de agenţi speciali. Pe vapoare, în trenuri sau în localuri, discret făceai un semn şi te serveau bunăoară cu o masivă ţigară de foi, plină cu cele mai alese whisky. Fiecare din cele 48 de state americane de atunci aveau libertatea şi puterea de a legifera cum credeau că e mai bine. Astfel în Sud-Dakota nu se vindea alcool Duminica. În statul New-York era liber. Se bea însă cu discreţie. Într-un an întreg, trecând prin 28 de state, am întâlnit un singur om beat tare, în San Francisco, în seara de 23 August 1936. Al doilea nu am întâlnit. Băutura era considerată ca o ruşine în 1935/36. În familiile la care am stat, la care am fost invitaţi la masă, la congresele şi reuniunile la care am participat, nu ni s-a servit alcool sub nici o formă; în afară de cea mai bună apă, se beau cantităţi imense de lapte proaspăt, pasteurizat şi numai rece. Profesorii de acolo, mă întrebau cum e posibil ca noi să bem laptele cald. A bea lapte cald in SUA, însemnează a face o imensă perturbaţie în alimentaţia lor. Să deducem singuri. Milioane de americani, în şcoli, în ministere, în uzine şi fabrici, în fine, în toate părţile, îşi au sticlele cu lapte pasteurizat, pe care îl beau, fie dimineaţa la ora zece, fie la prânz. Mâncarea la ora 7 e caldă, dar în timpul zilei baza o face laptele cu fel de fel de sandviciuri. Se mai bea multă coca-cola, limonadă excelentă făcută din planta mexicană cu acelaşi nume, ce conţine cofeină. Se bea multă zeamă de roşii la

Scanned with OKEN Scanner

gheaţă „tomato juice", uşor dulceagă şi plină de vitamine. Se bea, în fine, multă zeamă de portocale. Cultivatorii de portocale au dat un mare premiu celui care a venit cu o maşină electrică de stors portocale, pe care o găseşti în cele mai modeste localuri. A coji portocala, e o pierdere imensă de timp. Cu această mică maşină s-a produs o adevărată revoluţie în consumul de portocale. Cum călătorim 11 zile, avem tot timpul să încercăm întreaga gamă de produse alimentare, care au revoluţionat munca femeilor. Dupa 4-5 zile, în plină furtună, sala e mai mult goală. Începuse răul de mare. Timp de trei zile am stat mai mult întins în pat. La Le Havre s-au urcat şi comesenii noştri din California. Când au auzit că suntem din România, doamna cu ochii strălucind de bucurie mi-a spus: „da, ţara marelui Enescu". Singura care tronează acum în sala de mese e Sănduţa, de care răul de mare nu se atinge. Aleargă pe unde vrea, iar moşulică care ne serveşte o încarcă cu felurite bunătăţi. Camera noastră e plină de portocale şi banane. Din când în când vine totuşi să se asigure dacă vaporul rezistă în faţa valurilor şi dacă barca, în cazul cel mai rău, nu se va scufunda. Un salonaş e rezervat celor mici, plin ca o grădiniţă. Deasupra noastră, tineretul când e timp bun practică diferite jocuri. E şi un colţ rezervat necuvântătoarelor, în special câini şi pisici. Două gâşte majestoase traversează şi ele oceanul. Pe vapor se redactează şi un mic jurnal. Aflu din el că Italia a declarat război Abisiniei şi că a început debarcarea de trupe. Lumea e în fierbere şi teama de război începe să fâlfâie deasupra noastră. Pe de altă parte, Germania vrea să calce totul, face înarmări febrile şi vrea să înceapă cu Rhenania. Avem pe vapor şi un mic cinematograf, iar Duminica căpitanul face şi serviciul religios. Un mic serviciu medical stă la dispoziţia eventualilor pacienţi.

Mai avem 24 de ore până la New-York. Un pescăruş dă roată vaporului şi se aşează pe catarg. E primul vestitor al Americii. Seara căpitanul ne oferă o masă de gală. Sala e frumos pavoazată, ca de revelion. Pe fiecare masă steguleţele cu cele 48 de stele, jucării amintiri şi o frumoasă broşură cu numele tuturor pasagerilor şi oraşul de unde sunt. După masă, timpul e frumos. Se dansează!

Prin New-York

Am sosit la New-York în seara zilei de 11 Octombrie. Vaporul şi-a domolit mersul. În fund, la vărsarea fluviului Hudson, statuia Libertăţii, majestuoasă, înconjurată de vapoare şi bărci cu motor, ne aminteşte că păşim în ţara nouă a libertăţii, după care au venit un număr mare de oameni din toată lumea, să învingă greutăţile sau să moară. Zgârie norii, îşi înalţă semeţ capetele, deasupra unei păduri de clădiri, ele însele întrecând tot ce am văzut până acum. Le facem o nedreptate denumindu-le zgârie nori. Americanii le spun scarpină-cer (sky-scrapper), iar francezii zgârie-cer (gratte-ciel). Probabil că în climatul nostru mai secetos, norii sunt mai sus. O sumară vizită medicală, ne anunţă că suntem liberi pentru debarcare. Pe chei, lume multă, batiste de toate culorile, îmbrăţişări şi lacrimi de bucurie, poate şi de durere. O familie îndoliată aşteaptă debarcarea unui cetăţean, mort de un atac de inimă în timpul voiajului, pe furtună. Cheiul e împărţit ca o cutie imensă de şah, în pătrate de 10 m², fiecare marcat cu o literă de alfabet. E cea mai rapidă

Scanned with OKEN Scanner

metodă de întâlnire, de recunoştere a persoanelor între ele. Ne instalăm la litera C şi imediat se prezintă un tânăr simpatic din partea fundaţiei Rockefeller care ne urează bun venit şi ne roagă să aşteptăm până ce aduce alţi doi rockefellieni. Găseşte numai pe unul, Dr. Muller din Viena. Pornim pe jos. Bagajele noastre sunt date unui hamal apoi sunt încredinţate unei scări rulante. New-Yorkul avea atunci 8 milioane de locuitori. Ulterior, populaţia a scăzut, automobilul dând posibilitatea multora să iasă din oraş. Îmi dau imediat seama cât de repede se poate descurca oricine în acest furnicar de lume, cât şi în afară, pe imensa reţea de şoşele. Totul e numerotat. Pe străzile pe care am pornit spre hotel, se poate vedea până la extremităţile lor. Sunt ca nişte panglici de oţel fără nici cea mai mică abatere. De o parte şi de alta clădiri imense ce-ţi dau impresia că te afli într-un fund de tranşee. Paralel cu strada 44 pe care mergem sunt toate celelalte străzi de la est la vest. De la nord la sud sunt traversate de imense avenue, între care cea mai lată, fiind denumită strada lată – Broad Way – 30 km lungime. Orientarea în acest oraş geometric este extrem de uşoară, dar e lipsită de farmecul Parisului sau al Berlinului. New-Yorkul îşi duce viaţa la verticală. După atâtea zile de tangaj, la al 20-lea etaj unde ne-am instalat, am impresia că hotelul dansează cu mine. Scot capul pe fereastră, dar sus, deasupra mea, ca pe un vârf de deal, văd jucând lumini. Cu greu îmi dau seama că sunt zgârie norii. A doua zi, 12 Octombrie, o mare sărbătoare, descoperirea Americii. Se împlineau 443 ani de la descoperirea Americii de către Christofor Columb la 1492. Noi românii, cu spiritul nostru, am fi avut o mare manifestare în acea zi. Ei, care sunt destul de pasivi, trec fără mari festivităţi şi defilări. Mulţi, foarte mulţi, au plecat din oraş, a doua zi fiind duminică. Putem cutreiera astfel oraşul mult mai uşor. Sărbătoarea lui Columb trece deci destul de puţin luată în seamă. De altfel posteritatea a fost nedreaptă cu el, întrucât continentul nou, trebuia denumit Columbia. Numele actual i-a fost dat de istoricul german Martin Waltsermüller, după numele florentinului Amerigo Vespucci, care a publicat un raport între 1501-1502 asupra acestei părţi de lume. Columb a fost primit la începul ca un mare erou de regele Ferdinand şi de regina Isabella a Spaniei. A mai făcut trei mari călătorii, luând cu el feluriţi oameni cu gândul de a se înbogăţi. Bogăţii n-a găsit, dar a descoperit un continent, care a depăşit cu mult bogăţiile Indiei după care pornise. A murit în obscuritate şi sărăcie la 20 Mai 1506.

Prin urmare, când Ştefan cel Mare se lupta cu imperiul otoman, America de-abia era descoperită. Aminteam acest fapt colegilor americani, ori de câte ori, mândri de progresul lor, uitau ce a însemnat Europa. Oraşul New-York îşi începe istoria abia în 1609, sub numele de New-Amsterdam, cum îl denumeau Olandezii. Insula stâncoasă Manhattan a fost cumpărată în 1623 de olandezi pe suma de 24 de dolari de la indieni dând la schimb stofă, mărgele şi băutură. Ea a fost cucerită apoi de englezi şi i s-a dat numele de New-York, în onoarea ducelui de York, fratele regelui Carol al II-lea. În toamna anului 1620, a avut loc vestita sosire a 102 bărbaţi şi femei pe renumita corabie Mayflower (Floare de Mai) care au pus bazele unei colonii în Massachusetts. În iarnă au murit 72 de persoane, iar în toamna 1623, bucuroşi că au obţinut o bună recoltă, au sărbătorit prima oară ceea ce avea să rămană o mare sărbătoare, Ziua Gratitudinii (Thanksgiving Day). Această

Scanned with OKEN Scanner

sărbătoare, cu totul originală, e ţinută şi azi de întreg poporul cu o stricteţe şi un fast deosebit.

Şi acum stau şi mă învârtesc pe diferite străzi, neştiind ce să admir mai mult şi cum să-mi explic mai bine cheia progresului american. Dar pentru aşa ceva am venit aci şi multe sunt încă de văzut şi de explicat. E duminică, străzile sunt pline de floricele, mult mai multe decât în Bucureşti, vânzându-se mai mult sub formă de boluri însiropate. Se vând de asemenea imense cantităţi de crenvurşti fripţi pe stradă. Mergem să luăm contact, pentru prima oară, cu o cofetărie (restaurant) cu auto-servire. În Europa, la acea dată, nu erau. Bucătăria e ca o farmacie şi în văzul tuturor. Mâncarea se serveşte direct din vasele de gătit. Masa se ia şezând pe scaun, iar nu în picioare. Pentru băut, în afară de apă excelentă, se servesc diferite sucuri. În America, în acel timp, restaurantul şi hotelul erau scumpe, din cauza utilizării personalului de serviciu. Cofetăria era foarte convenabilă. Se consumă cantităţi imense de îngheţată chiar şi iarna. Coca-cola pretutindeni. Foarte plăcută era băutura „malted milk". Se prepară într-un pahar de jumătate de litru două linguriţe de praf de lapte vanilat, o îngheţată mare, după gust – se umple cu lapte pasteurizat şi se introduce paharul sub o maşină electrică care amestecă continutul. Delicios şi foarte hrănitor. Se vinde în toate localităţile, în aşa numitele drugstore, care după nume ar fi drogherii, dar oferă medicamente, felurite dulciuri în frunte cu malted milk, prăjituri, ziare, reviste, ţigări, timbre.

Pe Broadway sunt cabine ale crucii roşii cu cele necesare pentru controlarea sănătăţii, în special pentru luarea tensiunii, în schimbul unei modeste taxe.

Rezervăm câteva ore vizitării giganticului centru Rockefeller. New-Yorkul are o serie de giganţi care au uimit lumea. Mai sunt zgârie nori în Chicago, în St. Paul, în San Francisco (Frisco), în Pittsburgh, dar mult mai puţini. Aici domină în insula Manhattan, pe de o parte din cauza subsolului stâncos, pe de altă parte pentru că aici s-a dezvoltat cel mai puternic centru comercial, economic, care a permis finanţarea construcţiilor. Printre marile clădiri trebuiesc citate clădirea Asigurărilor pe viaţă (42 etaje), clădirea Singer (41 etaje), Transporturile (44 etaje), Compania metropolitană de asigurări (50 etaje), industria lânei (60 etaje) cu 14.000 salariaţi, telefoanele şi telegraful (40 etaje), Chrysler (319 metri, 68 etaje), banca Manhattan (256 metri, 65 etaje). Cea mai mare clădire a lumii e însă Empire cu 381 m şi 86 etaje. Rockefeller e cea mai nouă, cu 84 de etaje, modernă, solidă, cu tot ce oferă tehnica epocii. Mă apropii de ea pentru a o admira, dar constat că trebuie să mă îndepărtez pentru a avea perspectiva cuvenită. La intrare e holul ascensoarelor. Unele urcă până la 25 etaje. Altele între 25 şi 50 etaje, altele de la 50 în sus. Pentru că e sărbătoare urcăm sus pe acoperiş pentru a admira împrejurimile. E greu de descris senzaţia ce o ai într-un ascensor care te repede ca o adevărată rachetă. Sunt nevoit, odată azvârlit în sus, să stau puţin pe o bancă pentru a-mi trece vâjâiala. Sus pe acoperiş e o mică gradină cu bănci şi cu lunetă, prin care poţi face observaţii pe ocean, cât şi până la localităţi şi ferme din statul New-York. De sus oamenii par furnici, automobilele jucării de copii. E Duminică, spre seară. Mulţi se întorc din excursii, şi acum ne putem da seama ce înseamnă automobilismul aci. Staţionarea maşinilor ridică o grea problemă.

Scanned with OKEN Scanner

Un loc viran e o avere. Se plăteşte ½ dolar pe oră. Într-unele străzi de pe cuprinsul ţării s-au instalat aparate automate, care controlează durata staţionării. În New-York şi Chicago, se plăteau ulterior tineri şoferi cu ora, pentru a ţine maşina în mers, atâta timp cât se convenea. La ora stabilită, maşina trebuie trimisă, acolo unde se hotăra. De aici de sus vedem oraşul, al cărui plan îl avem şi pe o hartă instalată lângă lunetă. Statul New-York are o suprafaţă de 127.433 km², populaţie 14 milioane de locuitori. E cel mai populat stat. Pe planul oraşului, districtul metropolitan are 3045 km². Cel mai important sector e Manhattan cu 50 km². Sectorul Bronx 158 km². Sectorul Brooklin 110 km². Sectorul Queens 331 km², Richmond 148 km². Portul imens geme de vapoare. Cheiul are o lungime de 100 de kilometri. Constatăm, cum e firesc, că oraşul are puţină vegetaţie, străzile fiind lipsite de arbori. Sunt însă câteva parcuri mari, Central Park 336 ha, Riverside Park 192 ha, Bronx Park 288 ha, Morningside Park 125 ha, grădina zoologică şi botanică 445 ha.

Pentru că am descris aci ceva din gigantomania clădirilor, vreau să arăt ce conţine cel mai mare hotel american de pe acele timpuri, Waldorf-Astoria.

Un hotel gigant

Hotelul Waldorf-Astoria a fost cercetat şi descris minunat de ziaristul Jules Huret. Dau o serie din datele publicate de el, pentru a ne da seama de ce era acolo în acea vreme. E un monstru, cum a spus autorul, care trebuie cunoscut. Are 1500 de camere, din care 1200 cu baie. Are mai multe săli de mese imense, fiecare decorată în stil diferit. Totul e public, saloanele, barurile, restaurantele, fumoarere. O mişcare perpetuă în saloanele de ceai; cafenele, saloane de recepţie, sala de biliard, salonul doamnelor, care e salonul Mariei Antoaneta. Magazin de flori, fotograf, birou telefonic, birou telegrafic, trei cabinete medicale, ziare, reviste; biroul hotelului cu 1500 de cutii cu numărul camerelor. Când soseşte o scrisoare, e imediat marcată cu ora şi minutul sosirii şi pusă în cutia destinatarului. Dacă e căutat un client al hotelului, cartea de vizită e expediată in 30 de secunde, prin tubul pneumatic – unul de etaj – sub ochii vizitatorului. Ascensoare luxoase, spaţioase, în care uşor pot intra 15 persoane, fac neîncetat naveta. Un semnal electric indică etajul unde trebuie să se oprească de fiecare dată. Sunt 6-8 ascensoare.

La entre-sol nu sunt camere: de o parte sunt două mari săli de bal, de concert sau de teatru, cu loje, scene, vestiare, totul de un lux neîntâlnit. Sălile se închiriau atunci cu 1000 de dolari pe seară, sau 1500 pe zi. Unele apartamente ajung până la 500 de dolari pe zi. Viaţa cea mai economică e însă la subsol: coafeuri, pedicurişti, băi ruseşti, bucătării, brutărie, patiserii, depozit de ţigări, de vinuri en gros şi en detail, camere de conserve, lenjerie, depozite de bagaje. Pentru lenjerie sunt 95 de femei, care nu fac decât să plieze şi să aşeze. Un număr de 7 oameni desfac toată ziua stridii şi scoici. Şeful raionului de stridii primeşte un salariu lunar de 500 de dolari. Şase persoane pregătesc cafeaua în alambicuri de un metru înălţime. Vasele şi argintăria sunt spălate toată ziua de 105 persoane. Alţi 28 sunt ocupaţi cu desfacerea vinurilor. Depozitul de ţigări e ca o vastă bibliotecă, elegantă şi parfumată, cu o temperatură riguros controlată. Urmează apoi alt subsol, adevărată uzină pentru căldură, fabricarea gheţei, cu 115 tehnicieni şi

Scanned with OKEN Scanner

lucrători. În stradă sunt permanent 20.000 tone cărbuni, pentru cazul când ar interveni o grevă. O serie de ateliere cu diferite specialităţi completează lista. Se spală zilnic 60.000 de bucăţi rufe, pentru 3.000 pasageri, în afară de flotanţi, ce vin pentru o parte din zi. Un antreprenor se ocupă cu ridicarea zilnică a resturilor de la mese, bucătărie etc. El plăteşte anual 5.000 dolari hotelului. Depozitele de conserve sunt de o curăţenie exemplară, închise ermetic. Bucăţi mari de jambon, atârnate de plafon, enorme bucăţi de carne de vacă, berbeci întregi curăţaţi, mii de curcani, de găini, raţe, fazani, purcei de lapte, cobai (cochon d'Inde). Pe urmă vin legumele, fasolea, ţelina, ciupercile, cartofii, sparanghelul, patatele, andivele, tomatele, în cantităţi incalculabile. Vin apoi fructele parfumate, proaspete, merele, perele, anansul, lămâile, portocalele, grape-fruits. În fiecare an amatorii de suveniruri şi servitorii dosesc din veselă şi argintărie obiecte în valo`are de 50.000 franci. Săpunul se aduce de la Londra. Fiecare client nou găseşte în camera sa două săpunuri noi, unul pe lavabou, altul în sala de baie. Se taie zilnic 25 boi, ţinuţi la îngrăşat şase săptămâni la abatorul din Chicago, ţinuţi în subsolul hotelului câteva zile, înainte de a fi daţi la consum. Se fabrică zilnic 5.000 de pâini plus 5.000 de pâinişoare, pentru cafeaua cu lapte. Apa de baie e filtrată, iar apa pentru masă şi gheaţă e distilată. Personalul se compune din 96 bucătari, 18 brutari, 165 spălători de veselă, 177 paji, 105 hamali, 560 tineri garsoni, 175 de femei cameriste etc. Tot personalul ia masa la hotel, femeile primesc locuinţă şi albiturile. Proprietarul acestui gigant era M. Boldt, vechi băiat de serviciu, mai târziu unul din cei mai bogaţi şi onorabili comercianţi din New-York.

Deoarece cursurile universitare au început de mult trebuie să părăsesc marele oraş şi să plec la Ithaca, unde voi rămâne tot semestrul de iarnă. Mă prezint Luni 14 octombrie la fundaţia Rockefeller la Mr. Stacy May. Luarea de contact româno-americană se desfăşoară în condiţii afabile, deşi cunoştinţele mele de limbă englezo-americană lasă de dorit; după abia câteva luni de studiu cu un român, care a fost în America şi care mi-a fost coleg de liceu, Dl. Economide. Iau contact şi cu un birou american. Mă aşez pe un scaun cu spătar rabatabil, care mă dă total oblic, încât am impresia că mă voi opri pe parchet. Mai e şi cu rotile, încât te poţi deplasa comod de la un cap la altul al biroului. Stacy May râde cu poftă, iar eu îmi revin din scurta emoţie pe care am avut-o

La frizerie am păţit la fel, dar acolo am fost aşejat aproape culcat. Stacy May îmi dă toate informaţiile necesare, precum şi o serie de publicaţii. Secretara vine şi imi aduce bursa pe Octombrie plus costul transportului de la Bucureşi la Ithaca. Ia apoi legătură rapidă anunţând pe prof. Dwight Sanderson de sosirea mea şi la ora 10 părăsesc New-Yorkul.

Spre Ithaca şi Cornell University

Gara centrală de unde plecăm e subterană şi pe nesimţite ne găsim în plin câmp, printre livezi de pomi fructiferi şi lanuri de porumb furajer, parte recoltat şi însilozat, parte tăiat şi făcut glugi. Până la Ithaca e cale de 7 ore. Trenul are o singură clasă. Nu e un tren de lux, cum sunt acelea pentru marele Vest, pentru Chicago sau Washington. Vagoanele sunt mari, fără compartimente. Nu are bănci ci fotolii mari, comode şi mobile. Se pot desface

Scanned with OKEN Scanner

şi dormi comod. Biletele de tren se pot introduce într-o cutiuţă, de unde controlorul le ia, fără să mai deranjeze pasagerul. Trenurile de lux şi cursă lungă au baruri şi personal pentru eventuale alte servicii, de exemplu bărbierit. Vagonul restaurant îşi trimite des personalul cu diferite sandwichuri, prăjituri şi răcoritoare. În fiecare vagon e un automat pentru apă rece şi pahare de hârtie. Personalul cel mai răspândit e format din negri.

Căile ferate americane au de luptat din greu cu concurenţa uriaşă a avionului, automobilului, autobuzului şi camionului. Cu siguranţă că au pierderi la trenurile de persoane şi au venituri la acelea de marfă. Unele avantaje le prezintă trenurile de persoane de noapte, cu care pasagerii, în vagoane de dormit convenabile, pot fi dis de dimineaţă în localitatea dorită, câştigând astfel timp. Terenul pe care trecem acum e destul de ondulat cu un relief asemănător celui de la Câmpina. Regiunea e presărată cu ferme, cu locuinţe şi grajduri aşezate în mijlocul terenului cultivat. În acest stat se cultivă plante intensive, foarte multe zarzavaturi, fructe, în special mere şi plante furajere. Statul New-York are o populaţie urbană deasă, de aceea se produce foarte mult lapte. Fermele producătoare de lapte se disting de departe prin prezenţa silozurilor cilindrice, înalte. Media numărului de vaci e de circa 30 de fermă, îngrijite şi mulse în special de membrii familiei. Planta furajeră preferată e porumbul. Se dau multe tărâţe, mălai şi turte. O problemă importantă e aşternutul, întrucât în regiune se produc puţine paie. O altă problemă o pune şi transportul şi împrăştierea gunoiului de grajd, care cere muncă multă. Din această cauză platforma de gunoi europeană unde gunoiul stă la dospire, e înlocuită cu transportul gunoiului zilnic şi răspândirea lui pe câmp. Pentru aceasta e folosită o căruţă prevăzută cu o codârlă în care se azvârle gunoiul din coşul căruţei. În codârlă e un rotor angrenat la o roată din spate, care frământă şi răspândeşte gunoiul. Folosirea îngrăşământelor chimice nu-l poate dispensa pe fermier de transportul gunoiului. Pentru distribuţia laptelui aplică o muncă reglementată ca un ceasornic. În afară de camioane speciale şi cisternele de lapte, pentru un oraş uriaş cum e New-Yorkul, sunt trăsuri speciale. Obligativitatea pasteurizării laptelui a redus puzderia de mici comercianţi, care nu dispun de fondurile necesare, înlocuindu-i cu 2-3 mari cooperative. Fermele au construcţii pe cât de atractive pe atât de practice. Se construieşte foarte mult din lemn. Vilele, chiar şi la oraşe, au pereţii dubli din scânduri, fiind vopsite în diverse culori. Casa de locuit a unui fermier e alcătuită din parter şi etaj. La parter are un mic antreu, un living room (cameră de zi, care e şi sufragerie), un mic birou-bibliotecă, bucătărie şi cămară. La etaj dormitoarele şi baia. Ferestrele sunt mari, luminoase, denumite ferestre-ghilotine, căci sunt mişcate în sus şi în jos.

O particularitate pe care trebuie s-o arăt de la început o constituie lipsa satului european şi mai ales a kilometricului sat românesc. Aceasta contribuie mult la supravegherea şi intensificarea agriculturii şi la reducerea preţului transportului. Cooperatorul danez Gormsen a făcut un excelent studiu în 1939-1940 asupra cooperaţiei româneşti, admirând ţăranul român pentru puterea sa de muncă, dar arătând în schimb cât de mult îngreuiază viaţa noastră rurală imensa depărtare de câmp. Totodată a găsit la ţăranul nostru un dezvoltat spirit cooperatist, dar asfixiat de birocraţia aplicată la noi.

Scanned with OKEN Scanner

Dis de dimineaţă, după ce fermierul a muls vacile, trebuie răcit laptele, încărcat în bidoane şi apoi transportat la şoseaua pe unde trece camionul colectiv. Începe apoi scoaterea gunoiului şi transportul pe câmp, apoi furajarea şi ţesălarea vacilor. Fermierul nu are zi de odihnă, nici duminica, nici sărbătoarea. Marele succes pe care îl are acolo producţia de lapte se datorează deosebitei pasiuni şi perseverenţe depuse în acest domeniu. În ultimii 50 de ani numărul vacilor a rămas aproape acelaşi. A sporit însă imens cantitatea obţinută si calitatea. În niciun alt domeniu selecţiunea n-a dat rezultate ca aici.

Dar iată-ne ajunşi la Ithaca pe înnoptate. Pe peron ne aşteaptă prof. Dwight Sanderson, profesor de sociologie rurală la Cornell University din acel oraş. Ne salută cordial, constatând cu plăcere că exact cu două luni înainte el descindea la Bucureşti, la 14 august, din avionul ce-l aducea de la Sofia. La Bucureşti, după ce l-am vizitat pe profesorul Gusti, l-am condus prin diverse instituţii apoi l-am dus la Ghimpaţi (Vlaşca), unde inginerul agronom Ciubuc ce lucra la circumscripţia Tutunului a prezentat realizările sociale din comună. Ţăranii de acolo, graţie culturii tutunului, aveau gospodării frumoase. La Tâncăbeşti am vizitat căminul cultural Ionel C. Brătianu. În împrejurimile Bucureştiului am vizitat trei gospodării ţărăneşti, în care se ţinea contabilitatea agricolă de către secţia de economie agrară din Institutul de Cercetări Agronomice al României. L-am vizitat apoi pe profesorul Gh. Ionescu-Şişeşti, directorul institutului. Sanderson era însoţit de un iugoslav, absolvent al universităţii Cornell. Acum era directorul unui mare hotel din Zagreb, specialitate ce o făcuse la Ithaca.

Casa-vilă Sanderson era tipic americană. E construită însă din cărămidă. La parter e un living-room sufragerie, un birou, bucătărie. La etaj, două dormitoare şi baie. E situată pe o colină cu vegetaţie bogată presărată din loc în loc cu alte vile. Ceea ce dă o impresie aparte de larg spaţiu şi libertate este lipsa – ca în toată ţara de altfel – a împrejmuirilor. Garduri vii simple, joase, sau şiruri de flori delimitează proprietăţile înlocuind gardurile costisitoare. Nu s-a calculat cât ar costa gardurile pe tot cuprinsul Statelor Unite. În orice caz e o sumă fabuloasă. Mă gândesc la noi, cetăţenii cu venituri modeste, cu case extrem de modeste dar cu împrejmuiri care uneori depăşesc valoarea caselor.

A doua zi pornesc cu profesorul în căutarea unei locuinţe. Nu departe de campusul universitar, pe strada Catherine, extrem de înclinată, găsim un apartament studenţesc, la etaj. E compus din antreu, dormitor, birou, o sufragerie mare în fund cu o maşină de gătit, baie. La parter locuieşte profesorul La Mont. Încălzirea o face un mic calorifer propriu, aşa cum au toate locuinţele de pe Catherine Street. Chiria e de 35 de dolari, adică 17% din bursa mea de 200 de dolari. Vis a vis de noi e o vilă ocupată numai de studenţi ce-şi fac singuri menajul. Cum ferestrele nu au perdele, participăm în fiecare seară la felul lor de viaţă. După calculul făcut de Sanderson, alimentaţia se va ridica la doi dolari pe zi. Îmi rămân aşadar 105 dolari lunar, pentru alte cheltuieli. Masa e bogată şi extrem de variată. Lapte şi unt de cea mai aleasă calitate, carne tăiată fără piele şi oase. De semenea, peştele, pe care americanii îl cam ocolesc, se vinde tăiat, curăţat, şi fără cap. Păsările de asemenea. În cartierul nostru se vând mulţi fazani. Uleiul de porumb e

Scanned with OKEN Scanner

excelent; nu am mâncat tot anul alt ulei. Iepurele e puţin căutat. Mergând spre vest, şoselele sunt presărate cu iepuri călcaţi de maşini la lumina farurilor. Dar ce se găseşte în abundenţă în timpul iernii sunt merele, portocalele, strugurii şi bananele. Pâinea se vinde împachetată şi tăiată în felii fine din fabrică.

Viaţa universitară

Mr. Sanderson mă însoţeşte şi mă introduce în campusul universitar şi în special în departamentul economiei agrare. Dacă găsesc ceva original şi deosebit de Europa, acest ceva e organizaţia şi viaţa universitară. Campusul e situat pe un deal care domină oraşul de jos. Cartierul de lângă campus e destinat în primul rând studenţilor. Campusul are o lungime de circa doi kilometri, cu vegetaţie variată si bogată, bine întreţinut, cu şosele şi alei pentru pietoni, cu terenuri de sport, bazin de înot şi cascadă încântătoare. La intrarea dinspre Catherine Street, stau scrise cu litere mari cuvintele: „***Tinere care intri în această universitate, când o vei părăsi, să te întrebi dacă ai devenit mai bun, mai folositor ţie, familiei tale, naţiunii tale şi universităţii.***" Cuvintele acestea sintetizează minunat ţelul universităţii. În centrul campusului e un turn mare cu ceas, frumos, care cu zece minute înainte de începerea cursului îmbie studenţii cu arii din cele mai alese. La ora 8 încetează.

Universitatea poartă numele primului ei rector Ezra Cornell. În timpul războiului civil din 1860-1864, sub preşedenţia lui Lincoln, un senator comerciant a propus împroprietărirea universităţilor cu suprafeţe mari de teren pentru a-şi crea fonduri, statul fiind în acea vreme sărac, mai ales că era secătuit şi de lupta fratricidă. Multe universităţi şi-au vândut pământul, Cornell l-a ţinut mult timp, l-a vândut la preţuri mari, creîndu-şi astfel un venit însemnat. Ajutată de foştii ei studenţi, care deţin posturi mari, ea trece printre universităţile bogate şi bine înzestrate. Sunt circa 7.000 de studenţi; cum mulţi au maşini există şi un serviciu al evidenţei şi staţionării lor. E o atmosferă plăcută de linişte, de studiu. Deprins cu universitatea europeană, aşejată în centrul şi în forfoteala marilor oraşe, într-un mediu care te fură, cu tentaculele sale, aici găseşti cu totul altă atmosferă. Există şi în SUA universităţi mari în New-York, Chicago, Washington, Los Angeles, dar multe sunt în oraşe mici: Ithaca, Iowa, Nebraska (Lincoln), sud şi nord Dakota, Standford University şi altele. Cornell University are multe facultăţi: medicină, inginerie, litere, dar voi prezenta mai ales agricultura. Fiecare facultate are catedre cu totul separate de clădirile rectoratului şi decanatului. Catedra de economie agrară numită departamentul de economie agrară, dispune de o clădire somptuoasă, cu 44 de profesori şi conferenţiari economişti, plus 22 de sociologi rurali. Are săli de curs proprii, o bibliotecă foarte bogată, toată aparatura necesară plus un garaj propriu pentru maşinile departamentului. Mulţi profesori sunt angajaţi cu contract pe şapte ani. Dacă produce şi se ţine de muncă i se reînnoieşte contractul (1935).

Cursul se desfăşoară altfel decât în Europa. Înainte de începerea cursului propriuzis, studenţii uneori dau un foarte scurt extemporal. După începerea cursului, de obicei studenţii pun întrebări, alteori se opeşte profesorul din predarea cursului şi provoacă discuţii. Ce mi-a plăcut mult este faptul că studenţii dacă nu cunosc tema la scris, nu copiază şi dau hârtia

Scanned with OKEN Scanner

goală. Am urmărit atent acest lucru. A copia sau a cere unui coleg lămuriri e dezonorant. Sunt cursuri la care profesorul expune tema fundamentală, restul urmând a fi completat de studenţi la bibiotecă, din literatura indicată. Studenţii pot consulta biblioteca fară buletin de identitate. Cărţile consultate rămân pe masă în bibliotecă. În alte părţi, în Ames (Iowa) cărţile sunt returnate în holul bibliotecii pe o masă şi printr-un tub alunecă în subsol. Studenţii dispun de timpul necesar pentru a studia în bibliotecă. Cercetările ştiinţifice sunt prezentate în broşuri mici cu rezumate şi concluzii prezentate în prima pagină. Există şi un serviciu special „extension service", care se ocupă cu înrădăcinarea ştiinţei în viaţa practică agricolă. Cu alte cuvinte se recrutează fermieri care vor să colaboreze cu catedrele, urmând şi aplicând cei dintâi rezultatele obţinute. În fiecare an, în luna februarie se organizează săptămâna fermierului. ***Pentru educarea studentelor, există o secţie specială – home economics – în care se predau şi se aplică metode noi de alimentare, de medicină casnică, de educare şi creştere a copiilor, de cum trebuie menţinută armonia conjugală: „Fiţi bune, fiţi sociabile, caritabile, răbdătoare. Familia, celula de bază a societăţii, depinde în primul rând de voi." Educând o femeie, se dă o educaţie deodată altor 3-4 persoane***. Delicata problemă a divorţului e tratată cu toată seriozitatea. Pentru a trata problema pe viu, secţia are în îngrijirea sa 15-20 de copii, care stau toată ziua acolo. Pereţii sunt de sticlă, cu bănci în exterior, de pe care studentele îşi fac observaţiile. În special absolventele care vor merge la ţară au nevoie de toate aceste îndrumări. Viaţa rurală cere şi ridică probleme grele, variate. Am văzut studenţi care îşi câştigau necesarul pentru studii lucrând la ferma facultăţii. Alţii muncesc pe la restaurante. Unul împărţea presa pe Catherine Street. Făcea ziarul pachet mic şi îl azvârlea din mijlocul străzii în faţa uşii. Altul făcea la 15-20 de case focul la calorifer. Studentele, plătite cu ora, ţineau locul părinţilor plecaţi la teatru sau cinema. ***Un altul l-a determinat pe tatăl sau să-i dea tot capitalul necesar pe patru ani de studii. A venit la Ithaca, a închiriat o casă cu mai multe camere, le-a mobilat studenţeşte şi le-a închiriat lunar. După doi ani a cumpărat casa. După absolvire a vândut-o şi a cumpărat o mică fermă. S-a căsătorit şi a fost mulţumit. Pentru fermă, şi-a procurat capitatul necesar prin ipotecare***. Un bogătaş i-a cerut fiului său să-i dovedească că ştie şi poate să-şi asigure existenţa. I-a dat o sumă importantă şi l-a trimis la universitatea din Manhattan (Kansas), la 3.000 km depărtare. Ajuns aici, băiatul a constatat cu plăcere că universitatea nu avea un ziar sportiv. Prin crearea acestui ziar a făcut dovada ce i s-a cerut.

Prima excursie agricolă

Sosit în ziua de 14 octombrie, la data de 19 sunt invitat într-o excursie economic-agrară. Şeful departamentului de Economie agrară, prof. C. F. Warren îmi recomandă această primă luare de contact. Conducătorul excursiei e prof. Scoville care predă un curs de valorificarea fructelor. Ţine o strânsă legătură cu fermierii. Se ocupă însă şi cu organizarea generală şi rentabilitatea fermelor. Excursia e organizată pentru inginerii agronomi înscrişi la doctorat. Îmi pară rău că în timpul războiului am pierdut caietul cu notiţe, aşa că nu pot da multe din amănuntele vieţii americane şi despre persoanele ce le-am

Scanned with OKEN Scanner

cunoscut. Pentru doctorat se ţin cursuri speciale. Sunt absolvenţi din diferite state SUA, dar şi din alte părţi ale lumii. Unii sunt în concediu de studii şi au venit cu familiile. Sunt din Texas, California, Oregon, New-Mexico, din Sud-Africa, din Hawai. În excursie călătorim cu trei maşini ale departamentului şi una veche a unui doctorand. Vrea s-o vândă, dar nimeni nu se încumetă s-o ia. Reuşeşte totuşi să se ţină după noi.

Iau contact cu şoseaua americană 1935. La data aceea SUA nu avea ceea ce numim o autostradă. De fapt majoritatea sunt şosele excelente pe care nu circulă căruţe, cai şi boi. În unele părţi au şosele cu sens unic. Într-un an am întâlnit doar două căruţe, în statul Arizona. În Iowa, caii erau duşi, dacă era nevoie, în camion. De la Altantic la Pacific se poate circula uşor graţie hărţilor rutiere. Staţiile de benzină sunt adevărate oficii de turism, care împart hărţi, fotografii, broşuri, fac reparaţii şi vând răcoritoare. Poliţia în general e foarte rară, dar totuşi prezentă când se întâmplă ceva. Autobuzele de pasageri – în special cele ale societăţii Grey Hound (Ogarul Cenuşiu) – deservesc toată această imensă reţea de şoşele. Sunt încăpătoare, cu fotolii comode, cu preţuri care concurează calea ferată. Poliţia face imensă propagandă pentru micşorarea vitezei. În acel an s-a ţinut o întrunire de protest contra războiului din Abisinia. Un cetăţean s-a ridicat şi a spus: „Cred că e bine să ne gândim şi la războiul nostru civil, care-l reprezintă automobilismul, cu miile de morţi şi răniţi. Războiul de secesiune a durat patru ani. Războiul nostru de acum e fără de sfârşit". Şi într-adevăr în 1935, acest război s-a soldat cu 35.000 morţi şi 1.250.000 răniţi. În multe oraşe se văd în apropierea şcolilor tăbliţe cu inscripţia: „Aveţi copii? Aveţi grijă şi de ai noştri!". Accidentele sunt redate în ziare cu lux de amănunte, cu fotografii şi învăţături ce se desprind. În statul Indiana, pe marginea şoselelor sunt plancarde din loc în loc, cu felurite întrebări, menite a-i domoli pe conducătorii prea rapizi. De pildă, îmi amintesc de prima: Cum se numea prima soţie a lui Napoleon? A doua: cine l-a înfrânt pe Napoleon la Waterloo. Ar părea uşor, dar mă duc cu gândul la o nuvelă de Pătrăşcanu, despre un profesor de istorie, care nu a putut dormi, până nu s-a dus noaptea după un coleg pentru a-i reaminti numele ducelui de fier, generalul Welington. A treia, care este numele piramidelor din Egipt? A patra: Ce deosebire e intre o acţiune şi o obligaţie?

Cred că viteza e încurajată şi de faptul că automobilele se cumpără asigurate. Dacă accidentul a fost provocat în stare de beţie, problema e complicată, încasarea e plină de dificultăţi.

Prima fermă pe care o vizităm e o fermă de 40 ha, cu multă pomicultură, câţiva porci şi cinci oi. Procedăm la completarea formularului, în special la culegerea datelor asupra venitului din pomicultură şi legumicultură. Munca e depusă numai de membrii familiei. Mă surprinde numărul de 5 oi, eu cetăţeanul din Bărăgan, deprins cu turmele de oi. Fermierul nostru are o suprafaţă cu un relief extrem de ondulat, iar sus pe un vârf de deal e un teren pe care nu poate ţine altceva decât 5 oi. Acestea îi procură lâna şi carnea necesară. Rentabilitatea e asigurată. ***Prof. Scoville se amuză pe seama mulsului oilor la noi, şi mai ales asupra faptului că la noi se consumă lapte de oaie, chiar şi sub formă de brânză.***

Mai departe vizităm o fermă avicolă. Fermierul cu soţia sa, îngrijeşte 1.000 de găini Leghorn, cea mai răspândită rasă, de la care obţinea în 1935

Scanned with OKEN Scanner

circa 220-250 ouă. După ce am vizitat crescătoria, în biroul său, în faţa unei moviliţe de gogoşi calde şi îmbietoare, completăm formularele. Ne interesează în special alimentaţia şi bolile. Ouăle se vând la kilogram. Standardizarea, care se aplică riguros tuturor produselor agricole a influenţat calitatea lor.

Următoarea fermă e specializată în producţia laptelui. E situată pe valea care duce spre Poughkeepsie şi Hydepark, reşedinţa familiei Roosevelt, preşedintele SUA. Suntem aşteptaţi aici de inginerul agronom al judeţului (county). Vom dormi aici la ferma lui Mr. Jones. Ferma nu e din cele mai reprezentative. E trecută în clasa a III-a în ceea ce priveşte organizarea ei şi investiţiile. Are o întindere de 50 ha şi 30 de vaci. Asolamentul e întocmit în vederea obţinerii de furaje. Mulge cu mâna, ajutat de soţia sa şi un fecior. Are un tractor, câţiva cai şi 3-4 porci. Casa de locuit e din lemn cu pereţii dubli din scânduri, parter şi etaj. Are lumină electrică şi calorifer. Grajdul de vaci are un pod – şură, spaţios. Vacile stau pe două rânduri cu capul spre perete, cu un culoar mare la mijloc. Vitele stau pe podium, înalt de 20 cm. E astfel calculat încât excrementul să cadă pe culoar. Nu e deci un grajd ultramodern. Vitele sunt cuprinse cu gâtul intr-un grătar de lemn. Hrana se dă pe culoarul dintre perete şi iesle. Gunoiul e transportat uşor de un scripete şi răsturnat în aer liber la un capăt al grajdului şi de aci transportat cât mai repede pe câmp. Desigur mare parte din valoarea gunoiului se pierde, dar munca fiind scumpă, sistemul se practică. Transportul bidoanelor la timp, la şosea, pentru a fi luate de camionul cooperativei sau al societăţii, constituie problema nr. 1. Orice întârziere înseamnă pagubă. Toată munca familiei e condiţionată de cele două ore de colectare, dimineaţa şi seara. La o altă fermă, cu altă ocazie, fermierul s-a scuzat că nu poate să ne primească, întrucât unul din feciorii săi a fost nevoit să plece la oraş la o festivitate, aşa că tatăl avea un număr prea mare de vaci de muls.

Întrucât fermele sunt izolate în câmp, problema poştei, a ridicării si expedierii corespondenţei are un loc însemnat. Ridicarea e la dipoziţie fermierului din cutia ce-i aparţine şi care e înfiptă într-un stâlp, într-un anumit loc, la şoseaua principală. Pentru expedierea ei poştasul nu poate opri şi controla toate sutele de cutii înşirate de-a lungul şoselei. Pentru a-i uşura munca, atunci când a depus corespondenţa în cutia sa, fermierul atârnă o basma roşie. Numai în acest caz poştasul opreşte în faţa cutiei respective. În izolarea în care trăiesc, fermierii sunt ajutaţi de numărul mare de telefoane ce le stau la dispoziţie. Numărul mare de automobile şi camioane îi ajută să ţină contact cu piaţa. De obicei, sâmbăta după masă, orăşelul şi târgurile sunt pline de maşini. Parcarea lor e anevoioasă. Familiile cu copii întâmpină greutăţi cu trimiterea lor în şcolile primare. Pentru liceu se recurge la găzduirea lor în localitatea respectivă. Şcolile primare îi recrutează în prezent cu ajutorul autobuzului de pe o suprafaţă mare. Înainte vreme, sau chiar şi acum, în regiunile îndepărtate, părinţii sunt nevoiţi să-i transporte cu ce pot, auto, căruţă sau călări, mai ales iarna.

Deşi Scoville ţine să nu deranjăm fermierii, la insistenţa gazdei, urmează să luăm masa şi să dormim acolo. Suntem 12 persoane şi totuşi a reuşit să ne cazeze pe toţi. Mie mi s-a dat o cameră aparte. După masă începe seminarul economic, fiecare cu formularul său. Se discută aprins; ferma lui Mr. Jones e studiată de mult timp. Ea face parte dintr-un grup, cam

Scanned with OKEN Scanner

de aceiaşi mărime, aproape aceiaşi structură şi acelaşi număr mediu de vaci 28-30. De ce ferma lui Jones are cel mai mic venit net? Profesorul susţine că e o hibă deosebită şi că nu va pleca până nu se ia o hotărâre. Hiba constă în lipsa unui siloz pentru porumbul furajer tocat şi alimentarea vacilor cu prea multe concentrate. Părăsim a doua zi la ora 6 ferma. Deşi m-am sculat din timp, maşinile sunt ocupate când mă prezint. Explicaţia vine repede. Studenţii se bărbieresc seara pentru a câştiga timp. Mulţi, cei mai mulţi muncitori, fac la fel. Într-un an o singură dată am întâlnit un legumicultor nebărbierit. Ziua următoare vizităm partea de răsărit a statului. Regiunea este pronunţat deluroasă, cu multă pădure şi oaze mari de verdeaţă în care se disting de la distanţă fermele vopsite în alb, bleu sau verde. Vizităm în cursul zilei 7 ferme. Una e specializată în cultura cepei. Aici îmi dau seama de influenţa standardizării. Aceleaşi rezultate în cultura conopidei cum şi în pomicultură. Număr redus de soiuri şi calitate superioară.

Ne oprim la ferma Morgenthau, ministrul de finanţe al SUA. Ferma e arendată. Despre uriaşa extindere ce o are arendăşitul aci şi dijma şi de modul cum e aplicat şi ce rezultate dă, voi scrie mai departe. Spre seară vizităm o fermă avicolă cu numele sonor de Montgomery. Noaptea dormim în Poughkeepsie – Hyde Park, unde se găseşte locuinţa şi mausoleul familiei Roosevet, pe malul fluviului Hudson. A treia zi vizităm încă patru ferme. Prânzul îl luăm la un bufet pe o colină, de unde avem o privelişte minunată. De aci ne dăm seama cât de raţional e utilizat terenul, frumos presărat cu ferme, ce de departe indică bună gospodărie şi cu o reţea bogată de căi de comunicaţie. Prin Binghamton, seara, ajungem la Ithaca.

Mâncăruri şi prieteni

E momentul după atâtea zile de mâncăruri americane să ne amintim şi de cele de la noi. Cumpăr un borcan cu castraveţi standardizaţi, dar deziluzie! Sunt în sirop. Ne aşezăm pe gospodărie proprie naţională, cu preţ de cost redus. Suntem invitaţi de diverse familii şi invităm şi noi. Uneori seara ne pomenim că cineva bate la uşă pentru a ne invita, deşi nu ştiam unde stă. Ne promit că vin să ne ia. Mâncărurile noastre fac furori: cotlete de porc pe varză călită, pilaf (pailaif) de pasăre, mult apreciat de ei şi delicioasele sarailii. Cu prăjiturile, americanii stau slab, în sensul că nu dispun de bogata varietate a cofetăriilor noastre. Prăjitura lor cea mai răspândită este applepie, un fel de ştrudel cu mere, dar slab preparat, din două foi groase de cocă iar la mijloc cu mere tăiate, nu date la maşina de tocat, ca la noi.

Deliciosul nostru lapte cu orez e înlocuit cu un orez fiert în apă, peste care se toarnă lapte rece cu zahăr. Când Carolică, un copil de 3 ani, din Iowa, a mâncat cu Sanda lapte cu orez ca la noi, a doua zi s-a pus în grevă şi a refuzat laptele pregătit de mama sa.

Prin familia La Mont de la parter, constatăm că ei nu gătesc în stilul nostru. Dimineaţa, de obicei, iau o felie de bacon (slănină) peste care aşează două ochiuri. Acest fel e numit ham and eggs – ouă cu şuncă. Ham e şuncă, dar ei prepară cu bacon, care e propriuzis slănină (un fel de Kaiserfleisch). Şunca e mai bună. Alături de aceasta, iau un ceai sau o cafea şi eventual marmeladă sau alt dulce. La prânz, domnul La Mont (noi îi spunem Lamonţică)

Scanned with OKEN Scanner

când timpul e bun, ia loc pe un chaiselong în curte, unde i se aduce un pahar de 500 grame de lapte şi un sandviş. Seara e masa de căpetenie şi se ia de obicei devreme, la ora 7, după care mulţi se duc în vizite, la cinema sau la teatru. Seara de obicei se mănâncă fripturi, multe vegetale şi fructe. Restaurantele servesc meniuri variate iar cofetăriile prezintă mâncăruri populare bine gătite.

Cercul nostru de prieteni e destul de variat. Încep cu Coffey, veniţi tocmai din Texas cu trei fetiţe. Coffey a venit pentru specializare, în concediu de studii pe mai mulţi ani. La curs stă alături de mine. Ne-am împrietenit din prima zi, suntem cei mai în etate, el 35, eu 36 de ani. E înalt, simpatic, voios, cu o faţă roşcovană. Îl urmăresc cu câtă voinţă şi răbdare îşi ia notiţele. Amândouă mâinile îi sunt retezate până aproape de coate. Tatăl său, fermier, l-a luat la cinci ani în câmp, la secerat. Acolo s-a pierdut prin lan şi maşina i-a retezat mâinile. Sângele lui s-a înfrăţit atunci cu boabele secerate. Nenorocirea aceasta i-a stimulat pasiunea pentru agricultură. Acum poartă două proteze de lemn, prevăzute la vârf cu două borte în care înşurubează cu dinţii creionul, tocul, lingura, furculiţa. Are şi o ghiară cu care poate răsfoi caietele şi cărţile. Câteodată scapă creionul care se rostogoleşte pe jos. De aceea se aşează în prima bancă, pentru a-l găsi mai repede. Îl ajut să-l înşurubeze. Doamna face gospodărie şi are mult de lucru cu trei fetiţe, cea mai mare fiind de seama Sandei, de 7 ani. Au închiriat două camere, un dormitor şi o sufragerie, care e şi bucătărie. Fetiţa cea mare merge la grădiniţă ca şi Sanda. Într-o duminică am fost invitaţii lor la masă. Coffey a venit să ne ia cu maşina. În mâna dreaptă, unde de obicei îşi înşurubează creionul, are acum gheara, cu care apucă bine schimbătorul de viteze şi volanul. Ne aşezăm 8 persoane în jurul unei mese rotunde. Doamna ne invită să facem rugăciune. Toţi apleacă capul şi împreunează mâinile, stau în reculegere. Apoi doamna taie mărunt friptura soţului, îi înşurubează furculiţa şi începem prânzul. Facem glume, în amintirea felului cum am făcut cunoştinţă cu doamna. Eram invitaţi la o recepţie, mulţi doctoranzi şi străini la departamentul de economie agrară. Recepţia avea loc în sala mare de seminar. La intrare fiecare era invitat să ia câte o bucată dintr-o tăietură de revistă dintr-un coş plin. Tăietura mea reprezenta o jumate din corpul unei artiste. Urma acum să-mi caut doamna care avea restul fotografiei, pe care a luat-o din al doilea coş, pentru doamne. Scena e amuzantă şi durează 15-20 de minute. A urmat masa, anecdote, cântece, dansuri. După masă, în zgomotul care era acolo, vine o doamnă îmi vorbeşte ceva din care am reţinut cuvântul coffey (cafea). Crezând că vrea să-mi ofere o cafea, am refuzat-o politicos, spunându-i că nu doresc aşa ceva. Repetînd cuvântul, a ţinut să-mi spună că numele ei e Coffey. De altfel, acolo doamnele obişnuiau să se prezinte, iar pe stradă, dacă memoria nu te mai ajuta, nimic nu le împiedică de a-ţi aminti cine sunt.

Altă dată suntem invitaţii familiei Müller. Sunt veniţi cu doi îngeraşi din Hawai. Sunt o pereche foarte reuşită, înalţi, bruneţi. Şi-au cumpărat o maşină rablă, care mai mult pârâie. Ţin de asemenea să ne ia de acasă. În plină iarnă copiii au pleurezie, şi-i ţine în dormitor încălzit, dar cu fereastra deschisă. Ţin să arate că în general ei iubesc frigul. N-am văzut în acea iarnă, în Ithaca, om cu blană, căciulă sau şoşoni. La o altă reuniune doamna din Hawai, în costum popular local, aşa cum descrie minunat Blasco Ibanez, în romanul său

Scanned with OKEN Scanner

„Voyage d'un romancier autour du monde", ne prezintă o serie de dansuri indigene. Recoltează unanime aplauze. Am coleg şi pe inginerul Smith, venit cu soţia şi fetiţa tocmai din Uniunea Sud Africană. Mă asigură că oricând pot găsi bun plasament în ţara sa, dar gândul meu este tot la Bărăganul ialomiţean; deseori acasă cânt de dorul său.

- De ce tot cânţi, mă întreabă La Mont.
- De dor, domnule La Mont. E foarte frumos la dvs., dar foarte curios, sincer îţi spun, dorul de ţară nu mă părăseşte.

Am coleg şi pe Mister Willy Jones. E venit din California. A studiat la Universitatea din Dixon şi acum rămâne aci pentru un an. Mama sa a ţinut să-l însoţească. E văduvă, îl are numai pe el, şi acum plăcerea ei este să-i prepare mâncarea, să-l însoţească uneori până în curtea universităţii. Şi de altfel, n-ar cam vrea să se încurce neplăcut pe aici. Mamă bună, pază bună. Willy îmi vorbeşte des de ferma sa şi de cele 100 de vaci pe care le are. Mă invită să-l vizitez.

Mai am aici un prieten deosebit, pe domnul Baby, de origine austriac din Modling, de lângă Viena. E conferenţiar şi are casă grea, cu trei copii, iar soţia nu câştigă, ocupându-se cu menajul. Dar are altă hibă. E pişcat de morbul politicii hitleriste, e violent şi e nevoit să ia drumul ţării sale. Un alt musafir aici e domnul Mill, profesor la facultatea din Corvallis (Oregon) de pe malul Pacificului, care a venit cu soţia.

Am colegi 4-5 chinezi şi un japonez. Pe cât sunt de mici şi slăbuţi chinezii, pe atât de voinic şi de grav e japonezul. Cu japonezul e greu de legat prietenie. În schimb, chinezii sunt foarte apropiaţi. Ca să uşurăm legătura, întrucât e greu să ne ţinem minte numele, eu le spun Mister China (Chaina) nr. 1-2-3-4, iar ei îmi spun Mister Rumania. Am şi doi colegi europeni, bursieri ai fundaţiei Rockefeller. F. Lethinea e inginer agronom din Finlanda. Nu e căsătorit şi duce o viaţă foarte retrasă. Mai târziu a ocupat postul de secretar general la Helsinki şi m-a vizitat la Bucureşti. Athanas Toteff e inginer agonom din Sofia, şi asistentul prof. Moloff, fost ministru al agriculturii. E căsătorit de curând cu o artistă, aşa că e şi în călătorie de nuntă. Dar doamna Toteff e deziluzionată de America. În locul Americii aşa cum vroia şi visa, cu lux, teatru, balet, aici Ithaca îţi oferă o viată tihnită, cu lume ce se închide seara devreme în casă. Reuşeşte totuşi să-l poarte pe Toteff de Crăciun şi Paşte la New-York şi Washington, pentru a-l mai scoate din lumea câmpului, dar aceste drumuri costă.

Pe Sănduţa am înscris-o la grădiniţă. E acolo un mic club cosmopolitan, formând o mică internaţională, din toţi copiii celor veniţi din depărtări. La o lună după înscriere, fetiţa ne delectează cu o serie de cântece şi jocuri. Cursul durează de la ora 9 la 12. Şcolile primare şi secundare ţin cursuri până la ora 16 cu un mic dejun la ora 13, format din lapte, adus de şcoală, în contul copiilor, şi sandvişuri aduse de elevi. Copiii depun acasă o muncă neînsemnată. Ei trebuie să înveţe în şcoală. La universitate e invers. Biblioteca şi studiul acasă joacă rolul important, pe baza cărţilor şi capitolelor recomandate de profesori.

Mi-am ales câţiva profesori cărora le urmăresc metoda de expunere, lucrările de seminar, publicaţiile, excursiile. Ţin şi eu două referate. Unul la sociologie, despre ţăranul nostru, altul la economie, despre marea reformă

Scanned with OKEN Scanner

agrară din România. La sociologie prezidează Dwight Sanderson. După expunere o mică pauză. O studentă scoate dintr-un dulap serviciul de ceai, apoi aduce prăjiturile şi ceaiul. Încep discuţiile. Profesorul, care a fost chiar în vara aceea în Jugoslavia, Bulgaria şi România, discută în bună cunoştinţă de cauză. Sanderson vorbeşte şi de organizaţia familială Zadruga, care mai dăinuia încă în Iugoslavia şi Bulgaria. În Zadruga toţi descedenţii unei famili, în număr de circa 20 de persoane, păstrează unitatea familiei conduşi de cel mai bătrân şi mai experimentat. Ei îşi divid munca. Cei care sunt de prisos în gospodăria veche, sunt repartizaţi la muncă în alte gospodării sau întreprinderi. Iarna se reunesc şi trăiesc într-o armonioasă colectivitate. Etapa modernă a destrămat această celulă familiară, care în secolul trecut a dat rezultate bune.

Sanderson prezintă şi fotografii, spre convingere. Nu mai puţin de 18 persoane dorm într-o cameră mare. Pentru a nu plăti bir mare, care se plătea odinioară după coşurile de sobă (fumăritul), zadrugenii practicau colectivismul. Colegul meu Toteff, înghite în sec, roşeşte, iar la ieşire îşi exprimă profunda sa nemulţumire.

Şeful departamentului de economie agrară e prof. G. F. Warren. Are 65 de ani. A început activitatea cu doi asistenţi, acum are un adevărat institut de economie agrară. Trece acum drept şeful spiritual al economiei americane. Înaintaşul său Spillman, a organizat direcţia economică agrară din Ministerul de la Washington. G. F. Warren a dezvoltat şi îmbunătăţit metoda de cercetare; a scos elevi şi profesori care ocupă azi posturi înalte; a pus bazele multor cercuri de contabilitate printre fermieri; a dezvoltat sistemul de extensiune, dar mai ales a dat tiparului lucrări de o remarcabilă valoare. Vechea economie rurală a lui Spillman se ocupa numai cu studiul organizării fermelor, farm-management. ***Azi la Ithaca, economia agrară a ajuns la o mare dezvoltare, cu rezultate practice din cele mai bune. Astfel, se studiază şi se predă istoria agriculturii cu profesori şi specialişti emeriţi. Urmează studiul geografiei agrare. Apoi studiul contabilităţii agricole, al evaluărilor, bugetelor şi anchetelor pe teren. Toate aceste date contribuie la buna îndrumare a fermelor. E mai uşor să se arate cum trebuie lucrat solul, cum trebuie fertilizat, sau cum trebuie alimentate vitele.*** E foarte greu de a găsi forma, sintetizarea tuturor factorilor de producţie şi îmbinarea lor. ***La cursul său, Warren predă doctoranzilor un capitol special intitulat „Fermele cu cele mai bune rezultate". Se dă o deosebită atenţie cursului asupra comerţului agricol. Urmează cursul de politică agrară. Deosebită importanţă se acordă studiului preţurilor, raportul dintre preţurile agricole şi industriale. Fiecare din aceste capitole este studiat de către grupuri de specialişti aparte. În ceea ce priveşte preţurile, Warren şi colaboratorul său F. A. Pearson, au strâns un material imens. Ministerul de la Washington ajutat de ministerele tuturor statelor, publică cu regularitate raportul dintre preţul produselor agricole şi industriale. Cheia de boltă a politicii agrare o formează intervenţia promptă a statului, ori de câte ori raportul devine dezavantajos.***

Scanned with OKEN Scanner

Ceva despre marea criză mondială. Teoria lui Warren şi Pearson

Când am ajuns acolo, criza generală mondială care făcuse ravagii în multe părţi ale lumii, în SUA trecuse fără zguduirile cunoscute. În 1932, toamna, în alegerile de atunci, preşedintele Hoover, republican, pierduse partida, câştigată de F. D. Roosevelt, partidul democrat. ***Vreau să insist asupra modului cum a intervenit guvernul SUA, în acel timp, pentru ieşirea rapidă din criză, şi în special cum era explicată marea criză de atunci.***

Aproape unanimitatea economiştilor mondiali considerau criza drept o urmare a supraproducţiei. Un număr oarecare găseau cauza în subconsumaţie. Alţii, ca şi la noi, în mecanizare. O explicaţie atractivă consta în teoria ciclurilor. După o fază de prosperitate, urmează una de tensiune, de instabilitate. Urmează faza prăbuşirii, crahul, urmată de faza de depresiune, criza adevărată. După un timp oarecare începe convalescenţa, faza de repriză, urmată de o fază de prosperitate.

Timp îndelungat, s-a înregistrat cu fidelitate evoluţia vieţii economice. Dar explicaţia ştiinţifică a fost dată de profesorul Warren împreună cu colaboratorul său Pearson, de la Cornell University. În primul rând, ei şi-au pus întrebarea: e oare adevărat că supraproducţia a fost cauza prăbuşirii mondiale, pe plan economic? Dacă e aşa s-o dovedim! Şi date sunt suficiente. Ştiinţa economică trebuie scoasă din domeniul supoziţiilor şi îndreptată spre izvoare sigure de documentare. În acest scop, ei au strâns date asupra producţiei mondiale, din toate domeniile. Au luat întâi producţia celor mai importante state capitaliste, S.U.A, Anglia, Franţa, Italia, pe o perioadă de 150 ani, iar pentru restul globului au folosit datele Institutului de la Roma, pe o periodă de 30 de ani. Reiese clar că niciodată, dar niciodată, omenirea nu a avut o supraproducţie aşa de mare, care să poată explica violentele variaţii de preţuri care apar din când în când. România a avut în 1931 o producţie foarte bună de grâu. Repede s-a ajuns la concluzia că această supraproducţie a anului 1931, constituia cauza crizei generale. Dar nimeni nu-şi pune întrebarea de ce scăzuse preţul tuturor cerealelor, preţul tuturor vitelor, stagnarea pe toate planurile în viaţa economică. De ce scăderea era generală şi extrem de violentă faţă de preţurile care fuseseră cu doi ani mai înainte. Şi de ce preţurile au scăzut violent, pe tot globul, la toate produsele? Cauza era alta şi numai două ţări, SUA şi Anglia, nu numai că au înţeles-o, dar au ieşit din criză repede, în timp ce în alte state a dăinut, a dus la mişcări de stradă, la căderi şi schimbări de guverne.

După Warren şi Pearson, originea crizei e în sistemul monetar, pe care se bazează economia mondială. Să trecem puţin în revistă sistemul monetar şi cum s-a dezvoltat el. Nu s-a putut ajunge şi cu greu se va ajunge la o monedă stabilă. Sistemul metric are astăzi o bază sigură, nesupus fluctuaţiilor. Ce ar fi, dacă într-o zi lumea s-ar trezi cu un metru etalon fixat de guvern la 120 cm, iar mai târziu la 80 cm! De asemenea cu un kilogram variabil, pentru că e supraproducţie! La aşa ceva nimeni nu se gândeşte. Moneda, în vechime, în viaţa tribală, consta în schimbul în natură, sau luându-se drept mijloc de schimb un produs mai căutat, de exemplu sarea. În regiunile nordice, moneda o constituia blana animalelor. În SUA, în statul Virginia, în

Scanned with OKEN Scanner

prima fază de colonizare, mijlocul de schimb il constituia tutunul. Acesta a fost primul etalon monetar american. Salariile puţinilor funcţionari ce-i avea se plătea în tutun. La început, lumea a fost mulţumită, dar perioada aceasta de echilibru n-a durat mult. Când primii colonişti au vrut să se căsătorească, s-au înscris şi au cerut guvernatorului să le aducă din Anglia o corabie cu 90 de fete. Preţul a fost fixat la 100 de punzi de tutun per fată. Circa 45 kg. Dar preţurile în tutun au început să crească. De ce? Explicaţia e simplă. Fermierii văzând importanţa ce se acordă tutunului au extins suprafeţele, producţia de tutun a crescut. Rezultatul a fost abundenţa de tutun, ceea ce a dus la inflaţie, la mărirea preţurilor. Fermierii, cerând un nou transport de fete, preţul în tutun s-a dublat. Şi iată cum, de pe atunci au început fluctuaţiile monetare. Oamenii s-au convins că e nevoie de un alt etalon. El trebuie să fie uşor de manipulat, să poată fi uşor conservat şi să aibe o valoare cât mai stabilă. După ce au folosit arama, argintul, s-au oprit la aur. Dar ca orice bun de pe piaţă şi el e supus fluctuaţiilor şi aceasta duce la fluctuarea preţurilor. Sunt perioade în care aurul e scump şi altele când e ieftin. Ceva mai mult. Sunt perioade când guvernul se dispensează de aur, lăsând preţurile să fluctueze violent. Pentru a face faţă nevoii de monedă, s-a venit şi cu moneda de hârtie. Când eram copil, la bunica şedea în gazdă un funcţionar de la prefectura Călăraşi (Ialomiţa), care la finele lunii ne arăta salariul său în monede de aur. Moneda era convertibilă, se schimba uşor în aur şi invers. Nu era nici practic să umbli cu multă monedă metalică, care îţi rupea buzunarele. Mai târziu această convertibilitate nu s-a mai aplicat. Guvernele au fost nevoite să modifice cursul aurului, a-l scumpi, pentru ca pe baza aurului mai scump să emită hârtie monedă mai multă. Leul nostru, de exemplu, are la baza sa o definiţie stabilită prin lege, referitoare la cantitatea de aur ce o conţine. La fel, dolarul sau orice monedă, în sistemul capitalist, cu etalon aur.

În timpul războaielor napoloniene am avut cele mai mari fluctuaţii de preţuri. Între 1800-1930, o perioadă lungă, variaţiile, crizele, s-au datorat modificărilor survenite pe piaţa aurului. În timpul primului război mondial 1914-1918, statele au fost nevoite să părăsească etalonul aur. Aceasta a însemnat o mare emisiune de monedă - hârtie, preţuri foarte mari, inflaţie, criză.*

În 1923, plecat la Viena pentru doctorat, primeam 5.000 lei lunar – eram acolo multimilionar – dar trebuia să fiu circumspect cu echilibrarea bugetului meu de milionar. La Berlin, colegul meu N. Săulescu era miliardar, iar preţurile săltau de dimineaţă până seară. Cine primea dimineaţa bursa, fugea repede după cumpăraturi. Se spune că un american, la un restaurant, a cerut să i se spună ce poate primi pentru un dolar. I s-a spus: o supă şi o friptură. Aducându-i-se friptura i s-a spus: ştiţi, s-a modificat cursul dolarului. Veţi căpăta şi o prăjitură. Banca Naţională nu mai putea prididi cu emisiunea de hârtie, încât pe bancnota de un miliard, ştampila pur şi simplu 20 de miliarde.

După 1923-1924, statele au început să revie la etalonul aur. În 1928 revenirea era generală. Cazul cel mai tipic a fost cel al Franţei. În ianuarie 1928, s-a revenit la aur prin legea monetară şi la convertibilitatea în aur, cu

* După explicaţia lui N. Cornăţeanu, înţelegem că supraproducţia şi oscilaţia preţului (preţul liber), cu influenţe asupra circulaţiei monetare şi producerii disproporţiei între masa monetară şi acoperirea ei în aur, stau la baza crizelor în capitalism. Pentru rezolvarea situaţiei se apelează la inflaţie dirijată de banca naţională.

Scanned with OKEN Scanner

certitudinea că se intră într-o perioadă de prosperitate. Acelaşi lucru s-a petrecut şi în România, când prin măsurile luate s-a influenţat cursul aurului şi ieşirea din inflaţie cu preţuri mari. La un an după revenirea generală la aur, a început tensiunea 1929-1930, prăbuşirea şi criza mondială. De la 100.000 lei, vagonul de grâu a scăzut sub 20.000 lei. Dar n-a scăzut numai grâul. A scăzut preţul pretutindeni şi la toate produsele. Agricultorul nostru, care avea 100.000 lei datorii, în loc de un vagon de grâu, trebuia să vândă acum 5 vagoane. Creditul era scump, dobânzile ridicate şi aşa se explică frământările generale ce aveau loc. Nu e greu de dedus cum în Germania dictatura a prins repede rădăcini adânci.

La noi, aurul leului a fost stabilit prea sus faţă de puterea noastră. Împrumutul pentru menţinerea leului, urmat de controlul financiar în casa noastră de experţii francezi Rist şi Auboin n-a folosit. Ce făceau în acest timp cele două state capitaliste? Anglia, centrul financiar al lumii, a suspendat etalonul aur. A urmat o emisiune monetară controlată, adaptată nevoilor pieţei. ***Vechea economie politică, indica un raport fix între aurul Băncii Naţionale şi hârtia monedă de pe piaţă. Noi nu ne-am atins de etalonul nostru şi ne-am luptat cu morile de vânt. Circulaţia monetară devenise insuficientă. Puţină circulaţie, agravată şi de fenomenul tezaurizării. În economia modernă banul trebuie să circule cât mai intens. Dacă nu-l poţi folosi e bine să-l încrediţezi comunităţii, depus contra unei dobânzi. Anglia cu sistemul său a ieşit repede din criză.***

Exemplul Statelor Unite e mai elocvent. În acest timp era la putere partidul republican în frunte cu Hoover. Pentru ieşirea din criză el a recurs la măsuri quasi-poliţieneşti nepopulare. În 1932 a venit la putere partidul democrat sub preşedenţia lui F. D. Roosevelt. Criza era la apogeul ei şi a fost combătută printr-o măsură monetară. În mai 1933, cursul dolarului a fost modificat, scăzând cantitatea de aur ce o reprezenta un dolar, deci se făcea apel la inflaţie prin creşterea masei monetare. S-a putut astfel emite o cantitate mai mare de hârtie. Dau mai jos un tabel foarte convingător asupra efectului ce l-a produs asupra vieţii economice, din februarie 1933 până la februarie 1934.

	1933	1934	În %
Maşini unelte în indici	15	86	473
Venit net Căi Ferate, dolari	9.802.000	28.700.000	193
Profit corporaţii, dolari	124.000.000	315.000.000	154
Producţia fier în tone	554.000	1.264.000	128
Anvelope auto, bucăţi	1.871.000	4.205.000	125
Număr automobile	107.000	235.000	120
Salariaţi la Detroit, index	49,2	99,1	101
Consum cauciuc brut în tone	18,825	36,548	94
Contracte construcţii, dolari	53.000.000	97.000.000	83
Plăţi fabrică Pitsburg, index	26,4	46,5	76
Valoare export, dolari	101.530.000	162.805.000	60
Producţia cocs, în tone	1.723.000	2.611.000	52
Valoare import, dolari	83.803.000	125.292.000	50
Vânzări magazine J.C.Penny	8.455.000	11.745.000	39
Muncitori, fier-oţel, index	48,9	66,4	36

Scanned with OKEN Scanner

Muncitori la neferoase, index	52,6	70,1	33
Accesorii camere baie, număr	121.070	147.407	22
Pasageri vagoane Pullman	952.000	132.000	19
Falimente comerciale	2.378	1.049	-56

Nu se poate un tabel mai concludent asupra miracolului produs de politica lui Roosevelt în acel timp de criză mondială. Dăm mai departe şi preţurile plătite fermierilor în dolari.

	1933	1934	În %
Lână, pundul (453g)	0,088	0,269	205
Ovăz, buşelul	0,133	0,339	155
Cartofii, buşelul	0,370	0,920	149
Orzul, buşelul	0,179	0,437	144
Porumbul (un bushel) 36,35 litri	0,194	0,471	143
Orezul, un bushel	0,219	0,531	142
Bumbacul, un bushel	0,055	0,117	113
Inul sământă, un bushel	0,871	1,604	84
Fasolea, un bushel	0,900	1,650	83
Cartofii dulci, un bushel	0,435	0,782	80
Oile, 100 punzi	2,160	3,660	69
Porcii, 100 punzi	2,940	3,880	32
Mieii, punzi	4,190	6,790	62
Merele	0,660	1,040	58
Vaci, per cap	31,290	32,980	5
Caii, per cap	61,53	81,470	32
Untul, pundul	0,184	0,227	23
Ouăle, duzina	0,110	0,144	30
Fânul, tona	5,910	8,340	41

G. F. Warren a jucat un rol important în măsurile monetare luate în acel timp. Ceva mai mult. El a avut o clară viziune asupra izbucnirii crizei mondiale. Stau mărturie seria de articole publicate încă din 1925 şi 1926, când lumea huzurea.* Din nefericire, lumea îi dădea puţină atenţie, ca şi la noi de altfel. Fermierii, ţăranii, comercianţii se înglodau în datorii. Dacă nu venea conversiunea datoriilor toţi s-ar fi prăbuşit. Dar lipsa de prevedere, lipsa unei educaţii economice, susţinea Warren, o găsim şi în lumea politică, parlamentară. Adevărurile economice îşi croiesc cu greu drum în viaţa economică. O descoperire, o invenţie tehnică, se afirmă extrem de repede. Sunt naţiuni nu numai corporaţii, care merg şi muncesc greşit, pentru ca mai târziu să revie. Recomandarea lui Warren, la curs, îmi amintea o minunată nuvelă a lui Maupassant, care tratează despre două bune prietene, colege de şcoală. Una a ajuns departe prin căsătorie, a doua a rămas pe un plan mai modest. Invitată la o mare recepţie cu soţul său, se duce la prietena bogată şi o roagă să-i împrumute colierul său. Dar în timpul recepţiei îl pierde. S-a împrumutat şi i-a adus colierul înapoi. În ziua când a achitat ultima rată s-a dus la prietena sa şi i-a spus adevărul, arătându-i cât a economisit ca să plătească

* În timp de huzur se accentuează drastic disproporţia între valoarea tezaurului şi masa monetară, prin deficitul valorii produucţiei de bunuri; vine apoi momentul când puterea monedei scade puternic, apare criza financiară care este accentuată de supraproducţie

Scanned with OKEN Scanner

colierul. Nefericito, îi spune atunci colega, pentru ce nu mi-ai spus? Colierul era fals. Aşa se întâmplă şi în viaţa economică, când se insistă ani şi ani, pe o cale greşită, costisitoare şi falsă.

Cât de repede se cumpăra o maşina in SUA

Mi-am împărţit timpul între cursuri, lucrări de bibliotecă şi casă. Am început să-mi adun material pentru lucrarea „Politica agrară a Statelor Unite". În afară de excursiile cu seminarul, fac excursii de unul singur, printre frumoasele livezi din jurul oraşului. Sanderson a venit de două ori şi m-a luat cu maşina. Ithaca, care poartă numele locului de unde a plecat Ulise spre Troia, are, cum e firesc, şi un număr de magazine ce aparţin grecilor, pe care le descoperi repede.

Oraşul e situat pe malul lacului Cayuga, alături de care este alt lac, Finger Lake (lacul degetelor) având forma degetelor unei mâini şi desigur de aci i s-a tras numele. Văile din jurul oraşului sunt presărate cu ferme cochete, bogate, cu ogoare şi livezi bine întreţinute. Vitele pasc în libertate, pe terenuri împrejmuite cu sârmă ghimpată. Nicăieri oameni care să le păzească. O adevărată revoluţie în creşterea vitelor a produs-o sârma ghimpată. În special în marele Vest, vitele nu ar fi putut fi întreţinute fără sârmă ghimpată. Americanii ţin vitele la aer, soare, cât mai mult timp pe păşune. Asupra acestei chestiuni voi reveni. Faţă de bogăţia de fructe de aici, fermierii le expun la poartă, unde le poţi lua cu coşul achitând preţul indicat, lăsându-l pe masă. Fermierul nu e prezent şi-ţi acordă toată încrederea.

Consumăm o parte din timp la cumpărături. Îmbrăcămintea e de excelentă calitate, dar nu întodeauna de cel mai bun gust. Încălţămintea la fel. Mă duc într-o zi cu o pereche de ghete româneşti la reparat. "Se cunoaşte că nu sunteţi de pe aici", îmi spune negustorul. În primul rând la noi nu se mai fac ghete de mână, aşa de fin lucrate. În al doilea rând e vorba de preţuri. La noi reparaţiile sunt scumpe. Reparaţia asta costă 1,80 dolari. O pereche nouă, solidă, de box, vă costă 2,30 dolari. Am plecat acasă cu perechea nouă. Pe cea veche am dat-o mai târziu singurului cetăţean american pe care l-am întâlnit desculţ, un flăcău negru, în urma plugului, în statul Mississippi.

Vorbind de preţuri, de scumpete sau ieftinătate, aceste noţiuni trebuiesc întelese sub dublul lor aspect. Întâi, în raport cu preţurile din România. Tot ce cerea muncă manuală era scump. Un lucrător agricol la secerat primea 5 dolari pe zi. La noi o zi de muncă se ridica la 25 de lei plus hrana. În industrie ziua de muncă era mult mai bine plătită. Un muncitor la Ford, primea până la 10 dolari pe zi.

M-am hotărât să-mi cumpăr maşină. Pas îndrăzneţ, curajos, pentru că nu am bani şi nici nu ştiu să conduc, în ţara milioanelor de automobile. Dar îmi dau seama că numai aşa voi putea studia economia americană. De altfel, după cum i-am spus şi lui Mister Stacy May la fundaţie, cărţi avem şi la Bucureşti destule. Agricultura trebuie cercetată pe viu, la faţa locului. Familia Toteff nu vrea să mă imite. Îmi iau întreaga familie, inclusiv Ursulică şi pornim în oraş – down-town – la Finger Lake Garage, în ziua de 30 decembrie. Şeful garajului mă primeşte extrem de curtenitor. E absolut singur. Multe maşini

Scanned with OKEN Scanner

erau înşirate, unele în salonul garajului, altele afară. Soţia încă nu e de acord cu mine şi mă tot întreabă cum o s-o plătim.

- V-aţi ales maşina?

- Da, uite aceea de acolo.

E un Ford, frumos, tip 1935, din primele exemplare cu 8 cilindri, două uşi, maşină încăpătoare, cu calorifer. I-am dat cu o zi înainte târcoale şi mi-a plăcut. Preţul 650 dolari. Mă pofteşte pe scaun, scoate un formular şi îmi cere numele, pe care când îl aude se sperie şi mă roagă să-l silabisesc. Mă întreabă unde locuiesc. Să vedeţi ceva, îi spun, eu nu sunt de aici. N-are nicio importanţă. – Nici nu ştiu să conduc. – asta te învăţăm noi în câteva zile. - Da, dar n-am nici bani. – Chiar nimic? Nu puteţi da ceva? – Mai mult de 200 de dolari nu pot, restul 50 de dolari pe lună. – All right! Perfect! S-a făcut. Vă rog să semnaţi. În jumătate de oră eram cu maşină. Ne invită să luăm loc, mă întreabă cu ce viteză vreau să ne ducă şi facem turul oraşului. Cu această maşină am cunoscut lumea. Am făcut cu ea 30.000 km în America; am parcurs cu ea de două ori Europa; am străbătut cu ea toate câmpiile şi regiunile de munte ale ţării; am vândut-o după 10 ani, în 1945. Am învăţat conducerea, plătind unui om de la garaj, jumătate dolar pe oră. Din prima zi am fost aşezat la volan, trebuind să conduc chiar pe şosele. Într-o zi omul meu a lipsit şi mi-a fost indicat un tânăr care descărca cărbuni. Aştept un sfert de oră, tânărul vine, ia loc la dreapta mea, aprinde o ţigare şi pornim în jurul oraşului. În statul New-York e nevoie de un examen sumar pentru conducere, dar sunt state în care nu e nevoie. În definitiv ca să conduci o căruţă e nevoie de examen? Un căruţaş care nu cunoaşte legea circulaţiei nu e întrebat de nimeni şi poate provoca grave accidente. De altfel, statisticile demonstrează că cele mai multe şi mai grave accidente le provoacă aşii volanului, sau tinerii prea încrezători în măiestria lor. Partenerul meu avea oarecum dreptate. Aşa cum conduceam eu, chiar în şanţ dacă intram, scăpam uşor.

- Dar spune-mi, continuă, el, cum vă place cursul profesorului G. F. Warren?

- Dar de unde îl cunoşti, îl întreb eu surprins.

– Cum să nu-l cunosc. Sunt studentul lui, iar dumneata eşti Mister Roumania. În afară de şcoală fac de toate. Muncesc unde găsesc şi orice găsesc. Sunt băiat sărac dar voi absolvi universitatea. Adineauri am descărcat cărbuni. Am luat un dolar. De la d-ta iau al doilea dolar. Seara, uneori şi dimineaţa, fac focul la calorifer la 5 case.

Caz general. În cartierul meu sunt 4 familii venite din Rusia ţaristă. Familia Robotnicov ne vizitează des. Doamna îngrijeşte de o casă mare în schimbul locuinţei. Soţul ei a fost căpitan, studiază ingineria şi acum se ocupă cu curăţirea parchetelor.

Familia La Mont pleacă de sărbători în vacanţă la părinţi. Sunt chemat să mi se dea în primire beciul, caloriferul, combustibilul şi maşina de spălat. După vacanţă, La Mont mă cheamă şi-mi oferă 5 dolari, care mi se cuvin pentru munca depusă la beci. Între timp, am mai avut o sărbătoare mare: ziua recunoştinţei, Thanksgiving day. Aceasta, de obicei, are loc a treia Joi din luna noiembrie şi sărbătoarea ţine 4 zile. Până luni. Pretutindeni vacanţă de prima clasă.

Scanned with OKEN Scanner

La Albany, capitala statului New-York. Săptamâna fermierilor

Primul semestru a luat sfârşit. Am obţinut aprobarea fundaţiei de a merge în regiunea porumbului. La finele lunii voi părăsi Ithaca.

Fac până atunci o excursie de două zile la Albany, capitala statului New-York. Cu cei 127.000 de locuitori, Albany oferă condiţii mai bune de muncă. Situat în nordul ţării, oferă un climat destul de plăcut. Aici vizitez Ministerul de Agricultură. Un minister american e cu totul aparte de un minister din România. La noi, lume multă, administraţie, birocraţie, intervenţie. Aici, un mare institut de cercetări şi recomandări. Inginerul căruia îi sunt dat în primire, îmi pune prima întrebare: câte limbi vorbesc. Cu engleza, pe care o studiez de şase luni, îi spun că patru. E mult, chiar foarte mult îmi spune el, şi prin birourile prin care mă introduce, mă recomandă ca pe omul care vorbeşte patru limbi. Între altele îmi mai spune că-i place că noi, europenii, ştim să şi trăim, în timp ce ei cunosc foarte puţin distracţia.

Ministerul are o serie de servicii şi birouri ce recomandă reţete tehnice. O deosebită importanţă o joacă serviciul economic şi cel statistic. În afară de serviciile de extensiune ale facultăţilor, Ministerul urmăreşte cu deosebită grijă şi atenţie rezultatele ce le obţin fermierii, atât în ceea ce priveşte aplicarea tehnicii şi producţia care o obţin, dar în aceiaşi măsură urmăresc rentabilitatea. În această ordine de idei, preţurile joacă un rol capital. ***Bunicii noştri, îmi spune el, au făcut cele mai mari acte de curaj colonizând ţara. Au mers pe jos sau cu carele cu coviltir, pe câmpii şi prin munţi, luptând cu greutăţile şi lipsa de drumuri, fără poduri, luptând cu epidemiile şi pieile roşii, pentru a ne da această ţară de care suntem mândri. Noi avem datoria de a persevera pentru a o înfrumuseţa şi îmbunătăţi. Agricultura noastră ridică probleme mai grele decât industria. Tema noastră este menţinerea unei populaţii rurale viabile şi prospere. Fuga de la ţară e uşoară, dar are consecinţe funeste. De aceea trebuie să asigurăm înainte de orice siguranţa proprietăţii rurale şi rentabilitatea ei. Fermierii noştri sunt capabili de mari eforturi, îşi însuşesc repede tehnica, dar pentru asta e nevoie de eficacitate economică.*** Dar vreau să vă dau un mic exemplu. Intrăm în acest birou, unde veţi vedea modul cum întelegem noi să apărăm pe producătorii de lapte şi veţi trage singur concluziile. În acel birou, un negustor lăptar, se prezentase în faţa unei comisii, cu registrele cerute; în aceste registre el era obligat să noteze numele fermierilor de la care cumpără şi preţul ce-l plăteşte. Nimic mai simplu. Comisia se interesa dacă într-adevăr preţul plătit fermierului era cel corect în raport cu costurile sale. Preţul cel obişnuit pe piaţă – preţul de vânzare al laptelui – era uşor de aflat. Ministerul arbitra dacă comerciantul era onest, dacă făcea speculă sau nu. În cazul când făcea speculă, deci dacă încasa pe lapte un preţ mare şi plătea fermierului prea puţin – i se retrăgea licenţa, dreptul de a mai face comerţ cu lapte. Erau desigur cazuri când se atrăgea pur si simplu atenţia negustorului de a se menţine pe linia onestă. La celelalte produse era o piaţă obişnuită, în care se forma preţul pe baza cererii şi ofertei. Laptele nu putea fi negociat pe această cale. Produsele lactate, untul şi brânzeturile, puteau fi negociate obişnuit. Mare cantitate de lapte este valorificată prin cooperative. Aici specula este exclusă. Fără această măsură

Scanned with OKEN Scanner

politică agrară, fermele de lapte ar da faliment. De fapt, cele mai lovite de criză între anii 1929-1931 au fost aceste ferme, când fermierii au ieşit pe şosele, demostrând şi vărsând laptele.

A început săptămâna fermierilor, 15-22 februarie. Am ocazia acum să-mi întregesc informaţiile, să vizitez expoziţia, să asist la conferinţe şi discuţii. Participă şi – the first lady - prima doamnă a SUA, d-na Roosevelt. A sosit conducând un Ford, însoţită de secretara sa.

Are loc şi reuniunea absolvenţilor universităţii, grupaţi în asociaţia A.L.U.M.N.I. Absolvenţii rămân credincios legaţi de „Alma mater". O revistă lunară cu acelaşi nume, pe care am primit-o mulţi ani, ţine legătura. Se dau acolo ştiri din cele mai variate, mişcarea din corpul didactic, noi construcţii, diverse îmbunătăţiri. Dar acest contact nu este platonic. Absolvenţii de la Cornell sunt plasaţi în posturi înalte, bine plătiţi, unii cu renume mondial, medici, ingineri, filozofi, oameni de litere. Fiecare contribuie cu diverse sume, realizându-se fonduri importante. Luăm masa intr-o imensă sală pavoazată. O friptură, o prăjitură, o stacană de lapte rece şi două discursuri.

Se apropie plecarea, dar n-am luat contact cu inamicul nr. 1, poliţia de circulaţie, care urmează să-mi dea foaia de circulaţie. Mă înscriu cu emoţie pentru examen, care e fixat pe loc, pentru a doua zi la ora 10, în strada cutare. Acolo mă aşteaptă un ofiţer. În primul rând mă pune să citesc la distanţă nişte litere, înşirate pe o tăbliţă, pe un pom. Mă invită lângă el şi-mi spune să pornim înainte, la dreapta pe altă stradă, înapoi la locul de unde am pornit. Pleacă fără să-mi spună un cuvânt. Te pomeneşti, îmi spun, că am trecut. A doua zi primesc un mic formular, pe care erau înşirate o serie de puncte ce trebuiesc îndeplinite. E perforat punctul referitor la întoarcere, când am lovit puţin trotoarul. Mai las un timp să treacă şi mă prezint din nou. Acelaşi examen, scurt de tot, fără un cuvânt. A doua zi primesc formularul fără nici o perforare. Am trecut, dar despre mecanismul motorului nu ştiam nimic. Mă priveşte. Urmează să mă descurc singur pe dealurile Far-West-ului, cum voi şti. Primesc o foaie cu numărul maşinii şi numărul motorului. Un carnet de conducere nu se acordă. Şi aşa, am ajuns şi şofer. Dar prudenţa excesivă m-a păzit de rele, după cum se va vedea. Cu două zile inainte de plecare suntem invitaţii profesorului Warren. Locuieşte într-o vilă, la marginea oraşului. Conform tradiţiei vine şi ne ia cu maşina sa. La masă primim friptură de pasăre cu castane, o prăjitură şi lapte rece. Warren ne oferă – ştie el de ce – şi apă rece. Mă conduce să-i vizitez crescătoria de păsări. Venit anex. De altfel, familia Warren, în afară de bătrâni, e compusă şi din fiu şi din noră, plus doi copii, făcând menaj comun. E singura familie care-şi permite luxul de a ţine o femeie de serviciu permanentă.

În afară de ţinerea găinilor pentru ouă, ţine şi creşte pui de iarnă, ramură foarte pretenţioasă. Încăperile sunt simple fără pretenţii. Problema cea mai grea o constituie aprovizionarea cu paie pentru aşternut.

O altă invitaţie o avem la prof. Scoville. Aici se lucrează in stil capitalist. O clădire mare cu două etaje, e plină cu găini Leghorn. Între etaje se circulă cu ascensor de mână, prin ajutorul unui scripete. Păsările stau tot timpul închise, ca la oraş, din lipsă de spaţiu. Sunt extrem de curate. Într-o încăpere circulară din scânduri, căptuşită pe dinafară cu rogojini, înăuntru cu o sobă, se cresc pui scoşi la incubator, pentru regenerarea stocului de producţie.

Scanned with OKEN Scanner

Warren îmi dă o serie de scrisori de recomandaţie pentru diverşi specialişti, până in California. Îmi dă preţioase sfaturi pentru itinerariul ce se întinde pe harta din faţa noastră.

- Ce să vă urez, Domnule Profesor?

- Time (timp). E singurul lucru ce simt că se împuţinează. Simt că timpul nu-mi mai ajunge.

Mi-am luat rămas bun şi de la bunul prof. Sanderson, care mi-o ia înainte, venind cu o cutie de bomboane pentru Sănduţa. Pe colegul Toteff îl găsesc răcit, cu amigdalită, soţia sa cu un irigator făcându-i spălături în gât. De abia vorbeşte. Îmi urează drum bun şi la revedere la San Francisco. Dar acolo nu ne-am mai văzut. În 1938 l-am revăzut la Sofia, după cum am mai arătat.

Cascada Niagara. Un sat de indieni

Părăsim Ithaca sâmbătă 29 februarie 1936. Dar mai avem ceva extrem de important. Am ţinut ca ultima oră s-o petrecem la grădiniţă în mijlocul colegelor şi colegilor Sănduţei. Clasa e într-o mică sărbătoare. Pe mica lor catedră străjuiesc două steguleţe, SUA şi România. Clasa în picioare ascultă cuvintele profesoarei. În fruntea lor e o mică chinezoaică, bună prietenă a fetiţei noastre. Copii, le spune profesoara, Sandra (Sendra) ne părăseşte. E ultima oară între noi. Îi urăm ei şi părinţilor drum bun. Să ne păstreze şi să le păstrăm o frumoasă amintire. Şi acum copii, un cântec pentru Sendra: Sweet Land of Liberty (scumpă ţară a libertăţii). Ne luăm rămas bun şi ne îndreptăm spre Catherine Street, unde ne aşteaptă maşina încărcată.

În momentul când să pornim ne sosesc două scrisori. Una din ele este de la profesoara soţiei mele, de la Pitar Moş. Ne roagă dacă trecem prin Niagara, să ne oprim pe la familia ei, care e stabilită acolo, venită din Germania. E chiar oraşul spre care ne îndreptăm acuma. Iarna a fost grea. Şoseaua pe care circulăm acum, pe malul lacului Cayuga, prin Geneva, la Rochester, e încărcată cu zăpadă. Plugurile au curăţat zăpada, dar pe alocurea pereţii tunelului prin care trecem ating doi metri. După o săptămână de la plecarea noastră, aflăm din ziare pagubele ce le-a produs acolo apa provenită din topirea zăpezii.

Când, după masă, ajungem la Rochester, timpul e frumos. Pe şosea zăpada e în curs de dispariţie. Convoaie de maşini, încoace şi încolo, ne amintesc că e sâmbătă şi că orăşenii profită acum de prima zi caldă. Ajungem la Niagara pe înnoptate. După ce ne luăm cameră la hotel (doi dolari) pornim să admirăm noaptea vestita cascadă. În limba indiană Niagara înseamnă apă care tună. E situată între lacurile Erie, pe malul SUA, şi Ontario, pe malul canadian. Are un debit de 6.000 m³ pe secundă. Un şofer vine şi ne invită să trecem cu maşina pe malul canadian, de unde avem o altă perspectivă. Ne spune şi preţul: un dolar. Cascada, la acea dată, era un sloi imens de gheaţă. În lumina reflectoarelor pare o stalactită uriaşă (70m) din împărăţia urieşilor. Pe sub acel sloi auzim mugetul apei ce se prăvale. Cea mai mare hidrocentrală a lumii produce aici energie atât Canadei cât şi SUA. A doua zi pornim în căutarea familiei profesoarei Mather Saferia de la Pitar Moş. După ce rătăcim ½ oră pe diferite străzi, ajungem la locuinţa ei care e în faţa

Scanned with OKEN Scanner

hotelului. Pornim cu doamna Poldy în vizitarea oraşului. Mergem să vedem cascada şi ziua. Poldy rămâne în urmă, nu vrea s-o vadă. Mama ei, bolnavă, s-a sinucis, azvârlindu-se în Niagara.

Mergem apoi să vizităm un sat indian din apropierea oarşului. Într-o pădurice, 14-15 case răsfirate, îmi amintesc de căsuţele noastre din insula mare a Brăilei. Dar aceştia de aci, sunt departe de a fi harnicii oameni ai bălţii brăilene. Aceia i-au speriat pe nemţi prin puterea lor de muncă, prin sobrietatea lor, prin inteligenţa lor. Am făcut cuiva, odată, socoteală de munca băltăreţului. Muncea toată ziua cu năvodul la pescuit. Noaptea pe la ora 9, venea cu carul de peşte la Vîlciu, la cântărit peştele şi luarea avizului. Încărca peştele în lotcă şi pleca cu el la vale la Brăila, cale de 35 km. Preda peştele şi pornea înapoi, în susul Dunării şi al Vîlciului, cale grea, mare parte la edec, cu funia, mergând mai mult pe jos, pentru a ajunge la Tăcău dimineaţa. Fiinţe supraomeneşti. Aceştia erau brăilenii noştri. Gorpodăriile indienilor sunt primitive, dar nu se vede o mână harnică de gospodar. Uneltele azvârlite unele peste altele, păsări ce aleargă flămânde, grădini mici, pline de buruieni. Parte dintre ei au fost absorbiţi de populaţia oraşelor. Restul e plasat în special în vest, în aşa numitele indian rezervations. Umblă îmbrăcaţi europeneşte. Dar în jurul centrelor turistice apar în costumele lor vechi, dansând, împărţind fotografii. Din totalul populaţiei reprezintă circa 0.5%, circa 500.000-600.000 populaţie administrată de SAT, Biroul Afacerilor Indiene, pentru care s-a extins o vastă birocraţie cu 16.000 de funcţionari, deci unul pentru 35-40 de indieni. Pentru ei sunt 2000 de reglemente, 389 tratate, 5000 legi, 2000 de ordonaţe judecătoreşti, 500 avize juridice, plus 33 volume repertorii ale afacerilor indiene. Grozavă birocraţie. Aici am făcut cunoştinţă cu indienii. Îi vom revedea în far-west. Numele de indieni le-a fost dat de Columb. După lunga călătorie făcută cu cele trei corăbii, Santa Maria, Nina şi Pinta, când a descoperit noua lume la 12 octombrie 1492, el a crezut că se găseşte în India. De aici eroarea care se face, spunându-se Pieilor Roşii, Indieni. Înainte de Columb, un alt navigator, Lief Ericson, a ajuns în partea de nord a Americii, pe care a numit-o ţara vinului, din cauza multor tufe de viţă sălbatică pe care le-a găsit acolo. Dar vechii indieni de aici au avut o minunată organizaţie tribală şi o importantă viaţă culturală. Să amintim vestitul trib Sioux cu 60.000 de membri. Triburile din sud, în afară de vânători erau buni agricultori. Ei au dat lumii această minunată plantă care este porumbul, pe care îl îngrăşau cu bucăţi de peşte, pus la fiecare cuib. Ne-au dat în schimb şi tutunul. Cultivau cu succes zarzavatul. Pe plute mari, pe apă, cu un strat gros de pământ cultivau cu succes legume, nemaiavând nevoie de irigaţii. Alţii le cultivau în gropi de 40-50 cm adâncime pentru a le feri de bătaia vântului şi a micşora evaporarea. Triburile Maya şi Aztec locuiau în comunităţi mari, oraşe, cu piaţă centrală, piramide, temple frumos decorate, din care multe au dăinuit până în timpurile noastre. Erau buni lucrători de metal şi de aur. Aveau bogate cunoştinţe de medicină, despre mişcările planetelor. Calendarul Maya e considerat superior celui modern. După unii istorici, aztecii şi mayaşii au valoarea pe care în Europa o au grecii şi romanii. Indienii din America de nord se cifrau la un milion, cei din sud la mai multe milioane.

După ce am luat o serie de fotografii ne-am luat rămas bun şi după-amiază am pornit spre Erie prin oraşul Buffalo. Cu oraşul Erie am intrat în

Scanned with OKEN Scanner

statul Ohio. A doua zi ne îndreptăm spre puternicul oraş Cleveland, centru în care sunt români iscusiţi în special în practicarea comerţului. Din ţăranii noştri, au ieşit întotdeauna buni comercianţi, atât în ţară cât şi aici în America. Câteva restaurante româneşti sunt renumite. Aci în oraş e şi un consulat românesc spre care mă îndrept pentru a-mi prelungi paşaportul. Primul cetăţean pe care-l întâlnesc este un român – evreu din Văcăreşti. Ne descoperă într-o băcănie unde intrasem pentru a lua adresa consulatului. Aici la consulat, funcţionarul respectiv în lipsa consulului, ţine să ne conducă prin oraş, după ce a ţinut să ne aducă o cutie de bomboane. Oraşul a cunoscut o rapidă dezvoltare, este aşezat pe malul lacului Erie şi are o puternică reţea de căi ferate. Populaţia oraşului e de un milion de locuitori, al cincilea oraş al Uniunii. Puternic centru german cu un monument al lui Richard Wagner. Mergem la un restaurant românesc. Proprietarul un transilvănean. Se simte însă influenţa artei culinare americane. Puternic centru industrial, în care comerţul lemnului, graţie portului, are un loc însemnat. Cleveland e şi un important centru universitar, are o frumoasă politehnică, academie de arte şi ştiinţe, teatre, biblioteci. Oraşul a dat şi un mare cunoscut preşedinte, pe Stephen Cleveland, al 22-lea preşedinte al Statelor Unite (1885-1889).

Noaptea rămânem în oraşul Elyria. Acesta e unul din avantajele automobilului. Vizitezi ziua un oraş mare dar scump şi te retragi pentru noapte într-unul modest. În a patra zi de voiaj parcurgem partea de apus a statului Ohio (Ohaio), spre Toledo. Suntem la 1000 km de coasta Atlanticului şi observăm influenţa depărtării de cel mai mare centru de consum. Numărul fermelor zootehnice a scăzut. Se obţine aici o producţie vegetală mai variată, într-un sistem de cultură alternă. În prima zonă a oraşului predomină fermele pentru lapte, cu acelaşi aspect ca şi în New York. Dar în măsura în care ne apropiem de Chicago intrăm din nou într-o zonă lacticolă. Seara rămânem în Elmyra, în statul Indiana, lângă South Bend. Ceea ce e impresionant e rara întâlnire a şoselelor cu calea ferată. De când umblăm nu am întâlnit un tren, nu am traversat o cale ferată. Şi aceasta într-o ţară cu cea mai bogată reţea de cale ferată din lume. Şoselele nu au şanţuri şi sunt foarte rare plantaţii pe marginea lor. Aceasta, de bună seamă, pentru evitarea accidentelor.

Chicago, oraşul la superlativ

În a cincea zi ajungem în al doilea oraş al Uniunii, în Chicago. Ne permitem o şedere mai lungă şi un hotel mai bun în centru, pe strada La Salle, (numele exploratorului din 1862 al fluviului Mississippi). Puţine oraşe oferă două aspecte ale vieţii urbane precum Chicago. O mare parte din oraş este format din case modeste, cu străzi bine întreţinute, cu o viaţă relativ liniştită, după care urmează iureşul, zgomotul şi luxul. Bulevardul de pe malul lacului Michigan, poate cel mai frumos din SUA, are o lungime de 40 kilometri. Impresia e mărită şi de faptul că bulevardul e străjuit de lac, de lipsa clădirilor care ar anula perspectiva, de mişcarea a fel de fel de ambarcaţii pe lac. Zgârie-norii uriaşi, clasa I-a, au dispărut. Aici e centrul marilor industriaşi şi comercianţi.

Oraşul a cunoscut o dezvoltare vertiginoasă. În 1830, era un sat cu 12 case şi 70 de locuitori. În 1848 avea 20.000 locuitori, în 1870 – 300.000, în

Scanned with OKEN Scanner

1900 – 1.700.000, în 1928 – 3.200.000 şi acum 4.500.000 locuitori. Toate naţiile sunt reprezentate şi şi-au adus obolul lor. Toate aici sunt la superlativ. Cel mai frumos bulevard, cel mai mare centru comercial, cea mai mare bursă a lumii, cel mai mare abator al lumii, cel mai mare centru comercial al lemnului. Şi toate astea în cel mai scurt timp. Îmi pare rău că punga nu-mi permite să vizitez tot ce s-ar putea. Îmi aleg să vizitez bursa, vestita bursă, această uriaşă caracatiţă care prinde, înhaţă cu tentaculele ei atîtea averi ale lumii. Fermierii din diversele regiuni, crescătorii argentinieni, modeştii noştri ţărani din Bărăgan, munca a milioane de trudnici ai pământului, e în bună parte cotată aci, într-o stradă a oraşului Chicago.

Statul, recte Ministerul de Agricultură de la Washington, urmăreşte şi intervine pentru stânjenirea şi pedepsirea speculei. Bursa din Chicago şi-a început operaţiunile pe termen înainte de războiul civil, recunoscută oficial prin regulamentul din 1865. Până în 1921 au fost adoptate 200 de legi referitoare la reglementarea operaţiunilor pe termen. Legea „Grain Futures Act" din 1922 stabileşte principiul că aceste operaţiuni pe termen reprezintă un interes naţional, public şi de aceea necesită intervenţia statului. Orice operaţie în afară de bursă şi orice răspândire de ştiri false asupra stării recoltei şi asupra pieţei e pedepsită cu 10.000 dolari amendă sau un an închisoare, sau cu ambele pedepse. Numai Ministerul Central are dreptul de a da comunicatul referitor la cantitatea recoltei anuale. Ulterior prin legea din 15 iunie 1936, „Commody Exchange Act", s-a extins controlul, în afară de toate cerealele şi in, şi asupra bumbacului, orezului, untului, ouălelor şi altele. Toate operaţiunile sunt puse sub jurisdicţia Ministerului de Agricultură, Ministerului Comerţului şi procurorului general al statului. Toate ordinele pe termen trebuiesc înregistrate la secretariatul Ministerului de Agricultură. Din operaţiunile pe termen, cele asupra grâului, porumbului şi bumbacului ocupă 95%. Prin urmare în ţara libertăţii, statul intervine prompt în acţiunile vitale naţionale. E una a interveni cu bisturiul şi alta a interveni cu cuţitul.

Gigantica bursă din Chicago e situată în centrul oraşului pe strada La Salle. Are 43 de etaje şi e hotărnicită cu trei străzi. Exteriorul e din cărămidă smălţuită în alb, iar sălile sunt în marmură.

Bursa din Chicago e urmărită cu înfrigurare de fermieri. Sunt zile când se fac tranzacţii mari care decid soarta fermierilor. Cea mai înviorată zi a bursei din Chicago a fost 20 iulie 1933, când s-a încheiat tranzacţia pentru 163.099.000 bushels (buşeli), adică 450.000 vagoane. În schimb la bursa de valori din New-York, în câteva ore a fost cel mai grav crah în 1929.

Panică de nedescris a fost şi la Londra, după bătălia de la Waterloo. Venise ştirea că Napoleon I-a învins pe Wellington. A urmat o prăbuşire generală. În schimb Rothschild, a dat cea mai mare lovitură cumpărând acţiuni, întrucât avea poştă proprie cu porumbei, care i-a adus vestea că Napoleon a fost învins.

Intrăm în palatul Bursei. Suntem introduşi în loja vizitatorilor de unde asistăm în voie la cea mai zgomotoasă şedinţă ce se poate imagina. Sala imensă, 60 pe 35 m e plină de agenţi oficiali ai bursei şi de reprezentanţi ai caselor şi societăţilor de comerţ. Un perete imens e acoperit cu table pe care se indică preţurile diferitelor produse. Un mare serviciu poştal primeşte ştiri din toată lumea şi transmite ultimele tranzacţii. În sală sunt o serie de mici tribune,

Scanned with OKEN Scanner

unde se urcă agentul bursei care anunţă partidele ce se oferă. Un grup de interesaţi stau în jurul lui şi fac oferte. Dar din cauza zgomotului nu se pot înţelege decât printr-o serie de semne conveţionale. Se înţelege uşor dacă se acceptă, dar mai grea e licitarea, adică creşterea preţului, mărirea ofertei pentru care sunt semne speciale făcute cu degetele.

Mergem să vizităm şi cealaltă bursă, anume bursa mare comercială, a sutelor de magazine, organizate unele mai frumos decât altele. În acel timp, autoservirea se extinde începând cu bufetele şi magazinele alimentare. Ceea ce contribuie la extinderea autoservirii este scumpetea mâinii de lucru. Cel mai modest comerciant, împreună cu soţia sa, după închidere, stă să cântărească şi să-şi aranjeze pachetele pentru a doua zi. Dar problema cea mai importantă o constituie atragerea clientului cu maşina. A părăsi maşina undeva, pe o altă stradă, înseamnă mare pierdere de timp. Sunt în SUA cinematografe în marginea oraşelor, pe un teren înclinat, cu spaţiu mare, în care intri cu maşina. Sunt localuri de consum circulare, în jurul cărora parchezi cu maşina şi eşti servit pe tăvi speciale, care se prind de uşa maşinii. Un inventiv a construit pe o străduţă, nu în înălţime ci în suprafaţă, o serie de minimagazine, clienţii fiind serviţi direct fără a mai coborî. Minimagazinele sunt aprovizionate pe specialităţi: băuturi, mezeluri, carne împachetată, dulciuri. Totul merge cât mai rapid posibil. În Europa, în acel timp, erau câteva magazine mari, dar omul lăsa automobilul departe. Aşa e cazul marelui magazin Wertheim din Berlin sau Lafayette din Paris. Astfel de magazine erau destule şi în SUA, dar inventivul comerciant din Chicago era precursorul erei super automobilistice.

Cel mai mare abator al lumii

Rezerv o zi marelui abator, adevărata mare bursă zootehnică, de care depinde şi care influenţează mai mult decât orice numărul şi calitatea vitelor. Aici creşterii vitelor i se spune des industria animală. Şi e o mare şi puternică industrie, în toată accepţiunea cuvântului. O fabrică impresionează pentru că pe o suprafaţă redusă concentrează maşini, instalaţii, ateliere şi muncitori. Abatorul insă, are o suprafaţă imensă, pe paralele şi longitudini diferite, pe altitudini extrem de variate, cu muncitori greu de controlat. Dar e o industrie uriaşă fără de care o naţiune nu poate rezista. Pe drept cuvânt se poate spune că azi civilizaţia unui popor poate fi judecată după starea vitelor ce le are. În industrie produsul finit poate aştepta, poate fi trasportat fără riscuri. Fermierul după ce a muncit luni întregi sau ani, trebuie să-şi transporte vitele la distanţe mari, la târguri, la oboare sau la abatoare. În acest timp greutatea scade, numărul speculanţilor creşte. Gr. Trancu-Iaşi, profesor la Academia Comercială, m-a invitat odată să ţin o conferinţă studenţilor despre valorificarea animalelor. Înainte de a ieşi din cancelarie s-a urcat pe un scaun şi a luat un tablou. Prezentându-mă studenţilor, a ridicat tabloul spunându-le: priviţi acest tablou de Grigorescu. Priviţi acest biet ţăran moldovean, venit cu vaca la târg, înconjurat de o droaie de speculanţi. Ei bine, Dl. prof. Cornăţeanu ne va arăta şi vorbi, despre cum trebuie să fie, de ce organizare avem nevoie.

Aici la Chicago, nu ştiu ce trebuie să admir mai întâi şi nu ştiu despre ce să vorbesc în primul rând. Cred că trebuie să arăt întâi cum sunt aduse vitele. Locul este situat în regiunea porumbului, cea mai mare suprafaţă a lumii

Scanned with OKEN Scanner

cultivată cu porumb fiind aici. Circa 40 de milioane de hectare se cultivă în această regiune, formată din mai multe state, în frunte cu Illinois şi Iowa. Recolta de pe această uriaşă suprafaţă este destinată vitelor. Populaţia consumă puţin. În aceste state, crescătorii de porci şi îngrăşătorii de vite cornute, pot să-şi vândă vitele uşor, fără greutăţi. În divese gări, se găsesc mici oboare, unde vitele sunt aduse în grupuri mai mari sau mai mici, cântărite şi plătite pe loc, după preţul afişat. Am văzut un fermier care într-o remorcă a automobilului a adus 3 porci pe care a încasat imediat preţul cuvenit. Animalele sunt adăpostite şi hrănite până s-a format trenul care le duce la Chicago. Pe parcursul călătoriei, de asemenea vitele sunt bine întreţinute. Animalele sunt aduse şi cu camioanele. La Chicago intră imediat în administrarea abatoarelor. Marele abator e situat la marginea oraşului, dar face parte din oraş. De fapt aci sunt trei mari proprietari: Swift, Armour şi Wilson. Oborul de vite are o suprafaţă cât o moşie de 200 de hectare, are 40 kilometri de străzi şi 480 de cale ferată. În el pot încăpea şi pot fi întreţinute 75.000 bovine, 125.000 oi, 300.000 porci, 6.000 cai şi catâri. Oborul e împărţit în sumedenie de padocuri pentru vite. Circulaţia printre ele se face printr-un sistem ingenios evitând amestecarea vitelor. Pentru oi, oborul e acoperit. Pentru porci sunt hangare de scânduri, cu etaj. Bovinele sunt ţinute în padocuri descoperite. Partea de sus a padocului are o scândură lată pe care se poate circula pentru a vedea bine calitatea vitelor. Pe deasupra lor sunt construite galerii pentru transportul vitelor în abator.

Nu e greu să ne imaginăm ce înseamnă hrana şi apa pentru atâtea vite. Pentru cornute e nevoie de un nutreţ voluminos depozitat în şire învelite cu prelate, iar pentru porci magazii cu cereale. La intrarea în obor e un loc destinat cailor cu şeaua pe ei, pe care călăresc cumpărătorii sau reprezentanţii lor. Din oboare, prin galerii speciale, vitele sunt introduse în sala de tăiat. După cum se ştie bovinele se lasă greu urnite când simt mirosul sângelui. Tabloul e pur şi simplu înduioşător. Ca elev de liceu am asistat la un astfel de tablou, la abatorul primitiv din Tulcea. Vitelor bătute cu ciomagul li se îndoiau groaznic cozile şi scoteau mugete sfâşietoare. Apoi erau trântite jos şi cu greu avea loc sacrificarea. Aici asist la o sacrificare făcută de omul mecanizat. De altfel mecanizarea parţială e necesară, întrucât se sacrifică zilnic 20.000 porci, 20.000 de oi şi 7.000 bovine. Lucrătorii, în mare parte negri, sunt bine plătiţi cu ora, 1 dolar pe oră pentru cei calificaţi, de la 0,50 în sus pentru ceilalţi. Vitele împinse rapid cu un baston electric, se înşiruie pe un culoar strâmt, încât nu se mai pot mişca. Acest culoar are în stânga un perete mobil. Un muncitor încalecă acest culoar şi cu un ciocan cu coadă lungă, loveşte pe rând vitele în frunte, ameţindu-le, imediat peretele din stânga cade odată cu vitele, care nu mai mişcă. Imediat sunt înhăţate de un picior de un cinghel ce rulează ca un scripete mobil, prin faţa lucrătorilor aşezaţi în linie. Primul lucrător nu face decât o mişcare puternică cu un cuţit mare, cu care despică vita. Al doilea trage afară abdomenul şi intestinele şi de aci totul merge într-o perfectă înlănţuire. Porcii introduşi într-o sală mai mică sunt ameţiţi, loviţi în frunte cu un pistol percutor şi de aci sunt azvârliţi într-un cazan unde sunt opăriţi, după care intră în sala de curăţire şi tăiere în bucăţi. Dar cu aceasta încep alte operaţiuni.

Abatorul reprezintă în acelaşi timp o bursă de desfacere a cărnii la diverşi cumpărători, dar în acelaşi timp e un mare centru de conservare şi de

Scanned with OKEN Scanner

industrializare. La urmă, în fine, pe vizitator îl aşteaptă un uriaş restaurant cu produse de zahana.

Maşini şi mecanizare rentabilă

Se cunoaşte pretutindeni rolul ce-l joacă în SUA fabricile de maşini agricole. Fermierii sunt dornici de mecanizare, dar această mecanizare se face cu prudenţă şi cu multe calcule. Renumita companie I.H.C (International Harvester Corporation) are sediul chiar la Chicago. I.H.C. posedă nu mai puţin de 22 de fabrici, câteva dintre ele în Europa. În Chicago sunt 4 fabrici. Se depune o muncă fără preget pentru perfecţionarea lor. Casa I.C.H. îşi face un titlu de glorie aniversând în curând 100 de ani de la inventarea şi producerea secerătorii. Se face azi mare caz de extinderea tractorului, dar secerătoarea a contribuit mai mult decât orice altă maşină la extinderea suprafeţelor agricole şi la uşurarea muncilor. Răspândirea tractorului Farmall în agricultură se datorează tot I.H.C., adoptat apoi şi fabricat şi de alte case. Nu e tractor greu, complicat. E un tractor de 12 cai putere, pentru arătură, cu o cormană mare cu un grindei scurt. O revoluţie deosebită a produs atunci în lumea transoceanică secerătoarea treierătoare (combina). Am publicat în ICAR în 1933, prima lucrare în ţară asupra acestei maşini, arătând viitorul prestigios ce-l are. Pentru agricultura pe suprafeţe mari, succesul ei era asigurat. La expoziţia din Kansas City, s-a expus ceva cu totul nou. Alături de pavilionul IHC, lucra un tractor care nu era condus de nimeni, fermierul citindu-şi liniştit jurnalul. O viziune a viitorului nu prea îndepărtat. La noi, în Bărăgan, fermierul Mihail Eremia, de la gara Ciulniţa, îmi povestea în 1935 cum mergând în control pe câmp s-a speriat văzând tractorul arând singur. Pe o tarla lungă, cu pământ bun, uşor, pe o zi călduroasă şi cu praf, tractoristul se învoise cu ajutorul său să pună tractorul în brazdă să-l lase să meargă singur, ei aşteptând câte unul, la un cap al tarlalei. Băieţi ingenioşi, dar nu-i interesa costul tractorului şi reparaţiile. La acea dată în Illinois şi Iowa peste 50% din fermieri lucrau cu caii. În SUA boii nu sunt folosiţi la muncă. Cum am spus, totul se făcea prudent. Un tractor costa destul. Cu atât mai grea era problema pentru noi românii. În ceea ce priveşte SUA, un studiu extrem de important a fost făcut de P. Johnson de la facultatea de agronomie din Illionis, timp de 2 ani, în 1599 de ferme, cu şi fără tractor. Acest studiu arată că din punct de vedere al producţiei obţinute la hectar, diferenţele dintre fermele ce lucrau cu tractoarele şi cele ce lucrau cu caii sunt mici şi insuficiente pentru a trage o concluzie în favoarea uneia sau celeilalte metode. Venitul brut a fost mai mare în fermele cu tractor, din cauză că s-au vândut mai multe cereale economisite de la hrana animalelor. Venitul net a fost aproape acelaşi, întrucât fermele cu cai au avut cheltuieli mai mici. Tractorul nu dă prin urmare o muncă superioară calitativ. Ceea ce trebuie luat în considerare sunt factorii economici şi sociali. Tractorul se va extinde numai în baza acestor factori. În regiunea grâului, înaintea tractorului a apărut combina gigant, trasă de 20 de cai voinici. Era firesc ca aci să fie preferat tractorul.

Mecanizarea agriculturii se va extinde numai în măsura în care industria şi oraşele se vor extinde şi în măsura în care populaţia rurală va diminua.

Scanned with OKEN Scanner

Printre românii din Chicago

Ultimele ore în Chicago le petrecem între membrii coloniei româneşti, în ziua de duminică 8 martie. Întâlnirea are loc la biserica română din Chicago. Am vorbit la telefon cu părintele Bărbulescu, de fel din Banat, care ne aşteaptă. Biserica e plină. Ne dăm seama că suntem aşteptaţi, după interesul ce-l trezeşte intrarea noastră. După terminarea slujbei, preotul ţine o scurtă cuvântare urându-ne cele cuvenite. Răspund, arătându-le cât sunt de fericit de a mă afla în mijlocul coloniei române. Suntem mândri de realizările dumneavostră de aici. În lupta de întrecere, ce are loc între neamurile ce alcătuiesc noua naţie americană, românii stabiliţi aici au reprezentat naţia noastră cu demnitate. Majoritatea celor care au trecut oceanul au venit lipsiţi de mijloace. Aici v-aţi creat o situaţie bună, clădită prin munca dumneavostră. Lucrătorii români de la uzinele Ford sunt printre cei mai bine cotaţi. Mulţi aţi devenit mari şi buni comercianţi, deşi aţi plecat, cei mai mulţi, de la coarnele plugului. E o dovadă că nu ne lipseşte spiritul întreprinderii, atunci când suntem aduşi în condiţiuni bune, oneste, de muncă. Azi sunteţi cetăţeni americani. Fiţi loiali acestei ţări, dar nu uitaţi de unde aţi plecat. Preotul Bărbulescu ne invită apoi la locuinţa sa, dupa ce am făcut o serie de fotografii. Îi povestesc părintelui de un ţăran pe care l-am cunoscut la Drăguşi (Făgăraşi), pe când lucram în campania monografică din 1929, sub conducerea prof. D. Gusti. Acest ţăran era mândru de gorpodăria sa, dar mai ales de şura nouă ce o avea, cea mai mândră din sat. Şura asta, ne arăta el am ridicat-o cu dolarii câştigaţi în America, dar cu câtă muncă, nu vă puteţi da seama. Pe când mă întorceam, prin Germania, în tren, mi s-au furat banii. Am venit în sat mai sărac ca oricând. Dar nu m-am lăsat. După un an m-am întors, am strâns din nou bani şi uite ăsta e rezultatul atâtor ani de muncă.

Pornim din nou la drum. Ne aşteaptă semestrul de vară din Iowa, şi mai ales pregătirile campaniei agricole. Parcurgem partea centrală şi de vest a statului Illinois. Suntem în regiunea porumbului, „corn belt". Regiunea e împânzită de ferme mari, frumoase, toate situate pe terenul de cultură al fermei. Condiţiile pentru agricultură sunt excelente. Clima, solul, şosele, calea ferată şi mai ales cererea de produse agricole. Illinois are o suprafaţă de 14 milioane hectare. Populaţia totală e de 7.700.000 locuitori. Din aceasta, Chicago, Springfield, Decatur, Peoria, Urbana au 5,5 milioane locuitori. La suprafaţa agricolă rămâne o populaţie rurală puţină, dar cu randament şi productivitate foarte mari. Tipul de fermă ce predomină aci este ferma bazată pe munca familiei. În extinderea maşinismului, fabricile ţin seamă de această caracteristică, construind maşini mai mici şi mai ieftine, pentru gospodării mijlocii. Suprafaţa medie ce predomină în zona porumbului e de 65 ha. În Dobrogea şi Banat, avem şi noi ţărani, buni gospodari, care dacă ar avea mijloacele americanilor, i-ar întrece cu multă uşurinţă. Am trăit şi am făcut practică agricolă în cooperativa comunei Gherengic (apoi Pecineaga), la 12 km de Mangalia. În toată comuna în 1915/16 nu era absolut nici o maşină. Se semăna cu mâna, se prăşea cu sapa, se transporta şi se treiera cu vitele. Primarul comunei Ion Gh. Motoc, primul ţăran socialist pe care l-am cunoscut, bun prieten cu Dr. Racovski, care avea moşie în acea comună, poseda 100 ha, pe care le cultiva cu familia. Mulţi ţărani aveau 50-60 ha. După război pe

Scanned with OKEN Scanner

când conduceam Ministerul de Agricultură, am dat comunei prima garnitură de treierat. A fost o mică revoluţie în viaţa satului.

Cultura principală a statului Illinois o constituie porumbul, urmată de ovăz, trifoi şi păşuni. Mai la urmă se situează lucerna şi soia. Se munceşte în mare parte cu cai mari, voinici, bine întreţinuţi şi mai ales bine dresaţi. Pornesc la cea mai mică comandă şi se opresc la fel, operaţie strict necesară la culesul porumbului, după cum voi arăta, când voi scrie despre cultura porumbului în Iowa. Cultura plantei soia, a luat de atunci o mare extindere. Un loc însemnat, în lupta pentru soia l-a avut propaganda marelui Henry Ford. El a văzut în soia o plantă de mare viitor. În acest scop, a înfiinţat o staţiune experimentală la Greenfield Village, în statul Michigan şi a cultivat suprafaţa de 7400 ari de soia (circa 3000 ha). În ce priveşte folosirea turtelor de soia, Ford a găsit că în afară de hrana vitelor ele pot fi folosite foarte rentabil în industria plastică. Se pot obţine astfel piese de automobil, ţiglă, mobilă, butoni, scrumiere, suveici, port-ţigarete etc. Fiind o leguminoasă, îmbunătăţeşte solul. Deşi e o ţară în care mâna de lucru e scumpă, SUA au întrecut apoi atâtea ţări, în frunte cu Japonia, în care soia putea să aibe o mare extindere. Acesta e şi cazul României.

Ne continuăm drumul trecând şi prin Montpellier, ce ne amintşte de regiunea şi şcoala de viticultură din sudul Franţei. Dese sunt localităţile din SUA care poartă numele regiunii şi localităţii coloniştilor: Montpellier, Noua Anglie, Birmingham, New-Jersey (Noul Jersey), New-York, Odesa, Ithaca, Bismarck, Volga, Siracusa, Cairo, luându-se la întrecere cu cele cu nume indiene: Oklahoma, Iowa (Aiova), Sioux, Dakota, Mississippi, Wyoming, Utah, Idaho (Aidaho), Nebraska. Noaptea rămânem în mica localitate Princeton. Vreau să duc maşina la garaj, dar patronul hotelului mă sfătuieşte că nu e rentabil. În privinţa siguranţei mă garantează el. Cât timp am călătorit în Statele Unite, n-am dus maşina la garaj decât de 2-3 ori, în oraşele prea aglomerate.

Dimineaţa vizitez o cooperativă agricolă. Alături de ea un siloz de cereale. Aceste silozuri sunt de o deosebită importanţă in SUA, unde cerealele sunt duse imediat după treierat de pe terenurile din apropiere. În acel timp la noi erau doar într-o palidă discuţie. Aici nu e vorba de silozurile uriaşe din porturile de expediţie, ci de acelea din apropierea terenului de cultură. Odată depuse la siloz, fermierul îşi capătă recipisa warant, urmăreşte preţurile burselor şi poate negocia oricând vânzarea partidei sale.

Peste Mississippi în Iowa (Aiova). Patria porumbului

A doua zi, 9 martie, ajungem la Mississippi. Pe limba pieilor roşii, numele lui înseamnă "tatăl apelor". Uriaşul fluviu pare să doarmă sub mantia de gheaţă şi zăpadă ce-l acoperă. De sus, de pe podul uriaş ce trece peste el, privirea se pierde departe, de-a lungul şi de-a latul lui. Cursul său formează frontiera multor state. La răsărit pe malul stâng, se află statele Wisconsin, Illinois, Tennesse, Arkansas şi Louisiana. Ca întindere, valea lui e a doua din lume, întrecută fiind numai de valea Amazonului. Lungimea lui împreună cu afluentul său Missouri e de 6730 km. Ce rol uriaş a avut acest fluviu în viaţa

Scanned with OKEN Scanner

SUA, necesită volume de scris, istoria acestui fluviu fiind în bună parte istoria poporului american.

El a fost descoperit la 8 mai 1541 de exploratorul De Soto care se găsea în fruntea unei expediţii de 600 de oameni. Pentru ca pieile roşii să nu afle de moartea sa, a fost azvârlit noaptea în fluviu ce ar fi putut să-i poarte numele. Mai târziu, în 1673, iezuitul Marquette şi comerciantul Joliot, au explorat partea superioară a fluviului. În 1681, Cavalier de la Salle a explorat partea sa inferioară, până la vărsarea sa în golful Mexic, reclamând pentru Ludovic al XIV-lea malul drept din josul fluviului, denumindu-l statul Louisiana. Expediţia s-a sfârşit tragic, fiind împuşcat de către oamenii săi. Louisiana a fost cumpărată de americani sub Jefferson. Mississippi îşi şerpuieşte albia după bunul său plac, unele localităţi trezindu-se peste noapte departe de albia sa; se spune că în timpul sclaviei, un negru se putea pomeni cu tot teritoriul dimprejur, din Missouri, unde era sclavaj, în Illinois, fără sclavaj, devenind liber.

Trecem fluviul pe podul ce leagă oraşul Moline (Illinois) cu Davenport (Iowa). Încă o ocazie de a vedea importanţa ce se acordă mijloacelor de comunicaţie. De-a lungul fluviului Mississippi, numeroase poduri pentru calea ferată şi automobile au fost construite într-un timp record. Multe au fost construite de societăţi particulare, în schimbul perceperii taxelor, pe o anumită perioadă.

Iowa, patria porumbului, ne primeşte cu un cald surâs de primăvară. Mississippi e încă îngheţat, dar pe câmp activitatea e în toi. Multe focuri sunt pe câmp amintindu-mi de anii frumoşi ai copilăriei, când la 9 martie, ziua mucenicilor, se dădea foc gunoaielor prin satele şi curţile noastre. Dar fermierii nu dau foc gunoaielor. Ei sunt nevoiţi să dea foc cocenilor de porumb, pentru pregătirea terenului, în vederea semănatului de primăvară.

Ferma tipică de aici are suprafaţa medie de 64 ha ca şi în Illinois. Când în secolul trecut, s-a făcut distribuirea pământului, s-au creat locuri pătrate, împărţite la rândul lor în alte patru pătrate, fiecare destinat unei ferme.

Deşi e zona porumbului, se practică un asolament în slujba porumbului. Circa 20-30% din teren se lasă drept păşune. Aci dragostea pentru vite se manifestă în primul rând prin scoaterea lor la aer, la soare, în libertate. Vitele sunt sănătoase, bine întreţinute şi cu o prolificitate ridicată. Porcii stau până toamna târziu afară la păşune, în coteţe mobile, care se schimbă de la an la an, dintr-un loc într-altul. În afară de porumb şi păşune, se cultivă ovăz, soia, lucernă. Sunt şi porţiuni pe care se cultivă porumb după porumb. În schimb, păşunea care e luată în cultură după câţiva ani oferă un teren odihnit. Numai jumătate din fermele de aici sunt mecanizate. Restul lucrează cu caii. Praşila se face cu prăşitoare necunoscută agricultorilor noştri. Ea e montată pe două roţi, fie pentru a prăşi un rând cu doi cai, fie pentru două rânduri cu patru cai. Fermierul conduce de pe un scaun asemănător celui de la secerătoare. Cu piciorul poate acţiona asupra cuţitelor prăşitoarei.

Semănatul se face cu o maşină specială, condusă de-a lungul unei sârme întinse de la un cap la altul al lanului. Sârma e prevăzută cu un fel de noduleţe ce trec prin cutia de seminţe, declaşând la fiecare noduleţ căderea boabelor. Fiind semănat la distanţe egale, porumbul e prăşit longitudinal şi transversal. N-am văzut un singur om prăşind cu sapa, în afară de câţiva negri

Scanned with OKEN Scanner

în Missouri. Firul de sârmă care conduce prăşitoarea se schimbă la capul lanului, la distanţa stabilită între rânduri. Un singur om, cel ce conduce caii face această operaţie.

Recoltatul se face cu mâna, cu o dexteritate de necrezut. Culegătoare de porumb (corn picker), aveau numai fermierii cu suprafeţe mari. Ţăranii noştri, rămân cu toată puterea lor de muncă, în urma fermierilor la culesul porumbului. În SUA, un om în 10 ore culege în medie un hectar, circa 30 bl. Cantitatea e destul de mare. La noi, un om e folosit numai la ruperea ştiuleţilor cu foi cu tot şi merge la ½ hectar. Ei se folosesc la cules de un cârlig aşezat în palma dreaptă cu o curea. Apucă apoi cu mâna stângă ştiuletele şi cu dreapta, cu cârligul, retează ştiuletele. Acest cârlig modest a revoluţionat culesul şi a fost inventat de un fermier din Iowa în 1892, pentru unchiul său căruia îi lipsea degetul cel mare. Se dă o deosebită atenţie culesului, întrucât 40 milioane hectare, într-o ţară lipsită de mână de lucru, constituie problema principală a agriculturii americane. Concursul de culegere a porumbului, în fiecare toamnă, merită toată lauda. Se acordă premii foarte mari, cu o largă şi bine meritată publicitate. Se obţin adevărate recorduri. Un culegător bun poate obţine 12,7 bl pe oră, aproape ½ hectar, cu îngăduinţă să rămână necules cel mult un ştiulete din 50 şi cel mult 226 grame de foi pe ştiuleţii culeşi.

Uneori, la cules sunt aduşi porcii în aşa numita operaţiune hoging. Hog înseamnă porc. În această operaţie, o anumită suprafaţă e rezervată porcilor. Experienţele au dovedit că porcii adună ultimul bob şi sporul lor în greutate e acelaşi cu cel obţinut la grajd. Pentru marele succes obţinut la cules e nevoie şi de concursul cailor. Ei sunt docili, bine dresaţi, încât pornesc şi se opresc la cea mai mică comandă. Astfel fermierul poate culege porumbul de la distanţă, de unde azvârle ştiuleţii direct în căruţă. În partea opusă culegătorului, căruţa are o scoarţă mult mai înaltă, împiedicându-se astfel căderea ştiuletului pe câmp. O deosebită dexteritate au fermierii în organizarea muncii la descărcarea căruţei şi urcarea ştiuleţilor în porumbar cu ajutorul elevatorului. În multe ferme porcii consumă porumbul azvârlit din porumbar. Ei nu dau uruială porcilor, ci numai boabe, nu numai la porci, dar şi la bovinele puse la îngrăşat. În curtea rezervată bovinelor puse la îngrăşat se ţine un porc la 4 cornute, care are grijă de a aduna ultimul bob.

La data de 9 martie, munca principală la câmp o constituia curăţirea terenului, întrucât acolo nu se taie porumbul ca la noi. Munca ar fi prea costisitoare. Toată toamna după cules, chiar şi iarna când timpul permite, vitele au păşunat în porumbişte. Munca aceasta e uşoară, întrucât tot terenul fermei e înconjurat cu sârmă ghimpată, nefiind nevoie de pază. Trecem pe o porţiune de şosea ce împarte terenul unei ferme în două. Pentru trecerea vitelor s-a săpat un tunel sub şosea.

Porumbiştea răvăşită de vite e acum culcată la pământ cu polidiscul, după care e grăpată, făcută grămezi, cărora li se dă foc. Se cultivă apoi ovăz, soia sau uneori porumb după porumb. Pentru porumb se face arătura de bază. Pentru ovăz uneori se seamănă în urma polidiscului. Am văzut un fermier care semăna în urma polidiscului, cu căruţa. În acest scop, în fund, căruţa avea o codârlă, pe fundul căruia era un ax rotativ, angrenat în mişcare de roată. Fermierul azvârlise din căruţă ovăzul cu lopata în codrilă. Am revenit la acel teren. Ovăzul răsărise în condiţii optime. După cum am arătat, ca şi în statul

Scanned with OKEN Scanner

New-York, şi aici, gunoiul de grajd nu e adunat pe platforme ca în Europa. El e cărat aproape zilnic şi e răspândit pe câmp. Climatul din Iowa e foarte potrivit culturii porumbului. Precipitaţiile sunt de 600-700 mm. regiunea porumbului e cea mai prosperă. Naţiunea americană obţine astfel cele mai bune rezultate cultivând pe zone culturile, cu cel mai mare randament; zona porumbului (corn belt), zona bumbacului (cotton belt), zona fructelor în California.

Întinderea statului Iowa e de 14,5 milioane hectare, cu o populaţie abia de 2,5 milioane. Raportul dintre populaţia urbană şi cea rurală e bun. Dacă surplusul de populaţie nu s-ar fi scurs la oraşe în alte ocupaţii, s-ar fi ajuns la o pulverizare excesivă a proprietăţii rurale. Aşa cum în fiacare zonă ei caută să cultive ce e mai profitabil, tot aşa şi fiecare individ caută să-şi exercite meseria, profesiunea, pentru care are cele mai alese însuşiri. Populaţia agricolă de azi are însuşiri şi capacităţi maxime de muncă. Dacă fiul nu simte nicio atracţie pentru fermă, el e sfătuit să-şi aleagă altă ocupaţie. Dacă însă vrea să rămână la fermă, el trebui să dovedească că e bun pentru aşa ceva. De aceea mulţi fermieri dau în dijmă sau arendă ferma feciorului, şi numai după ce a dovedit că e capabil, rămâne fermier. Sistemul arendării sau dijmei este extrem de răspândit şi constituie cheia marelui progres al agriculturii americane. Ştiinţa pune la dispoziţia omului mijloace suficiente, dar a selecţiona oamenii e mai greu. Pe aceştia îi crează viaţa dură de toate zilele. Omul rămâne de-a pururi factorul principal al agriculturii şi nicăieri el nu a fost mai bine selecţionat ca aici. Şi iată, dovada ne-o dă un preot pe care îl ajungem din urmă, mergând pe jos. După ce facem prezentările cuvenite, constat cu bucurie că ştie câte ceva despre România. Aflu că merge spre Marengo, orăşelul din faţa noastră. Dar nu în Marengo se dă jos, ci o ia spre o fermă, la o parte din drumul nostru. De ce? Acolo, ne spune el, e un fermier care ocoleşte de la un timp biserica mea şi atunci m-am hotărât să merg eu la el. Dar nu pentru că ocoleşte biserica mă duc, ci pentru că am aflat că a luat pe căi greşite, nepermise, şi datoria mea e să-l aduc pe calea cea bună a demnităţii şi a îndatoririi lui ca şef de familie.

La universitatea din Ames

Pe înserate am ajuns la Ames. A doua zi, cu scrisoarea prof. Warren mă duc la banca unde era funcţionarul cu care trebuia să iau legătura, care imediat m-a luat în Oldsmobilul său şi cu ajutorul său am găsit un mic apartament în Chamberlain Street nr. 9. Strada, care poartă numele marelui om de stat englez, nu are mai mult de 150 de metri lungime. E paralelă cu şoseaua naţională şi foarte apropiată de facultate. Are câteva case mici, cochete, fără împrejurimi, cu mici garduri vii, cu verdeaţă peste tot, în partea de vest cu un mic parc şi o grădină dendrologică.

Noul nostru apartament, chirie 30 de dolari, are două încăperi, sufragerie şi dormitor. Sufrageria are maşină de gătit şi frigider. Evident, avem şi sală de baie. Oraşul are 10.200 locuitori şi e împărţit în două, printr-o vale bogată cu un parc public. Partea de răsărit reprezintă oraşul comercial, iar partea de vest orăşelul universitar, în care facultatea de agronomie ocupă locul principal.

Scanned with OKEN Scanner

Campusul universitar e mai mic decât cel din Ithaca, dar acelaşi stil, cu tot ce trebuie vieţii a 3 - 4000 studenţi. Nu-i lipseşte stadionul, bine întreţinut, prevăzut cu tot ce e necesar manifertărilor sportive. Seara, lacul universităţii, în lumina reflectoarelor, e brăzdat de lebede graţioase. Pe strada mea locuiesc familii modeste. Majoritatea închiriază camere pentru studenţi. Vecini cu mine, o pereche de studenţi veniţi din statul Indiana. El studiază medicina veterinară, ea agronomia. Micul lor automobil nu diferă de primele exemplare scoase de Ford. Roţile îi sunt ca cele de bicicletă, are o mică capotă, fără pereţi laterali. Când o pornesc o împing amândoi şi e uşor pentru că terenul e înclinat, şi se urcă apoi din mers într-o păcăneală ce trezeşte atenţia tuturor. A plecat indiana. Cred că e cea mai ieftină maşină din SUA. Cred că şi gratis ar fi greu să o dea. Dar au venit şi se vor întoarce acasă tot cu ea. Studenţi asociaţi, în vacanţa mare, cumpără câte o maşină ieftină, străbătând tot teritoriul de vest până în California. Un bun mecanic poate să-şi facă uşor o maşină din ceea ce se oferă în cimitirele de maşini. În faţa noastră locuieşte electricianul facultăţii, cu familia. E din Minnesota. Şi-au făcut o căsuţă drăguţă, compusă din hol, dormitor, baie, bucătărie şi un mare demisol. El are un salariu de 250 de dolari, iar soţia se ocupă cu menajul. Au un îngeraş de băieţel, de un an şi jumătate, Carolică. Ori de câte ori doamna pleacă în oraş după cumpărături, îl priponeşte în faţa casei pe covorul de iarbă verde, la aer şi la soare. Acolo îl găsim uneori adormit. Sănduţa a reînceput şcoala la grădiniţă, populată şi aici cu copii din diferite părţi. Când ea e acasă, merge şi-l aduce pe Carolică la noi, după ce l-a trezit şi despriponit. E greu de descris bucuria acestui copil redat libertăţii, mai ales că ştie că va găsi la noi ceva plăcut. S-a deprins cu mâncăruri româneşti pe care le savurează. Îi place orezul cu lapte şi pilaful. Are şi dreptate: mama sa îi dă orez fiert în apă, peste care toarnă lapte rece. Atunci Carolică se enervează, scuipă şi strigă: no, no, - Sandra. Vrea ce-i dă Sandra. Pe stradă e şi familia Schmidt, de origine germană. Fata lor, Virginia, bună colegă şi prietenă cu Sanda, care a început s-o rupă binişor englezeşte. Se joacă împreună ceasuri întregi, dar constatăm că din când în când vine numai Virginia fără Sanda. Întrebând-o pe Virginia ce e cu Sanda, ne spune: să vedeţi ceva. Noi ne-am înţeles că ori de câte ori avem nevoie, eu să vin la dvs., iar ea să se ducă la noi. Ne e teamă că altminteri ne opriţi în casă.

Catedra de economie agrară îl are ca şef pe profesorul Theodore Schultz, care e şi decanul facultăţii. Îi facem o vizită, pe care ne-o întoarce cu soţia, invitându-mă să nu-i ocolim, ori de câte ori avem nevoie de ceva

În afară de cursul său, mai frecventez cursul şi seminarul prof. J. Hopkins şi al prof. Shepherd.

Sociologia rurală. Cel mai interesant club: 4H

Împreună cu un asistent al catedrei de sociologie, plecăm cu maşina facultăţii într-o excursie de două zile pentru studiul unui club social. Mergem în direcţia sud-est după ce trecem prin Des Moines, capitala statului, centru comercial, cultural, universitar cu o populaţie de 143.000 de locuitori. La o suprafaţă de 14,5 milioane hectare şi o populaţie de 3 milioane de locuitori, Iowa are 7 universităţi şi colegii, 3600 şcoli elementare şi 1000 şcoli

Scanned with OKEN Scanner

superioare. Are un parlament propriu şi un guvernator, 50 de senatori, pe patru ani, şi 108 deputaţi pe 2 ani. În parlamentul federal, Iowa e reprezentată prin 2 senatori şi 11 deputaţi. Ne oprim la Otumva, sediul clubului. Prin club aici se înţelege cu totul altceva. Clubul nu e o reuniune de seară, cu jocuri de cărţi şi distracţii şi nici o reuniune politică cu cancanuri şi susţineri de candidaturi. Clubul de aici are o serioasă bază socială şi culturală, cu menirea de a strânge rândurile, de a promova, de a spori educaţia fiecărui cetăţean. Clubul pe care-l vizităm face parte din cea mai mare organizaţie socială americană, denumită Clubul 4H. Aceste cluburi sunt răspândite pe toată întinderea ţării, din care fac parte tinerii între 14 şi 20 de ani, şi cuprind nu mai puţin de două milioane şi jumătate de tineri.

Denumirea de 4H provine de la iniţialele cuvintelor: Head (cap), heart (inimă), health (sănătate), hand (mână). Formula de înscriere e următoarea, redată în întregime:

"Garantez (îmi iau angajamentul)
Mintea mea (capul) pentru o mai clară gândire
Inima mea pentru o mai mare loialitate
Mâinile mele pentru mai mult serviciu
Sănătatea pentru o viaţă mai bună,
pentru clubul meu, pentru comunitatea mea, pentru ţara mea."

Clubul activează temeinic, cu rezultate şi succese remarcabile în patru sectoare. Pentru sectorul minţii se ţin întruniri culturale, conferinţe, vizionări. Fiecare club are o bibliotecă frumoasă. Se distribuie cărţile şi se fac dări de seamă. ***Inima***, sectorul ei, destul de important, se referă la înnobilarea sentimentelor, viaţa familială, colaborare, într-ajutorare. ***Sănătatea*** înseamnă o vastă organizaţie pentru depistarea bolilor, analize, educaţie sanitară şi viaţă sportivă. ***Mâinile*** pentru un serviciu mai bun, include în special viaţa agricolă propriu-zisă. Cred că în acest sector am văzut realizări spectaculoase, mai bune, mai practice, decât cele obţinute în şcolile de agricultură.

Câteva exemple. Feciorul de fermier îşi ia obligaţia, de a creşte 150 de pui de o zi, sub conducerea clubului. El a citit mult despre creşterea puilor, dar de data aceasta va trebui să noteze zi de zi greutăţile ce le întâmpină cu adăpostirea, combaterea bolilor, şi la urmă să arate câţi pui a crescut şi la ce greutate au ajuns. Experienţa câştigată este transmisă întregului grup.

Am asistat la o expoziţie a unui club, în care tinerii au prezentat mânzaţi şi porci crescuţi şi îngrăşaţi. Se fac experienţe şi în domeniul culturii plantelor, cu soiuri noi, îngrăşăminte, cum şi rezultatele obţinute în domeniul alimentaţiei. Secţia culturală ne-a prezentat în acea zi o manifestare reuşită de teatru şi muzică. Întrucât în SUA nu există sat, fermierul trăind izolat în ferma sa din mijlocul terenului de cultură, aceste cluburi prin activitatea lor au repercusiuni sociale din cele mai favorabile, cu cheltuieli reduse, dar cu rezultate excelente.

Viaţa de familie e preocuparea generală. Am asistat la un proces de divorţ semnificativ, pe care vreau să-l redau pe scurt. La prima înfăţişare, judecătorul s-a interesat de soarta celor doi copii rezultaţi din căsătorie. După ce şi-a notat cele necesare, a fixat un nou termen. La a doua

Scanned with OKEN Scanner

înfăţişare, părinţii au fost invitaţi cu copiii. Pe masa judecătorului era o tricicletă a copiilor. M-am interesat, a început judecătorul, de viaţa fiecăruia, şi a părinţilor şi a copiilor. Am vizitat familiile cărora le-aţi încredinţat copiii. Băiatul, doamnă, e plasat rău la o mătuşă a dvs. Copilul iese singur în stradă; e prea mic, iar circulaţia maşinilor foarte vie. Vă atrag serios atenţia asupra acestui fapt. Mătuşa dvs. nu poate da atenţia cuvenită copilului. Fetiţa, de asemenea, e plasată în condiţiuni nesatisfăcătoare. E la o vârstă când are nevoie de îngrijiri speciale. M-am informat doamnă şi asupra vieţii dvs. Înclin să cred că dvs. aveţi mai multă vină decât soţul. Am vizitat şi fosta dvs. locuinţă. Am găsit în curte, părăsită, această tricicletă. Cu oarecari uşoare reparaţii poate fi folosită de unul din copii. Tricicleta aceasta e un simbol al căsniciei dvs. Vreţi să treceţi peste o căsnicie care a durat atâta timp şi din care aveţi doi copii atât de frumoşi. Aşa cum se poate repara tricicleta, se poate uşor repara şi căsnicia dvs. vă rog să reflectaţi serios la ceea ce vă spun. Vă mai dau un termen mai îndelungat. Şi căsnicia şi-a reluat firul spre fericirea copiilor.

În Iowa a mai fost un proces, în care tribunalul a luat măsuri care ies din comun. Un fermier ajutat de iubita sa a omorât pe soţia înşelată. În acel timp în oraş rula un film care după părerea preşedintelui de tribunal, ar fi putut influenţa verdictul juraţilor. Preşedintele a cerut din această cauză ca juraţii să stea tot timpul cât va dura procesul la un hotel, urmând să facă numai drumul până la tribunal. Fermierul a fost condamnat la scaunul electric, iar iubita lui la muncă silnică pe viaţă.

Justiţia e foarte severă în privinţa poliţiei rurale. Un hoţ de găini a fost condamnat la 4 ani închisoare. Cazurile acestea de furt sunt foarte rare, dar aspru pedepsite, întrucât înmulţirea borfaşilor ar îngreuia viaţa fermierilor. Curtea, casa, maşinile pe câmp rămân fără nici o pază.

Sâmbăta de obicei, orăşelele sunt pline de fermieri. E greu atunci să găseşti un loc pentru parcarea maşinii Mă duc de obicei sâmbăta, cu maşina, prin aceste orăşele pentru a mă pierde în mulţimea de fermieri, veniţi după cumpărături pentru o săptămână sau pentru a-şi permite unele mici distracţii. Orăşelul Boone e în special ţinta vizitei multor fermieri. Este situat la 10 km de Ames. Boone e numele unui vestit vânător, care în ciuda imenselor greutăţi şi primejdii pe care le întâmpina din partea indienilor, între 1773-1775 a făcut cunoscută măreţia vestului şi a contribuit la începerea colonizării sale.

Duminică, de obicei din loc în loc, călătorul e izbit de pâlcul de maşini îngrămădite în jurul unei modeste construcţii, care e biserica. Aici nu sunt biserici mari, costisitoare, ca în Europa. Biserica e separată de stat. Sunt nu mai puţin de 212 comunităţi – secte religioase. Fiecare e liber să-şi aleagă comunitatea pe care o vrea. Cea mai puternică e biserica catolică, cu aproape 20 de milioane suflete şi cu numeroase episcopate. Urmează baptiştii cu 9,2 milioane, metodiştii cu 9 milioane, presbiterienii cu 2,7 milioane, anglicanii cu 1,3, luteranii cu 2,8 milioane şi alte comunităţi cu număr de membri din ce în ce mai mic. Cei mai originali sunt mormonii, sectă de care mă voi ocupa când voi ajunge în Salt Lake City, capitala lor. Comunitatea israelită cuprindea atunci 360.000 suflete.

Scanned with OKEN Scanner

Preotul din Ames ne face o vizită. A auzit că suntem străini. Ne invită să venim duminică la un concert religios, după care va avea loc o reuniune prietenească. Într-o zi primim vizita unui student. Ne roagă să-i încredinţăm misiunea de a întocmi toate formalităţile de plecare din SUA: procurarea biletelor de vapor şi mai ales formele pentru scoaterea maşinii din ţară, inclusiv tripticul internaţional pentru traversarea Europei. I-am încredinţat absolut totul. În ziua plecării, 23 septembrie, totul era perfect, nu ne-a lipsit nimic. Dar de la vizita aceea pe student nu l-am mai văzut.

Primim vizita unei studente. Mă invită la clubul Cosmopolitan să le vorbesc despre România. Am pregătit o hartă a ţării şi timp de o oră, după ce am cerut scuze în privinţa englezei mele, le-am povestit lucruri care au stârnit un interes neaşteptat. Dovada o face faptul că la sfârşit o doamnă destul de înaintată în vârstă m-a rugat să repet conferinţa la biserică. I-a interesat în special viaţa ţărănimii noastre. Lipsită de binefacerile tehnicii şi civilizaţiei americane, luptând din greu cu natura, cu trecutul ei plin de incursiuni duşmane, cu ceea ce reprezenta la data când America era abia descoperită, cu spontaneitatea ei, cu lipsa de aşa zisă cultură, dar cu bogatul ei tezaur folcloric, grupul de americani m-au ascultat şi şi-au dat seama că oamenii de la noi şi-au creat o viaţă spirituală şi materială, care le-a dat posibilitatea să rămână o ţară omogenă, capabilă de a-şi însuşi rezultatele progresului din apus, şi a contribuit de asemenea la progresul general.

Într-o altă zi, două studente, surori, ne invită să le vizităm ferma părintească, la 15 km nord de Ames; au o fermă mică modest înzestrată. Părinţii sunt bătrâni iar fetele rar le pot veni în ajutor la munca din fermă. Când am ajuns la fermă, bătrânul era ocupat cu tunsul celor 10 oi pe care le avea. Începem o discuţie zootehnică.

- Aveţi şi dvs. oi? Şi cum le tundeţi?

- Cu foarfecele. La noi electricitatea e rară şi scumpă. Noi avem oi multe şi ele formează ocupaţia strămoşească a poporului nostru. Şi mai e ceva. Noi le mulgem.

- Le mulgeţi? Speriat de aşa ceva bătrânul întreabă:

- Ce faceţi cu laptele?

- Facem o brânză foarte căutată. Ţăranii consumă şi laptele de oaie proaspăt.

- Şi le mulgeţi cu maşina?

- Aşa ceva nu se poate încă.

- Dar radio aveţi?

- Avem, dar la ţară e foarte puţin răspândit. Radioul la noi este scump.

- Aşa ceva nu pot înţelege; cum se poate ca dv. cu atâta mână de lucru ieftină să aveţi totuşi lucruri scumpe!

Biroul fermierilor, tranziţie între Cameră Agricolă şi Sindicat

Pentru ridicarea agriculturii, un rol important îl au aşa numitele „Farm Bureau". Noi nu avem aşa ceva şi nici alte ţări europene. Biroul fermierului joacă întrucâtva rolul pe care la noi îl au sindicatele agricole şi oarecum Camerele de Agricultură. Sunt organizate pe judeţe, iar judeţul american e mai mic decât judeţul nostru, dar mai mare decât o plasă. Un judeţ are 15-16

Scanned with OKEN Scanner

comune. Plasa nu există. Biroul fermierului e condus de un comitet compus din preşedinte, secretar şi casier. Are concursul unei serii de agenţi agricoli judeţeni. Toţi lucrează onorific. Un specialist - farm adviser - inginer agronom, e salariat de stat şi judeţ. El trebuie să aibe o practică de cinci ani. Fiecare fermier plăteşte o cotizaţie de circa 15 dolari, din care 1/3 e dat asociaţiei de birouri pe stat. O mică sumă, 0,50 dolari e plătită de judeţ federaţiei pe republică. Federaţia judeţelor are o serie de direcţiuni necesare din punct de vedere administrativ, dar şi direcţiuni practice ca cele care se ocupă cu valorificarea produselor lactate, valorificarea fructelor şi legumelor, comerţul cu animale, cerealele, transporturile. Afiliate sunt şi societăţile de asigurare şi reasigurare. În SUA asigurările joacă un rol uriaş, începând cu asigurările pe viaţă şi terminând cu vitele şi automobilele.

Aceste „farm bureau"- uri au şi un rol cultural-educativ. Ele se ocupă de aproape cu îndrumarea tineretului spre cluburile celor 4H (emblema trifoiului cu 4 foi, fiecare cu câte un H pe ea). Am descris mai înainte aceste minunate cluburi. Au un birou ce se ocupă de economia casnică, în special de educarea tinerelor fete. Am asistat la facultate la un curs cu tema: rolul femeii în agricultură. O anchetă făcută în lumea fermierilor asupra factorilor care înfuenţează succesul lor a dat rezultate neaşteptate. Astfel, factorul cu cele mai multe puncte a fost cel „de a-ţi iubi şi cunoaşte meseria". Al doilea a fost „concursul soţiei".

Biroul fermierilor se ocupă de aproape cu probleme de politică agrară. Reducerea impozitelor, calculul judicios al trasporturilor pe calea ferată, aprovizionarea cu produse petrolifere, acordarea de credite agricole ieftine, cum şi îndrumarea fermierilor pentru utilizarea cu folos a creditului. Toate acestea sunt probleme pe care farm - birourile le studiază şi luptă pentru realizarea lor. Am asistat la obţinerea creditului de către un fermier. Banca respectivă, după ce şi-a luat toate informaţiile necesare, a delegat un specialist pentru a studia modul cum fermierul înţelege să folosească creditul. Fermierul dorea să facă o crescătorie de găini. Specialistul i-a arătat în fermă tot ce trebuie făcut pentru a realiza un venit satisfăcător. Investiţiile cu care se fac dese greşeli sunt acelea din construcţii. Trebuiesc evitate construcţiile luxoase cu durată seculară. De altfel, în SUA am găsit cele mai raţionale investiţii. În timp ce în Europa occidentală erau investiţi în clădiri peste 50% din valoarea terenului, care de altfel e foarte scump, în SUA ele mergeau până la 15% din valoarea terenului, care acolo era mult mai ieftin. În Illinois şi Iowa, pământul nu era mai scump ca în Bărăgan. Dar acţiunea tuturor fermierilor a fost intensă şi eficace în ce priveşte ieşirea din greutăţile create de marea criză agricolă.

Agronomul Henry C. Wallace şi criza agricolă

Un rol însemnat în combaterea crizei agricole l-a avut Henry C.Wallace, ministrul agriculturii la Washington. Am vorbit mai înainte cum Roosevelt a luptat prin metoda financiară a devalorizării dolarului pentru ieşirea din criză. Alături de el şi paralel cu măsurile financiare pentru ridicarea preţurilor, Wallace a venit cu măsuri practice pentru reducerea suprafeţelor cultivate cu grâu, porumb, bumbac, şi reducerea numărului porcilor.

Scanned with OKEN Scanner

Când Roosevelt l-a ales pe Wallace colaborator în 1933, încredinţându-i Ministerul Agriculturii, apariţia lui pe scena Washington-ului n-a produs o impresie plăcută. Tatăl său fusese ministru al agriculturii în Iowa, aşa că avea din familie înclinare spre agrarianism. Aproape înalt, blond, figură adevărată de neamţ, cu părul mereu răvăşit, cu dinţi mari, îngălbeniţi, ce-i arăta la cel mai mic zâmbet, cu pantalonii mereu necălcaţi. ***Wallace dădea mereu impresia unui cowboy, pe care elementele de dreapta îl caricaturizau şi-l temeau din cauza ideilor inaintate ce le manifesta. Wallace era inginer agronom şi om de teren, fermier, ce şi-a făcut primul venit ca tânăr, realizând primii hibrizi de porumb în grădiniţa părintească. Agronom şi fermier, autor al unor tratate economice şi politice, Wallace a adus la Casa Albă, în atmosfera îmbâcsită lăsată de măsurile poliţieneşti ale lui Hoover, ceva din prospeţimea câmpului şi dârzenia fermierului; America era în plină criză, avea nevoie de ceva nou. America must choose (America trebuie să aleagă). Acesta e titlul unei lucrări ale lui Wallace, lucrare care a făcut multă vâlvă. Între libertatea totală, rău înţeleasă, rău aplicată şi necesitatea intervenţiei statului, de care e nevoie, America trebuie să aleagă. Şi a ales. Politica de atunci a scos America din marasm şi a menţinut la putere pe Roosevelt şi partidul său - nemaiîntâlnit în analele politice - cinci legislaturi, 20 de ani. O altă lucrare a sa „The news frontieres" (Frontierele noi) îl situează pe Wallace ca un gânditor serios ce se ridică deasupra timpului său, dornic de a sparge ceva din carapacea vechii constituţii. Calc constituţia? Dar când cetăţenii cer statului să-i salveze, nu o calcă? Pionerii, bătrânii noştri înaintaşi au luptat cu greutăţi imense. Ei au înălbit cu oasele lor imensele plaiuri ale farwest-ului, luptând***. Azi avem nevoie de noi frontiere, pe care trebuie să le cucerim. Acestea sunt frontierele spirituale. Sunt credinţele noi ale unei naţii mari, care are dreptul la o viaţă nouă. Milioane de cetăţeni au traversat oceanul şi au mers să lupte în Europa pentru salvarea civilizaţiei. Azi trebuie să luptăm cu deosebită îndrăzneală pentru salvarea economică. În faţa lui se află giganticul bloc al trusturilor, al marii finanţe, care nu înţelegea să se ştirbească cu ceva din vechiul piedestal al liberalismului. Erau lângă el şi alte glasuri autorizate, cum a fost acela al bătrânului senator Lodwen, care îşi încheia astfel declaraţiile făcute cu ocazia sărbătoririi a 75 de ani: "***Când pământul din care ţâşneşte buna stare a oraşelor va fi secătuit şi când populaţia care trăieşte pe el va fi sărăcită, oraşele vor pieri. Viitorul oraşelor americane depinde de excedentul populaţiei din ferme. Etapa de azi a urbanismului şi industrialismului, cu toate realizările sale extraordinare, pare că conţine germenii morţii, dacă neglijăm viaţa de ţară".***

H. Wallace a fost pionierul noii politici agrare, cu care a pornit la drum F. D. Roosevelt. El a fost consultantul principal al preşedintelui în reformele sale intitulate "New Deal".

L-am cunoscut pe Wallace cu ocazia trecerii sale prin Iowa. Agricultura ieşea din criză şi fermierii îi erau recunoscători. Aveau şi motive. Pentru fiecare hectar de grâu, porumb sau bumbac ce se obligau sa-l întoarcă, primeau arenda medie a regiunii. Aveau în schimb dreptul de a cultiva oricare altă plantă.

Scanned with OKEN Scanner

Crescătorii de porci care se obligau să reducă cu 25% au primit subvenţii din taxa de 2 dolari pe capul de porc tăiat la abator. Totul s-a făcut la bună învoială, fără nici o obligaţie din partea statului. Pretutindeni fermierii au fost mulţumiţi. Polica agrară a lui Wallace a adus partidului democrat un mare număr de voturi în alegerile din noiembrie 1936. Un reporter, după anchete făcute printre fermieri a constatat că singura dificultate întâmpinată a venit din partea catârilor, în regiunea bumbacului. Reportajul a apărut în articolul intitulat "Catârii lui Wallace". În ce consta dificultatea? Fermierii care-şi luaseră obligaţia de a reduce bumbacul au trebuit să o facă după ce bumbacul era crescut de o palmă. Or, catârii credincioşi celor învăţate vroiau să meargă printre rândurile de bumbac, iar acuma erau siliţi, nevoiţi să calce rândurile de bumbac. Aşa ceva nu le putea intra în cap. În acel timp a trecut pe la Ames un mare cooperator japonez, socotit Gandhi al Japoniei. Sfârşitul conferinţei lui Toyohico Kagava, ţinută la facultatea din Ames, suna cam aşa: "***Am vizitat toată America. (E curios că toţi care trec pe acolo, vorbesc de Statele Unite, USA sau SUA, de America, o confuzie regretabilă, pentru că e şi o Americă care a progresat regretabil de puţin). Am admirat tehnica voastră, progresul vostru. Am fost şi la San Francisco (Frisco). Am admirat şi acel uriaş pod suspendat peste Poarta de Aur (Golden Gate), cea mai nouă, cea mai grandioasă operă tehnică americană. Dar am aflat cu tristeţe că de pe acel pod mulţi şomeri, mulţi dezmoşteniţi ai soartei, se azvârlă în acel simbol al bogăţiei voastre, golful Poarta de Aur. Daţi-mi voie să admir mai mult Iowa decât San Francisco. Acest stat dă echilibrul necesar vieţii voastre sociale. Urbanismul macină energiile omeneşti. El azvârle la o parte multă lume nefericită. Japonia e mândră de industria sa, dar de la ţară vin energii tinere, viguroase, care o ajută. Modesta mea părere e de a ţine seama de acest proces social, uriaş prin consecinţele ce le poate avea. Ocupaţi-vă serios de menţinerea vieţii rurale. Aţi ajuns la un procent de 25% al populaţiei rurale, procent peste care cred că ar trebui să treceţi cu mare prudenţă. Veţi recolta alminteri fum şi dezamăgire. Civilizaţia unei ţări, a oricărei ţări, trebuie măsurată şi după tezaurul ei etic social ce-l creează***".

Cartea asupra vieţii şi operei lui, cu autograful ce mi l-a acordat, mi-a servit ani de-a rândul ca îndreptar. Şi timpul i-a dat perfectă dreptate.

Spre Dakota de sud, Dakota de nord şi Minnesota

Paralel cu studiul vieţii din Iowa am cerut şi mi s-a aprobat de către fundaţia Rockefeller să fac o excursie de studii în regiunea grâului de primăvară, în statele Dakota de sud şi de nord şi în regiunea zootehnică a statului Minnesota.

În ziua de joi, 30 aprilie, am părăsit Ames. Puţinele bagaje ce le aveam, le-am transportat în subsolul casei familiei lui Carolică, promiţându-i o porţie de pilaf şi orez cu lapte românesc dacă va fi cuminte. Vom economisi chiria. Ne-am aprovizionat cu cele necesare pentru un menaj campestru. Din Chicago ne-am procurat delicioasele conserve de la abatorul de acolo, bacon şi altele. Sucul de roşii, pe atunci puţin cunoscut la noi, aici e în mare căutare. Chiar berea se găseşte în cutii pe care la locul potrivit le azvârli să se

Scanned with OKEN Scanner

răcorească într-un pârâu. Din loc în loc, locuri de recreaţie, cu tot ce-ti trebuie pentru a-ţi pregăti prânzul, te îmbie să nu mergi mai departe.

Mergem întâi direct spre vest, apoi din localitatea Denison, luăm direcţie nord-vest. Partea de vest a Iowei începe să fie mai slab populată. Fermele sunt mai mari. Precipitaţiile atmosferice mai mici. Cultura porumbului începe să cedeze încet locul altor culturi de primăvară, precum şi păşunilor. Trec pe lângă câteva ferme care se ocupă cu creşterea vulpilor argintii. Într-o regiune a porumbului, deci într-o climă caldă, creşterea vulpilor argintii poate produce nedumeriri. Avem un exemplu că şi la noi acest animal poate fi crescut în climă mai caldă. Între Ames şi Denison terenul e puternic ondulat. Şoselele sunt drepte ca un fir de panglică, evitând cât e posibil curbele, sursa atâtor accidente. Pentru întâia oară de când străbatem SUA ne oprim în faţa unei bariere de cale ferată. Aici nu vedem cantoane, nici cantonieri cu steagul şi felinarul în mână. Totul e mecanizat. Un stop puternic luminat roşu şi cu inscripţia vizibilă: stop, listen, go; opreşte, ascultă, mergi. Am trecut în statul Dakota de sud. Seara rămânem în orăşelul Sioux City, pe malul fluviului Missouri. Acest afluent al lui Mississippi e mai lung decât patronul său, dar nu are măreţia lui. El dă mâna cu patronul lângă oraşul St. Louis din statul Missouri. De aici, Mississippi, cu puteri îndoite, devine majestos, puternic şi năvalnic. Cu furia lui oamenii au avut şi au de furcă. Valea lui e una din cele mai fertile pentru cultura bumbacului.

De la Sioux City, prin localitatea Sioux Falls suntem în plină Dakotă. O câmpie nemărginită, rece, ne înconjoară. La data de 1 mai s-a terminat semănatul grâului de primăvară, care acum începe să răsară. A început semănatul ovăzului. În măsura în care înaintăm întâlnim suprafeţe tot mai mari rezervate păşunatului. După amiază dăm de o şosea neasfaltată. Lucru neobişnuit, şi voi nota porţiuni din SUA care nu au fost încă asfaltate. Şoselele, în schimb, sunt joase fără şanturi, cu strat de pietriş peste care s-a trecut cu compresorul. Mergem astfel prin Dakota timp de două zile, după care vom da din nou peste asfalt sau beton, care începe să înlocuiască asfaltul. La ora 5 suntem în orăşelul universitar Brooking. Oraşul e mic, azvârlit în imensitatea câmpiei. Are o populaţie de 4500 locuitori. Merg direct la facultatea de agronomie. Sănduţa ţine neapărat să vadă şcoala împreună cu Ursulică. Ei şi? De ce nu! Gata, pornim. Aflu că profesorii abia au terminat consiliul profesoral, unii din ei părăsind sala. Bat la uşă, intru şi mă prezint. Profesorii sunt încântaţi de apariţia unui cetăţean din România. Reţin numele a doi profesori, Johnston, profesor de economie rurală, şi Olson profesor de Zootehnie. Le arăt pentru ce am venit şi imediat fixăm planul pentru a doua zi.

În oraş trecem pe lângă un cinematograf care rulează celebrul film de atunci, "Cele 5 surori Dyonne", pe care urmează să-l vedem; nici nu se putea altfel. Urmează să ne găsim întâi un loc de dormit. Hotelul principal pe la care trecem e plin în acea zi de 1 mai, de doamne de toate vârstele, venite la o şedinţă a clubului lor. Reuşim să găsim o cameră la al doilea hotel. Altminteri ar fi fost aplicat planul nostru, de a dormi în maşină şi a completa apoi a doua zi odihna pe câmp. După două zile de masă pe câmp ne permitem a merge la un restaurant şi apoi la cinematograf la "Cele 5 Dyonne".

A doua zi profesorul de economie rurală vine cu maşina şi mă ia pentru a vizita două ferme. După ce vizitezi o fermă în acestă regiune, constaţi că

Scanned with OKEN Scanner

totul e redus la ultima expresie a simplităţii. Fermierul are la acea dată puţin de lucru. A semănat grâul şi ovăzul şi acum mai are de semănat o suprafaţă cu porumb. Alături de producţia vegetală are de îngrăşat un lot de 50 cornute tinere. Vitele bătrâne sunt puţine, formate din vacile scoase din producţie. Bovinele sunt ţinute într-un ţarc înconjurat de sârmă ghimpată. În mijloc, uluce mari pline la discreţie cu porumb boabe. Odată pe săptămână se umplu cu ovăz boabe pentru stimularea poftei de mâncare. Se poate altceva mai simplu? Câţiva porci şi câteva păsări au grijă de ultimul bob de pe jos. Suprafaţa unei ferme este de 200 ha. A doua fermă are 180 ha. Afară de porumb şi ovăz, o parte e ocupată de păşune. Îngrăşăminte se dau în măsura indicată de facultate. Posedă un tractor, o combină, două semănători, două polidiscuri şi grăpile necesare.

În apropiere de oraş ne oprim la o fermă care ţine vaci de lapte. Pe lângă grâu şi ovăz cultivă porumb şi nutreţ şi lasă o porţiune de teren pentru păşune. Are 30 de vaci al căror lapte îl valorifică direct la oraş. Anul acesta a cumpărat şi un grup de bovine tinere, în număr de 50, pe care le ţine la îngrăşat cu boabe de porumb. Sunt din rasa locală Hereford, rasă care a luat locul vechii rase de Texas cu coarne lungi. Vacile sunt de rasă englezească Jersey, rasă bună, intensivă, cu cel mai bogat conţinut în unt. Încerc să duc cu el discuţia pe un tărâm ştiinţific referitor la sporul de greutate ce-l are cum şi la unităţile nutritive ce le consumă. Nu se poate. Fermierul nostru a pornit pe calea cea mai expeditivă. A cumpărat din vest vite slabe. Cu cât mai slabe cu atât se câştigă mai mult. Când constată că nu mai pot valorifica nutreţul rentabil, le îmbarcă şi le trimite la abator. La urmă constată uşor câţi dolari i-a adus această operaţie. Porumbul, atât porumb cât se produce la noi, nu-l putem valorifica rentabil decât prin vite, ne spune fermierul, iar vitele ca să-mi aducă rentabilitate trebuie să consume direct, fără cheltuieli de muncă şi uruit şi fără construcţii costisitoare. Hai cu mine acum, îmi spune el, să vezi cum însilozez porumbul de nutreţ. În răsărit pe unde ai fost şi de unde vii, se construiesc silozuri metalice foarte scumpe. La aceste cuvinte ale lui îmi amintesc că pe când studiam la Herăstrău, ferma noastră de la Băneasa, condusă de ing. agronom E. Medianu, ca să epateze lumea, îşi construise un siloz metalic care reprezenta o avere. Acum sunt în faţa unei căpiţe imense de porumb tocat, cu un diametru de 7 metri, acoperită cu paie şi coceni, înconjurată de sârmă cu ochiuri. Bine tasat, porumbul fermentează perfect. Circa 0,5 m de jur împrejur e mai mult fân dar nu are importanţă. Noi, în Bărăgan, în acel timp, aplicam sistemul în gropi iar porumbul îl aşezam netocat. Trebuia bine tasat şi cu toate acestea se infiltra apă şi murdărie. Scoaterea din groapă, mai ales iarna, era destul de anevoioasă. În plus, porumbul nefiind tocat, nu era consumat în întregime. Exasperat de acest fapt am înlocuit porumbul cu ovăz cosit când începea să bage bob. Sistemul mi-a dat rezultate satisfăcătoare. Dar nu mi-a dat atunci prin minte, nici mie, nici fermierilor vecini să însilozăm porumbul la suprafaţă.

Porumbul murat a produs o adevărată revoluţie în hrana bovinelor.

Redau mai jos datele unui studiu făcut de Waller şi Rauchenstein, în 98 de ferme din judeţul Sussex.

Ferme fără siloz 15 - venitul muncii 809

Scanned with OKEN Scanner

Ferme cu siloz 83	- venitul muncii 1202
Venitul muncii (fără siloz)	- 809
Venitul muncii (cu siloz) -	- 1202
Încasări (fără siloz)	- 1360 dolari la 30 vaci
Încasări (cu siloz)	- 2299 dolari la 30 vaci

A venit însă şi reversul medaliei. Producătorii elveţieni care exportau brânzeturi în SUA se obligau a nu mai hrăni vacile cu porumb murat întrucât calitatea lăsa de dorit.

Fermierul mă ia apoi cu maşina sa şi mă poartă pe câmp pentru a-mi arăta semănăturile. La un moment dat părăseşte drumul şi mă poartă prin lanul de grâu abia răsărit. La dvs. nu se poate aşa, îmi spune el râzând. Nu, îi răspund, întrucât nu e permisă călcarea semănăturilor. Maşina lui gâfâie din greu şi reuşim în fine să ieşim la drum.

La hotel găsesc o invitaţie la masă, diseară, la familia Olson. Sunt prezenţi mai mulţi profesori în frunte cu decanul. Casa Olson e din cărămidă, cu patru camere, fără etaj. E mobilată cu gust dar fără lux. Sufrageria e spaţioasă, fiind living room. Masa e frumos aranjată cu tot meniul. Abundă pahare cu ceai, suc de roşii şi apă cu gheaţă. Nu lipseşte la urmă delicioasa lor îngheţată. Chiar şi iarna nu lipseşte. Ei susţin că îngheţata fereşte de amigdalită. În cele mai mici şi îndepărtate localităţi găsim calupuri de îngheţată de 1/4 kg.

Discuţia alunecă uşor asupra situaţiei politice. Spre surprinderea mea constat că toţi sunt contra politicii economice a partidului democrat. Sunt poate dezagreabil, dar îl apăr pe Wallace, atât pentru faptul că e inginer agronom, deci coleg de breaslă, dar şi pentru faptul că fermierii îl vorbesc de bine. Le spun că va avea succes mare în alegeri, precum s-a întâmplat. După ce trecem la un joc de societate cu zaruri, ne despărţim noaptea târziu.

A doua zi ne pregătim pentru continuarea drumului spre vest. Spre bucuria noastră, în hol ne aşteaptă profesorul Olson, care ţine să mai trecem odată pe la ei. Porneşte înainte cu Sănduţa, noi urmând să venim ceva mai târziu. Au ţinut să luăm gustarea de dimineaţă împreună şi să vizitez şi grajdurile facultăţii. Lotul de vaci principal este din rasa Jersey, dar au exemplare şi din alte rase, pentru lucrările demonstative ale catedrei. Domnul Olson mă conduce apoi în laboratorul său. El a lucrat ani de zile la analiza furajelor, în vedera alcătuirii celor mai potrivite raţii alimentare. Ceea ce a făcut Kellner în Germania, a făcut Olson în SUA. În măsura în care variază climatul, variază şi puterea hrănitoare a furajului. Dar în anii din urmă au variat şi s-au îmbunătăţit soiurile de plante. De aci necesitatea revizuirii tabelelor lui Kellner. Încărcat cu broşuri, ne îndreptăm acum spre casă, unde buna doamnă Olson ne primeşte tot atât de cordial. Facem o serie de fotografii, apoi suntem invitaţi să trecem puţin timp pe la familia Johnson. Aici sunt doi copii şi au un raion de jucării. Primim şi de aici un auto, ultima marcă. În schimb, auto familiei e marcă veche. Fordul meu e în admiraţie. Johnson nu cunoaşte New York-ul şi mă întreabă ce impresie mi-a făcut. Ne luăm rămas bun şi plecăm. Cu familia Olson păstrăm mulţi ani legătura. Îi trimitea Sandei pachete cu adresa pentru Sonia. În 1945 am primit trista veste că el a murit subit de inimă în vârstă de

Scanned with OKEN Scanner

46 de ani. „Viaţa mea, ne scria în 1946 d-na Olson, nu mai are niciun rost; stau, plâng şi aştept ca într-o zi să mă prăbuşesc ca şi el."

După ce ieşim din oraş, la câţiva km, dăm de staţiunea de benzină Volga. În jurul ei câteva case formează mica localitate trecută pe hartă. Întreb la luarea benzinei ce rost are numele rusesc Volga, tocmai aici în farwest. E firesc, îmi răspunde vânzătorul. În secolul trecut, când s-a construit linia ferată spre Pacific, au fost aduşi muncitori din Europa şi din Rusia. După terminarea căii ferate, mulţi lucrători au fost împroprietăriţi pe terenurile primite de calea ferată. Şi astfel în acest stat avem şi sămânţă rusească.

După ce am părăsit Volga, intrăm în plin farwest. Fermele nu se văd şi nici nu se mai numesc ferme, de aici încolo. Farwest e regiunea creşterii vitelor cornute şi oilor, în mod extensiv. Ferma de aici e numită Ranch. Unele au suprafeţe de mii şi mii de hectare, proprietate particulară sau proprietate de stat, dată în arendă. Organizarea unui Ranch e redusă la minimum. Câteva construcţii pentru personal compus din 5-6 argaţi cowboy, care umblă călări pentru inspectarea turmelor. Vitele se nasc, se dezvoltă şi mor pe câmp. Acolo unde iarna e grea se face fân. În statele sudice nici atât. În farwest vin fermierii din zona porumbului pentru a-şi cumpăra vite slabe pentru îngrăşat. Pe şoseaua neasfaltată pe care mergem sunt trecute pe hartă localităţi mici, mai mult pentru poştă care e luată de aici de fermierii veniţi de la depărtare mare de drum. Ne oprim puţin în orăşelul Huron cu 11.000 locuitori. El denotă că în imensitatea câmpiei e o populaţie care vine aci pentru aprovizionare, populaţia fermelor şi ranch-urilor.

De aci ne îndreptăm spre Pierre, capitala statului Dakota de sud.

O şcoală cu 5 clase într-o cameră. Rapid City. Monumentele celor 4 presedinţi

Seara târziu suntem în Pierre. Cale de 50-60 km nu am întâlnit nici o aşezare omenească, în afară de o mică staţie de benzină. Oraşul poartă numele unui fort, post militar înaintat din secolul trecut contra pieilor roşii. Oraşul se află într-o vale cu pereţii calcaroşi ce-mi aminteşte pe aceia ai Balcicului. Hotelul la care descindem e construit în stil vechi, cu arcade, cu scări mari, largi, cu camere înalte, spaţioase.

Vizitez a doua zi Ministerul de Agricultură. La puţina populaţie pe care o are statul, există un mic guvern cu un ministru al agriculturii. Întinderea statului e de 20 milioane hectare şi o populaţie de 800.000 locuitori. Ministerul cu serviciile sale luptă pentru ridicarea tehnicii agrare, mai ales că aici precipitaţiile sunt slabe. Se cultivă cereale, în frunte cu grâul de primăvară. Se cultivă legume şi în special cartofi, în depresiunile cu mai multă umiditate. Cu cât înaintăm spre vest, precipitaţiile scad şi problema apei pentru vite şi oameni devine acută. Ministerul luptă pentru a atrage colonişti. Se ofereau în 1936 câte 200-250 ha de teren în condiţiuni avantajoase. Luptând pentru ridicarea tehnicii, îmbunătăţirea seminţelor, conservarea solului şi extinderea irigaţiilor, Ministerul prin serviciul său de extensiune luptă pentru susţinerea preţurilor.

A doua zi, 4 mai, înaintăm spre vest în marea câmpie a Dakotei. Pe marginea şoselei nici un arbore, nici o tufă, doar zeci de kilometri de sârmă

Scanned with OKEN Scanner

ghimpată denotă că undeva, departe, e un ranch. Nişte puncte mici, mişcătoare, ne atrag atenţia. Sunt herghelii de cai. O fântână acţionată de vânt se profilează firav la orizont. Singura vietate ce se apropie de noi e un fazan pe care îl lovim cu radiatorul. Se prăvăleşte, îşi revine şi îşi reia zborul.

După două ore de drum, la o răscruce, vedem un grup de 5-6 maşini staţionând. Un grup de femei şi bărbaţi stau pe iarbă. Oprim şi noi. Aflăm că sunt fermieri, veniţi din depărtare şi acum stau aici în aşteptarea poştei. Au şi ei cutii înfipte pe marginea şoselei, aşa cum le-am descris că există în statul New York, dar uneori vin să-şi ia corespondenţa în persoană. Încasarea sau expedierea de colete sau mandate necesită prezenţa lor.

După o bună distanţă intrăm într-o mică localitate în care e o foarte modestă şcoală primară. Ce ne surprinde e curtea şcolii înconjurată cu sârmă ghimpată, plină cu cai de călărie. Copiii sunt în recreaţie. Învăţătorul ne primeşte şi ne arată mica lui instituţie. Are în total 40 de elevi, din toate clasele. Şcoala are doar o clasă şi un mic hol. E construită din scânduri cu pereţi dubli. De tavanul holului atârnă două burdufe, pline cu apă de băut. Părinţii elevilor fac serviciul cu rândul, aducând apă de băut de la mare distanţă. Problema apei de băut e foarte grea; cât despre apa vitelor, fermierii adună în bazine apă de poaie, ca ceva deosebit de preţios. Iar acolo unde sunt depresiuni ale terenului, le amenajează în forme de mici iazuri în care colectează apa din topirea zăpezii şi apa de ploaie. Nici problema învăţământului nu e uşoară. Când iarna e grea, cursul se suspendă. Acum copiii vin călări. Îmi prezintă doi fraţiori care vin pe un cal. Şi ca să imortalizăm momentul, se urcă pe cal şi-i fotografiem.

La plecare învăţătorul ne roagă să-l luăm până la mica localitate Phillip. Dar, mai întâi asistăm la plecarea copiilor, încălecarea şi pornirea în urale a micii herghelii. Oraşul Phillip are 800 de locuitori, dar nu e nici oraş nici sat. E o mică comunitate, cu câteva magazine, şcoală, biserică, servicii administrative.

Viaţa fermierilor de aici e destul de grea, în raport cu aceea a colegilor lor din alte regiuni. Dar în programul statului, regiuni ca Dakota sunt pe primul plan. Se construiesc şosele moderne, se dau credite ieftine pe termen lung, iar în anii de secetă statul intervine aprovizionându-i cu cele necesare.

La două ore după Phillip oprim la o staţie de benzină în plin câmp. Mă întreb ce ar fi fost dacă pe câmpiile acestea aş fi rămas în pană. La câteva sute de metri după staţiune, la o cotitură, o domnişoară stă pe marginea şoselei, cu un geamantan mare lângă ea. Ne roagă s-o luăm. Îi ofer un loc în spate, între geamantanele noastre şi jucăriile Sănduţei. La câteva minute după pornire aprinde o ţigară şi începe a tuşi într-un mod exasperant. Suntem speriaţi, mai ales că fetiţa noastră cu un an înainte fusese bolnavă de pleurezie. Ce să facem? Să răbdăm. Asta e tuse convulsivă, spun eu Sănduţei care şi întreabă ce e aia convulsivă. Măgărească, o lămuresc eu. Dar de ce măgărească? E luată de la măgari? În fine se aşterne tăcere, dar tusea continuă destul de violent.

După o oră de drum vedem o foarte mică staţiune pomicolă pierdută în imensitatea câmpului de aci. Se urmăreşte înmulţirea de puieţi din soiurile cele mai potrivite pentru clima Dakotei. Deocamdată staţiunea e bogată în broşuri. Ea însăşi e săracă în pomi. În momentul acela, la ora 16, tot personalul

Scanned with OKEN Scanner

staţiunii, inclusiv directorul, căra apă cu găleata la rădăcinile pomilor. Se organizează reuniuni cu fermierii. Pe la ora 18 intrăm într-o zonă denumită zonă rea, Bad Land, cu un teren neproductiv, cu un miros greu de sulf. Ocupă o suprafaţă însemnată şi pe hartă e înfăţişată ca o fâşie ce se întinde din Dakota de nord, prin Dakota de sud. Un grup de lucrători munceşte la amenajarea terenului pentru o viitoare şosea. Aceşti lucrători fac parte din corpul civil de şomeri ce primesc o subvenţie de la stat, atâta timp cât nu sunt chemaţi la diferite munci. Au cazărmi simple, modeste, în care pot şedea atâta timp cât sunt în lipsă de muncă.

La ora 7 seara intrăm în Rapid City; e cel mai important oraş pe care îl întâlnim în Dakota de sud. Are o populaţie de 10.400 locuitori. Case clădite cu gust, străzi largi, curate, câteva hoteluri care denotă un centru turistic căutat. Domnişoara care ne-a tuşit tot timpul îşi cere scuze pentru deranj şi face şi gestul frumos de a ne invita la familia ei. Speriaţi de tusea ei continuă, am fost nevoiţi să nu acceptăm. Rapid City, la 4000 kilometri de New-York va avea un viitor turistic important. În primul rând, în partea de vest a oraşului, chiar din marginea sa, încep Munţii Negri – Black Hills, cu o înălţime mijlocie, dar cu un minunat pitoresc.

A doua zi vizităm în primul rând cea mai mare grotă de stalactite şi stalagmite din SUA. Stalactitele sunt unite cu stalagmitele. O cale ferată Decauville, cu câteva vagonete, conduc vizitatorii în adâncul grotei. La lumina electrică, interiorul dă impresia unui infern dantesc. Moşul care ne conduce pare a fi un Charon, a cărui luntre e înlocuită de vagonete. Lipsesc Ugolinii cu fiii pentru ca tabloul să fie aidoma infernului. Când ieşim la lumină, am impresia că uriasul Charon se ia după noi. De aici aproape de grotă, urcăm o pantă pronunţată într-o stranie pădure care a încremenit aidoma ca în basme. E o pădure pietrificată. Petrified forest. Ca şi fecioara adormită din basme pădurea aşteaptă mâna vrăjitorului ca s-o deştepte şi să-i dea viaţă. Câţiva stânjeni, frumos aranjaţi, îţi dau impresia lemnelor reale, care urmează să fie puse pe foc. Pun mâna pe o bucată, dar e grea ca plumbul. Astfel de păduri se găsesc şi în alte state, în special în Arizona. De-a lungul timpului rădăcinile acestori copaci ajungeau în straturi de cenusă vulcanică, bogate în siciliu, care s-a infiltrat în ţesuturile copacilor, pietrificându-i. Vrem să luăm masa în pădurea arhaică dar constatăm că ne-am uitat tolba cu alimente în staţiunea de benzină, după ce am ieşit din grotă. Trecem pe acolo, şi înainte de a coborî, flăcăul nostru, radios, se prezintă cu tolba. All right. Ne continuăm drumul spre sud de Rapid City, urcând o lungă serpentină care ne duce în Munţii Negri. În faţa noastră se ridică muntele pe care un ingenios sculptor s-a dedicat unei opere gigantice ce va schimba faţa regiunii. E vorba de opera tânărului Gutzon Borglum, care în vârf de munte sculptează patru statui uriaşe ale preşedinţilor: G. Washington, Thomas Jefferson, Abraham Lincoln si Theodor Roosevelt. Ultimile trei erau începute, iar a lui Washington aproape gata. Când am trecut pe acolo, Borglum era căţărat pe nasul acvilin a lui Washington şi-i dădea ultima şlefuială. Simpatica bărbuţă a lui Lincoln, ochii săi mari şi blânzi erau bine redaţi.

Dintr-o poziţie special amenajată pentru vizitatori, unde e acum un pavilion, fac o reuşită fotografie cu Sănduţa în prim plan. Totul e calculat de pe acum. Se vor construi şosele şi hoteluri. Atâtea mii de călători, în loc de a

Scanned with OKEN Scanner

trece ca până acum în drumul lor spre Pacific prin Nebraska şi Kansas, vor trece prin Dakota. Se calculează câte mii de dolari vor reveni regiunii şi câte mii de persoane îşi vor câştiga şi asigura standardul de viaţă. Şi aşa a şi fost. Toate din mintea unui pasionat sculptor.

De aici, pe un drum îngust, după ce traversăm o pădure de conifere, intrăm pe un vârf de munte, pe celebrul drum al acelor - Needle Way. Dincolo sculptorul, aici mama natură, a dăltuit cu timpul în stânca calcaroasă, realizând o pădure de ace, dând impresia că te afli printre vârfurile Domului din Milano. Drumul e îngust şi oarecum periculos, neavând niciun parapet. De aci, în zare, se întinde o câmpie, rezervaţia indienilor. Nu departe de aici e renumita localitate Wounded Knee, unde la 29 Decembrie 1899 a fost măcelărit un grup de Sioux de către detaşamentul de cavalerie nr. 7. Lupta indienilor pentru păşune şi pentru vânat le-a adus pierderi inutile. Au pierit însă şi mulţi europeni. De fapt, pământ era destul pentru toată lumea. Au fost colonizaţi milioane de oameni şi împroprietăriţi. De ce oare nu au devenit şi pieile roşii buni fermieri? Pentru că agricultura cere aptitudini speciale de ordin fizic şi psihic. Cere răbdare imensă, pasiune deosebită. Indienii au avut pasiunea vânatului, a vieţii în corturi. Chiar în războiul independenţei şi al constituţiei (1776-1789), primul preşedinte al Statelor Unite, George Washington, cel care i-a înfrânt pe englezi, a avut mult de muncit pentru consolidarea ţării. A început astfel construirea căii ferate, linii de navigaţie şi în special colonizarea. Statul nu dispunea de fonduri. Căile ferate au fost construite cu bani străini, cu bani împrumutaţi. Au fost aduşi muncitori din Europa pentru calea ferată, muncitori care nu s-au mai întors ci s-au împroprietărit, devenind buni fermieri. În tot acest timp, indienii s-au luptat şi i-au hărţuit pe cei care lucrau la calea ferată. Europa a trimis în secolul al 19-lea parte din populaţia sa pentru colonizarea Americii. Şi cu toate astea, populaţia Europei, de la 180 milioane la începutul secolului al 19-lea a ajuns la 450 milioane la începutul secolului 20. Populaţia pieilor roşii în tot acest timp descreştea şi se măcina în lupte sterile pentru păşune şi vânat. Războiul civil 1861-1865, dintre nord şi sud, a creat un nou avânt al colonizării. Preşedintele de atunci Abraham Lincoln a pus bazele democraţiei populare şi nu a fost un duşman al pieilor roşii. De la el au rămas celebrele cuvinte, rostite după marea victorie de la Gettysburg: "Democraţia e guvernarea pornită din popor, prin popor, pentru popor". Chiar în ţimpul războiului civil, la 1862, a venit cu legea Homestead, care garanta noilor veniţi proprietatea terenului ce-l luau. Oamenii aduşi de societăţile de cale ferată au devenit fermieri. Societatea Santa Fe a adus mii de ruşi ce fugeau de persecuţiile din ţara lor. Compania Southern Pacific a adus mulţi germani, scandinavi şi foarte mulţi alţi europeni.

Acest uriaş avânt spre vest, de oameni cu voinţă dârză, constituie cea mai grandioasă epopee din istoria agrară a lumii şi cea mai strălucitoare lecţie de economie politică ştiută vreodată. La 10 mai 1869, calea ferată ce înainta din est, construită de Union Pacific s-a întalnit cu linia construită de Central Pacific ce venea de la San Francisco, în statul Utah la Promontory Point, la nord de lacul sărat. Telegrama suna "Ultima şină a fost pusă. Ultimul piron bătut". A fost o sărbătoare de pomină cu oameni aduşi din est şi vest cu trenul. Marele preşedinte Lincoln nu s-a putut bucura de acest mare succes al poporului american. El fusese ucis în 1865. Preşedinte era acum Ulysses S.

Scanned with OKEN Scanner

Grant, victoriosul general din războiul civil. Arizona a trimis trei piroane de aur, argint, şi fier. Nevada unul de argint, iar din California a fost trimis ultimul piron de aur masiv.

În tot acest timp indienii nu s-au încadrat în munca colectivă şi constructivă. În plus era nevoie de o armată în toată regula pentru a lupta contra pieilor roşii. Sunt două romane care tratează eforturile epocii. Unul intitulat „U.P.trail" (UP-United Pacific) de Zane Grey tratează despre greutăţile liniei United Pacific. Al doilea, „Pe aripile vântului", de Marguerite Mitchell, cunoscutul şi mult apreciatul roman social al războiului civil. În romanul lui Zane Grey, vedem cum coloane de soldaţi conduse de generali şi ofiţeri superiori, aveau de făcut faţă permanentelor atacuri diabolice ale pieilor roşii. Aceste gânduri îmi frământau mintea, privind spre rezervaţiile indiene şi spre mica localitate Wounded Knee cu 700 locuitori, unde a avut loc tragedia din Decembrie 1899.

Părăsim calea acelor, coborâm o imensă serpentină şi ajungem pe malul lacului Sylvan, înconjurat de un masiv de brazi. Apa sa liniştită şi cristalină ne îmbie la scurt repaus. Întindem o pătură, desfacem două cutii de conserve, cum şi o cutie de bere, pe care o azvârlim întâi în apa rece a lacului. Ne reluăm drumul. Pe înnoptate ajungem în vârf de munte la o mică staţiune cu 3-4 case, un mic hotel cu câteva camere şi o staţiune de benzină. Vrem să dormim aci, dar ... avem impresia că oamenii de aici, văzând maşina cu număr de New York, vor fi ispitiţi să ne considere milionari, aşa că în plină noapte ne întoarcem la Rapid City. Coborâm imensa serpentină şi avem ocazia să admirăm risipa de lumină ce se revarsă asupra unei localităţi destul de modeste, azvârlită în far-west.

Noaptea, pe la ora 2, suntem treziţi de telefon. Poliţia ţine să se convingă că maşina cu număr de New York e a noastră. Probabil se întâmplase ceva ce ajunsese în cercetarea poliţiei.

A doua zi – 6 mai – pornim prin partea de nord a munţilor negri. Regiunea îşi schimbă aspectul. Intrăm printre dealuri, în ale căror văi ici – colo se văd aşezări omeneşti. Pe la amiază intrăm din nou în zona de câmpie. Ne oprim în localitatea Led, al cărui nume îl poartă şi cea mai mare mină de aur a Statelor Unite. Împreună cu alţi vizitatori ne urcăm în vagonete şi facem un tur în mină. La ieşire vizităm laboratorul minei.

La ora 16 ajungem în staţiunea piscicolă Spearfish. Inginerul ne conduce şi ne arată iazurile, apoi vizităm instalaţiile pentru extragerea icrelor şi bazinele de puiuţi. Americanii iubesc pescuitul pe care-l practică pe scară largă, dar consumă extrem de puţin peşte. Coastele Atlanticului şi Pacificului, numeroase ape curgătoare şi lacurile ce le au, reprezintă o bogăţie imensă, dar peştele rămâne pe plan secundar. De aici ajungem la Belle Fourche, în a cărui apropiere se găseşte imensul dig Osman, construit pentru crearea unui rezervor pentru irigaţii. Digul are o lungime de câţiva kilometri, construit din piatră. Urcăm pe scările exterioare. Un om se apropie de noi. E supraveghetorul. Părinţii lui sunt polonezi iar el e născut aici. Eu sunt american, ne spune el, iubesc America şi am făcut în 1918 războiul în Franţa. Războiul acela a închegat sufletul naţiunii noastre.

La întoarcere în Belle Fourche vânzătorul de benzină ne sfătuieşte să rămânem aici. Până la localitatea următoare e cale lungă. Ce faceţi, în plină

Scanned with OKEN Scanner

noapte dacă aveţi o pană? Glasul Bărăganului mă îndeamnă însă la drum. Vreau să gust din plin farmecul călătoriei de noapte. Când eram în şcolile primare, bunica mea Mitana Cornăţeanu, mă lua cu căruţa pentru a merge noaptea în plin Bărăgan de la Călăraşi, prin Tonea şi Rosetti, apoi spre nord la Cosâmbeşti – Cimbăşeni, pe malul lalomiţei, unde avea o mică vie. De frică să nu mă piardă, mă aşeza în fundul unui butoi, ca pe un al doilea Diogene, de unde puteam să admir bolta înstelată şi să aud talanga turmelor de oi. Mergeam toată noaptea în pasul cailor, pe când acum o pană ar strica tot farmecul călătoriei. Şi totuşi pornim la drum. Somnul stepei e tulburat de foşnetul vieţuitoarelor, care roiesc aici. În special mulţi iepuri, care, atraşi de lumina farurilor, se lovesc de aripile maşinii. La un moment dat, câţiva pui înlemnesc, nu mai ştiu încotro să se ducă. Opresc maşina, sting farurile şi le dau posibilitatea să se piardă în imensitatea stepei.

După trei ore de mers, timp în care nu am întâlnit nici o vietate, în afară de iepuri, ajungem la Buffalo. La intrare în oraş o echipă lucrează la lumina reflectoarelor la construcţia şoselei. Localitatea e destul de mică, iar singurul hotel pe care-l are e ars pe jumătate. Ni se oferă o ultimă cameră liberă. Un grup de 6-7 maşini staţionau în faţă. Plecând, a doua zi, intrăm într-o zonă de stepă ondulată, ca în partea de vest a judeţului Constanţa. Pe o coastă văd o turmă mare de oi. Un singur paznic călare dă ocol turmei. Sunt, ca aproape peste tot, oi de rase englezeşti, pentru carne. De pe dealul pe care pasc oile, coboară un cetăţean. E atât de rară întâlnirea cu un fermier pe aici, încât opresc şi-l aştept. E îmbrăcat în salopetă obişnuită şi cu o înfăţişare destul de modestă. E proprietarul turmelor. Are câteva mii de oi şi câteva sute de vaci, răspândite pe câmpiile din faţa noastră. Vitelor nu le dă nicio îngrijire. Se îngrijeşte de fânul pentru iarnă. Târla lui nu e o fermă ci un ranch, aşa cum am arătat mai înainte. Proprietarul unui ranch trebuie să dispună de mult capital propriu sau de credit. Vitele slabe sunt vândute în regiunea porumbului pentru îngrăşat. Când e lipsă de fân, oierii merg în transhumanţă cu oile în regiunea grâului de toamnă, unde le ţin la păscut pe grâu. În statul Kansas, sistemul e răspândit, fermierii constatând că grâul nu suferea şi în orice caz plata primită pentru păşunat le convenea. Interlocutorul meu, la despărţire, îmi oferă un miel pe care îl avea sub haină. E plăpând şi nu l-a lăsat pe câmp. L-am primit, fără să-mi dau seama ce înseamnă a avea un miel sugător în maşină. Abia ne-am despărţit şi începe să-şi reclame dreptul la viaţă.

La Buejrus intrăm în statul nord Dakota. Problema mielului devine cu fiecare kilometru tot mai apăsătoare. Găsim lapte, dar nu avem biberon. Ei nu cunosc ce-i biberonul, căruia îi spun sticlă de hranit feeding bottle. Pe marginea trotuarului, în faţa unui grup de copii, facem prima lecţie de zootehnie practică. Mielul la început nu primea biberonul, acum dă ochii peste cap şi-şi mişcă codiţa fericit. Dar începe şi reversul medaliei. Laptele e pasteurizat, dar e de vacă şi ca atare, are deranjamente stomacale. Încercarea, doar verbală, de a-l da, stârneşte ţipete înfiorătoare din partea Sănduţei. Mai mergem puţin şi mă hotăresc. Cobor din maşină cu mielul, cu sticla de lapte şi cu biberonul şi intru în curtea a doi bătrâni. Aceştia refuză cadoul, determinaţi probabil şi de faptul că Sănduţa mă întovărăşea plângând. Merg şi mai departe, într-o curte cu o grădină frumoasă, în care se jucau doi

Scanned with OKEN Scanner

copilaşi, dau drumul mielului, aşez pe iarbă sticla şi biberonul şi dispar. Sper că acei doi copii s-au bucurat, dar eu şi mai mult pentru că am desfăcut târla.

La Bismarck (Dakota de nord). Tragedia generalului Custer

Statul Dakota de nord ne primeşte cu o zi radioasă. Regiunea prin care trecem acum e presărată cu ferme frumoase. Grâul a răsărit iar fermierii se ocupă acum cu pregătirea terenului pentru semănatul ovăzului. Terenul e lucrat cu polidiscul. Văd pentru prima oară un fermier care şi-a construit pe tractor o cabină de scânduri. Fabricile nu fabricau pe acel timp tractoare cu cabine. Mai departe, un băiat călare conduce în pas grăbit echipajul unei semănători, compus din patru cai voinici. La capătul locului, fermierul, tatăl, aproviziona semănătoarea. În urma semănătorii niciun control. La Dickinson e ultimul punct nord-vestic al expediţiei noastre. De aci ne îndreptăm pe o şosea modestă spre est. Fermele se înteţesc. Unele din ele au adevărate firme mari, frumoase, cu numele fermei şi al proprietarului. Altele, pe acoperiş, şi-au scris numele cu litere mari. Ne oprim şi discutăm cu un fermier ce ară cu un polidisc, tras de cai. Seamănă furaje. Fermele pentru lapte devin mai dese. După aspectul fermelor ne putem da seama că ne îndreptăm spre centre mai populate. Statul Dakota de nord are o suprafaţă de 18,3 milioane hectare şi o populaţie de circa un milion de locuitori. Majoritatea populaţiei e norvegiană, urmată de populaţia rusă şi germană. E străbătut de Missouri, pe care-l vom trece. La est de Missouri pământul e şes şi fertil. Majoritatea populaţiei se ocupă cu agricultura. Se cultivă grâu, ovăz, orz, porumb, cartofi şi in. În privinţa culturii grâului, Dakota de nord ocupă locul al doilea în SUA, după statul Kansas. Să nu uităm că SUA ocupă locul întâi în lume în cultura grâului, cu o producţie medie anuală de trei milioane hectolitri (2,2 milioane vagoane), sau 22% din producţia mondială. Rusia a avut 12%, Canada 10%. România între 1928-1932 a produs 293.000 vagoane anual. Aici în Dakota de nord, ca şi în Canada, se cultivă grâul de primăvară. Cu cât înaintăm spre nord, se cultivă grâu în ogor negru, în condiţii de rentabilitate asigurată.

După ce trecem de mica localitate Hebron cu 1400 locuitori, ne oprim la Mandan, orăşel cu 5000 locuitori. La sud de oraş e istoricul fort Lincoln. De aci a pornit la 17 mai 1876 generalul George A. Custer cu trupa sa împotriva pieilor roşii, pentru acelaşi motiv, ura şi lupta pentru păşune şi vânat. Lupta a avut loc în iunie. Absolut niciun om nu s-a mai întors din trupele generalului. Bătălia a fost crâncenă. Indienii erau conduşi de vestitul lor şef Sitting Bull. După Mandan traverăm Missouri. Pe Missouri l-am mai întâlnit şi-l vom mai întâlni ca pe un bun prieten. Aici are lărgimea Siretului sau a Prutului. Din nordul Montanei până la St. Louis, el brăzdează multe state, lăsând în urma sa sumedenie de localităţi.

Intrăm în Bismarck, capitala statului. Cel mai mare oraş e Fargo, cu 28.000 locuitori. Bismarck are 11.000 locuitori. Oraşul e impunător prin străzile sale animate, prin clădirile, instituţiile şi monumentele sale. E centru comercial şi industrial.

Vizităm Ministerul de Agricultură. Clădirea e somptuoasă, cu săli mari moderne, cu plăci de marmură, cu birouri care au tot ce tehnica poate dispune pentru uşurarea muncii. Pe culoare nici un om străin de minister, nici un uşier,

Scanned with OKEN Scanner

nici o aşteptare de audienţe. Pentru 600.000 populaţie agricolă, un astfel de minister şi o facultate de agronomie la Fargo e suficient. La acestea se adaugă staţiunile, câmpurile de experienţă şi serviciul de extensiune, plus cooperativele şi farm-birourile.

Suntem invitaţi să luăm masa cu funcţionarii ministrului în cantina modernă din subsol. O doamnă aflând că suntem din România, se duce repede să ne caute un grup de conaţionali. Constatăm cu regret că doamna făcuse confuzile cu Armenia. Altă dată, tot o doamnă a făcut confuzie cu Rumelia, spunând că n-a ştiut că în Rumelia sunt şi albi.

O indiancă celebră, Sakakawea (Femeia pasăre)

Un monument ridicat în cinstea unei femei indiene, este legat de trecerea prin acest stat al renumiţilor deschizători de drumuri spre vest, căpitanul Lewis şi locotenetul Clark. Expediţia a avut loc din dorinţa preşedintelui Jefferson de a deschide calea spre vestitul Oregon. La 3 mai 1804 ei au pornit din oraşul St. Louis, urcând în sus pe Missouri până au ajuns în Dakota de nord. De fapt era o întrecere cu o expediţie engleză pentru cucerirea Oregonului. Târziu, în octombrie 1804, Lewis şi Clark s-au oprit în regiunea unde este acum oraşul Bismarck. Au fost bine primiţi de indieni şi au iernat acolo. Niciunul dintre ei nu cunoştea însă drumul mai departe, în special cum şi pe unde să treacă munţii Stâncoşi. De aceea s-au sfătuit cu şefii indienilor. Nici aceştia nu cunoşteau prea bine, mai ales că triburile din vest le erau duşmane. Dar, au spus ei, este aici o femeie tânără, care s-a născut şi a trăit acolo unde apune soarele. Au chemat-o şi pe ea la sfat. Această femeie se numea Sakakawea, al cărui nume înseamnă „femeia pasăre". Ea făcea parte din tribul Shoshone, care trăia acolo unde e acum statul Wyoming şi vestitul parc Yellowstone. La vârsta de 10 ani a fost răpită de o bandă de indieni din tribul Sioux şi adusă în campingul lor, la nord de Bismarck. A crescut aci şi s-a măritat cu un vânător, punător de curse (trapper) francez pe nume Toussaint Charbonneau. După altă versiune, Toussiant Charbonneau ar fi câştigat-o la joc împreună cu o altă femeie, The Otter Woman (Femeia Castor). Sakakawea a acceptat bucuroasă propunerea de a-i însoţi, cu speranţa că va avea ocazia să-şi revadă localitatea natală şi oamenii pe care îi iubea. Drumul era lung, greu şi periculos. La expediţie participa şi soţul ei Toussaint, dar în curând ea se va dovedi ca cel mai bun ghid. Avea 20 de ani şi n-a consimţit niciun sigur moment să se despartă de copilul ei, pe care l-a purtat în spinare, într-o legătură de piele. Niciodată în acest greu drum n-a dat semne de oboseală sau descurajare. După săptămâni de drum greu au ajuns în fine în câmpul tribului său, unde au luat un repaus binemeritat. I-a condus apoi mai departe, până la trecătoarea peste munţi, pe unde au trecut Lewis şi Clark, cucerind astfel Oregonul pentru americani. Sculptorul Leonard Crunelle i-a aşezat frumoasa statuie – în mărime naturală – pe terenul Capitoliului, stând dreaptă, hotărâtă, liberă, cu mâna ţinând strâns legătura din spate, unde era copilul. Faţa e îndreptată spre vest, spre Munţii Stâncoşi. Ea priveşte însă spre locul natal, locul unui popor odinioară mare şi puternic.

Ea a salvat multe vieţi şi a adus glorie poporului american. I s-au ridicat statui la St. Louis, la Portland în Oregon, şi la Bismarck. S-a despărţit de soţul

Scanned with OKEN Scanner

ei, mai cu seamă că acesta era poligam. A murit în satul ei natal şi e înmormântată în cimitirul rezervaţiei tribului Shoshone.

În cursul după amiezii ne continuăm drumul spre est. Străbatem acum o câmpie cu mici ondulaţii, al cărui teren în cea mai mare parte e luat în cultură.

Jamestown, un oraş cu 8.000 de locuitori, aproape de fermecătoarea vale a râului James, caută să-şi cucerească vizitatorii prin frumuseţea parcurilor sale. Nu departe de el se află lacul Spiritwood şi o crescătorie de peşte. De aici, prin localitatea Walley City intrăm în Fargo, cel mai mare oraş al statului, aşezat pe malul lui Red River ce face frontieră cu statul Minnesota. Înaintând spre est, sporeşte şi structura industrială a oraşelor. În Fargo e o fabrică de maşini agricole. ***La facultatea de agronomie - a doua zi - văd noul tip de combină, construit şi lansat de americani. E mai mică şi pare mai simplă decât o secerătoare-legătoare. Un tractor de 35 CP o duce uşor. Faţă de vechea combină diferenţa e imensă. Vechea combină era folosită în Kansas şi Oregon. Avea mărimea unei batoze de pe acoperişul căreia un fermier mâna 20 de cai puternici. Văd şi noul tip de tractor „General purpose tractor", tractor cu îmbunătăţire generală, graţie căruia se începe praşila mecanică a porumbului. Roţile din faţă sunt mici. Cele din spate pot fi adaptate distanţelor dintre rânduri. E uşor, înalt, cu osia uşor curbată pentru a se putea prăşi când porumbul e ajuns la o înălţime medie. E ieftin, astfel că se poate procura de către fermieri prin vânzarea a două perechi de cai. Se poate ara, semăna, prăşi şi transporta. În timp ce în Europa şi în special în URSS se construiesc maşini grele şi scumpe, aici mecanizarea a putut lua avânt graţie maşinilor mai mici şi mai ieftine.***

Prin Minnesota. Minneapolis şi St. Paul

Părăsim Fargo în ziua de 10 Mai, îndreptându-ne spre Minneapolis şi St. Paul. Intrăm în statul Minnesota prin oraşul Moorhead, separat de Fargo doar de râul Red River. Luăm direcţia sud-vest. Traversăm o mare câmpie împânzită de numeroase lacuri. Terenul este folosit în mare parte pentru furaje şi vite. La nord, Minnesota are frontieră cu Canada. Pe lângă lacurile interioare se mărgineşte la nord – est cu marele Lac Superior. De aici, din lacul Itasca ia naştere tatăl apelor, Mississippi. Suprafaţa statului nu e cu mult mai mare decâ a sud-Dakotei, în schimb are o populaţie mai densă, cum şi centre comerciale şi industriale mai mari. Suprafaţa statului e de 21,9 milioane hectare, cu o populaţie de trei milioane de locuitori, din care populaţia rurală e de 50%. Agricultura e intensivă, legată de o bună producţie de lapte, unt, brânzeturi. Creşterea porcilor e dezvoltată, dar nu în măsura din Illinois şi mai ales din Iowa.

După ce am făcut un scurt popas în St. Cloud, seara ajungem în Minneapolis. Oraşul e unit, ca şi sectoarele Bucureştiului, cu oraşul St. Paul, capitala statului. Minneapolis are o populaţie de 500.000 locuitori, iar St. Paul 272.000 locuitori. Parcurgem străzile în căutarea unui hotel şi nu mai ştiu la un moment dat în care dintre cele două oraşe mă găsesc. Ambele sunt sărace în zgârie nori, încă o dovadă că aceşti giganţi nu ocupau atunci locul pe care îl

Scanned with OKEN Scanner

acordam noi. Duc maşina la un garaj pentru gresaj. E un zgârie nori minor, cu 20 de etaje. Pe acoperişul său am văzut o reclamă, care anunţa prezenţa garajului. Portarul îmi ia maşina în primire, mă invită lângă el, şi porneşte apoi într-o serpentină ameţitoare. Ajungem pe acoperiş unde se găsesc toate instalaţiile necesare. Pot să-mi dau seama astfel cât de variate sunt aspectele vieţii economice şi sociale. De sus, de pe acoperişul garajului pot cuprinde panorama oraşului, imensa vale a Mississippiului, cum şi culturile, care se întind de o parte şi de alta.

A doua zi e rezervată instituţiilor agricole. Dar planul meu e dat peste cap de faptul că fetiţa are temperatură. E consecinţa vizitei în mina de aur de la Led. În cursul nopţii temperatura e de 40 grade. A doua zi temperatura se menţine.

Mă duc totuşi să vizitez facultatea de agronomie, în special departamentul de economie agrară. În zonele cu multă zootehnie, activitatea serviciului de extensiune e îngreuiată, reţelele comandate depind în mare măsură în aplicarea lor de o serie de factori subiectivi.

Omul pe de o parte, vitele pe de altă parte, ridică dificultăţi mai mari. Îmi amintesc astfel de corespondenţa ce o purta marele ziar german agricol Deutsche Landwirtschaftliche Presse cu agricultorii germani. Luni de zile un agricultor n-a fost satisfăcut de sfaturile primite, întrucât vacile nu sporeau cantitatea de lapte. Ultimul sfat a fost schimbarea personalului. Aşa a şi fost. Aici lipseşte în cele mai dese cazuri personalul salariat. În special vacile ridică cazurile cele mai variate. Aşa se explică marile diferenţe în producţia de lapte de la un caz la altul.

Facultatea se găseşte la circa 3 km nord de oraş. Pentru studenţi e un cămin spaţios. Mulţi studenţi au maşini, aşa că distanţa nu contează. Un spectacol delicios îl prezintă maşinile supraîncărcate cu băieţi şi fete, când vin seara în oraş pentru spectacole sau alte distracţii.

Restul zilei mă ocup de temperatura fetiţei care se menţine şi ne îngrijorează. Ne e teamă ca boala gravă ce a avut-o cu un an înainte la Bucureşti, pleurezia, să nu revie. E greu să redau emoţia prin care trecem, sporită şi de faptul că suntem aci străini şi fără mijloace băneşti suficiente. Mă duc şi caut un doctor. Ne asigură că nu e ceva grav. E o amigdalită. Examinând copilul, constată urmele ventuzelor aplicate în ţară de către un medic român. Îşi exprimă părerea că metoda asta ar trebui reluată şi de ei. După acest indiciu şi-a dat seama că suntem din estul Europei. Părinţii lui, evrei polonezi, erau şi ei adepţii acestui sistem.

După această asigurare mai rămânem o zi în Minneapolis. ***Vizităm cu această ocazie marea cooperativă de lapte şi brânzeturi, centrala O'Lake. Ea adună laptele de pe o rază mare de la fermele din regiune. Birourile cooperativei sunt simple, iar administraţia redusă la maxim. Clădirile ei sunt destul de modeste şi nu pot reda activitatea pe care o depun. Alături de perfecta tehnică şi igienă ce o aplică, se acordă atenţie deosebită calităţii şi standardizării. Un grup de 4-5 cunoscători degustători verifică fiecare bloc de unt ce vine din sala în care se prepară. Aci se procedează la clasificare după gust, miros, gradul de sărătură, consistenţă şi ambalaj. După acestea se trece la expediere sau conservare.***

Scanned with OKEN Scanner

Numărul fermelor din Minnesota se ridică la 110.000. Producţia principală o constituie porumbul, grâul, ovăzul, orzul şi inul. Caracterul e pronunţat zootehnic, cu 800.000 cai, 1.750.000 vaci, 3 milioane alte bovine, 3,5 milioane porci şi 900.000 oi. Are importanţă şi producţia sa de peşte. Majoritatea populaţiei e de origine scandinavă şi germană. Aici trăiesc şi 10.000 de negri şi mulatri, precum şi 12.000 indieni, într-o rezervaţie de 600.000 hectare.

Părăsim oraşele Minneapolis – St. Paul la 14 Mai. Mai întâi vrem să facem o vizită parohului român. A fost imposibil să-l găsim din cauza unei îmbulzeli nemaipomenite. Reuşim să ne luăm rămas bun la telefon, la ieşirea din oraş. La plecare vedem de aproape şi bogatele resurse de care dispune ţara. În afară de calea ferată şi şoselele ce le are, este ajutată de maiestuosul Mississippi, care aici are deja 650 metri lăţime, traversat de 22 poduri, între care unul cu o deschidere de 275 metri. O pădure întreagă de elevatoare şi silozuri dau reala înfăţişare a acestui oraş, care la 1860 nu avea decât 2.800 de locuitori.

Şoseaua ne duce acum paralel cu fluviul. Regiunea e de un pitoresc deosebit. Culturi intensive, grădinărie, pomicultură, sunt semnele unei regiuni cu populaţie mai densă şi teren mai scump. ***Întâlnim un modest fermier, cu teren puţin, care vrea totuşi să sporească randamentul muncii sale la semănatul porumbului. A nivelat terenul, l-a grăpat cu o grapă cu doi colţi la 80 cm şi longitudinal şi transversal, şi acum, la întretăierea liniilor, dă drumul boabelor printr-o pâlnie. Va putea astfel să aibă spor la prăşit, pe care-l face cu o vită, eliminând total mâna de lucru.***

Urmează un stăvilar imens, iar apoi trecem podul în statul Wisconsin, în oraşul La Crosse.

Printre fermierii elveţieni din Wisconsin

De numele Wisconsin mă leagă o dulce amintire din Elveţia. După ce mi-am luat doctoratul în 1925 la Viena, am venit pentru specializare la politehnica din Zürich şi la Uniunea plugarilor elveţieni de sub conducerea distinsului prof. Ernest Laur. În cursul său se referea foarte des la viaţa plugarilor elveţieni colonizaţi în alte ţări. Menţiona elveţienii de la Saba în Antilele Olandeze, viticultori minunaţi. Mulţi erau însă în America şi în special în Wisconsin, cei care au adus secretul minunatelor brânzeturi elveţiene. Acei care au colonizat în Wisconsin, au avut aici condiţii naturale excelente, însă au trebuit să muncească mult. Suprafaţa statului este de 14,5 milioane hectare, cu o populaţie ce a depăşit uşor abia 3 milioane, din care 1/2 sunt fermieri; fericite raporturi între om şi sol.

Toată partea de vest e scăldată de Mississippi. Partea de nord e învecinată cu marele Lac Superior şi cu Canada. Partea de răsărit e scăldată de marele lac Michigan, o devărată mare interioară. Marele Chicago nu este departe. ***Cea mai mare localitate din Wiscosin este Milwaukee cu 575.000 locuitori, urmată de Madison cu 58.000 locuitori, capitala statului. Noi ne aflăm în La Crosse cu 37.000 locutori. Producţia agricolă se baza odinioară pe grâu. Acum, primul loc îl ocupă ovăzul, porumbul, urmat de cartofi, orz, fân, şi la urmă grâu. Zootehnia e dezvoltată foarte bine. E şi***

Scanned with OKEN Scanner

firesc şi din cauza climei, dar şi din cauza populaţiei germane, mare amatoare de creşterea vitelor. Bovinele ocupă primul loc cu 3,5 milioane capete, din care vacile 2,5 milioane, 500.000 cai, 600.000 oi şi 1,8 milioane porci. Regiunea a fost întâi revendicată de francezi în 1763, apoi a revenit Angliei, iar în 1783 Statelor Unite. După războiul din 1812-1814 a început colonizarea. Wisconsin are un parlament compus din 33 de senatori aleşi pe 4 ani şi 100 deputaţi, pe 2 ani. La Washington au 2 senatori şi 11 deputaţi.

Statul a fost ocupat la început de 9 triburi indiene. În 1840 statul avea o populaţie totală de abia 30.000 locuitori; în 1860 – 776.000, în 1880 – 1,3 milioane, iar acum 3,3 milioane. Indienii ocupă acum un loc modest cu 12.000 locuitori, iar negrii 10.000. Grosul populaţiei îl formează scandinavii şi germanii.

Din La Crosse, facem un ocol spre a vizita colonia elveţiană din New-Glarus. În 1840 au sosit primii elveţieni, odată cu norvegienii, germanii şi olandezii. Erau celebrii pionieri, veniţi să învingă sau să moară. Lupta a fost extrem de grea. În 1850 populaţia ajunsese la 305.000 locuitori, din care 199.000 se născuseră în America. 98.000 erau englezi, iar 58.000 erau: 38.054 germani, 8.885 nordici, 1.157 olandezi, 8.277 francezi – canadieni, iar 1244 erau elveţieni. Colonia New-Glarus a fost fondată de elveţienii sosiţi după multe peripeţii din localitatea elveţiană Glarus. Vizitatorul de azi nu-şi poate da bine seama de greutăţile întâmpinate. Azi, case şi grajduri temeinic construite, şcoală, biserică, magazine, şosele, automobile. Cimitirul lor, pe un deal lângă biserică, mai reţine numele înaintaşilor. Ei au pornit de la casele lor la 16 Aprilie 1845. La 18 Aprilie au ajuns la Basel şi de acolo, cu un vapor cu aburi pe Rin, timp de 11 zile până au ajuns la Rotterdam. Îmbrăcaţi sumar, prost alimentaţi, dormind pe paie, au străbătut oceanul furtunos. Au ajuns la 30 Iunie, după 49 zile, la Baltimore. De aici au pornit cu trenul la St.Louis pe Mississippi. Ce surpriză pe ei! Pentru prima oară călătoreau cu trenul, zburând, pretindeau ei, ca vântul prin câmpii şi păduri. La 23 Iulie au ajuns la St. Louis. Drumul de aici a fost prin Illinois, plin de peripeţii, lipsiţi total de mijloacele necesare, rupţi de oboseală, făcând 100 kilometri pe jos, au ajuns la 15 August 1845 la colonia de acum, New-Glarus. Au plecat de acasă 193 de persoane, şi acum erau 122, din care 26 bărbaţi, 22 femei şi 72 copii. A urmat o iarnă grea de tot. Anul următor au început să-şi construiască adăposturi, şi-au cumpărat câte o vacă, câte un purcel, câteva găini, adăpostite cum se putea. Azi sunt vaci frumoase de rasă Schwitz elveţiană, cum şi rase englezeşti Shorthorn şi Devons, iar mai târziu s-au adus olandeze, alb cu negru, care azi ocupă locul principal. Din rasele de porci s-au răspândit rasele Berk, Chester White, Jersey Red şi Poland China. Din Franţa şi Spania s-au adus oi Merinos, din Anglia Leicester şi Southdown. Caii au fost la mare preţ şi mare greşeală au făcut cei ce au cumpărat cai scumpi. Datoriile se plăteau greu, dobânzile ajungând la 25%.

Un lucru de preţ pe care l-au făcut elveţienii aci a fost fabricarea brânzeturilor, datorită unui cetăţean elveţian numit Niklaus Gerber. El după ce fost prin alte părţi, a făcut prima fabrică de brânză pe pământul american, Emmental.

Scanned with OKEN Scanner

Ne despărţim de capii coloniei cu emoţie. Le vorbesc despre ilustrul meu profesor. Constant cu plăcere că ei urmăresc de aproape activitatea Uniunii plugarilor elveţieni de la Brugg. Venind aici, ei au dovedit încă o dată vechea şi înţeleapta zicătoare că „omul sfinţeşte locul". La despărţire un vivat puternic pentru Elveţia şi pentru Laur.

Din nou în Iowa. Un poliţist extrem de amabil. Expoziţia agricolă din Ames

La 16 Mai intrăm în Iowa. Călătorie lungă dar instructivă şi frumoasă. Aici la graniţa Iowei avem impresia că intrăm în ţară la noi.

Fericită ţară în care barierele şi formalităţile au fost date la o parte. Călătorim de atâta timp şi nimeni nu ne-a întrebat de paşaport. La nici un hotel nu ni s-a cerut vreo dovadă. Iscălitură pe cuvânt. Ce ar fi fost de Statele Unite dacă cele 48 de state ce o compun, ar fi avut administraţia separată de centru şi armata proprie!

La data la care revenim, Iowa e în plină muncă agricolă. În nord se continuă semănatul. În centru s-a terminat, iar în sud desigur că se prăşeşte.

Pe drum un cauciuc ţine să-mi pună cunoştinţele la încercare. E prima pană. Trebuie să-l schimb. Singura fericită e Sănduţa. Ziua e caldă, frumoasă, vântul adie uşor şi aşa poate să-şi plimbe jucăriile la aer şi la iarbă verde. Încerc cricul şi aşezarea nu e aşa uşoară. În momentul acela o motocicletă elegantă, ce venea ca vântul, se opreşte în dreptul nostru. Un tânăr poliţist, deosebit de simpatic, elegant îmbrăcat, se dă jos, ne salută şi ne întreabă ce s-a întâmplat. E un poliţist al drumurilor. Cu motocicleta sa cred că e greu să nu ajungă pe oricine. Îşi scoate mănuşile şi mă roagă sa-i cedez locul la cric. Mă uit cu milă la pantalonii săi şi în special nu pot să-mi iau ochii de la cizmele sale. După ce a trecut la cric, începe foarte calm să execute toată operaţia. În acest timp ţine să se informeze asupra noastră, mai ales că a văzut că suntem străini.

- Dar gangsteri aveţi?
- La noi, încep eu să-l lămuresc, nu avem propriu zis gangsteri de talia celor de aici. Noi avem găinari. Dumneavoastră ţineţi să aveţi totul gigant, noi avem mai mici, dar ca orice ţară, destui.
- Dar toţi oamenii sunt îmbrăcaţi ca dvs? Toţi umblă încălţaţi?
- Ca să vă spun drept, vara la ţară, mulţi umblă desculţi şi mulţi nu au haine de fabrică, de târg, ci au haine ţesute în casă.

Înlocuirea roţii s-a terminat. Ne salută politicos şi dispare, ca o nălucă în căutarea gangsterilor. Regret încă o dată că i-am pierdut numele ce-l luasem din notiţele multe ce le aveam, pierdute în timpul războiului.

Sănduţa, pe drum, e de părere că nu sunt gangsteri. O singura dată a fost de altă părere. Rămasă singură în maşină, am găsit-o ghemuită jos, sub volan. Văzuse un tip ce dădea târcoale maşinii şi a crezut că trebuie să fie un gangster.

În Ames, mergem direct în campus, la oficiul poştal al Universităţii, la post Delivery (post restant). Aci ne aşteaptă un teanc de ziare şi un pachet de scrisori sosite din ţară. Nici aici nu mi se cere vreo legitimaţie. Ne aşezăm pe covorul de iarbă verde al universităţii – lucru permis – şi timp de o oră intrăm

Scanned with OKEN Scanner

în contact cu ţara. De la gara Ghimpaţi şi gara Ivăneşti veştile sunt bune. Darea de seamă asupra muncilor agricole, starea vitelor şi mişcarea lor, cum şi propuneri de viitor, toate decurg conform programului. Grâul se prezintă frumos. Porcii sunt sănătoşi. Li s-au făcut injecţii la timp. Ei formează problema nr. 1 a agriculturii mele din Bărăgan. Când lumea a văzut că mă apuc de creşterea porcilor a rămas uimită. Lipsa de seruri, virusuri şi vaccinuri adecvate, cum şi scumpetea lor, îngreuna extinderea creşterii porcilor. Mortalitatea făcea ravagii din cauza pestei şi rujetului. Graţie concursului prof. Riegler, şi după el prof. Vechiu, am putut să fac faţă. Uneori importam seruri de la Budapesta. Sunt mulţumit că deocamdată veştile sunt bune. Însămânţarea, scrie ing. D. Ticulescu, decurge în condiţii bune. Mazărea a răsărit frumos, dar a trebuit să fie întoarsă din cauza unei brume târzii care a găsit-o în floare. Caişii din grădina din dosul gării au suferit şi ei din cauza brumei. Puffi, căţeluşa mea, aleargă în fiecare zi la gară, aşteaptă trenul, şi se întoarce întristată că nu mai vin.

Mergem apoi în oraş pentru a ne căuta apartament. Carolică tresaltă de bucurie când ne vede. De acu, o bucată de vreme, va păpa orez cu lapte românesc. Virginia, colega Sandei, e radioasă că i-a sosit colega de tăvăleală. Vechiul nostru apartament e liber. Îl reluăm şi viaţa noastră adaptată acum la mediul american îşi reia cursul. ***La facultate e organizată o expoziţie agricolă. Se expun soiuri de porumb şi alte cereale, rase de vite, găini selecţionate, maşini şi unelte. Nu lipseşte nici cel mai bun fel de îngheţată. Se face o intensă propagandă pentru folosirea porumbului hibrid. Descedenţii din prima generaţie dau o producţie mai mare şi sunt mai precoci. Lucrarea lui H. Wallace asupra porumbului e deosebit de căutată. Cluburile 4H expun o serie de produse agricole, cum şi exemplare de vite crescute de tineret, dintre cele mai reuşite.*** Echipele de fotbal sunt în plină activitate. Picioarele intră aici într-o concurenţă uimitoare. Studenţii care au picioare zdravene – aclamaţi în zilele de sport – au deseori greutăţi la examene. Echipa respectivă e atunci în fierbere.

- Ce ne facem dacă cade Jimmy la examen?
- Se va demoraliza! Data viitoare vom pierde partida!

Şi când Jimmy a trecut examenul, picioarele lui intră în joc cu o deosebită impetuozitate. La una din universităţile din New-York, un renumit fotbalist a căzut la examen. A fost o unanimă fierbere. Prestigiul universităţii era ştirbit, în domeniul sportului. Până la urmă picioarele l-au salvat.

Asist şi la un concurs feminin, organizat de sociologi. Tema intitulată „Rolul femeii în agricultură". Participă circa 20 de femei din viaţa rurală. Comisia a luat loc în rândul publicului. Sunt invitat şi eu să notez observaţiile, notele. Candidatele se urcă la catedră şi de acolo, fără notiţe, timp de 15 minute, expun tema. Urmează premierea şi publicarea celei mai bune expuneri. Asist şi la un banchet al porumbului. Se dau diferite mâncăruri şi prăjituri din porumb. Se face istoricul şi se evidenţiază perspectivele acestei plante. Se propune ca automobilele din Iowa să poarte pe tăbliţa de circulaţie, ca emblemă, un ştiulete de porumb. Maşina mea poartă număr de New-York. Atârn şi eu la fereastră un ştiulete natural.

Prof. Th. Schultz îmi recomandă să mă deplasez în estul statului pentru a vizita un cerc special de fermieri, condus de un inginer bine

Scanned with OKEN Scanner

plătit, angajat de către cerc. Un astfel de cerc este format din circa 30 de fermieri, condus de un specialist care urmăreşte şi aplică ce e necesar şi rentabil în fermele respective. S-a auzit de un nou soi de porumb sau de soia. Se va aplica la o fermă, se va vedea rezultatul şi se va hotărî dacă e cazul să se introducă sau nu. A apărut o maşină nouă. Se va încerca într-o singură fermă, cu cheltuiala tuturor. Se evită astfel pierderi şi decepţii. Se ţine contabilitatea. La finele anului se văd rezultatele generale şi se fac propuneri pentru anul viitor. Se urmăresc preţurile şi se hotărăşte când e cazul valorificării produselor.

Prin regiunea bumbacului

Fundaţia mi-a aprobat o nouă excursie în partea de sud şi sud vest. Plecarea e fixată pentru 1 Iunie. Străbatem acum sudul Iowei. Trecem prin Des Moines, capitala statului, şi de aici, spre sud-est, trecem prin Otumva. Noaptea rămânem în Fairfield, iar a doua zi trecem din nou Mississippi, pe la Burlington. Podul aparţine unei societăţi particulare. La intrare o maşină ne blochează drumul, însă nu vedem paznicul aşa că mergem înainte. La celălalt capăt, al doilea paznic, surâzând, ne cere respectivul dolar.

Suntem din nou în Illinois, în partea centrală şi sudică. Se zoreşte cu praşila porumbului. Ovăzul e frumos dezvoltat. Câţiva fermieri au dat drumul tineretului bovin în lanurile de ovăz. După ce va fi păşunat, vor ara şi semăna porumb furajer. În fiecare fermă vacile sunt scoase la păşune, fără nicio pază, graţie sârmei ghimpate. Un fermier are un culoar de sârmă ghimpată, de la uşa grajdului până la câmp. Multă sulfină. Planta aceasta – o leguminoasă – e destul de răspândită. Înbunătăţeşte terenul şi dă producţie bună. Ca şi în Iowa, se cultivă soia pentru furaj. Cosită în floare, dă unul dintre cele mai bogate furaje. Uleiul cel mai răspândit e acela de porumb. Americanii îl preţuiesc mai mult decât pe cel de floarea soarelui, şi asta pentru bune şi economice motive. Din embrioanele a 12-14 kg de porumb se obţine un litru de ulei, egal în gust şi valoare alimentară, celui de măsline. Restul de porumb, fără embrion, e dat la porci. Fermierul are grijă să întregească hrana porcilor cu alte cereale, sau cu porumb integral şi verdeţuri. O nepoată de a mea, Mariana Munteanu, studentă la politehnică, a avut ca teză de diplomă obţinerea uleiului din porumb, cu rezultate destul de încurajatoare. A fost, după câte ştiu, prima lucrare de acest fel. Faţă de floarea soarelui, porumbul dă producţie dublă, uneori triplă. Încă ceva. De pe urma porumbului rămâne o imensă cantitate de coceni. Americanii îl pasc cu vitele, la noi, ţăranii, îl taie fir cu fir, îl fac snopi şi-l păstrează cu grijă pentru hrana vitelor. Trecem prin localitatea Peoria. În curtea unui garaj, stive mari de cauciucuri, încă bune, îşi aşteaptă clienţii la preţuri ce desfid orice concurenţă. Răscolesc şi cumpăr două bucăţi, cu care am ajuns până în ţară. Trecem apoi prin mica şi cocheta localitate Mahomet fără să pot afla dacă în localitate sunt urmaşi ai profetului.

La ora 17 sunt în centrul universitar Urbana, oraş cu 14.000 locuitori, strâns unit cu Champagna, cu 21.000 locuitori. Capitala statului Illinois e în oraşul Springfield, cu 72.000 locuitori. Statul are o întindere de 14,6 milioane ha, cu o populaţie agricolă rară, dacă avem în vedere că din 9 milioane

Scanned with OKEN Scanner

locuitori, oraşele de frunte, în primul rând Chicago, deţin majoritatea. Se cultivă porumb, ovăz, orz, cartofi, lucernă, soia şi fructe. Zootehnia e la mare preţ. Oraşele vor carne, lapte, unt, brânzeturi.

Aici în Urbana, merg direct la căminul facultăţii de agronomie, pentru a întâlni pe prietenul şi studentul Pătru Pană, fiul fermierului Aurelian Pană din Bărăgan. Vreo doi studenţi pe care îi întreb spun că n-au auzit de acest nume. Un al treilea se bate cu mâna pe frunte spunând: A! Mister Pen, da Pen, iar nu Pană.

- Bine, fie, Pen, te rog anunţă-l că e căutat de un român.

Pătru Pană, care primise scrisoarea mea, apare radios, plin de viaţă. Îmi face deosebită plăcere, mai ales că seamănă aşa bine cu tatăl său, atât la fizic cât şi la pasiunea şi îndemânarea pentru agricultură. Mă conduce la hotel. Luăm masa împreună şi fixăm programul pentru a doua zi.

În ziua de 3 Iunie, înainte de amiază, vizităm facultatea, ferma, apoi departamentul (catedra) de economie agrară. ***Prof. Benet, şeful catedrei, aplică în general metoda de cercetare a departamentului de la Ithaca. Serviciul său de extensiune e foarte bine organizat. Am vorbit mai înainte de grija ce o purta ca fermierii să nu se înglodeze în datorii. În acel timp mecanizarea era în extindere. Studiul lui Johnston, făcut asupra celor 1600 de ferme, a lămurit lumea fermierilor asupra rolului pe care trebuie să-l joace mecanizarea în fermele lor.*** Condus de P. Pană mergem să vizităm ferma Harold Bruder, la câţiva kilometri de Urbana. Ferma aparţine unui bancher şi e cultivată de familia Bruder în dijmă. Nu are argaţi. Bruder e bacalaureat, nu e proprietar, şi lucrează în dijmă. Întinderea fermei e de 242 hectare. O lucrează în dijmă de 12 ani. Proprietarul dă pământul şi clădirile, jumătate din seminţe, plăteşte impozitul şi dă jumătate din vitele de rentă. Dă şi jumătate din hrana vitelor. Primeşte în schimb jumătate de recoltă. Condiţiile sunt avantajoase şi pentru dijmaş.

Întrucât dijma a făcut obiectul multor discuţii la noi, vreau să insist asupra ei. Fără dijmă, la noi, înainte de primul război mondial nu s-ar fi putut face agricultură. Dar ea s-a menţinut şi după reforma agrară. La noi în judeţul Ialomiţa, ţăranii cu pământ şi vite de muncă luau bucuroşi pământ în dijmă, în special pentru porumb şi cereale de primăvară. Primeau în schimb jumătate de recoltă şi din nutreţ, paie şi coceni. Acolo unde proprietarii au prins secretul culturii porumbului, dijma a fost înlocuită. Cu prăşitoarea dusă de un cal, cultura porumbului a devenit foarte rentabilă în regie. Culesul era uşurat pentru că se recolta pe îndelete, iar grâul nu zorea pe nimeni, întrucât marii proprietari îl cultivau după leguminoase, islaz păşunat de oi, arat în iunie în ogor negru, după rapiţă sau după cereale de primăvară. Ţăranul pierdea acum ocazia de a-şi valorifica mai intens munca cu vitele şi munca braţelor familiei.

Înainte de apleca în America, am luat în dijmă o suprafaţă la gara Iovăneşti (Ialomiţa) de la familiile ing. Gh. Roiu, colonel Remus Opreanu, ing. Moţoi şi Medigreceanu. Primeam pământul şi dădeam în schimb o treime din recolta de boabe, fără paie şi coceni. Pentru vecinii mei sistemul era de neconceput, întrucât o treime din recoltă reprezenta mult. Eu însă nu făceam socoteala în bani a recoltei ce o dam, ci calculam valoarea muncilor ce le depuneam, pentru a recolta o treime din suprafaţă. Sistemul îmbrăţisa cu totul alt aspect. În plus eram

Scanned with OKEN Scanner

acoperit în anii slabi, nefiind legat de o arendă fixă. Aveam apoi marele avantaj de a putea ţine vite multe, mai cu seamă oi, care formau supapa de siguranţă a sistemului adoptat de mine. Ce mulţumit sunt acum aici în America, constatând că acest sistem de dijmă stă la baza agriculturii americane! Chiar aici în Illinois catedra de economie agrară ne arată cât de răspândit e sistemul de dijmă. În statul Illinois, 43% din ferme nu sunt cultivate de proprietari. Abia 1% sunt cultivate de administatori. Arendarea şi dijma au contribuit la progresul agriculturii americane. E foarte important să se selecţioneze vitele şi plantele. Dar oamenii cum îi selecţionăm? Cei care nu au predilecţie, înclinare spre viaţa de ţară, merg la oraşe. Dar sunt tineri vânjoşi, dinamici, cu pasiune pentru agricultură. Neavând capital suficient, ei ar rămâne pierduţi în agricultură. Luând în dijmă, cu puţin capital, ei realizează un venit sigur. Acest proces de primenire a energiilor explică randamentul extraordinar pe care-l dau cei puţini, cei care au rămas la ţară... Cei care dau pământul se împart în trei categorii: a) cei care nu iubesc viaţa la ţară; b) cei care au pierdut în agricultură; c) cei care sunt în imposibilitate de a lucra, bătrâni, bolnavi, văduve cu copii, copii fără părinţi. Pământul lor intră pe mâini vânjoase spre binele întregii naţiuni.

Ferma Bruder este cultivată astfel: porumb 85 ha, ovăz 15ha, trifoi 30ha. Restul păşune artificială 30 ha, iar conacul 5 ha. La această suprafaţă are un tractor, un plug cu trei brazde pentru tractor, 1 rotativ dublu pentru tractor, 3 pluguri cu două brazde pentru cai, 3 prăşitoare duble pentru cai. Are tot restul inventarului. Plus un camion – automobil şi un automobil. Inventarul viu se compune din 15 cai de muncă, rasa perşeron grea, 120 bovine tinere puse la îngrăşat, 5 vaci, 12 scroafe, 140 porci, 1 vier, 60 găini. Toată munca e făcută de fermier cu un ajutor din afară. O mică porţiune din suprafaţa porumbului e recoltată direct de porci, cu bune rezultate. Operaţia e denumită hoging (hog=porc) şi mai descris-o mai înainte.

În acel timp Bruder era la câmp, la prăşit porumbul cu tractorul. Foarte bine organizată ferma; faptul că în general, fermierul locuieşte în mijlocul terenului ce-l cultivă, constituie un avantaj pentru executarea muncilor, ce nu poate fi de ajuns apreciat. Să ne gândim la satele noastre kilometrice şi la imensa depărtare de câmp.

Grajdurile au toate poduri mari, încăpătoare, pentru adăpostirea furajelor. Urcarea în pod se face cu ajutorul unor ghiare, care iau deodată o mare cantitate de fân, pe care-l urcă apoi cu ajutorul a doi scripeţi şi o funie trasă de cai. Din pod, fânul e azvârlit jos, direct în grajd. Porumbul de nutreţ în Illinois e însilozat în turnuri construite din plăci de beton sau pământ ars. În Dakota de nord, după cum am văzut, se însiloza în căpiţe mari, la suprafaţa solului. Nici aici nu lipseşte căruţa care împrăştie uniform gunoiul pe câmp. Cu ajutorul unei secerători – legători se taie porumbul cu ştiuleţi, înainte de a fi copt, se lasă pe câmp, se cară în măsura în care e nevoie pentru a fi dat la vite. Maşina e denumită corn binder. Nutreţ excelent se obţine din soia tăiată în pârgă. Păşunea artificială aci se obţine din semănarea de Poa pratensis (firuţă). De mare preţ sunt elevatoarele. Aici, cu ajutorul unui elevator se descarcă uşor căruţa venită de la câmp şi se urcă ştiuleţii în porumbar. Spre seară

Scanned with OKEN Scanner

părăsim Urbana. Petru Pană ne conduce până la ieşirea din oraş făcând avantgarda cu maşina sa.

Prin Effingham străbatem partea de sud a statului Illinois. Trecem din nou peste Mississippi şi pe înnoptate intrăm în St. Louis, în statul Missouri. Multe expediţii, în frunte cu aceea a lui Clark şi Lewis pornit-au de aici, din St. Louis, în susul lui Missouri, care de aci până la izvoarele lui are o lungime de 4.720 km. De aici în jos, Mississippi devine pe cât de maiestuos, pe atât de furios, brăzdat de numeroase vapoare şi alte ambarcaţiuni până la New-Orleans.

Statul Missouri are o suprafaţă de 17.979 km² şi o populaţie de 4 milioane locuitori. St. Louis e mare centru industrial şi comercial, cu o populaţie de 900.000 locuitori, clasându-se al 7-lea oraş pe ţară.

În tot cursul zilei de 4 iunie străbatem partea centrală a lui Missouri. Partea centrală are o agricultură intensivă. Clima e o trecere de la temperatură medie la una subtropicală, cu veri călduroase. Se cultivă porumb, ovăz, grâu, bumbac, tutun, viţă de vie, fructe. Din zootehnie e frumos reprezentată avicultura şi albinăritul. Negrii sunt în număr de 200.000, ceea ce explică cultura bumbacului. Parlamentul e reprezentat prin 34 senatori şi 150 deputaţi, iar la Washington trimit 2 senatori şi 16 deputaţi. Înaintând spre sud sporeşte căldura şi cultura bumbacului. Pentru prima dată zăresc un grup de negri prăşind manual un petec de bumbac. Mă opresc şi vreau să-i fotografiez. Revoltaţi îmi fac semn să plec. Sunt foarte susceptibili şi această susceptibilitate a lor voi avea ocazia s-o constat şi în altă parte.

Trecem prin Cape Girardeau. Căldura devine înăbuşitoare. Ne oprim şi luăm masa pe câmp lângă o cişmea. Ştiu ce ne aşteaptă de aici înainte, în localuri tixite, în care se consumă numai îngheţată si coca-cola.

La Blyteville. Un student mărinimos

Am trecut în statul Arkansas. Poposim în oraşul Blyteville. Majoritatea populaţiei o formează negrii. Seara pe străzi, îmbrăcaţi de preferinţă în alb, le strălucesc doar dinţii şi ochii. Sunt în general liniştiţi şi respectuoşi. Populaţia albă îi evită pe cât posibil. În tramvai au vagonul lor. În cabinetele medicale au săli aparte. Dar nu am auzit de conflicte între negri şi albi. La ştranduri sunt separaţi. Au căsuţe modeste, multe cu o cameră cu antreu, verandă înconjurată cu sârmă contra insectelor, în care mulţi stau în chaiselonguri. Mulţi, foarte mulţi, au automobile cumpărate ieftin. Mulţi folosesc cauciucuri de ocazie şi ulei folosit deja. Adaptare bugetară. Parte din negri sunt proprietari, iar restul arendaşi-dijmaşi. Se practică monocultura. Bumbacul epuizează solul, aşa că se luptă acum pentru folosirea mai bună a terenului.

În cursul nopţii Sănduţa face din nou temperatură. Toată ziua a stat cu capul afară din maşină, să ia aer, cu toate protestele noastre. Acum plăteşte scump. Camera de la hotel e înăbuşitoare. Un ventilator ne ţăcăne toată noaptea. A doua zi nu putem porni la drum. Caut să văd ceea ce se poate. Depindem de temperatura fetei. Deşi e încă dimineaţă, într-un local cu răcoritoare e plin de consumatori de îngheţată şi de coca cola. Gheaţă pretutindeni. Industria frigului are în lumea americană o extindere neînchipuită.

Scanned with OKEN Scanner

Mă aşez pe un scaun înalt la bar şi studiez localul. Un tânăr, unul singur, face faţă tuturor cererilor. Îşi are munca perfect organizată. Elimină orice mişcare de prisos. Cred că dacă aş începe o întrecere cu el rezultatul ar fi 1 la 10. Se învârteşte rapid, apasă pe un buton, când pe altu, se serveşte de o mică maşină electrică cu care extrage sucul de portocale, frapează malted milk şi toate le execută cu surâsul pe buze. Această excelentă băutură am descris-o mai înainte. S-a oprit acum în faţa mea. M-a descoperit. Vede că sunt străin. După ce a aflat că sunt profesor în România, îmi spune că şi el este student şi îşi câştigă existenţa după cum se vede. Te-am studiat şi te-am admirat, îi spun. Unde staţi şi când plecaţi? După masă vine la hotel un ziarist care mă roagă să-i acord o conversaţie de câteva minute. E trimisul studentului barman. E curios cum dau ei astfel de ştiri; domnul N. Cornăţeanu, profesor în România, 37 de ani; doamna Elena Cornăţeanu, casnică, 28 de ani şi Sandra 7 ani, aici la noi în Blyteville. Mă mir că nu a dat înălţimea şi greutatea ca la box. Urmează apoi o serie de informaţii asupra ţării noastre, scotând în relief ceea ce i s-a părut că e mai deosebit de viaţa lor. Astfel: viaţa ţăranilor, alimentaţia, îmbrăcămintea, încălţămintea, credinţa, superstiţiile; l-a interesat cultura porumbului şi consumul de mămăligă. E bucuros că în România planta lor naţională e atât de preţuită. Îi spun că aceasta se datoreşte bunului simţ secular al minunatului ţăran român. El a adoptat această cultură fără propagandă oficială, când nici nu exista un minister al agriculturii şi nici specialişti agricoli. Păstrând proporţiile, România e principala cultivatoare de porumb de pe glob. Nu aplicăm încă tehnica voastră, dar avem o suprafaţă mai mare decât Statele Unite. Niciun alt ţăran din Europa n-a făcut aşa. Iată Rusia cu minunatul ei cernoziom, nu a îmbrăţişat cultura porumbului în măsura în care trebuia. Seara, reporterul îmi aduce ziarul în care a părut conversaţia noastră. Temperatura Sănduţei e în creştere. Mă duc din nou la studentul meu. Cum aude, pune mâna pe telefon şi peste 20 minute, doctorul chemat era la hotel. Ziua următoare, 6 iunie, nu pot pleca. Mă duc să vizitez împrejurimile oraşului şi micile ferme ale negrilor, până în malul lui Mississippi. Întorcându-mă în oraş mă opresc la barul unde serveşte inimosul meu student. Cum mă vede îmi spune: nu vă las până nu mergeţi să vizitaţi frumoasa fermă a directorului nostru de bancă, domnul Mc.Roy. Dă un telefon şi de la bancă ni se comunică ca la ora 11 să fiu acolo. Directorul mă primeşte ca pe un vechi prieten, dar se scuză că e reţinut de treburile băncii şi deci nu mă poate însoţi. Dar nu face nimic, vizita va putea avea loc. Scoate o legătură de chei, mi le dă, şi îmi indică să merg pe şoseaua nr. 6 până la Yabre, de acolo spre vest spre Gosnell, indicându-mi ferma la care să mă opresc. Acolo e un om căruia să-i dau cheile, iar el îmi va arăta tot ce vreau, iar seara să-i aduc cheile înapoi. Cu latitudinea şi longitudinea date, plec la drum şi fără multă greutate opresc în faţa fermei. Intru şi dau de un om bun la toate. Ferma e mică, 70 ha, dar bine înzestrată. E însă în primul rând o fermă de agrement. Parc frumos, multe flori şi pomi roditori. Păsări de rasă şi o mică dar reuşită crescătorie de porci din rasa Poland China. Seamănă mult cu Bazna noastră din Transilvania. Cu ajutorul cheilor pătrundem în interiorul vilei. Mobilă modernă, sufragerie în care totul e organizat pentru eficienţa muncii şi o frumoasă colecţie de tablouri. Pe o masă fotografiile lui Roosevelt şi Wallace. Îmi dau

Scanned with OKEN Scanner

seama că face parte din partidul democrat şi cum suntem în anul alegerii are mult de lucru.

La întoarcere, mulţumindu-i, încep o conversaţie asupra situaţiei economice. Întrucât mă aflu într-o regiune în care cultura bumbacului joacă un rol important, îl întreb ce părere are despre măsurile luate de ministrul agriculturii H. Wallace asupra reducerii suprafeţelor. Măsura e foarte bună, îmi răspunde el, iar negrii sunt mulţumiţi. E şi firesc. Ei primesc arenda locală pentru suprafaţa ce o reduc. În schimb, suprafaţa redusă poate fi cultivată cu plante leguminoase sau cu furaje, sau folosită pentru vite. În schimb, legea a fost declarată anticonstituţională. Legea veche va fi ocolită acum cu o lege de conservare a solului. Naţiunea nu pierde nici un dolar. Graţie acestei legi, ţara a ieşit din criză, banii au intrat în circuitul general.

A doua zi, duminică 7 iunie plecăm. Totul surâde, soarele, Sănduţa şi sutele de negrese îmbrăcate în costume de culoare deschisă ce le întâlnim pe şosea. Trecem peste un pod impunător, în partea stângă a fluviului şi intrăm în oraşul Memphis, în statul Mississippi. Oraşul cu 200.000 locuitori e un mare centru industrial şi comercial, cu intens comerţ de tutun, bumbac uleiuri şi cereale. Numărul negrilor e din ce în ce mai mare. Suprafaţa statului e de 12.137.000 ha, cu o populaţie abia de 2.250.000 locuitori. Mulţi negri merg în statele nordice, îngroşând rândurile celor care ocupă posturi bine plătite, în trenuri, în hoteluri, la lifturi şi în comerţ. Căldura creşte cu fiecare oră. Ne oprim în mica localitate Tunica pentru a schimba uleiul şi pentru a ne răcori puţin. Înspre sud vest dăm de o porţiune de şosea neasfaltată, ca şi în Dakota de sud. Mai departe, la o nouă staţie de benzină, o chinezoaică ne serveşte cu câte un calup de îngheţată de vanilie. E singură în plin câmp. Seara ajungem în Stoneville. Apa de la robinet frige. Abia după miezul nopţii căldura ne lasă să dormim. A doua zi mergem în mica localitate Leland, unde e o staţiune experimentală pentru cultura bumbacului. ***În afară de încercarea diferitelor culturi de bumbac, staţiunea se ocupă cu mecanizarea culturii şi în special a recoltării mecanice a capsulelor de bumbac. Se prăşeşte cu tractorul, cu o prăşitoare fixată înaintea tractorului. Se experimentează noua maşină de recoltat. Pentru prima oară se experimentează aşa ceva. Reuşita aceste experienţe ar însemna o nouă revoluţie în cultura bumbacului, după aceea a egrenării bumbacului pentru scoaterea seminţelor din puful ce le înconjoară. E greu să ne închipuim cât de migăloasă era scoaterea seminţelor cu mâna. La 1739, Ely Whitney a construit prima şi foarte mica maşină denumită Cotton Gin. A fost atunci o perioadă de mici descoperiri şi invenţii care au dat un imens impuls vieţii. La 1831, Cyrus Mc. Cormick a venit cu secerătoarea, la 1846, prima maşină de cusut, s-a extins apoi cositul cu coasa, apoi o mică maşină pentru fabricat lumânări, iar Benjamin Franklin în 1742 a venit cu prima sobă de gătit - încălzit.***

Ţăranii noştri, ca şi cei din Balcani, găteau pe la 1935-1940 încă pe pirostrii, ghemuiţi jos, depunând o muncă istovitoare. În judeţul Constanţa se gătea cu tizec, din lipsă de lemne.

Acum, aici la Leland, se încearcă recoltarea bumbacului cu maşina. Metoda aplicată până aici era recoltarea cu mâna, capsulă cu capsulă şi numai în măsura în care capsula era deschisă şi coaptă. De aceea era de

Scanned with OKEN Scanner

preferinţă o cultură a micilor cultivatori. Problema pe care o urmăreşte staţiunea e obţinerea unei varietăţi care să aibe o coacere cât mai uniformă. Maşina culege totul. Ea nu poate face alegerea pe care o face omul. În plus, sunt cazuri când o parte din capsule trebuie uscate artificial. Deocamdată, cuvântul principal îl are sfânta mână, cum spun chinezii. La despărţire ni se comunică că în rândul personalului staţiunii e şi o româncă dar care azi 8 iunie n-a venit la serviciu.

În cursul după amiezii continuăm drumul spre vest şi ajungem din nou la Mississippi. Aci construirea unui pod nu a mai rentat, circulaţia e slabă, iar Mississippi e foarte larg. Aşteptăm un vapor, Ferry-boat. Vaporul e din cea mai veche modă, nu are elice, nici zbaturi laterale. Are un zbat mare la spate. Mergem 30 de minute în susul apei şi debarcăm la un mic punct pescăresc. Foarte puţină activitate pescărească. Lipsesc lotcile noastre, năvoadele, setcile, cârlioanţele, postăvarele întinse la soare să se usuce. Lipsesc bărbaţii lipoveni, acei admirabili pescari de la Tulcea, care pe aici ar face isprăvi minunate.

Am reintrat în statul Arkansas, cu o suprafaţă de 13,8 milioane ha şi cu o populaţie de numai 2 milioane locuitori din care 30% - deci 600.000- sunt negri şi mulatri. Agricultura ocupă 25% din suprafaţa statului. Cultura principală o reprezintă porumbul, apoi ovăzul, grâul, tutunul, pomii fructiferi (mărul şi piersicul), bumbacul şi orezul. Vitele sunt repartizate printre 200.000 cai, 400.000 catâri, 1.300.000 bovine (din care 400.000 vaci), 90.000 oi, 1 milion de porci. La orezării ca şi la bumbac se pune problema unei rotaţii, terenul fiind obosit şi invadat de buruieni. Dar un asolament e legat de condiţiile economice şi sociale adecvate pe care Arkansasul le are în mai mică măsură. E nevoie de extinderea legumiculturii, ori aceasta are nevoie de braţe. Legumicultura e bine dezvoltată în vest, unde braţele chinezilor sunt preţuite. Centrul statului e deluros şi cu multe păduri. Seara ajungem în Little Rock, capitala statului, cu populaţie de 82.000 locuitori. Temperatura e mai plăcută. Totuşi seara, lupta pentru îngheţată şi coca cola e în toi. Cu o zi înainte oraşul fusese vizitat de preşedintele Roosevelt pentru o mică propagandă electorală. De altfel, lupta electorală se anunţă paşnică. Probabil cauza se explică prin succesul politicii democraţilor de până acum şi descurajării republicanilor. Când şi când, câte o slabă întrunire, câte un articol sau vreo vizită, ca cea de ieri. Un om politic întrebat asupra diferenţei dintre democraţi şi republicani, a răspuns: „sincer mărturisind, nu văd nici una. Totul depinde în ce fel sunt rezolvate nevoile statului şi ale populaţiei". Şi totuşi primenirea e necesară. Dar câtva timp, amintirea lui Hoover, insuccesul lui din timpul crizei, îi va ţine pe republicani în opoziţie.

De la Little Rock ne îndreptăm spre vest. Trecem prin Hot Springs, staţiune balneară unde Roosevelt şi-a tratat paralizia infantilă. Bravura, optimismul, veşnicul surâs pe buze, pe care le-a etalat Roosevelt, de bună seamnă au contribuit la ataşamentul populaţiei faţă de persoana sa. Odată, traversând o localitate, s-a întânit cu un grup de manifestanţi ce purtau cele două embleme, al democraţilor - un elefant şi al republicanilor - un măgar. Roosevelt a oprit maşina, şi când pe lângă el au trecut cu elefantul – râzând zgomotos – a spus: va să zică ăsta sunt eu.

Scanned with OKEN Scanner

Localitatea Hot Springs e plină de vizitatori. Un grup de sanatorii noi, luxoase, spaţioase, au contribuit la sporirea faimei localităţii. Intrăm apoi în regiunea muntoasă Wichita şi ne oprim puţin la Mount Ida (Maunt Aida). Numele e dat ca Ithaca de greci, în amintirea muntelui cu acelaşi nume din insula Creta, unde a fost crescut Jupiter. Printr-o regiune păduroasă, înaintăm spre nord şi pe înnoptate ajungem la Fort Smith. Toate localităţile cu „Fort", sunt foste forturi din secolul trecut, unde garnizoanele militare ţineau ordinea. În ziua de 10 iunie continuăm călătoria în munţii Ozark, după numele tribului de indieni ce populează regiunea. Văile mari, fertile, brăzdate de şosele bune, cu mulţi pomi fructiferi şi de bună seamă ferme frumoase, sunt în posesia albilor. Partea deluroasă, mai săracă, este ocupată de indieni. Problema învăţământului şi problema sanitară dau mult de lucru autorităţilor.

La o cotitură a şoselei, o frumoasă expoziţie indiană ne ţintuieşte locului. Sunt expuse lucruri de mână, ce ne amintesc în parte lucrările ţăranilor noştri. Expoziţia, organizată în aer liber, are şi un mic magazin din care luăm câteva amintiri.

După o scurtă distanţă, pe o ploaie torenţială, intrăm în curtea facultăţii de agronomie a oraşului La Fayette Ville. E prima localitate pe care o întâlnim purtând numele generosului general francez La Fayette, care a luptat alături de Washington pentru independenţa americanilor.

Când generalul Pershing, comandantul armatei americane din primul război mondial a debarcat cu diviziile sale în Franţa, a exclamat: „La Fayette, nous voilă" (La Fayette, iată-ne). Era un omagiu postum adus acestui brav general. Tot în amintirea sa, în 1916, un grup de 5 aviatori americani au format escadrila La Fayette, rămasă legendară. Corpurile acestor aviatori odihnesc azi în pământul Franţei, în parcul St.Cloud.

Vizitez facultatea de agronomie, plecând de acolo cu un maldăr de broşuri referitoare la situaţia producţiei vegetale şi animale.

De aici mergem spre nord, intrăm din nou în partea de vest a statului Missouri şi la oraşul Joplin o cotim din nou spre vest.

Suntem acum în reginea grâului de toamnă şi a dry-farmingului în statul Kansas.

Prin regiunea grâului Kansas

Statul Kansas era denumit odinioară deşertul american. În măsura înmulţirii populaţiei, grâul cultivat la început în statele de est, a fost împins, a emigrat, spre vest, spre terenul ieftin şi populaţie rară. Azi Kansas e principalul stat în cultura grâului. În nord-estul statului se cultivă mult porumb. În sud-vest grâu şi porumb, iar restul, cam 2/3 din Kansas, e rezervat grâului de toamnă.

Statul Kansas are o suprafaţă de 21,17 milioane ha şi o populaţie de două milioane locuitori. Înaintăm acum pe şoseaua paralelă cu frontiera statului Oklahoma. Unul din cauciucuri are nevoie de reparaţii. Deocamdată îl scot. După ce am schimbat roata, când mă pregătesc să plec, văd venind o cărută cu coviltir. E un eveniment, care trebuie subliniat. Opresc căruţa. Doi bătrâni, soţul şi soţia, stau la gura coviltirului. Merg în vestul Kansasului la munca câmpului, unde rămân până la însămânţarea grâului de toamnă. Sunt din Missouri. Sunt angajaţi cu 5 dolari ziua şi mâcarea. Aceasta înseamnă

Scanned with OKEN Scanner

pentru două persoane 700 lei plus masa. La noi, atunci o zi era plătită cu 25 lei plus hrana. Le admir caii, hamurile, coviltirul. Dacă ar lipsi şoseau de asfalt aş zice că sunt pe Bărăgan. De altfel, atât maşinism, atât miros de benzină, mă fac să mă gândesc nostalgic la poezia drumului, la ţăcănitul cailor, pe Bărăgan. Drumul cu căruţa cu cai însă are farmecul său deosebit. Dar pentru asta trebuie să te fi născut şi să fi copilărit pe acele meleaguri. Jean Jaques Rousseau, în confesiunile sale, descrie cu deosebită căldură drumul făcut pe jos, din Franţa în Elveţia. Tineretul de zi nu mai are timp să guste farmecul unei astfel de călătorii. Ieri, prin munţii Ozark, am mers cam repede. De azi voi merge mai încet. Înaintaşul meu, Ionescu de la Brad, a mers mult pe jos şi cu căruţa. Cu o căruţă şi o mârţoagă a mers de la Varna la Silistra, apoi prin Ostrov, Pecineaga, Tulcea, apoi Babadag, Constanţa şi Mangalia. A avut la început un ajutor, un băiat, dar care l-a umplut de păduchi şi a trebuit să-i dea drumul. Iată un îndemn la moderaţie, la reducerea vitezei.

Seara poposim la Arkansas City. Trecem a doua zi prin Florence şi Marion. Ne oprim la capătul unui lan de porumb pe care un fermier îl prăşeşte cu doi cai. E instalat pe scaunul prăşitoarei. E foarte cald. A deschis umbrela mare de doc, pe care a instalat-o pe prăşitoare. Caii merg în pas mare şi liniştit. Fermierul, cu ochii atenţi asupra rândurilor de porumb reglează cu piciorul cuţitele prăşitoarei, evitând astfel vătămarea firelor. A ajuns în capătul locului. Intrăm în vorbă. Ne mărturiseşte că a avut o strângere de inimă când ne-a văzut oprind. Acum s-a liniştit. Îl rog să-mi explice cauza emoţiei. Are o datorie la bancă şi plata ratei merge destul de greu. Când ne-a văzut, a crezut că am venit cu executarea. Am mai întâlnit un astfel de caz, dar mai grav. În excursia pe care am făcut-o cu prof. Scoville, în statul New York, am vizitat un fermier căruia i se vânduseră în ajun 10 din 30 de vaci pe care le avea. Îi înţelegeam mai bine decât colegii mei de excursie, durerea ce-i împietrise inima. Îl urmăream cu câtă emoţie enumera numele fiecărei vaci. Roata capitalistă nu iartă. Ea înşfacă când pe unul când pe altul, îl azvârle deoparte sau îl striveşte. Admirăm sau invidiem pe cei care urcă, dar trecem indiferenţi pe lângă mulţi din cei care s-au prăbuşit. Şi totuşi creditul se acordă cu prudenţă, cu sfaturi practice. În Iowa se făceau studii temeinice de rentabilitate înainte de a se acorda creditul. Dar sunt şi fermieri care fac greşeli şi care până la urmă trebuie să ispăşească. Mă despart de fermierul meu urându-i spor la muncă.

Seara ajungem la Manhattan, oraş cu 10.000 locuitori, dar cu o universitate mult apreciată. Aci vizitez facultatea de agronomie, departamentul de economie agrară, ferma facultăţii şi o fermă particulară. În cursul dimineţii vizităm facultatea, iar după masă, condus de trei asistenţi vizităm fermele. Câmpia aici e uşor ondulată. Ferma facultăţii nu se deosebeşte de fermele de clasa I din New York. Aici în apropierea oraşului, în cercul întâi al lui Thunen, rentează două produse: laptele şi zarzavaturile uşor perisabile. Aşa se explică că şi ferma particulară pe care o vizităm aplică o tehnică înaintată, are vaci din cele mai bune şi le alimentează foarte bine. ***La această dată familia fermierului se ocupă cu transportul şi măcinatul lucernei, pe care o depozita în podul grajdului. Făina de furaje, în special aceea de lucernă reprezenta în acel timp cea mai nouă industrie agricolă. Uscată artificial, valoarea ei alimentară se păstrează. Uscată la soare, pierde cantitativ,***

Scanned with OKEN Scanner

dar mai ales calitativ. În special cantitatea şi calitatea materiilor proteice e simţitor redusă prin uscarea la soare. De atunci, uscarea artificială prin diverse metode s-a extins mult.

Seara mergem în vizită la gazda fostului meu student, mai târziu profesor şi urmaşul lui Ionescu Siseşti de la Institutul de Cercetări Agronomice Irimia Staicu. Doamna vorbeşte extrem de repede, tăind cuvintele, ca multe doamne americane. Bărbaţii sunt mai domoli la vorbă, dar dacă sunt cu luleaua în gură sunt greu de înţeles. Doamna pronunţă des cuvântul „uremie". Eu deduc că bietul Staicu a avut mult de suferit de uremie, până îmi dau seama că e vorba de Irimie. Soseşte şi progenitura sa. E un student vlăjgan, dezvoltat excepţional. Mama e foarte mândră de realizările sale sportive. Îi admirăm genunchii zdreliţi, cum şi nasul ce poartă urmele unei recente victorii. În lipsă de bizoni şi piei roşii, instinctul atavic îşi găseşte acum plasament în loviturile cu picioarele şi pumnii.

A doua zi 13 iunie continuăm drumul spre vest. Câmpia începe să fie mai ondulată. Suntem acum în faţa unui aspect dobrogean, atât cât priveşte topografia cât şi climatul. Cred că graţie alimentaţiei uşoare evit insolaţia. La un moment dat un cetăţean e coborât din maşină şi stropit cu apă. La Salina, intrăm întru-un bufet cu aer condiţionat. E plăcut, dar la ieşire diferenţa de temperatură e copleşitoare. Pe la 3 după masă oprim la Russell, într-o mică plantaţie de salcâmi. Constatăm însă că locul forfoteşte de lăcuste. Pe drum numărul lor sporeşte într-atât încât suntem nevoiţi să mergem cu ferestrele închise. Pe şosea dăm peste un covor mişcător ce-şi schimbă păşunatul dintr-o parte într-alta a şoselei. Pe drum ajungem două maşini ce staţionau şi erau din New York. Ne salutăm exuberant, cu bucuria conaţionalilor ce se întâlnesc la atâtea mii de kilometri depărtare de oraşul zgârie norilor.

Pe înserat ajungem la Hays, unde pe vremuri a fost fortul cu acelaşi nume. Trotuarele oraşului sunt pline de lăcuste. După ce ne instalăm la un mic dar curat hotel, mă reped în sudul oraşului unde iau contact cu domnul inginer agronom din staţiune. Fixăm pentru a doua zi planul vizitei. E atât de binevoitor, încât îmi alcătuieşte un plan pentru care mi-ar trebui 3 zile. A doua zi sunt purtat prin nenumărate locuri care-mi amintesc de staţiunea noastră de la Mărculeşti (Ialomiţa) condusă de colegul C. Câlniceanu.

Staţiunea a rezolvat prin câmpurile sale de experienţă multe probleme tehnice ale agriculturii din regiunea de stepă. În primul rând acelea referitoare la lucrarea solului. În timpul primului război mondial a fost extinsă cultura grâului în vest. Terenul de aici în mare parte era folosit ca păşune. Luat sub plug s-a pulverizat. Furtunile de nisip sunt din ce în ce mai dese. Se încearcă acum creşterea de plantaţii de salcâmi contra vântului dominant. Solul e deosebit de fertil. La Hays mi se arată o parcelă pe care se cultivă de 20 de ani numai grâu cu bune rezultate. Se experimentează de asemenea diferite soiuri. În Kansas sunt două soiuri recomandate. În vest se seamănă cel mai bun grâu, aşa zisul grâu turcesc Kanred de foarte bună calitate. Altă varietate, mai productivă, dar de slabă calitate e varietatea Blackhull.

Scanned with OKEN Scanner

Ce e dry-farmingul şi sistemul Lister

Dry-farming. Să rezervăm câteva pagini acestui sistem de agricultură care ar însemna: dry=uscat, farming=agricultură, deci agricultură în regiunea uscată, secetoasă. După ce vom urmării explicaţiile, vom constata că şi bătrânii nostri agricultori, fără să fi avut contact cu americanii, practicau cu succes dry-farmingul în Bărăgan. Statul Kansas nu e totuşi mai secetos ca Bărăganul nostru. În posesia fermelor, din 21,2 milioane ha, sunt 18 milioane ha. Începând din centru spre vest, precipitaţiile atmosferice scad, în timp ce în sud est precipitaţiile se ridică la 1.000 mm anual, în partea de vest scad la 457 mm. La Hays e 580 mm. Cea mai ploioasă lună, ca şi în Bărăgan, e luna iunie. Deşi precipitaţiile sunt potrivite, totuşi în unii ani seceta e foarte pronunţată. Sunt ani când hrana vitelor e asigurată prin recoltarea ciurlanilor, sau cum le spun ţăranii noştri, vălătugi – les chardons du Bărăgan. La noi sunt folosiţi pentru încălzit. Aici, pentru hrana vitelor în anii de secetă, sunt recoltaţi însă verzi. Şi eu am salvat într-o primăvară secetoasă vitele prin păşunatul ciurlanilor.

Faţă de acestă situaţie, fermierii de aici au început să aplice aşa zisa metodă dry-farming. Practic, metoda ar consta în obţinerea producţiei de grâu o dată la doi ani, cu apa a doi ani. Deci, un an ogor sterp, necultivat, păstrând umezeala solului. Se obţine astfel o recoltă mult mai sigură, mai mare, şi cu cheltuieli mult mai reduse. În anul de ogor sterp, se ară uşor pământul, începând din primăvară şi se grapează după fiecare ploaie. De asemenea se ţine pământul permanent curăţat de buruieni. Semănatul se face obişnuit, în ultima decadă a lunii septembrie. Lucru curios, sămânţa nu se tratează contra mălurei, nu se saramurează. La noi, operaţia se făcea şi nu era uşor să amesteci cantităţi mari de sămânţă, să le umectezi şi apoi să le usuci. Altă curiozitate. Se dă sămânţă mult mai puţină ca la noi, şi anume 70 litri în loc de 180. Altă curiozitate. Grâul e păscut cu vitele. Practica e destul de răspândită. Din cauza climei şi în special a vântului, pământul se lucrează uşor. Se evită arătura mai adâncă de 15 cm. Arătura principală se face la 2-3 ani. În schimb, se dă mai des cu rotativul.

Alături de sistemul de ogor sterp, se practică şi sistemul grâu după grâu, cu rezultate mulţumitoare. Se practică asemenea şi grâu în asolament. La Manhattan, grâul în asolament, lucernă, porumb; grâul a dat 19,5 busheli, iar grâul după grâu a dat 14,9 busheli. La Hays, grâu în ogor strep a dat 27 busheli, iar grâu după grâu a dat 20 busheli. În schimb, ogorul sterp îşi exercită influenţa binefăcătoare, timp de 2-3 ani.

După cum am spus, în Bărăgan şi în judeţul Constanţa, ogorul sterp a fost practicat cu succes mult timp. Ogorul sterp era aplicat la noi în două variante. Se ara în Mai şi în restul timpului se grapa până la semănat. A doua variantă. Se ara în iunie, deci în luna cea mai ploioasă a anului. Până în iunie, terenul era păşunat cu oile, se aplica deci, cu foarte mare succes, asolamentul oaie grâu. Nu degeaba circula zicătoarea! „ piciorul oii e de aur". ***Am aplicat cu succes sistemul oaie grâu la gara Ivăneşti, la moşia ing. Gh. Roiu. Fără acest sistem, nu aş fi putut ţine oile, care formau supapa de siguranţă a agriculturii mele. Prin oi, coeficientul de siguranţă era mai mare. Erau ani când recoltele erau slabe. Pentru oi se găseau posibilităţi***

Scanned with OKEN Scanner

de furajare destul de repede. În plus, munţii de paie şi coceni erau consumaţi iarna, în primul rând cu oile. În timpul iernii, oile primeau paie şi coceni la discreţie, iar din luna decembrie primeau o dublă de porumb la 100 de oi, mergând până la două duble până în Februarie.

Rentabilitatea se calcula pe complexul realizat oaie-paie-coceni-grâu. Să nu uităm că oile puteau păşuna în porumbişte până toamna târziu. Agrotehnica nouă nu ţinea seama de acest sistem, recomandând arătura imediat după orice recoltare. Această recomandare o practicau toţi cei ce nu aveau oi. Aşa făceam şi eu la gara Ghimpaţi.

Dar nici producţia şi rentabilitatea oilor nu era neglijată. Noi obţineam în acest sistem de la oaie, un miel frumos şi dezvoltat, 2,2 kg de lână şi 50-60 litri de lapte. Primele încasări ale anului le aveam din miei şi lână, urmate de avansurile pe lapte. Fără aceste mari avantaje nimeni nu ar fi pierdut timpul cu oile şi ar fi aplicat recomandările agrotehnicii moderne.

În sfârşit, în această regiune se mai aplică un sistem special denumit Sistemul Lister. Accest sistem se aplică cu succes la porum şi sorg, iar în vestul statului Kansas şi la grâu. În acest sistem se ară cu pluguri speciale, deschizându-se rigole la depărtare, la care se cultivă porumbul şi sorgul. Pentru grâu, rigolele sunt la 30 cm. De fapt, grâul semănat obişnuit, se seamănă mai distanţat ca la noi. Semănatul se face pe fundul rigolelor cu semănători speciale. Rigolele prezintă avantajul că au umiditate mai multă si apără tinerele plante contra vântului. După ce au ajuns la 30 cm, se trece cu tăvălugul şi se netezeşte pământul, după care se face prăşitul obişnuit. Am văzut în Kansas prăşindu-se şase rânduri deodată.

În ce priveşte sistemul Lister, mi-am pus întrebarea: de unde şi cum au dreprins ţăranii noştrii să-l aplice la semănatul porumbului? Cine e atent când trece cu trenul pe la Brăneşti (Ilfov), va observa porumbul răsărit pe fundul rigolelor deschise cu rariţa. După ce s-au ridicat firele, rigolele sunt turtite cu tăvălugul.

În ce priveşte sorgul, plantă admirabilă pentru regiunile secetoase, e de mirare cum ţăranii noştri nu l-au îmbrăţişat. În SUA sunt patru grupe de sorg: a) mătura pe care o avem şi noi; b) sorgul pentru nutreţ; c) sorgul pentru zahăr; d) kafirul, cel mai răspândit, bun pentru grăunţe cât şi pentru nutreţ. La noi se răpândise într-un timp sorgul zaharat căruia i se spunea găolean. Un inimos propangadist la noi al găoleanului a fost generalul Ion Popescu Sanitaru. „Mi se spune Sanitaru, îmi spunea el, pentru modul cum am combătut holera în rândurile oştiri din 1913, dar mi se pare că o să mi se spună Popescu găoleanu". Totuşi sorgul zaharat nu s-a extins. La fel nici cel pentru boabe şi nutreţ.

Un fapt important pentru statul Kansas e şi creşterea vitelor; multe vite pe câmp, în loturi mari, împrejmuite cu sârmă ghimpată, cum şi multe vite păşunând grâul. În Kansas sunt în general 3.600.000 bovine şi 3.580.000 porci, mai mulţi decât în România. Oi, cele mai multe, vin din alte state pentru păşunat pe lanurile de gâru, iarna. Cea mai răspândită rasă cornută e rasa Hereford, care a înlocuit cu succes vechea rasă din Texas (native Cattle); pentru lapte e rasa Holstein, iar pentru unt rasa Jersey. De asemenea se cresc cu succes multe păsări, în special pasărea lor naţională, curca, şi mai ales curcanul, pentru ziua gratitudinii şi anul nou.

Scanned with OKEN Scanner

Prin preeriile bizonilor

Spre Oakley, prin fosta regiune a bizonului, drumul continuă ca printr-un decor dobrogean. La plecarea din Illinois, Petru Pană mi-a cerut impresiile. Mi-a adăugat atunci că i-a recomandat tatălui său care a fost în SUA în 1934 să mediteze dacă nu ar fi mai bine să vândă tot ce are pe Bărăgan şi să cumpere în SUA. Un hectar de pământ în Illinois costă 35.000 lei, iar în Kansas 10.000 lei, deci aici este destul de convenabil. Bătrânul, legat de Bărăgan, a refuzat categoric. Îl interesa numai ceea ce putea aplica din SUA. Din regiunea grâului, prea puţin. Din regiunea porumbului aproape tot. Merg acum spre localitatea Oakley, unde e ferma lui Louis Bertrand, recomandată de Petru Pană.

Regiunea prin care merg acum, ca şi în nord în Nebraska şi Dakota, sau în sud, în Oklahoma, e marea regiune a preeriilor, în care domnea în secolul al 19-le bizonul (buffalo). Pe atunci nu erau statisticieni, aşa că este greu de spus care era numărul lor. Generalul Sheridan, eroul războiului civil, victoriosul comandant al cavaleriei nord americane, aprecia că la 1866, în partea de răsărit, ar mai fi fost un milion de bizoni, iar în vestul îndepărtat, fără Canada, erau încă cu milioanele, numărul lor fiind apeciat la 5 milioane. Câte posibilităţi de trai oferea în secolul al 19-lea natura indienilor! Liga Naţiunilor a făcut un temeinic studiu asupra alimentaţiei a două triburi africane, unul vegetarian, unul carnivor. Cel din urmă s-a prezentat mai voinic, mai inteligent, foarte dinamic, crud, războinic. Aşa se explică şi spiritul războinic al pieilor roşii, lupta pe care au dus-o ani de zile cu albii. Turmele de bizoni mari, puternici, furioşi, foarte numeroşi, formau izvorul principal de hrană al indienilor. Povestesc unii vânători, că pe alocuri erau atât de numeroşi, încât puteai merge pe spinările lor. Pe câmpiile pe care păşteau, pe alocuri erau aşa numitele walows, gropi făcute de bizoni cu copitele şi cu coarnele, în a căror umezeală şi noroi se îngropau pentru a se răcori şi a se feri de insecte. Adânciţi în noroiul acestor gropi, nu ofereau omului decât greabănul (cocoaşa) lor. O altă urmă a lor o constituiau aşa numitele „horele zânelor", care nu erau altceva decât cercuri iscate din bătătorirea pământului de către masculii ce se învârteau în jurul turmelor de femele şi viţei pentru a le apăra de fiarele sălbatice. Mâncarea bine conservată de indieni o constituie aşa numitul pemmican, obţinut din fâşii de carne uscată la soare, sau la fum, până se întăreau. Era apoi pisarea, până se făcea pulbere fină, asezonată cu diferite condimente. Conservarea avea loc în burdufuri de piele de bizon, astupate la gură cu grăsime de bizon. Exemplu din care se poate vedea că nevoia îl învaţă pe om. Dar a venit şi tragedia bizonilor. Nici nu se putea altfel. Milioane de bizoni trebuiau să cedeze locul omului. Când Lincoln a semnat în timpul războiului civil actul pentru începerea căii ferate ce trebuia să traverseze tot vestul, a semnat şi actul pentru distrugerea bizonilor. Calea ferată a ajutat colonizarea albilor. La început au fost cazuri când trenurile au fost oprite de turme de bizoni. La sud de calea ferată s-a apreciat că a fost distrus un număr de 4 milioane de bizoni. Calea ferată constituia acum mijlocul cel mai ieftin de transportat a tot ceea ce rezulta din vânătoarea bizonilor. La abatoarele din Chicago se primeau numai limbi de bizon. Cea mai ingrată meserie, la acea vreme, o constituia cea de jupuitor de piele de bizon, formată din mulţi certaţi

Scanned with OKEN Scanner

cu justiţia sau evadaţi din puşcării. Un adevărat erou al acelor timpuri a fost aşa numitul Buffalo Bill. Dar despre viaţa lui voi aminti, în câteva rânduri, când vom trece prin oraşul Cody, ce-i poartă numele.

La un mare fermier din far-west

Suntem la Oakley, la ferma lui Louis Bertrand. Proprietarul nu e la fermă. Administratorul său ne conduce şi ne dă explicaţiile cuvenite. Suprafaţa fermei e de 5.200 hectare, răspândite pe o rază de 100 km. Suprafaţa aceasta a fost realizată treptat prin cumpărare. Regiunea, clima, slaba populare, explică posibilitatea de a cumpăra teren ieftin. Să nu uităm că statul, pentru a construi calea ferată a dat în schimb societăţilor constructoare mari întinderi de teren, pe care la rândul lor l-au vândut, deci şi domnului Bertrand. În afară de construcţiile strict necesare, ferma posedă: 15 tractoare, 15 pluguri necesare pentru tractoare, 5 pluguri Lister, 15 semănători, 15 combine, 2 autocamioane şi 2 automobile. Totul se lucrează mecanic. Terenul e cultivat cu 2.500 ha grâu, 700 porumb, 300 orz, 1.300 ogor sterp şi 400 ha necultivate folosite ca păşune. Pe această moşie e un singur om permanent, administratorul, plătit cu 100 dolari pe lună, casă, automobil şi dreptul de a ţine 25 de cornute. În campanii, oamenii inclusiv mecanicii sunt plătiţi cu câte 5 dolari pe zi. Cerealele recoltate sunt trasportate imediat la siloz. În restul timpului, ferma intră în hibernare absolută. De aci şi rentabilitatea asigurată.

De aici, de la Oakley, facem cale întoarsă, mergând spre est. Am plecat pe înserat. Parcurgem o serie de localităţi mici, cu populaţie mai puţină decât un sat mare românesc, dar frumos întreţinute. Pretutindeni şosele bune. O hartă a şoselelor americane, în orice stat, îţi dă impresia unei pânze de păianjen. Fiecare şosea este numerotată, oricât de modeste ar fi comunităţile pe care le leagă. Sunt întâi şosele de mare viteză – Highway – trasate cu roşu, cele mai numeroase; urmează aşa zisele şosele pavate – Paved roads – apoi cele îmbunătăţite - Improved roads – şi la urmă cele de ultimă calitate, dar permanent întreţinute, curăţite şi numerotate. Kilometrajul e notat pentru cea mai modestă localitate. Cea mai mică curbă e marcată. Trecem prin Hull City, apoi prin Stockton (1.300 locuitori), Philippsburg (1.500) locuitori, Mankato (1.400) de unde ne aprovizionăm cu benzină şi răcoritoare şi în plină noapte poposim la Belleville. Numele lui înseamnă oraş frumos; are numai 2.300 locuitori dar e uimitor de iluminat. Nu pot să-mi închipui cum se poate face atâta risipă de lumină, într-o localitate atât de mică şi cu atât de puţini turişti. Hotelul e mic elegant şi ieftin. Restaurantul la fel. A doua zi, 16 iunie, ne continuăm drumul spre est prin Washington (1.370 locuitori) până la Maryville şi de acolo cotim spre nord, pentru a intra în Nebraska. Înainte de a intra în Beatrice, unde suntem deja în Nebraska, ajungem din urmă un fermier ce merge pe jos. Îl invităm între păpuşile Sandei şi avem astfel o nouă ocazie a unei conversaţii plăcute. Facultăţile, staţiunile, laboratoarele, îţi prezintă lucruri temeinic studiate, dar şi întâlnirile neaşteptate cu oameni ai vieţii practice au farmecul lor şi-ţi relevă probleme importante. Discutăm mult cu el problema rentabilităţii, problema preţurilor şi politica agrară alui Wallace. Prin culturi cu

Scanned with OKEN Scanner

contract se înţelegeu suprafeţe contractate, pentru a fi reduse. Ori în Nebraska, unde ne aflăm acum, cele două culturi ce sunt reduse prin legea A.A.A sunt grâul şi porumbul, care se cultivă în Nebraska. Ajungem în fine la Lincoln, capitala statului Nebraska.

Lincoln, capitala statului Nebraska. Toate ministerele într-o singură clădire

Lincoln! Sunt persoane al căror nume au un farmec deosebit. Lincoln este cel mai iubit şi respectat nume american. Contribuie la aceasta originea sa, personalitatea, tragica situaţie în care s-a găsit, prezidând o etapă aşa de frământată a ţării sale, faptul că soarta i-a hărăzit să ducă cel mai crâncen război fraticid, reformele cruciale pe care le-a înfăptuit în timpul vieţii şi la urmă, tragicul său sfârşit, asasinat în momentul în care se găsea în punctul culminant al carierei sale.

Părinţii săi, Thomas şi Nancy, erau oameni din cei mai modeşti. Abraham s-a născut în 1809 la 12 Februarie în Hodgeville, statul Kentucky. Mama abia putea citi şi s-a străduit mult să-l înveţe. Când Abe (aşa i se spunea copilului) avea 7 ani, părinţii s-au mutat în Indiana. Mama i-a murit în 1818, deci copilul său avea 9 ani. Viaţa i-a fost extrem de grea, muncind cu palmele la tăiat lemne, la cărat şi alte munci manuale. Între timp se străduie să se cultive, citind la lumina focului din vatră. Într-o noapte, ca să oprească vântul ce-i sufla în cabana de lemn, a pus acolo o carte împrumutată, care însă i-a stricat-o ploaia. A fost nevoit să muncească 3 zile pentru a o plăti. Fiind adolescent, a făcut un voiaj pe Mississippi până la New Orleans. Cu această ocazie a putut să facă observaţii de aproape asupra vieţii sclavilor. Voiaj crucial pentru viaţa lui, întrucât războiul civil a fost războiul pentru abolirea sclavajului. A fost modest funcţionar, topometru, apoi negustor plin de datorii. Din toate a ieşit cu mâinile curate, rămânându-i numele de Abe cel onest. Între 1834-1841 a fost deputat al statului Illinois, iar în 1846, deputat în parlamentul din Washington. A devenit după aceea senator în 1858, cunoscut ca marele orator al Statelor Unite. În 1860 a fost ales preşedinte al SUA. În 1865, la 15 Aprilie, asistând cu soţia la o piesă de teatru, a fost împuşcat de asasinul Booth. Cu câteva zile înainte, la 9 Aprilie, la Appomattox, generalul Ulysses Grant pusese capăt războiului prin capitularea generalului sudic Lee. În 1864, Lincoln fusese reales pentru a doua legislatură. Reformele sale sociale în domeniul agricol, Legea Homestead, în domeniul învăţământului, construirea căii ferate spre Pacific şi abolirea sclavajului, i-au înscris numele cu litere de aur în viaţa poporului american.

Acum sunt în oraşul ce-i poartă numele. Oraşul are abia 80.000 locuitori, cu o mare universitate, 13.000 studenţi, colegiu agricol, instituţii economice de prim rang. În centrul oraşului e cea mai originală clădire americană, şi anume o clădire în care se găsesc toate ministerele. La parter, de bună seamă, este ministerul finanţelor, pentru ca cetăţeanul să nu aibă prea multe greutăţi cu plata impozitelor. Statul e pronunţat agricol şi are în general structura culturilor din Kansas.

Din Lincoln spre est, trecem prin cel mai mare centru economic, Omaha, cu 250.000 locuitori, aşezat pe malul fluviului Missouri, care formează

Scanned with OKEN Scanner

în mare parte graniţa de răsărit a statului. În faţa oraşului Omaha, trecând podul, suntem în oraşul Council Bluffs. Suntem acum din nou în Iowa. E ziua de 17 iulie. După ce trecem prin Des Moines, capitala, ne îndreptăm spre Ames, către nord. În lipsa noastră, porumbul s-a ridicat mult. Caii, la prăşitoare, de abia se mai văd din cauza lui. O ploaie torenţială, binefăcătoare, ne însoteşte. Fordul meu se scaldă vesel, ca o gâscă în valurile de pe şosea. Fermierii, uzi până la piele, se grăbesc spre casă, bucuroşi că ploaia vine la timp. Pe înserate ajungem la Ames. În minte îmi vin frumoasele versuri ale lui Vasile Alecsandri:

Sfântă muncă de la ţară
Izvor sacru de rodire
Tu legi omul cu pământul
Într-o dulce înfrăţire!

Rămas bun Iowa

Apartamentul nostru e închiriat. Virginica ne salută şi bucuroasă sare în maşina noastră. Ne consultăm cu ea în privinţa camerei. Ne duce repede la tatăl ei şi Mr.Smith ne oferă o cameră tot în Chamberlain Street, chiar în extremitatea vestică a străzii. Noua noastră locuinţă se compune dintr-o cameră 5/4, o mică bucătărie şi o baie adâncă în care trebuia să stai vertical, pentru economie de spaţiu. Are o mică treaptă pe care se poate sta. O verandă încăpătoare, cu plasă de sârmă, ne dă posibilitatea să dormim şi afară. Mobilă foarte puţină. Preţul 25 dolari pe lună. De altfel mai avem puţin de stat în Ames.

Îmi continui lucrările la facultate. Mi-am ales doi fermieri pe care îi vizitez din când în când. Unul din ei, Mr. Shears, se ocupă cu recoltarea lucernei. Toată munca o depune singur. A cosit-o mecanic, apoi a aşezat-o în brazde lungi, drepte, cu grebla mecanică. Acum vine cu căruţa cu doi cai, bine dresaţi. La spatele căruţei e aşezat un elevator care urcă fânul şi-l răstoarnă în căruţă. Fermierul o primeşte şi o aşează. Caii pornesc şi se opresc la cea mai uşoară comandă. Suprafaţa fermei e de un sfert de secţiune, adică 34,5 ha. Tot terenul de cultură e împărţit în pătrate. În Iowa, Illinois, majoritatea fermelor au câte un sfert de secţiune, iar în vest, mult mai multe secţiuni. Terenul fermei e împrejmuit cu sârmă ghimpată. Fermierul nostru are şi un lot de porci. În acel timp se ocupa cu transportarea micilor cutii – grajduri mobile – pentru porci. Acoperişul se poate ridica după voie, când e cald. Cutiile sunt aşejate pe tălpici de lemn şi pot fi astfel uşor mutate cu caii dintr-un loc in altul. Porcii pot fi folosiţi la culesul porumbului cu bune rezultate. În cazul acesta lanul în care se ţin porcii pentru cules este delimitat cu sârmă pătrată, fără ghimpi. Generalizată însă e ţinerea permanentă la păşune, unde li se dă şi hrană suplimentară. În Anglia, în acest caz, se aplică asolamente în slujba creşterii porcilor. Scroafele sunt aduse numai în preajma fătării în grajdul lor.

Al doilea fermier pe care-l vizitez are aceeaşi suprafaţă. Se ocupă şi cu cultura de soia. Plantă leguminoasă importantă din toate punctele de vedere, fie ca furaj, fie ca alimentaţie şi industrie, ea contribuie mult la îmbunătăţirea solului. Înainte de primul război mondial, ocupa doar 800 ha, în 1927, 200.000 ha, iar în prezent a luat o extindere foarte mare. Propaganda cea mai mare,

Scanned with OKEN Scanner

după cum am arătat, i-a făcut-o Ford. Se cultivă mult şi în porumb, pentru a fi însilozată sau pentru a fi păşunată. În fermele ce au vaci de lapte, se seamănă în lanurile de porumb, pentru siloz. Fermierul nostru, Mr. Hughes, face fân de soia, dar cultivă şi pentru boabe.

Suntem invitaţi într-o seară la un concert al fanfarei studenţeşti. Sala de concert este chiar parcul oraşului, unde stăm într-o dulce armonie pe iarbă. S-a apropiat şi ziua în care urmează să părăsim Ames şi Iowa. Fundaţia mi-a aprobat o călătorie mai lungă spre vest, în California şi Oregon, de-a lungul Pacificului.

Prof. Schultz ne invită la un picnic al departamentului de economie agrară. Sunt acolo două manifertări câmpeneşti pe care noi nu le avem. Una mai bogată, cu mânzaţi şi miei puşi în frigare ce se rotesc deasupra unei gropi cu jăratec, organizată cu ocazia unui eveniment mai însemnat, naţional sau familial de data aceasta, pentru cei ce vor, cu băutură. Petrecerea se numeşte barbeque. Alta mai redusă, mai simplă, cu contribuţia fiecărui invitat, în produse alimentare şi prăjituri, se numeşte picnic. Cu ocazia acestui picnic ne luăm rămas bun de la profesori, asistenţi, doamne şi domnişoare.

Între timp, am sărbătorit la 23 Iunie cei 7 ani ai fetiţei. Fără să ne spuie, fetiţa a invitat copiii cu mamele lor. Ne-am pomenit cu un stol de musafiri, destul de gălăgioşi, încât a trebuit să alerg pentru aprovizionare.

Ziua plecării era fixată pentru 1 Iulie. Din greşeala casierului fundaţiei, Floyd Lule, s-a întârziat, şi la 3 iulie am primit telegrama că voi primi banii în Oregon. Plecăm la 4 Iulie, marea zi istorică, ziua independeţei. Noaptea 3 spre 4, e noaptea împuşcăturilor şi artificiilor. Dacă într-un orăşel ca Ames a fost atâta zgomot, ce trebuie să fie în oraşele mari. A doua zi bagajele sunt gata. În cuptorul casei Schmidt se frige o gâscă, provizie de drum. Totul e gata pentru lunga expediţie prin far west şi Munţii Stâncoşi. Îmi dau aere, ca şi cum aş fi Lindberg în pregătirea primului zbor peste Atlantic. Numai Sănduţa întârzie. Avem acolo, în camera noastră, un mic prieten, căruia îi dă ultimile pregătiri. E un şoricel micuţ, drăguţ, blând, rătăcit cine ştie de unde. S-a obişnuit cu noi şi noi cu el. După ce mânca se aşeza liniştit, îşi lingea lăbuţele şi apoi pleca la culcare. Caut s-o liniştesc, că cei ce vor veni după noi nu vor trage cu pistolul după el. Cunoscuţii noştri din strada Chamberlain sunt în jurul maşinii, în frunte cu drăguţul Carolică. Good bye!

Procesul Hauptmann. Răpitorul copilului lui Lindberg

Zilele de la Ames ne-au fost tulburate de două evenimente. Unul naţional, altul internaţional. În ţară, cu ocazia sărbătorilor regale, la care participau şi mulţi invitaţi, în frunte cu preşedintele Cehoslovaciei, E. Benes, s-a prăbuşit o tribună provocând multe victime. Anchete, dar cu anchete nu repari nimic. Al doilea eveniment senzaţional a fost procesul Hauptmann, răpitorul copilului lui Lindberg, erou naţional dar şi internaţional. Cazul Lindberg a depăşit faimosul caz din Franţa, al căpitanului Dreyfuss, acuzat de spionaj. Pe drept sau pe nedrept, niciodată nu s-a vărsat atâta cerneală ca în acest caz. Cazul răpirii micuţului Lindberg a emoţionat tot globul. Simt nevoia de a-i consacra câteva rânduri, deoarece am trăit în acel timp în SUA.

Scanned with OKEN Scanner

Hauptmann, un aventurier de orgine germană, a intrat în New York fraudulos, fără paşaport. Gândul său era cum să se îmbogăţească în ţara dolarilor. În acel timp, familia colonelului Lindberg avea o poziţie unică. După traversarea Atlanticului singur, în 1927, însoţit doar de mascota sa, o pisică neagră, într-un mic avion cu motor, se găsea în culmea gloriei. Avea o situaţie materială foarte bună. Aveau primul lor copil şi locuiau într-o vilă izolată ce se preta unei lovituri în stil mare. Hauptmann s-a împrietenit cu guvernanta copilului, care nu bănuia ce urmărea, şi de la ea a aflat orele de seară ale familiei. Înarmat cu o scară lungă, în seara de 1 martie 1932, a intrat în parc după ce copilul fusese culcat, iar familia cu guvernanta luau masa la parter. A forţat fereastra copilului, a luat copilul şi dus a fost, lăsând scara acolo. Copilul Charles avea atunci 20 luni. A lăsat însă un bilet în leagăn, recomandând familiei linişte, întrucât copilul va fi restituit. A doua zi un farmacist a primit un telefon în care i se spunea să se ducă la Lindberg, să-i ceară 600.000 dolari şi să vină cu ei la miezul nopţii în cimitirul oraşului, de unde îşi va lua copilul. Lindberg a venit cu farmacistul, pe care nu-l cunoscuse până atunci la cimitir cu 300.000 dolari, cu rugămintea de a rămâne la această sumă. În cimitir farmacistul s-a întâlnit cu Hauptmann, care după ce a cuvenit asupra sumei, a luat banii, recomandând farmacistului ca a doua zi să vină în strada cutare, numărul cutare pentru a lua copilul. A doua zi s-a constatat că nu există acel număr. Şi cu aceasta prima parte a tragediei s-a terminat. Lindberg a avut grijă să noteze seria banilor, după care poliţia a început goana după criminal. Totul a fost regizat de către Hauptmann Masterhaft. Au trecut după aceea patru ani. În tot acest timp, un tânăr pompagiu la o staţie de benzină a urmărit seriile tuturor banilor ce-i încasa. Până când în 1936 i-a picat şi o hârtie cu seria căutată. A luat numărul maşinii şi peste 1/2 oră poliţia era în curtea şi garajul lui Hauptmann.

Ce a găsit poliţia? În primul rând, sub grinda garajului, o sumă mare, peste jumătate din banii lui Lindberg. Al doilea, garajul era construit din acelaşi lemn din care era şi scara pe care s-a urcat în dormitorul copilului. În privinţa banilor, a declarat că i-a primit de la un prieten german, care în adevăr a existat, dar care plecase în Germania şi murise acolo de tuberculoză. Ca şi cum dovezile acestea nu erau zdrobitoare, naiva poliţie americană a continuat însă cercetările! Pentru dovedirea faptului că scara era făcută din acelaşi lemn cu garajul s-a apelat la cei mai buni experţi în cunoaşterea lemnului. A trebuit dovedit că scrierea din biletul lăsat în leagăn aparţine lui Hauptmann, până ce acesta a făcut litera – h – german. Farmacistul care a dus banii în cimitir a ascultat pe rând vocea a 10 persoane între care era şi Hauptmann reuşind să identifice vocea din cimitir. Ce mai trebuia dovedit? Poliţia nu a putut afla de ce şchioapătă Hauptmann. Aci, acesta nu a vrut să explice misteriosul accident! Condamnat la scaunul electric, după ce a fost văzut de mama sa, venită special din Germania, asistat apoi de un preot, după ce a fost ras în cap, pentru tichia electrică, când să fie condus în camera electrică, vine un telefon de la centrala poliţiei să fie suspendată execuţia întrucât s-a prezentat un cetăţean care susţinea că el a furat copilul lui Lindberg. S-a dovedit că era un zmintit, plătit de un grup de germani, cărora nu le convenea că un conaţional făcuse o astfel de crimă. Neputând dovedi ceva, execuţia a avut loc, după ce multe forţe poliţieneşti înconjuraseră închisoarea. Şi acum unde era, ce se

Scanned with OKEN Scanner

întâmplase cu micuţul Charles Lindberg? Copilul a murit din căderea de pe scară, în momentul răpirii. Din această cădere s-a dedus că criminalul rămăsese şchiop. Copilaşul a fost găsit la 3 luni după răpire, îngropat într-o pădure, în luna mai 1932. Doamna Lindberg s-a retras în Anglia pentru a naşte al doilea băiat, iar în 1954 a decedat.

Prin valea La Platte - Nebraska

Până la Denison urmăm aceiaşi cale ca în drumul spre Dakota de la 30 Aprilie. De aci, după puţin timp, trecem din nou peste Missouri, dar prin alt punct şi intrăm în Nebraska. E o zi extrem de călduroasă. Localurile sunt pline până la refuz. Ziua de 4 Iulie e onorată de cei mai îndepărtaţi fermieri care au ocupat toate localurile „parking". Câtă îngheţată consumă azi naţia americană? N-am văzut nici un cetăţean umblând pe două cărări! Ajungem în oraşul Fremont. Numele e al celebrului expolator John C. Fremont, care în 1842, denumit „pathfinder", deschizător de cărări, s-a avântat în Munţii Stâncoşi şi California. Pe urmele deschise de el, a urmat apoi avântul spre California. La Fremont trebuie să cumpăr Sănduţei un pistol, pentru a ne încadra în ritmul general şi pentru a întrona pacea în interiorul maşinii.

De la Fremont ne angajăm în câmpia mănoasă a râului La Platte, pe o şosea splendită paralelă cu râul. Statul Nebraska e slab populat. La suprafaţa de 20 milioane hectare n-are decât 1.500.000 locuitori. Capitala Lincoln, am vizitat-o la 16-17 iunie. Partea de est şi partea centrală sunt plane. În timp ce în Kansas e o topografie şi un peisaj constănţean, aci în Nebraska e un aspect ialomiţean-brăilean, de adevărat Bărăgan. În est precipitaţiile sunt de 500 mm, scăzând spre vest, unde se aplică irigaţiile pe 250.000 hectare. Suprafaţa arabilă e de 8 milioane hectare. În est predomină porumbul, în centru grâul, iar în vest păşunile; grâul se cultivă în ogor negru. Industria prelucrării resturilor de animale e dezvoltată, de asemeni conservele, industria laptelui, zahărului, a săpunului şi lumânărilor. Prima noapte ne oprim în Central City. Cu greu se potolesc zgomotele şi manifestaţiile tineretului. La un ştrand extrem de animat, un negru s-a strecurat prin colţurile serii obscure, printre tinerii de acolo, în bazin. Scandal, urlete, totul s-a terminat fără păruieli, negrul având picioare lungi.

A doua zi ne continuăm drumul printre lanurile numeroase de lucernă de pe valea La Platte. Fermierii sunt prezenţi la munca câmpului. Numeroase stoguri de lucernă se întind de-a lungul văii. Unii o încarcă şi o transportă în ferme. Trecem prin Grand Island, apoi prin Kearnay şi apoi prin aproape inexistenta Odesa. Volga în sudul Dakotei, Odesa aici, probabil urmele foştilor emigranţi din secolul al 19-lea. Ne oprim în parcul oraşului North Platte, pentru a scăpa puţin de căldura zilei. Pretudindeni pe unde am trecut am găsit măsuri drastice de igienă. ***Americanii sunt pur şi simplu maniaci. Pâine înfăşurată în celofan pentru o exemplară igienă. Zahărul învelit în pachete mici. Laptele pasteurizat. Apa consumată în pahare folosite o singură dată. Dar aici, în parcul acestui oraş nu se poate sta, în primul rând din cauza muştelor. Scurtăm deci şederea. Pe o stradă laterală, într-un mic local e o îmbulzeală nemaipomenită pentru îngheţată. Doi vânzători greci, roşii şi extrem de nervoşi, abia pridídesc cu executarea***

Scanned with OKEN Scanner

comenzilor. Noroc că se ceartă de zor în limba lor pe care nu o înţelege nimeni. Sunt singurii cetăţeni pe care i-am întâlnit dând semne de mare nervozitate. Prof. Marin Drăcea a fost şi el în SUA. Îmi povestea că a spus că-i dă soţiei sale un premiu dacă va descoperi doi cetăţeni certându-se. A fost în zadar.

Aproape de înserat luăm o masă frugală în Sidney. Nu-l confundăm desigur cu oraşul australian. Acesta are doar 2.300 de locuitori. Întâlnim şi aci o familie de muncitori agricoli care merg departe în căutare de lucru. Dar aceştia nu sunt cu căruţa, ca cei din Kansas, ci au maşină deschisă, destul de veche, încărcată până la refuz. Iau masa alături de noi. Consumă bere şi whisky. De la Sidney luăm direcţia nord vest, străbătând o regiune slab populată. La lumina farurilor, iepurii forfotesc în toate părţile. Unul din ei fuge alături de noi până când, epuizat cade jos. Noaptea rămânem în Sottsbluff, iar a doua zi prin Henney intrăm în minunatul stat Wyoming.

Un călăreţ original. Un student traversează ţara cu autostopul (9.000 km). Cody, oraşul lui Buffalo Bill

Înaintăm de aici printre dealuri, apoi prin Munţii Stâncoşi. Vom străbate mult timp o regiune de un pitoresc deosebit. Şoseaua pe care circulăm e departe de a trăda slabul puls al regiunii, dar e căutată de turişti. Fermele au dispărut. Pe undeva, pe vreo coastă îndepărtată, se zăreşte urma unui ranch, fermă pastorală. ***La suprafaţa de 25.260.000 ha, Wyoming are doar 250.000 locuitori. Capitala statului e Cheyenne. În Laramie (9.000 de locuitori) e o universitate şi o facultate de agronomie. În regiune se aplică irigaţiile pentru cultura lucernei şi a sfeclei. În văile mai bogate se cultivă cartoful. Bogăţia principală o formează creşterea vitelor dar acestea, faţă de suprafaţa statului nu sunt în număr prea mare: 4 milioane oi, 1 milion bovine, 100.000 porci, 150.000 cai.***

În frumuşelul oraş Caspar (16.000 locuitori), cel mai mare oraş întâlnit în Wyoming până acum, mă opresc pentru a-mi plăti rata maşinii pe luna lunie. La Post-Delivery ne luăm bogata corespondenţă ce ne aşteaptă. Doi fermieri chinezi sunt alături de mine, veniţi pentru corespondenţă şi plata ratei unei datorii. Practică cultura de zarzavaturi, într-o vale alăturată. Sunt cetăţeni americani şi sunt bucuroşi că au scăpat de foametea din China.

De aici urcăm o serie de serpentine, coborâm prin văi irigate, şi spre seară intrăm în frumoasa strâmtoare Shoshoni. O serie de cabine, înşirate lângă şosea, curate, vopsite în bleu ciel, ne invită să ne oprim. ***În faţa unui mic bufet staţionează maşina unui fermier, care şi-a luat şi calul înşeuat cu el. La spate are un ataş pe două roţi, lung de doi metri, cu pereţii laterali din scânduri, în care şi-a urcat calul. Ne spune că e crescător de vite. Pentru controlul vitelor răspândite pe dealul din jur, lasă maşina în vale, scoate calul şi dă o raită pe dealuri şi prin păduri şi apoi calul dresat ca la circ îşi reia locul liniştit în ataş.*** Îl felicităm pentru originalitatea de care dă dovadă. Pe înnoptate ajungem în oraşul Thermopile. Când cobor din camera hotelului, un tânăr se odihneşte pe aripa maşinii. E student, tocmai din Carolina, pe malul Atlanticului, vine din Montana, de la o fermă ranch, unde a fost invitatul unui prieten pentru câteva săptămâni. Caută vreo ocazie,

Scanned with OKEN Scanner

un auto stop cu care să meargă acasă. Din Montana până acasă are de parcurs circa 8.000 km. Am regretat că drumul meu e în direcţia opusă şi nu-l pot lua. Dimineaţa nu l-am mai văzut. Pornim spre nord. În dreapta şoselei se vede vârful Owl Creek (2.785 metri). La stânga se ridică semeţ muntele Humphreys (3.350 m) cu capul pleşuv, acoperit de zăpadă. Trecem pe lângă un fermier ce prăşeşte un lan de cartofi. Are fixată pe tractor, ca şi colegul său din Kansas, o umbrelă mare de doc. La amiază ajungem în orăşelul turistic Cody (1.800 locuitori). În centrul oraşului e statuia vestitului vânător de bizoni William Frederick Cody, căruia i-a rămas porecla de Buffalo Bill (Bill Bizonul). Pe când lucra la construirea liniei ferate „Union Pacific", în calitate de vânător de bizoni, pentru aprovizionarea muncitorilor şi armatei cu carne de bizon, a aranjat un concurs de vânătoare în care a fost declarat câştigător, doborând într-o zi 69 animale. Premiul a fost 500 dolari, sumă mare pentru acel timp, o piele de bizon costând atunci 3 dolari. Rivalul său a fost Bill Comstock. De atunci i-a rămas numele de Buffalo Bill, vânător a 4.280 bizoni.

În 1883 a organizat vestitul spectacol al vestului sălbatic cu o trupă numeroasă de peste 200 persoane, în care intrau 60 de indieni sioux. A fost în Europa inclusiv în România. Oraşul Cody, numit aşa în amintirea lui Buffalo Bill este un mic paradis al vânătorilor. Strada principală e plină cu magazine cu amintiri despre Bill.

După Cody, intrăm într-un defileu. Înaintăm pe o şosea pietruită, antiderapantă. O rupere de nori, însoţită de trăznete, ne zoreşte ieşirea din defileu. Peste un sfert de oră stăm liniştiţi pe malul lui Shoshone, nume de trib indian, iar peste o jumătate de oră plătim intrarea în grandiosul Yellowstone.

Yellowstone. Cel mai mare parc al lumii

Yellowstone are suprafaţa de 867.000 ha şi este sub protecţia statului din 1872. În mijlocul lui se află lacul cu acelaşi nume, cu o suprafaţă de 36.300 ha şi 100 metri adâncime. Cuprinde o floră şi o faună pe care anii nu i-au ştirbit-o. Din lac izvoreşte râul Yellowstone, afluent al lui Missouri. La intrare în parc, prin est, sunt o serie de magazine de aprovizionare. Luăm la dreapta spre nord şi ajungem într-un loc unde mulţi turişti staţionează pe şezlonguri, asistând la alimentarea urşilor, ce are loc pe o coastă de deal cam la 200 metri distanţă. În tot parcul sunt circa 300 de urşi, în frunte cu rarul şi masivul urs Grizzly. Mai sunt cirezi de bizoni, berbeci de munte, bighorn (coarne mari), cerbi, crăpioare, antilope. Punctul de atracţie îl formează urşii. Unii dintre ei cutreieră parcul zi şi noapte, uneori dormind în mijlocul şoselei, împiedicând circulaţia. La ora mesei, spre seară, tineretul se adună pe această pajişte. Bătrânii stau mai departe, înaintând cu oarecare neîncredere. Dar uneori vin prea târziu la ospăţ. Tineretul a luat aproape totul. Gherontocraţia se aplică deci puţin aici.

Spectacolul cu urşii ne-a făcut să uităm că pentru noapte avem nevoie de un culcuş. Zorim spre marele hotel al parcului. E plină noapte. Hall-ul e plin de vizitatori. O trupă de girls, în costume sumare, joacă şi cântă imnul Yellowstone-ului. Altele apar în costume indiene; camerele sunt ocupate toate. Vom dormi în maşină, dar nu prea departe de uşa hotelului. Am fost informat de amicul Lamont, la plecare din Ithaca, că se poate dormi aci în cort, sau pe

Scanned with OKEN Scanner

pătură, dar cu o condiţie. Să nu ai alimente în maşină sau să laşi uşile deschise. Altminteri urşii, atraşi de mirosul alimentelor, pot da loc unor scene neplăcute. La 4 dimineaţa ciripitul a mii de păsări şi o culoare ce izvorăşte dintr-o lume de basme mă atrage. Străbat cu piciorul crângul din faţă şi văd o tăbliţă ce-mi îndreaptă paşii spre „Inspiration point". O privelişte grandioasă îmi apare. În fund o cascadă cu stânci multicolore de jur împrejur, din toată gama de culori creată de natură. E un modest început al regiunii colorate – Colorado – ce atinge sublimul în statul Colorado şi în regiunea deşertului pictat din Arizona.

Pornim de aici în sus. La un moment dat, un drum secundar se desparte cu indicaţia: „spre muntele Washburne. Verificaţi apa la radiator". În plin parc, muntele are 3458 metri înălţime, de unde avem o privelişte asupra întregului relief. Din vârful său coborâm 10 kilometri cu motorul stins. Străbatem un defileu colorat şi cotim spre vest pe o şosea ce începe să defileze prin faţa vestitelor izvoare de apă fierbinte „geiserele"; izvoare intermitente de apă, deseori clocotită, în care unii turişti fierb ouăle; geiserele fomează una dintre cele câteva minuni ale naturii. Îm Yellowstone sunt circa 3.000 izvoare termale, din care sunt aproape 300 de geisere (gheizere). Unele dintre geisere au reputaţie internaţională. Aşa de exemplu „Uriaşul " (Giant) şi „Giantiss", care azvârlă apa la 100 metri. Renumitul „Bătrânul Credincios" (Old Faithful) azvârle apa cu regularitate cronometrică, la fiecare 66 de minute. Alt geiser renumit e cel al safirelor, care azvârle apă multicoloră. Aşa numitul geiserul grotei azvârle o lavă care se depune în movile asemănătoare zăpezii, iar Dragonul scoate zgomote intermitente urmate de ţâşnituri fierbinţi.

Înaintând pe şosea dăm peste doi urşi, de vârstă mijlocie care barează drumul, dormind pe şosea. Ţinem un mic consiliu de familie, cum să procedăm. Ne ajunge din urmă o maşină, din care coboară un domn cu câteva delicatese pe care le oferă unuia dintre ei. Scoatem şi noi ceva cu care deschidem drumul, satisfăcându-l pe al doilea. I le aşezăm la doi metri în faţa sa spre a-l determina să se deplaseze. Astfel vămuiţi, ne continuăm drumul. Ajungem într-un loc în care e puzderie de izvoare fierbinţi, printre care turiştii trec pe punţile de lemn instalate în acest scop. Într-un alt hotel din centrul parcului, proprietarul a avut ideea de a capta apa unui geizer. Vizitatorii pot face baie caldă într-un bazin destul de spaţios. Dăm peste un mic grup de magazine de la care ne aprovizionăm cu cele necesare, şi după un repaos de 2 ore pe iarbă verde, la umbra unui tamarix, ferit de urşi, pornim spre ieşirea din vest. Un ceaslov imens pentru înscrierea vizitatorilor ne determină a opri şi a ne trece numele cu litere mari, citeţe, printre fericţii vizitatori ai uneia din cele 7 minuni ale statelor unite. La doi ani după acest eveniment am primit câteva rânduri de la un vizitaror al Yellowstone-ului.

Spre Salt Lake City, oraşul Mormonilor. Brigham Young, 27 de neveste şi 56 de copii

De aici intrăm în statul Idaho (Aidaho). Luăm direcţia spre sud. La cele 21.726.000 ha, statul are 600.000 locuitori. O bogăţie însemnată o formează minele de aur, argint, aramă şi mercur. Climatul e secetos. Agricultură puţină, cât se face, e datorită irigaţiilor. Creşterea vitelor joacă un rol moderat din

Scanned with OKEN Scanner

cauza climei reci – aspră iarna şi secetoasă vara. Media precipitaţiilor e de 370 mm. Suprafaţa statului e mare, populaţia mică. Capitala Moscow, 4.500 locuitori. Cel mai mare oraş e Boise cu 22.000 locuitori. Statul dispune de bogăţii insuficient exploatate. În primul rând dispune de un patrimoniu forestier – 30% din suprafaţa statului şi o bogată industrie forestieră. Dispune deasemeni de mari bogăţii în subsol, aur, argint, plumb, cupru, zinc, barium. Un mare rol economic îl joacă transportul pe apă din Pacific, prin fluviu Columbia, apoi pe râul Snake, până în nord vestul statului, la Lewistone. Statul are în Moscow un mare centru universitar, deşi populaţia e atât de mică. Aproape 2.000 de şcoli elementare dovedesc o deosebită grijă a statului pentru învăţământ. După legea din 1884, are un senat cu 44 de membri şi o cameră cu 62 de deputaţi, iar la Washington 2 senatori şi 2 deputaţi. După cum vedem sunt o mulţime de state destul de mari, bogate, cu populaţie mică. Să avem în vedere că populaţia totală a SUA în 1936 era de 120 milioane şi totuşi vestul numai prin oameni va putea fi suficient exploatat.

Rămânem noaptea în Pocatello, oraş cu 16.000 locuitori, al doilea oraş al statului. Oraş exterm de curat şi destul de animat şi bine aprovizionat. Hotelul ne costă aici 3 dolari faţă de 2 dolari cât obişnuiam să plătim în oraşele mici, dar e de o curăţenie şi un confort ce depăşeşte pe celelalte. E condus de proprietar cu soţia. Două femei vin zilnic pentru câteva ore. Preţurile afişate în vitrine ne îndeamnă să facem multe cumpărături.

De aici continuăm drumul spre sud. Străbatem o regiune de văi largi prin care vedem turme de oi. Şoseaua de beton urcă pe creste înalte, de unde putem admira panorama regiunii. Pe o creastă, o echipă de lucrători înlocuieşte o porţiune de şosea asfaltată cu beton. De astfel, în foarte multe părţi asfaltul e înlocuit. Circulaţia în acel timp era slabă. După ce am trecut prin al doilea Montpellier din SUA, la graniţa cu statul Utah, maşina stopează, declarând grevă în plin câmp. Peste puţin timp, o maşină trece pe lângă noi, o oprim şi rugăm proprietarul să anunţe staţiunea de benzină pe lângă care va trece. N-au trecut 20 minute, şi specialistul soseşte. Constată că trebuie să meargă la staţiune pentru curăţirea şi reglarea carburatorului. În aşteptarea reglării luăm masa într-un restaurant ce iese din comun. Proprietarul, într-o regiune atât de puţin populată şi cu circulaţie redusă, în lipsă de capital, a cumpărat un vagon restaurant scos din circulaţie şi l-a instalat pe marginea şoselei. La intrare e o mică gradină frumos întreţinută. Restaurantul e destul de încăpător, iar bucătăria perfectă.

Suntem acum în Utah. Trecem prin localitatea Ogden. Suntem deci în apropierea vestitului Promontory Point unde s-au întâlnit, bot în bot, la 10 Mai 1869 primele locomotive sosite, una din est, alta din vest. Seara ajungem la Salt Lake City, vestitul oraş legat de secta mormonilor şi totodată capitala statului, cu o populaţie de 140.000 locuitori. La o suprafaţă de 22 milioane ha, populaţia e de 550.000 locuitori. Cuprinde un masiv muntos, în frunte cu King Peak, 4.110 m înălţime. Cuprinde de asemenea două lacuri importante, Salt Lake See (lacul sărat) din care se extrage sare şi Utah See, legate între ele prin Râul Iordan. Precipitaţiile sunt de 400 mm, iar partea vestică, vecină cu lacul sărat e extrem de secetoasă. Pentru agricultură se aplică irigaţiile. Suprafaţa gospodăriilor agricole e de 2.271.000 ha, iar numărul gospodăriilor e de 28.000. Se produce fân, sfeclă de zahăr, grâu, ovăz, cartofi, legume, fructe.

Scanned with OKEN Scanner

În extragerea argintului Utah ocupă locul întâi iar în plumb, locul al treilea. Se extrage aur, cupru, cărbune.

Reper în istoria statului o constituie colonizarea aici a sectei mormonilor. Mormonii sunt o sectă religioasă cu numele adevărat „ Biserica lui Isus Cristos a Sfinţilor ultimelor zile". Numele de mormon îl resping. El le-a rămas de la o carte religioasă „Cartea mormonilor", publicată de întemeietorul sectei Joseph Smith (1805-1844). Această carte legendară ar fi fost gravată pe foiţe de aur, de către profetul mormon, după dictarea unui înger. Cartea e un fel de biblie a lor, care relatează migrarea ultimului trib evreu în lumea nouă. Esenţa cărţii o constituie relaţia divină continuă, promisiunea unui Sion divin, cultul muncii şi poligamia. Remediul disproporţiei dintre femei şi bărbaţi stă în căsătoria unui bărbat cu mai multe femei, deci poligamia e cheia succesului în progresul social! Mai multe femei mai mulţi copii, sporirea populaţiei. Primul grup de mormoni a fost constituit sub conducerea lui Smith, întâi în statul New-York, apoi în Ohio şi goniţi de aici, în Illinois, pe malul lui Mississippi în colonia Nauvoo. Aci au construit un măreţ templu care a costat nu mai puţin de un milion de dolari. Dar oamenii îi duşmănesc, îi persecută, îi gonesc. Pentru puritani, un bărbat cu mai multe femei! Se poate aşa ceva? Joseph Smith e arestat împreună cu fratele său Hyrum, dar încercând să fugă, e prins şi ucis. Conducerea o ia după aceasta Brigham Young şi se hotăreşte strămutarea comunităţii în marele vest. În 1846 a pornit prin Iowa şi Nebraska, unde au iernat, apoi în 1847, pe malul râului La Platte – apoi pe pista Oregonului, în Wyoming cu ţinta finală valea marelui Lac Sărat, unde se opresc la 24 iulie 1847. Cei rămaşi în urmă au sosit ulterior. Astfel a început munca mormonilor, oameni corecţi, muncitori, care au ridicat producţia acestui stat, la început considerat ca de nelocuit. Brigham Young, muncitor inteligent, bun orator, le-a captat încrederea, le-a ales terenurile cele mai bune. Au construit în Salt Lake City un templu măreţ a cărei construcţie a durat 40 de ani (1853-1893) şi un tabernacol unic în lume. Numărul mormonilor se ridică la câteva sute de mii, majoritatea în Utah dar şi în statele vecine. Din cauza poligamiei statul n-a fost primit în Confederaţie decât în 1896. Dar însăşi preşedintele Wilford Woodruff, declarase că mormonii renunţă la poligamie. Cât despre Brigham Young a murii în 1877, lăsând o avere fabuloasă de 12 milioane dolari; a avut 27 de neveste şi a lăsat 57 copii.

A doua zi 10 Iulie, părăsim Salt Lake City. O bună parte din drum îl vom face traversând deşertul sărat. La 10 kilometri după ce am ieşit din oraş, un nor imens, neobişnuit întunecă cerul. E praful iscat de vânturi, de pe toate terenurile arate din far vest. Ştim din ziare ce înseamnă un astfel de nor de praf. Am închis bine uşile maşinii, am ridicat geamurile şi ne-am dosit într-un loc ferit de circulaţia automobilelor, aşteptând cu farurile aprinse. Din fericire grosul norului s-a îndreptat spre sud. Ne-am oprit puţin pentru a vizita imensa instalaţie pentru obţinerea sării din apa lacului.

Prin Nevada. Reno, oraşul divorţurilor

Am intrat la amiază în statul Nevada. Toată după amiaza nu întâlnim nici o aşezare omenească. Păduri de conifere, coaste abrupte, multe golaşe, ochiuri de verdeaţă pe care pasc vitele. Doar o baracă de scânduri, un fel de

Scanned with OKEN Scanner

mic bufet, în faţa căruia doi cowboy şi-au legat caii cu şeile pe ei. Sunt încălţaţi cu cizme, au pantaloni de piele, închişi cu curele groase de care atârnă într-o parte un revolver într-alta un cuţit. Poartă pălării mari spaniole. Vin de la mare depărtare, pe unde au dat roată turmelor şi au poposit aici pentru a se aproviziona cu whisky şi ţigări. La o întindere de 28 milioane hectare, Nevada are abia 100.000 locuitori, din care 40.000 sunt la oraşe. Numai 1% din populaţie se ocupă cu agricultura. Restul pădure, păşune. E nevoie de extinderea irigaţiilor. Minele de aur dau producţii în valoare de 4 milioane dolari. Mai sunt exploatate cupru, zinc, mercur. La această redusă populaţie sunt 360 şcoli elementare cu 16.000 elevi şi 35 licee cu 4000 elevi. La Reno, capitala, e o universitate. Primii colonişti au fost mormonii în 1849.

Aproape de înnoptat dăm peste câteva cabine turist. Pornesc totuşi mai departe. Pe o ploaie torenţială ajungem în Winemucca (2.000 locuitori). A doua zi la prânz intrăm în Reno, capitala, cu 18.500 locuitori. Oraşul e republica celor ce vor să obţină divorţul mai repede. Numeroşi bogătaşi din centrele de est, vin aici, iau o cameră cu chirie (sau un apartament), angajează un avocat care-i reprezintă în faţa justiţiei şi obţin divorţul, ocolind greutăţile din restul ţării. Aici s-a înscris fiul cel mare al preşedintelui Roosevelt, cu numele mic tot Franklin, în divorţul său de fiica vestitului industriaş Dupont de Nemours. La o mică depărtare de Reno intrăm pe neştiute în ţara visurilor, în cuptorul cald, sau cum au denumit-o spaniolii „California".

Ţara făgăduinţei. California

Pe paralela pe care înaintăm acum (39) căldura devine mai moderată. Străbatem o regiune joasă frumos îmbrăcată. La o mică staţie de benzină admirăm un Packard în care o prea frumosă pereche ne amintesc de Romeo şi Julieta. Packardul ne-a lăsat de mult în urmă. Începem să urcăm o frumoasă serpentină. La oarecare distanţă întrezărim doi gardieni. Packardul face cale întoarsă. Gardienii ne fac semn să oprim. E prima oară când suntem opriţi de reprezentanţi ai forţei publice, dar contactul cu ei îmi face plăcere. Nu-mi cer identitatea. Fac doar un control dacă avem cu noi roşii sau portocale. E deci un control fito-sanitar. California, paradisul fructelor, nu permite intrarea anumitor fructe care ar putea aduce anumiţi agenţi patogeni. Predăm pachetul cu roşii şi totul e „all right". Îmi permit să-i întreb ce e cu tânăra pereche din Packard care a luat drumul înapoi. Au la ei atâtea fructe încât nu se îndură să le predea? Explicaţia vine imediat. Fata şi-a permis să-şi ia concediu singură plecând cu tânărul într-o lungă călătorie. Telegrama părinţilor i-a ajuns din urmă. Politicoşi agenţii le-au comunicat dorinţa părinţilor de a se revedea. Tinerii au consimţit şi acum probabil sunt departe de Nevada.

Urcăm serpentina şi lanţul de munţi ce se desfăşoară în estul Californiei, sus, aproape de vârf, ne oprim în faţa unui monument ridicat pentru memoria coloniştilor pionieri care au străbătut far vestul, cu carele cu coviltire, în secolul trecut, pentru a veni în ţara făgăduinţei. Un bătrân, în picioare, scrutează zarea spre răsărit. În jurul lui femei şi copii în genunchi mulţumesc Domnului că le-a ajutat să ajungă la locul dorit. Tinerii care aleargă astăzi pe şosele betonate, într-o ţară ridicată în timp record, uită marşul pionierilor, uită

Scanned with OKEN Scanner

marşul morţii. ***California e cununa de lauri pusă pe capul unui popor, format din aluatul adus de toate popoarele lumii. Ea e simbolul măreţ al omenirii de mâine care nu se va măcina în lupte sterile care se va uni şi va munci.***

Începem să coborâm. Ne oprim într-o poiană pentru a lua masa de seară. Circulaţia pe şosea e din ce în ce mai intensă. Trecem prin Auburne, iar de aci în scurt timp intrăm în Sacramento, capitala Californiei, oraş modern, cu geometrica împărţire a New Yorkului. Repede ajungem la adresa preotului irlandez cu care am străbătut oceanul. Dar pastorul, spre regretul nostru e plecat în nord, pentru îndeplinirea misiunii sale. Sacramento are o populaţie de 100.000 locuitori. A doua zi fiind duminică, nu putem vizita ministerul de agricultură. Deşi e 12 iulie căldura e suportabilă. Suntem într-o zonă cu 500-600 mm precipitaţii. La Fresno, spre sud, scad la 250 mm, iar mai departe spre sud est, o parte e pustiu, cu peisaj saharian, numit Death Valley, valea morţii. În zona de aici culturile de cereale, grâu, orz, ceva porumb, apoi cartofi, sfeclă, lucernă, se prezintă frumos.

California, ca mărime, ocupă locul doi, primul fiind Texas. Suprafaţa ei e de 40,8 milioane hectare, cu populaţia de 7 milioane locuitori. Terenul ocupat de agricultură se ridică la 12 milioane hectare, restul fiind ocupat de pădure şi necultivabil. Căile de comunicaţie sunt din cele mai bune, legătura cu oceanul, turismul dezvoltat, industriile din cele mai variate, fac din California unul din cele mai importante state din vest, cu perspective pe care generaţiile actuale probabil nu le întrevăd. Avionul, în special, va face din California, una din cele mai prospere regiuni. Căile ferate fac eforturi disperate încă de acum pentru a-şi menţine clientela. Prin această luptă cu aviaţia, căile ferate au un confort şi o organizare exemplară.

În privinţa căilor ferate ele au trecut printr-o perioadă socială extrem de agitată. E vorba de perioada de la finele secolui al 19-lea, când căile ferate au atras prin momeală colonişti, primii cultivatori de grâu, anunţând preţuri mici ale pământului, pe care însă le-au scumpit, ajugând la conflicte sângeroase cu fermierii. Romanul lui Frank Norris, extrem de sugestiv, intitulat „Caracatiţa", e de un realism zguduitor. El înfăţişează numele fermierilor şi al famiilor, planul precis al fermelor plasate de-a lungul căii ferate Pacific South Western, lângă gara Bonneville, spre Fresno, şi toată drama ce a urmat cu expulzarea fermierilor, după ani grei de muncă, ajungând muritori de foame.

Acum întâlnim ferme mai frumoase, cu clădiri şi instalaţii moderne, padocuri frumoase. Tăvălugul istoriei a trecut crud, nemilos, şi peste toate suferinţele de epopee ale pionierilor şi peste aceste crude zile descrise de Fr. Norris în „Caracatiţa". Stilul spaniol al celor mai multe clădiri ne face să credem că nu mai suntem pe pământul Statelor Unite. Luăm masa în faţa unui restaurant, la umbra unui uriaş smochin ce-şi întinde ramurile pe o suprafaţă mare, de-a lungul întregului restaurant. Din când în când, câte o smochină coaptă se desprinde, cade şi rămâne locului neluată în seamă. În fine suntem la Dixon, orăşel la care visez de mult. Aici locuieşte prietenul şi colegul meu de la Ithaca, Willy Jones, care venise acolo însoţit de mama sa, pentru doctorat. Mama lui e la Berkeley. Are o casă modernă, numai parter, cu o grădină exuberantă. Mă conduce cu automobilul său în apropierea oraşului pentru a-i vizita ferma. Tatăl său a murit de câţiva ani iar el doreşte acum, deşi e inginer

Scanned with OKEN Scanner

şi ar putea ocupa un post la stat, să se consacre agriculturii practice. În afară de sectorul legumicol, grajdul cu cele 100 de vaci Jersey (vaci de lapte), îl absoarbe tot timpul şi-i fructifică imensul capital investit. În salopetă şi cu şapcă de fermier, bronzat de soare, abia mai recunosc în el doctorandul de la Ithaca. Caută să-mi explice cum e posibil c-a putut lipsi un an, lăsându-şi ferma pe seama unui salariat. Lucru extrem de rar în SUA. Dar faptul se explică prin participarea la beneficii. Ne despărţim destul de emoţionaţi. După o oră suntem în oraşul cetăţii universitare Berkeley. Aici vizităm întâi pe doamna Jones, mama lui Willy. Ne amintim de Ithaca şi de iarna de acolo. De aci urcăm coasta de nord a oraşului Berkeley şi ne oprim în faţa vilei familiei Pitman, bătrinii, comesenii noştri de pe transaltanticul President Harding. Bătrânul e plecat la vânătoare în Oregon. Doamna în mijlocul copiilor şi nepoţilor îşi lua ceaiul. Ne primeşte cu explozie de bucurie; le promitem că vom reveni.

Oraşul are o poziţie splendidă şi o situaţie economică excepţională. Are o populaţie de 85.000 locuitori şi e centrul unei mari universităţi cu renume internaţional. O vom vizita la întoarcere. Pornim acum spre malul golfului „Golden Gate", poarta de aur, de unde urmează să ne îmbarcăm pentru San Francisco (Frisco) pe un mare ferry-boat. Înaintăm pe un pod de lemn la care urmează să oprească ferry-boat-ul. Mă dau jos şi admir cel mai frumos tablou întâlnit în drumul meu. Mă felicit că am persistat şi am făcut acest drum.

În faţă se întinde golful imens, cu apele sale albastre liniştite. În fund, la 4-5 kilometri e Pacificul. După intrarea în golf, de la Frisco spre nord, se vede imensul pod suspendat, cel mai mare de pe glob, care îşi aşteaptă inaugurarea. E suficient de lat pentru patru benzi de circulaţie. Oraşul are o poziţie unică. Centru său geografic e un vârf de deal destul de înalt. De acolo, străzi paralele sau transversale pe curbele de nivel duc spre port şi spre centrul comercial. Câţiva zgârie nori dar nu de mărimea celor din New York scot trufaş capul din puzderia de clădiri, cu variaţii de la 12 etaje la cele numai cu parter, tip vile spaniole, ce formează majoritatea; dincolo de el, e oraşul Oakland. La nord de golf e un grup de ferme şi cădiri, mari elegante, în mjlocul diferitelor plantaţii.

În mijlocul golfului, o insulă înaltă, pe alocurea cu pereţi abrupţi, în vârful căreia se ridică vestitul penitenciar în care se găseşte renumitul traficant de alcool Capone.

Vapoare uriaşe încărcate cu mărfuri intră sau ies pe această simbolică poartă de aur. Câteva vapoare încărcate cu pietriş îl descarcă într-un punct între Frisco şi Berkeley, pentru a ridica o insulă pe care se va înălţa piciorul unui viitor pod.

San-Francisco (Frisco). Scurt istoric

Soseşte ferryboat-ul pentru San Francisco. E cu boturile ciuntite pentru a uşura intrarea şi ieşirea maşinilor care sunt aliniate pe două rânduri. Acostează perpendicular pe mal, aşa că intrarea şi ieşirea maşinilor are loc rapid. Nu e seară, avem timp să dăm o raită prin oraş. De la debarcaderul situat lângă capul podului suspendat o luăm spre vest, pe malul Pacificului. Faleza e destul de înaltă şi bulevardul ce o îmbracă, frumos şi bogat plantat,

Scanned with OKEN Scanner

duce până la extermitatea sudică a oraşului. Acolo este un mic orăşel al copiilor. De pe bulevard urcăm vârful dealului, centru geografic al oraşului, în care e aranjat un parc imens. Aici, pe acest vârf s-a salvat o parte din populaţia oraşului când a avut loc marele cutremur din 1906. Partea de jos a oraşului (down town), adică partea comercială, a fost complet înghiţită, împreună cu mii de victime. Au trecut 30 de ani şi nimic nu mai aminteşte de cataclismul de atunci. Cu hărnicie de furnici, aşa şi oamenii de aici au reclădit oraşul, l-au înfrumuseţat şi l-au îmbogăţit. Se spune că San Francisco e întrecut doar de Rio de Janeiro ca pitoresc. De aci, vrem să coborâm spre centrul comercial. Dăm de o stradă atât de înclinată, încât ezit să cobor, de teamă ca frânele să nu cedeze. Ocolesc şi cobor pe o stradă cu pantă mai dulce. De aici mergem la un hotel modest, curat, ieftin, organizat de Y.M.C.A (Asociaţia Tinerilor Creştini). Un reprezentant al acestei asociaţii, Mr. Jones, ne ţinea în 1921 curs de limba engleză la Herăstrău. La aceste cursuri, ca să ne îndrume, participa şi directorul nostru, regretatul profesor C. Sandu Aldea cu scumpa lui Viorica. Engleza, pe atunci, ni se părea extrem de grea, aşa că bilanţul a fost destul de slab.

La 1848 s-a găsit prima oară aur în California şi asta a însemnat fuga după aur, genial redată de celebrul film al lui Ch. Chaplin. La 1848, San Francisco era o localitate oropsită, abia cu 800 locuitori, cu case primitive în număr de 57. Un mormon a găsit primul aur în albia unui râu, după care a început nebunia, toată lumea alergând spre satul Colorna, cel cu aur. De la 30 Noiembrie 1849 până la 18 Iunie 1850, deci în mai puţin de 6 luni, 35 de vapoare franceze au adus 2.100 pasageri, iar din August 1850 până în Aprilie 1851 au adus alţi 1855 bărbaţi şi femei. Să nu uităm, se naviga atunci cu corăbii cu pânze. Dar trebuiesc adăugaţi cetăţenii altor ţări, plus cei veniţi cu carele cu coviltir. Viaţa a luat repede un ritm extraordinar. În primul rând era raritatea anumitor produse şi scumpetea. Multe erau plătite cu pudră de aur. O pălărie cu 70 de dolari, o ceapă un dolar, o sticlă goală 5 dolari. Furturile şi crimele se înmulţeau. Se mânca numai la restaurant. Un ou un dolar. Toată California avea în 1848 13.000 suflete. În 1849 avea 100.000. La 1852 326.000 din care 204.000 americani, 30.000 germani, 28.000 francezi, 20.000 spanioli, 17.000 chinezi, 20.000 indieni şi 2.000 negrii. Cosmopolitan club! Şobolanii invadaseră oraşul şi nu era picior de pisică. Un negru s-a îmbogăţit aducând de la Los Angeles pisici, pe cale le vindea cu 50-100 dolari bucata. Jocurile de noroc îmbogăţeau şi nenoroceau în fiecare noapte. Un avocat francez fără clientelă s-a îmbogăţind adunând cămăşile nespălate, azvârlite la gunoi, întrucât spălatul unei cămăşi costa doi dolari. El le spăla, le călca şi le revindea şi lumea venea mereu. De la Havre (Franţa) la New York se făceau 75 de zile şi de acolo la San Francisco 35 de zile. Câţi mureau nu se mai ştie. Dar e extraordinară atracţia ce o joacă asupra omului dorinţa de a face ceva. Lipsa femeilor era resimţită imens. La 200.000 de bărbaţi erau abia 1.500 femei.

Mijloacele de transport lipseau. Se discuta doar de construirea căii ferate care să lege estul cu vestul. O formă de organizare, îndrăzneaţă, plină de primejdii costisitoare a constituit-o aşa numitul pony express, poşta cu cai, care a existat şi la noi. De regulă, o poştă înseamnă 20 km distanţă, la care trebuiau schimbaţi caii. În SUA, pony expresul transporta corespondeţa din

Scanned with OKEN Scanner

Missouri până la Sacramento cale de 3.200 km, distanţă care se făcea în 8 zile, prin state şi drumuri grele, în care roiau indienii. Această poştă a început să funcţioneze în 1860, organizatorul ei fiind Alexander Majors. Caii erau uşor de găsit. Problema principală o constituiau oamenii, călăreţii. Se căutau flăcăi voinici, înalţi, peste 18 ani. Salariul era de 25 dolari pe săptămână. Printre cei care s-au prezentat la început a fost şi vestitul Buffalo Bill (Williams Cody) de care am scris. Acesta a obţinut un record pe traseul Nebraska, înlocuind un coleg ce fusese ucis de indieni, parcurgând peste 520 km folosind 20 de cai, fără să se odihnească. Mulţi au murit, mulţi au dat dovadă de un curaj excepţional în această uriasă încercare de a se apropia estul de vest. Pony expresul a funcţionat 18 luni, iar Alexander Majors a murit falit. Numele lui însă trebuie reţinut în galeria eroilor ridicării SUA. Recordul obţinut de acest expres a avut loc în 1860, când ştirea alegerii lui Lincoln a fost dusă în 6 zile din Nebraska în Nevada. După pony a urmat diligenţa care a însemnat un salt imens. Cu diligenţa se puteau transporta 8-14 persoane, cu 4-6 cai parcurgând zilnic 65 km vara şi 40 iarna. Cu diverse încercări în est, pe distanţe mai scurte, în 1852 se ajunge la legătura dintre New York şi San Francisco. Aurul din California forma ţelul prim al călătoriilor, dar şi al numeroaselor tâlhării la drum mare.

În 1870, deşi erau trasee de cale ferată, diligenţele parcurgeau în vest 5.000 km, folosind 2.500 vehicule şi 8.500 cai. Multe filme au redat de-a lungul anilor groaza ce cuprindea călătorii atacaţi la drumul mare. Interesante sunt sfaturile date călătorilor: a) dacă echipajul se sperie şi o ia la goană, staţi liniştiţi şi vedeţi ce vă aduce norocul. A sări e periculos. b) iarna nu folosiţi cizme, ghete sau mănuşi prea strâmte; c) dacă vi se spune să vă daţi jos executaţi comanda imediat; d) nu faceţi multă discuţie asupra mâncărurilor; e) nu scuipaţi contra vântului; f) nu înjuraţi; g) nu vă sprijiniţi de vecin când dormiţi; h) lăsaţi, evitaţi discuţiile politice şi religioase; i) nu vorbiţi de locurile unde au fost atacuri, mai ales dacă sunt şi femei de faţă. Sfaturi, unele dintre ele bune şi azi pentru evitarea unor neplăceri în tren.

Dar dacă toate acestea au avut loc atât de demult în SUA, cel ce scrie aceste rânduri le-a apucat acum 15 ani, prin 1920, în călătoriile de vacanţă la Mangalia. Diligenţa cu 4 cai făcea distanţa Constanţa-Mangalia în fiecare zi, dar nu putea lua mai mult de 8 pasageri. Mare plăcere aveam să stau afară lângă vizitiu, dându-i lecţii – căci eram student – de agrotehnică şi zootehnie. Primele băi la mare le-am făcut 1914, acolo unde ulterior a început construcţia sanatoriilor şi a vilelor de la Eforie, Neptun şi herghelia de la Mangalia Nord. Tulcea nu era legată cu cale ferată de Constanţa. Între 1910-1915 se circula tot cu diligenţa. Iată deci că şi noi am parcurs începuturi ca în California. Dar la noi nu era aur. Dar şi californienii s-au lăsat de aur şi s-au apucat de alte meserii mai rentabile. Povestea bătrânului, care la moarte a lăsat copiilor recomandarea să sape gradina căci are acolo o comoară e bună şi aici în California. Copiii au săpat, n-au găsit comoara, dar în schimb munca lor le-a adus mult aur, câştigul muncii de toate zilele.

San Francisco este astăzi un oraş de 600.000 locuitori, o adevărată podoabă a Statelor Unite. În primul rând, el e portul lor de aur, unde o flotă uriaşă aduce şi transportă bogăţiile lumii.

Scanned with OKEN Scanner

Numeroase bănci, întreprinderi comerciale, care au ramificaţii până în cele mai îndepărtate locuri ale Asiei, ajută dezvoltarea unui comerţ internaţional extrem de intens. Învăţământul de toate gradele, numeroase cluburi feministe şi cluburi ale tineretului, cu tineret chiar între 12-16 ani, întreţin o atmosferă vie, caldă, de apropiere. Tinerii de 14-15 ani aleşi preşedinţi de cluburi, prezidează cu gravitate şedinţe din cele mai reuşite. Admirabilă şcoală a viitoriilor cetăţeni. În ce priveşte cele două universităţi celebre, Berkeley şi Stanford, vom vorbi la întoarcere.

Un mic popas acum în China Town (oraşul chinezesc). Acest furnicar al omenirii e capabil să acapareze totul. Dar multe popare au oprit imigrarea lor. În SUA, în 1848, erau doi chinezi şi o femeie. La 1 Ianuarie 1850 erau 789 bărbaţi şi două femei. În 1851 erau 4018 bărbaţi şi 7 femei. În 1852, 12.000 bărbaţi şi 8 femei. În 1910, 25.000 bărbaţi şi 100 femei. În New York e un cartier chinezesc. Multe braţe de muncă sunt în legumicultură, viticultură, în industrie. Sunt oameni muncitori, conştiincioşi. În San Francisco, cartierul lor e un adevărat oraş chinezesc, situat între strada principală Market Street şi bulevardul de pe malul Pacificului. Numeroase prăvălii mici, una lângă alta, pline de mărunţişuri lucrate de sfânta mână, cum spun ei, alături de mici restaurante ce te invită la gustări care de care mai diferite, până la localuri în care se spune că ţi se oferă opium, până târziu după miezul nopţii.

A treia zi de Frisco plecăm. Trecem prin orăşelul copiilor. Sub numele de „Merry go round", aici e comedia, cum îi spunem noi la bâlciurile noastre, adică căluşeii. Dulapul e mai mare, mai înalt. Dar ce aspect gigantic are „Montagne russe", pe care nu-l putem ocoli. Urcăm în el, urcăm şi urcăm, de nu se mai termină. Ajunşi în vârf ni se oferă o privelişte măreaţă, fără să ne dăm seama ce ne aşteaptă. Coborâşul e ameţitor. Am impresia că de aici nu mai scăpăm. Fac semne disperate, dar zadarnice. Trecem prin grote întunecose, fetiţa plânge iar eu înfig picioarele şi mâinile de-a latul pentru a-mi salva familia. În fine am scăpat şi pe muntele rusesc nu mă voi mai urca.

Prin pădurea de arbori uriaşi Sequoia giganteia

Ziua de 15 Iulie e ziua pornirii prin nordul Californiei. Travesăm din nou poarta de aur, debarcăm la Sanssolito şi pornim pe o şosea, la început paralelă cu Pacificul; după puţin timp şoseaua se îndepărtează de coastă şi intrăm într-o regiune deluroasă, ultimile ramificaţii ale munţilor paraleli cu Pacificul. Parcurgem o regiune viticolă. La câteva porţi, mese încărcate cu sticle, unele amintind de sticlele noastre de apă de Colonia – cu preţul pe ele – aşteptând clienţii. Mult vin de Tokay cu preţul de 3-5 dolari butelia.

La Santa Rosa, un grup de cetăţeni de origine spaniolă, îmbrăcaţi în costumele lor naţionale, se înveselesc de zor. Auzind că suntem români, la plecare ne fac o scurtă manifestaţie de simpatie. Sângele apă nu se face, îmi spun eu, mai ales când e alimentat cu vin de Tokay. Intrăm într-o regiune păduroasă, prin care mergem până seara târziu, când ajungem la Willits, unde ne oprim. La hotel, în curând, suntem în atenţia tuturor. Sănduţa, în dorinţa ei de emancipare, nu se lasă însoţită în sala de baie şi merge singură; dar, de

Scanned with OKEN Scanner

acolo auzim ţipete sfâşietoare, întrucât uşa nu mai poate fi deschisă. Vine şi directorul, vine şi altă lume şi ţinem un adevărat consiliu. Nu ne rămâne altceva , decât, acum noaptea, să apelăm la un meşter. Dar până la urmă totul se sfârşeşte cu bine, fetiţa ieşind biruitoare, cu promisiunea că altă dată va asculta.

A doua zi oraşul mai important pe care-l vedem e Eureka, 16.000 locuitori. De aci şoseaua se apropie de ocean. Intrăm într-una din minunăţiile Americii, şi anume pădurile cu bradul mamut – Sequoia giganteia, sau lemnul roşu (Redwood). Eram pregătit pentru acest spectacol. Totuşi, când am intrat printre aceşti mamuţi ce străjuiau de o parte şi de alta a şoselii, am crezut că mă aflu în lumea uriaşilor. Cele mai înalte exemplare merg până la 100-120 de metri, cu diametrul de 8-10 metri. Într-un exemplar s-a tăiat un tunel prin care se poate trece cu maşina. La un altul, uscat, s-a instalat un mic bufet.

Sequoia e un conifer cu lemn roşu, uşor, bun pentru construcţii uşoare, creioane, mobilă, jucării. Pe malul Pacificului, în nord, ocupă suprafeţe mari. Exemplare mari, bătrâne, de mii de ani, fac pâlcuri mai restrânse, restul fiind ocupat de exemplarele tinere. Mergem să-l vedem pe cel mai înalt exemplar al lumii, de 122 m. Înconjurat de un grilaj, pus de o societate a naturaliştilor. Mergem să admirăm pe cel mai gros copac al lumii. Dar uriaşul mamut care a înfruntat veacurile şi furtunile, e culcat la pământ, dormind somnul de veci. Naturaliştii i-au pus un epitaf, prin care ne roagă să nu-i tulburăm somnul. Un altul e botezat „General Grand", eroul din războiul civil şi preşedinte al ţării. Cel prin care trece tunelul e botezat „Wawona". Drumul printre sequoia e de 60-70 km.

Spre seară parcurgem o distanţă bună, cu serpentine ce ne ameţesc. La o cotitură, un autobuz uriaş de pasageri e culcat în marginea şoselei, părăsit, nesupravegheat. Intrăm într-o localitate cu câteva sute de case pe care am botezat-o Mangalia americană. E localitatea Crescent City, pe malul Pacificului, cu o plajă ca a Mangaliei, dar care e plină, ocupată de un adevărat oraş al copiilor, ca în câmpul moşilor. Plajă, cred, că se face puţină. La hotel, la data de 16 iulie, sobele erau încălzite. A doua zi în cursul dimineţii, a trebuit să călătorim prudent şi cu farurile aprinse din cauza ceţii. Pe urmă s-a înseninat. La graniţă, alţi doi gardieni, ultimii pe care-i mai întâlnim, controlează pe cei ce intră în California.

Oregon. Tragedia convoiului Donner. Cel mai mare restaurant al lumii

Am intrat în vestitul Oregon. De numele Oregon este legată o perioadă tristă a colonizării din trecut. „Pista Oregonului" sau Oregon Trail, reprezenta lunga cale ce pornea din Missouri, prin Nebraska, Munţii Stâncoşi, până la fluviul Columbia, cale lungă de 3.200 km, presărată cu morţi şi suferinţe imense. Ţinta celor ce mergeau acolo era renumita vale Villamette, azi una dintre cele mai roditoare regiuni. Cea mai tragică întâmplare a intrat în istorie sub numele de tragedia convoiului Donner. În 1846, un convoi de 87 de persoane a fost prins de iarnă la poalele Sierrei Nevada. Rămaşi fără provizii, după ce au încercat să iasă prin trecători, după ce au pierit mulţi, au ajuns 47, dar după ce au fost nevoiţi să-şi mănânce morţii.

Scanned with OKEN Scanner

Acum lumea a uitat. Tăvălugul istoriei calcă totul şi aşterne uitarea. Şoseaua pe care mergem, cale de 10-12 km este o adevărată grădină botanică, în special bogată în brazde de flori, Salvia şi Cana. La o staţie de benzină, doi bătrâni sfătoşi se interesează de aproape de România şi de voiajul nostru. N-au văzut până acum New York-ul şi ne întreabă cum e pe acolo. Dăm peste poduri noi, metalice, construite de echipele de şomeri. Numeroase tăbliţe ne amintesc ce trebuie să vizităm în Oregon. Una din ele ne invită de a nu ocoli cel mai mare retaurant din lume în orăşelul Florence. Într-un loc unde şoseaua e bine dăltuită în coastă, ne oprim şi admirăm un grup numeros de foci, coborât aici în jos din nord. Ne amintim că şi la capul Caliacra erau câteva foci rătăcite.

Trecem de aici prin câteva mici localităţi înşirate pe coasta Pacificului, pe această şosea ce poartă numele preşedintelui Roosevelt, şi ţine de la graniţa Canadei până la graniţa Mexicului. După ce trecem prin Port Orford, cu câteva zeci de case, şi Bandon cu 16.000 de locuitori, ajungem în sfârşit la Florence.

Reclama cu cel mai mare restaurant din lume ne invită încă odată. Dar unde poate fi un astfel de restaurant când Florence nu are mai mult de 100 de case. Noi 3 abia avem loc lângă cele două persoane instalate la bar. Afară mai sunt două, trei persoane atrase de reclamă. Consumăm ceva si-l felicităm pe întreprinzător. Cred că reclamele înşirate pe şosea îl costă cât şi improvizatul lui magazin. El îmi aminteşte de vestitul magnat Morgan care a spus: „Dacă aş avea numai trei dolari, aş cheltui doi numai pentru reclama produselor".

De la Florence, şoseaua e foarte aproape de ocean. La Jacats, o serie de cabine turist sunt pe jumătate îngropate în nisipul adus de vânt. La Waldport, la staţia de benzină care dispune de 20 de cabine şi garaje, studiem harta pentru Corvallis, întrucât s-a înserat. Ne îndreptăm spre nord est, spre Corvallis, prin Alseia şi Philomath. Distanţa nu e mare, 70 km, dar dăm de primul lanţ muntos cu foarte multe serpentine şi o ploaie destul de puternică. Când intrăm în Corvallis, oraşul doarme profund, în aerul împrospătat de ploaie. Suntem acum în valea Villamette. Oraşul are doar 8.000 locuitori şi în noapte ne apare ca o oază incandescentă. Ne urcăm la etajul 7, la hotel. De acolo avem o privelişte originală. Vecină cu hotelul e o clădire cu 4 etaje. Tot acoperişul acestei clădiri a fost transformat de proprietarul hotelului într-un orăşel de copii, frumos ornamentat, cu măsuţe, scăunele, statuete, totul frumos şi bogat iluminat.

Dimineaţa, prima grijă a fost să mă duc la bancă pentru a-mi ridica dolarii ce trebuia să-i încasez la Ames (Iowa). Tot timpul în această grandioasă călătorie, am trăit cu compasul, pentru ca nu cumva să rămân în pană de dolari. Iată, ca exemplu, cazul acesta când a trebuit să plec din Iowa. Dacă pe drum aş fi avut ceva la maşină, sau o îmbolăvire mai grea?!

Soţia a plecat în piaţă. Când se întoarce îmi spune că s-a întâlnit cu doamna Hill, soţia profesorului cu care am fost în Ithaca (New York) şi că suntem invitaţii lor. Domnul Hill e profesor la facultatea de agronomie de aici.

Amicul şi colegul meu, fiind în vacanţă, gospodărea. Suit pe o scară, vopsea scândurile exterioare ale casei. În grajdul lui de scânduri am băgat şi maşina mea. Casa lui are strictul necesar unui burjui american, profesor universitar. Nimic de lux, nimic ostentativ. Mobilă puţină, strict necesară, fără

Scanned with OKEN Scanner

să lipsească ceva din ceea ce economiseşte sau îmbogăţeşte viata. Casa, cu pereţii dubli din scânduri are un subsol încăpător, parter şi etaj. Lipsesc covoare şi tablouri preţioase. Nu am văzut nici biblioteci supraîncărcate şi deseori puţin folosite. Dacă orele de instituţie sunt raţional folosite, căminul rămâne vieţii de familie, cumpătate, liniştite. Familia Hill nu are copii, aşa că Sănduţa cu păpuşile le umple casa. Singura vietate ce o au e un căţel, care seara, cât Hill întoarce deşteptătorul, ştie că e ora de culcare şi merge la uşă pentru a coborâ la subsol, unde e locul lui de culcare.

Întocmesc cu Hill un plan de acţiune. În primul rând ducem maşina la un garaj, pentru o mică revizuire şi curăţire. Mergem apoi la facultatea de agronomie, de unde îmi voi aduna o serie de date. În momentul acela catedra de economie agrară era preocupată de preţul de cost al grâului, recolta 1936. Voi merge şi eu în regiunea grâului din Oregon.

Vizitez cu domnul Hill liceul local. Fac cunoştinţă cu profesorul de agonomie al liceului. Liceul de aici reprezenta în 1936 o trecere spre liceul mixt, băieţi şi fete. La noi nu era aşa ceva. Sunt cursuri şi sporturi pe care le fac împreună. Liceul trebuie să fie expresia fidelă a preocupărilor populaţiei locale. Aici, în valea Villamette, să-i înveţi pe elevi şi agricultură. Dacă cultura generală nu e aceea a liceului francez, în schimb de la liceul de aici, ies cetăţeni mai bine pregătiţi pentru viaţă. Deviza liceului american e aceea care duce şi pregăteşte prin calea de mijloc. Aurea mediocritas. Profesul mă conduce în marea sală de mecanică. De jur împrejur fel de fel de motoare stau aşa cum stau cadavrele în sala de disecţie a facultăţii de medicină. O serie de elevi sunt în jurul câtorva, fiecare fiind înscris la un anumit motor. Ne oprim la doi dintre ei. Tebuie să pună în funcţiune un motor vechi de automobil. Mergem apoi la biroul profesorului agronom. Profesorul ne scoate o mapă, plină cu procese verbale iscălite de părinţi, de elevi şi de profesor. Ni se prezintă la întâmplare două procese verbale. Citim pe primul. Părintele se obligă a cumpăra 200 de pui de o zi. Elevul îi va îngriji zi de zi, notând evoluţia lor, greutăţile ce s-au ivit. Va prezenta la urmă rezultatele. Profesorul între timp controlează activitatea elevului. Nota depinde de rezultatele obţinute. În acest timp, restul clasei urmăreşte aceste rezultate ale colegului lor, aşa cum şi el învaţă din rezultatele celorlalţi. Al doilea caz; părintele se obligă şi-şi trimite copilul timp de o lună la munte, să facă stagiu pe lângă o târlă. Aici va întocmi un ierbar şi va determina flora locală. Va răspunde asupra tuturor chestiunilor din formular; păşunatul, hrana suplimentară, tratarea vitelor, bolile şi injecţiile ce li se fac.

În ziua de 20 Iulie am pornit din nou la drum. Sfântul Ilie îşi ţine caii la grajd, nu plouă, nu tună, nu fulgeră. După ce trecem prin Salem, oraş cu 27.000 locuitori, capitala statului, ajungem în Portland, cel mai mare oraş al statului, cu 300.000 locuitori. După o scurtă vizită, ne îndreptăm spre fluviul Columbia, care formează frontiera cu statul Washington. În secolul 19, prin Oregon se înţelegea întreaga coastă a Pacificului, la sud de Alaska până în California. Prin actul de la 1846 s-a stabilit frontiera de-a lungul paralelei 49, iar din Oregon s-au desprins statele de azi, Washington, Idaho şi o parte din Montana. De la Astoria, oraş cu 11.000 de locuitori, unde Columbia se varsă

Scanned with OKEN Scanner

în Pacific, o şosea modernă merge în susul fluviului, cale de 500 km, printr-o regiune când muntoasă, când deşert. Străbatem cele două lanţuri de munţi ce se întind de la nord la sud. O serie de cascade, între care Latourelle şi Multnomah, dau o grandoare deosebită peisajului.

Stăvilarul gigant: Grand Coulee. Moro: comparaţie cu Bărăganul

Pe o coastă de deal, armata muncii (şomerii) au aranjat un parc şi o serie de instalaţii pentru turişti. Mergând înainte ajungem la locul unde în 1936 se construia cel mai mare stăvilar. Pentru început s-a alocat un fond de 7 sute milioane de dolari sau circa 100 miliarde lei. Stăvilarul de aici va aduce regiunii 7 miliarde kilowaţi oră de electricitate pe an, sau 4% peste recordul obţinut de Niagara şi Hudson. Numele lui e „Grand Coulee". În spatele lui apa va fi ridicată pe o adâncime impresionantă, creându-se două mari lacuri, primul cu o lungime de 200 km, al doilea de 300 km. S-a calculat că cheltuielile vor fi amortizate în 40 de ani. O suprafaţă de 500.000 ha va fi dată producţiei. Economia naţională va câştiga trei bilioane dolari şi-n agricultură vor putea lucra în condiţiuni asigurate 1 milion de oameni.

De aici mergem şi facem o haltă la cascada Locke, închiriind o cabană de turist. Într-o poiană, pe malul unui lac în care se poate pescui, pentru 1 dolar se oferă o cameră o cameră de dormit, o sufragerie cu bucătărie, şi un mic garaj, toate sub acelaşi acoperiş. De obicei, la 6 seara cabinele din California şi Oregon sunt ocupate. Cine a întârziat e nevoit să se ducă la hotel, unde e mai scump şi foarte cald.

De aici ne mutăm în mica localitate Hood River, cu 3.000 locuitori. Vizităm aici serviciul agricol de plasă şi o pepinieră a statului. Pepiniera produce material pomicol necesar regiunii şi propagă irigarea şi aplicarea de îngrăşăminte pomilor fructiferi.

În depărtare se ridică semeţ muntele Hood cu cei 3.584 m ai săi, veşnic cu capul înnălbit, într-o regiune unde se practică o aleasă cultură de dry-farming. Numele Hood e numele eroului englez legendar.

De aici pe malul celălalt al fluviului Columbia se înalţă la o oarecare îndepărtare doi munţi ce-şi fac vis-a-vis. E întâi muntele Adam, cu cei 4.150 metri înălţime şi muntele St. Elena (Helena) cu 3.220 metri. Harta îl numeşte Helena, poporul îl vrea însă cu numele mai frumos, mai potrivit, Eva. Adam şi Eva.

Ne continuăm drumul până la Wasco, după ce am trecut prin The Dalles, orăşel cu 6.000 locuitori. La Vasco, vânzătorul de benzină aflând că suntem români, ne spune că dacă mergem mai departe spre est, pe malul fluviului Columbia, vom vedea castelul pe care un bogătaş i l-a dăruit reginei Maria, cu ocazia vizitei în SUA. Dar drumul nostru merge de aici spre sud. Regiunea pe care o străbatem acum, mergând spre sud, e cuprinsă între cele două lanţuri de munţi ale Oregonului. E uşor ondulată, cu un climat secetos, în care se cultivă grâu în sistemul dry-farming tipic, cu ogor negru. Unele porţiuni dau impresia unei enorme cutii de şah, porţiuni negre cu ogor negru, alternând cu porţiuni ale grâului aurit. Spectacolul e rar. La dreapta se înalţă semeţ, veşnic acoperit de zăpadă, mutele Hood, iar mai departe cei doi munţi amintiţi, Adam şi Eva. Am ajuns în mica localitate Moro. Nu are mai mult de 70-80

Scanned with OKEN Scanner

case. Spre răsărit de oraş, pe o coastă, se zăreşte staţiunea experimentală. Descindem la un mic hotel care ne uimeşte prin organizarea, curăţenia şi luxul său. Mic, cochet, cu o frumoasă sală de mese în care servesc fete venite din diferite localităţi pentru a face aici şcoală de bune gospodine. Directorul staţiunii îmi pune la dispoziţie un asistent care mă conduce pe câmp.

Deşi regiunea are o cantitate de precipitaţii ca-n Bărăgan, intervine o diferenţă în ce priveşte repartiţia precipitaţiilor. Această diferenţă constituie o frumoasă lecţie de organizare a gospodăriilor, care arată importanţa luării în considerare a factorilor de producţie. Aici la Moro, începând cu luna lunie, e secetă; cele mai multe ploi cad primăvara şi toamna. În schimb, în Bărăgan, luna iunie e cea mai bogată în ploi. Consecinţa e că la Moro nu se poate cultiva porumbul care în Bărăgan e una din cele mai indicate culturi. Gospodăriile de aici trebuie să cultive grâu şi acesta creează cu totul altă bază de organizare. Fermele de aici pot aplica mecanizarea integrală, care e cea mai rentabilă. Repartiţia muncii e cu totul inegală. În această disproporţionată repartiţie a muncii impusă de climat, tractorul şi combina sunt la largul lor. Ele au puţine zile de lucrat. După aceea trec în remiză, unde nu mai consumă în afară de dobânda capitalului. Pe vremuri, când nu se răspândise tractorul, fermierii de aici erau obligaţi să ţie un mare număr de cai care consumau tot timpul anului. Golurile în repartiţia muncii ridicau preţul de cost al întreţinerii vitelor. Când a apărut combina, aceasta le-a uşurat munca la secerat şi treierat. Am văzut fotografii la staţiune care arătau 20-25 cai puternici înhămaţi la combină imensă, înaltă cât o maşină de treierat, de pe acoperişul căreia un fermier conducea cu o deosebită dexteritate caii. Când au apărut tractoarele, cu preţul cailor vânduţi s-au mecanizat imediat. Azi mecanizarea este integrală. Dacă ar ploua în lunie organizarea fermelor ar fi ca în Iowa. Staţiunea lucrează în două mari sectoare. Primul e obţinerea de soiuri de grâu productive, rezistente şi precoce. Al doilea e găsirea celei mai bune metode de lucrare şi menţinere a fertilităţii solului. Experienţele arată ca cea mai bună metodă pentru ogor e luna aprilie. Cu fiecare săptămână întârziată, se obţine o producţie mai mică de grâu. În aprilie solul are o suficientă umiditate. Se ară uşor, şi până la semănat, în cursul verii, se menţine umiditatea prin grăpare şi stârpirea buruienilor.

A doua zi dimineaţă suntem invitaţi la un ceai. Stăm astfel două ore în mijlocul personalului, care ne cere multe informaţii asupra sistemelor de cultură de la noi.

Directorul are un singur copil, o fată de 19 ani. Ea lucrează făcând practică la restaurantul de la Crater Lake, unde vom avea ocazia s-o cunoaştem.

Crater Lake, o minunăţie a SUA

Mergem înainte spre sud. Trecem prin localităţile Shaniko, apoi prin Madras, apoi prin Bend, localitate mai mare cu 8.000 locuitori. Seara ne oprim într-o pădure de conifere, printre care se răsfiră câteva cabine de turişti. O mică prăvălie de alimente în faţa căreia un motor vechi de automobil serveşte la producerea electricităţii necesare.

Scanned with OKEN Scanner

De aici, ziua următoare 25 Iulie pornim prin masivul păduros al Oregonului. E unul din cele mai bogate state în păduri. La suprafaţa de 25 milioane ha, populaţia e de un milion, din care jumătate e urbană. Suprafaţa pădurilor e de 10 milioane hectare. Partea cea mai productivă e aceea a văii Vilamette, la vest de Munţii Cascadelor. Aci precipitaţiile sunt mai bogate şi pe lângă cereale se cultivă prăşitoare, mulţi pomi fructiferi, în speciali meri şi legume. Multe ferme frumoase, cu vite şi păsări, dau regiunii un aspect deosebit. La această puţină populaţie, Oregon are 2.400 şcoli primare, cu 150.000 de elevi, 290 de şcoli secundare cu 44.000 elevi, mai multe colegii printre care şi colegiul agricol de la Corvallis, plus universitatea mare din Eugenie.

Urcăm serpentine şi ajungem în vârful muntelui, unde se află Crater Lake, una din atracţiile turistice ale coastei de vest. Lacul se găseşte la o altitudine de 2.000 metri, într-o imensă gură de crater. Diametru lacului e de 8 km iar adâncimea de 600 metri. Culoarea apei e bleumarin. În mijlocul lacului sunt două insule: Wizard şi Fantome Ship (Vasul Fantomă). Asemănarea cu un vas e perfectă. Staţiunea nu are hotel. În masivul păduros din sudul lacului sunt sumedenie de maşini şi corturi. Corturile sunt de mărimi foarte diferite. Sunt în special foarte mulţi studenţi şi studente, unii instalaţi în corturi de 20 de persoane, adevărate dormitoare. Un restaurant mare, elegant, stă la dispoziţia turiştilor. Mulţi şi-au instalat bucătării bine asortate.

Fata directorului de la Moro, frumos îmbrăcată, serveşte de zor. E acaparată de clientelă aşa că nu putem schimba decât puţine cuvinte. O dau exemplu Sănduţei, de modul cum îşi face o adevărată şcoală a vieţii. Dar Sănduţa e cu gândul la ceva mai atrăgător pentru ea. Cumpărăm o pungă cu alune şi mergem să alimentăm şi să ne jucăm cu veveriţele ce roiesc printre noi. Cele sătule ne ignoră iar cele flămânde se lasă mângâiate. Deoarece nu avem cort, nu putem gusta farmecul unei nopţi la Crater Lake. Vizităm în schimb un cort vast, cort-salon asemănător celui de la Kara Korum, al vestitului Gengis Han. Mulţi studenţi de pe coasta Atlanticului cumpără în asociaţie un automobil vechi şi cu cortul după ei traversează ţara în condiţiuni din cele mai ieftine. La sosirea acasă, unii chiar părăsesc maşina în cimitirul maşinilor vechi.

Pornim şi ajungem la Medford, oraş mai mare cu 11.000 locuitori. Fostul preşedinte Hoover e în localitate, venit la pescuit păstrăvi.

În centrul oraşului, proprietarul unui mare hotel, pentru a atrage clientela, a umplut curtea cu cabine. Sunt două alei, pline de o parte şi de alta, cu cabine ce oferă dormitor, sufragerie-bucătărie şi un garaj cu trei pereţi. Din garaj se poate intra direct în sufragerie. Preţul e 2,50 dolari. Maşina de gătit are tot ce-i trebuie. Lemnele sunt frumos despicate şi făcute stivă. În holul hotelului un bazin imens, cu valuri artificiale, îşi invită oaspeţii. A doua zi repaus şi folosim ziua pentru a pregăti mâcare ca la noi în ţară. Trece vara şi n-am mâncat salată de vinete, de care americanii nici nu vor să audă. Nici ardei copţi. Pregătim un pilaf de găină, iar nu de fazan, de care ne-am săturat.

Duminică 28 Iulie pornim spre Corvallis. Ne întoarcem. E ziua morţii fratelui Oprişan la Mărăşeşti. Sunt de atunci 19 ani de când a murit în vârstă de numai 20 de ani. Făcea parte din regimentul 40 Călugăreni. Un moment de pioasă reculegere.

Scanned with OKEN Scanner

În partea de sud-vest a statului vizităm aşa numitul Oregon's Caves National Monument. Sunt o serie de mici peşteri, unele nexplorate încă, adâncite în Munţii Siskijou. Sunt sute de camere şi compartimete, cu ape subterane care produc în întunericul de acolo un ecou neobişnuit. Unul dintre râuleţe e numit Stixul. Lipseşte Charon cu luntrea sa care să ducă vizitatorii mai departe.

În ziua de 29, prin Roseberg şi Eugenie ajungem la Corvallis. Familia Hill ne primeşte bucuroasă. Rămânem în Corvallis trei zile, timp în care lucrez la facultate. Pentru a nu incomoda familia Hill şi întrucât avem mai mult material adunat pe care vroiam să-l clasific, am hotărât să ne instalăm la Waldport, pe malul Pacificului. Ne-am instalat la 1 August într-una din cabinele lui Mr. Rickard. Cabinele sunt instalate de-o parte şi de alta a unei alei ce duce din şosea până în nisipul Pacificului. La sosirea noastră erau aproape toate ocupate. Mulţi copii măresc cu jocul lor farmecul acestei reuniuni. Mulţi sunt din Oregon şi California. Avem şi aici două camere, una mică cu duş şi baie şi garaj. Preţul un dolar. Mr. Rickard ţine la şosea o mică prăvălie cu alimente şi băuturi, cum şi o staţie de benzină. Mr. Rickard e universal. Enciclopedist. La vârsta de 51 de ani, înalt, voinic, face pe medicul, pe pescarul, pe mecanicul, pe bucătarul şi pe sociologul. Nu lasă lumea să se plictisească. Seara ne adună pe plajă. Acolo suntem în împărăţia lemnului. Din îndepărtatele păduri ale Canadei, valurile oceanului aduc şi azvârl aici material lemnos de toate calibrele. Era un trunchi de conifer căruia i-am putut număra peste trei sute de ani, mai departe n-am putut. Lemn bun de foc e destul. Facem pe plajă un foc mare şi în jurul lui aşezaţi în stil indian coacem porumb, cartofi sau facem un fel de gogoşi mici dintr-o pastă zaharată pe care le coacem în vârfuri de ţepuşe.

Putem frige şi peşte. Plaja e plină de guvizi azvârliţi de pescari amatori. Pe la miezul nopţii, oceanul obosit începe să se retragă. Începe refluxul. Dimineaţa e departe de noi. Uneori pornim prin ceaţa oceanului, să-i explorăm fundul. Mai la nord de Waldport, la Newport, unde fundul e stâncos, mergem şi strângem melci de ocean şi în special stele de mare. Yii, produc un efect dezagreabil. Cu greu le putem dezlipi de stâncă. Mişcă braţele lor pline pe partea inferioară cu o materie gelatinoasă. Aplicate pe spinarea cuiva, ar fi nevoie de intervenţie chirurgicală pentru a le dezlipi. Le aşezăm cu partea inferioară în sus, le prăfuim cu sare şi aşa trăiesc câteva zile.

De la un lac învecinat copiii ne aduc găleţi de scoici mari cât palma. Mr. Rickard ne învaţă să facem şniţel. Sunt într-adevăr delicioase. Câteodată Mr. Rickard îmi face câte un semn discret. Mă introduce într-o mică cameră şi de sub o grindă scoate o sticlă de whisky, din care îmi toarnă un păhăruţ: „ştiţi, îmi spune el, nevasta mea e antialcoolică. Nu vreau să mă vadă că beau". Singurul whisky băut în America l-am băut acolo şi nu l-am găsit excelent. De la Waldport, expediez la secţia de economie rurală a Institutului de crecetări agronomice lucarea mea „Politica agrară a Statelor Unite", pentru a fi publicată.

Într-o zi primesc vizita familiei Hill. Făceam o plimbare în pădurile Oregonului, pline de lacuri. Pe un munte e amenajat un frumos parc, de către armata muncii. Primesc şi vizita decanului şi a soţiei sale. Aduc Sănduţei diferite surprize; îi invit să viziteze România. „Mai departe de Budapesta, ne

Scanned with OKEN Scanner

spune el, cu greu ne avântăm. Aceasta pentru că nu ne cunoaşteţi, îi răspund eu. Când ne veţi cunoaşte ne veţi judeca altfel. În nordul localităţii e un punct de pescărie. Amintirile mele din insula Brăilei, de la Cojocaru, reînvie. Aci sumedenie de homari îşi aşteaptă expediţia spre restaurantele din California. Regret azi că nu le-am dat o atenţie mai mare la timpul lor.

Un mic bilanţ asupra celor constatate în SUA.

Acum în liniştea de la Waldport am răgazul necesar pentru sedimentarea noianului de impresii adunate până aici. ***Care sunt liniile mari conducătoare ce se desprind din uriaşa viaţă de aici? Care e infuenţa acestei vieţi asupra agriculturii?***

1) Primul fapt trebuie subliniat, după părerea mea, e acela al unei uriaşe selecţii naturale ce are loc în viaţa economică americană. O primă mare selecţie a avut loc cu ocazia imigrării. Au venit din Europa numai acei oameni cu sete de muncă, oameni persecutaţi în luptele politice sau religioase. Ajunşi aici, procesul selecţiei a fost adâncit. În Europa, spiritul îngust de breaslă, de caste de tot felul, nepotismul, favoritismul, diferenţele sociale, au stânjenit acest proces de selecţie. ***Să ne gândim la liceul englez, sau la cel german, care recruta elevi numai din anumite cercuri. Şcolile elementare germane, cu ciclu închis, din care nu se putea intra în liceu constituie un exemplu tipic. Şcolile normale de la noi şi seminariile, cu elevi aproape toţi din mediul rural, ca şi anumite licee, formează alt exemplu. Şcoala americană e universală. Dar procesul cel mai mare de selecţie e în afara şcolii, e în viaţa de toate zilele.*** Oamenii de aici nu au prejudecăţi sociale. Un bogătaş, un proprietar mare, nu ezită să-şi căsătorească fata cu un băiat modest, cu origine socială îndoielnică, dacă a dovedit că e muncitor, serios, onest. În fruntea marilor societăţi, sunt mulţi foşti funcţionari modeşti, care au urcat treaptă cu treaptă şi cunosc astfel cum trebuie condusă o întreprindere. Omul care câştigă mult e luat drept exemplu. El formează un ideal, un ţel spre care tind cei mai mulţi.

Un tânăr originar din Irlanda, cu averea câştigată, a construit, unul din cele mai mari hoteluri din Texas, în oraşul Fort Worth. El a botezat hotelul cu numele satului natal al tatălui său. La inaugurarea hotelului a fost invitată toată lumea aşa zisă selectă, cu un lux neîntrecut. Stelele din Hollywood n-au lipsit nici una. N-au lipsit însă, după inaugurare, criticile şi ironiile la adresa miliardarilor. A fost, în schimb, replica interesantă a unor oameni modeşti, publicată în ziare sub titlul „Miliardarii noştri". Suntem mândri de miliardarii noştri, a scris unul. Tot ce au se datoreşte muncii lor, spiritul lor de întreprindere. Banii lor nu stau ascunşi, nici nu sunt azvârliţi în cheltuieli neproductive. Ei au făcut fundaţii, universităţi, institute de cercetări, spitale, în toată lumea. Ei ne-au deschis calea de a ajunge la un standard de viaţă mult mai ridicat decât al bunicilor noştri. Un Ford, un Rockefeller, un Carnegie şi mulţi alţii formează mândria nu numai a noastră, ci a lumii întregi.

Dar *procesul de selecţie*[□] e dus mai departe, în cele mai mici întreprinderi, în cele mai modeste familii. Copiii sunt crescuţi în lupta pentru

---

• Prin „proces de selecţie" înţelegem «Concurenţa» în capitalism

Scanned with OKEN Scanner

viaţă; ei trebuie să dovedească că pot să continue activitatea părinţilor lor. Fermierul dă în dijmă sau arendă terenul copilului său. Dacă nu dă dovadă de bun fermier, îşi caută altă meserie. Sistemul dijmei şi arendării a ajutat imens primirea elementelor bune de muncă în agricultură. Aşa se explică uriaşul succes al agriculturii americane. Au rămas numai cei apţi, cei mai pasionaţi, cei mai buni.

2) ***Al doilea punct, e acela al conceptului de libertate***. Când intri în rada portului New York, eşti impresionat de marea statuie a liberăţii, cu simbolica făclie în mână. Dar imediat ce ai luat contact cu societatea observi că la ei ideea de libertate e luată în înţelesul ei adânc şi serios. Poţi face orice politică. Poţi profesa orice credinţă. Poţi scrie ce vrei. Te poţi angaja unde crezi că e mai bine. Poţi circula unde vrei. Nimeni nu-ţi cere identitatea şi formalităţi inutile. Dar simţi imediat că aici sunt stabilite anumite limite, anumite reguli morale peste care nu poţi trece. Furt de găini, gata, cinci ani închisoare. Umbli beat, amendă. Ai furat, pedeapsă grea. Reacţie promptă, atât din partea populaţiei, cât şi din partea justiţiei. ***Libertatea în cele bune, constrângere în cele rele. Acesta e marele înţeles pe care societatea îl dă ideii de libertate. Devii astfel mai bun, mai muncitor, mai econom, mai perseverent, mai prevăzător. Şi pe deasupra tuturor e statul, care intervine când e nevoie şi atât cât e nevoie, care aplică deviza: laisser faire, laisser passer, numai spre binele general. În cele mai îndepărtate colţuri de ţară, fie Nevada, fie Wyoming, simţi spiritul de ordine al statului. Când curentul imigrării a devenit inoportun, intrarea în Statele Unite a devenit o problemă grea. Când seceta şi inundaţiile au devenit calamităţi, au venit şi măsurile cuvenite: asigurări, despăgubiri, subvenţii, construcţii masive. Când criza mondială periclitează binele public, intervenţia a fost promptă şi eficace. În timp ce Europa discuta, legifera şi guvernele se păbuşeau, Statele Unite au curmat criza în modul cel mai rapid. Când trusturile îşi arătau ghearele, au intervenit foarfecele statului.***

Iar când libertatea lumii a fost ameninţată, steagul american a fost prezent pe câmpul de luptă mondial. Dar mai presus de orice, prima mare revoluţie, pentru libertate totală, pentru independenţă, înaintea revoluţiei franceze, a fost revoluţia americană contra monarhiei engleze.

3) ***Al treilea punct îl constituie concepţia despre ban şi rolul lui în viaţă.*** Strângerea lui pur şi simplu, dăunează economiei naţionale. Aceasta înseamnă lipsă de încredere. Încrederea se exprimă fie prin plasarea banilor în scopuri lucrative, fie prin depunerea lor în Casele de economii, fie în acţiuni, obligaţiuni şi cecuri. Nicăieri cecul nu are o mai largă întrebuinţare. Chiar şi la băcănii se cumpără cu cecuri. Lefurile salariaţilor se depun la bănci. La Ithaca, procurasem prof. Pearson mărci româneşti. Întâlnindu-mă pe stradă, a scos carnetul şi mi-a dat un cec de trei dolari. În special cecul de călătorie american are o putere de circulaţie extraordinară în toate ţările.

4) ***Al patrulea punct îl constituie apărarea şi siguranţa proprietăţii şi a plasamentelor.*** Pentru agricultură, legea bunului familial – Homestead – opera lui Lincoln, a permis colonizarea rapidă în marile întinderi ale vestului. Am scris mai înainte despre această lege şi consecinţele ei.

Scanned with OKEN Scanner

5) ***Al cincilea punct îl fomează <u>diviziunea muncii</u>***. Între 1930-1936, populaţia se prezenta astfel pe profesiuni: 28,9% în industrie; 22% în agricultură; 20,4% în comerţ şi transporturi; 2% în mine; 0,5% în pescărie şi economie silvică; 26,2% funcţionari de stat şi particulari. Această repartiţie pe grupe mari e foarte bună. Dacă toată lumea ar fi rămas legată de agricultură, azi SUA ar fi fost săracă, cum e cazul multor ţări din estul Europei şi din Asia. ***Dar diviziunea muncii în SUA merge la detalii impresionante în sânul fiecărei grupe. Agricultura însăşi, aci, merge la specializare pe regiuni mari, cu suprafeţe uneori imense. Această uriaşă specializare, unică în felul ei, n-a fost impusă prin vreo lege oarecare. Ea a rezultat treptat, din consensul unanim şi tacit al lumii agricole.*** Coasta Atlanticului, în secolul al 18-lea şi începutul secolului al 19-lea avea o agricultură multilaterală. În măsura în care a crescut populaţia a fost nevoie de produse care trebuiau transportate repede şi în stare proaspătă. Astfel grâul, porumbul, s-au retras, au emigrat spre vest şi a luat naştere prima zonă mare de agricultură intensivă, care producea în primul rând lapte şi o serie de produse legumicole. Grâul s-a îndepărtat treptat spre zone cu populaţie mai puţină şi cu pământ mai ieftin.

Acum, când stau pe malul Pacificului, la Waldport şi mă gândesc la locurile văzute, imi apare înainte marele meu înaintaş, agronomul şi economistul Johann Heinrich von Thunen. El a fost elevul marelui Albrecht Thaer (Ter) la prima şcoală de agricultură de la Moldin, lângă Berlin. E cunoscut pretutindeni prin celebra sa lucrare: Statul izolat.

„Oamenii sunt nedrepţi cu mine, îmi spune Thunen. Mulţi m-au uitat. Atraşi de mirajul producţiei sporite, ei au început să neglijeze problemele de rentabilitate, de organizare a gospodăriilor. În special cercetările lui Liebig şi rezultatele obţinute de el cu aplicarea îngrăşămintelor chimice, au atras lumea fermierilor asupra problemelor de ordin tehnic. A venit însă şi dezamăgirea. Concurenţa transoceanică a adus în pragul falimentului mai multe întreprinderi agricole. Pe acea vreme mi-am imaginat un stat izolat de restul lumii, lipsit de orice mijloace de transport publice, situat în jurul unui mare şi singur centru de consum. Problema pe care mi-am pus-o a fost aceasta: cum va fi influenţată agricultura de acest centru de consum, în măsura în care se depărtează de el? Şi atunci mi-am imaginat acele cercuri concentrice. În primul cerc am plasat cum era şi firesc, agricultura cea mai intensivă. În măsura depărtării din cauza cheltuielilor de transport, se trece la sisteme mai extensive, la produse ce suportă transporturi mai lungi. Şi astfel trecem la sistemul altern, cu 4 câmpuri, apoi la sistemul cereal, apoi la creşterea extensivă de vite, ţinute la păşune şi mai departe agricultura încetează. ***Prin aceasta am vrut să arăt că agricultura are datorie să se încadreze în condiţiile naturale şi economice în care se găseşte, <u>să practice astfel sisteme raţionale</u>, impuse de regiune, întrucât numai astfel se poate avea rentabilitate. Concurenţa grâului transoceanic i-a adus pe oameni la realitate.***

Căile de comunicaţii a făcut din acest glob o mare unitate economică. Agricultura pe glob chiar se clasifică conform cercurilor mele. Regiunile, zonele mari de producţie, gravitează în jurul centrelor mari ale lumii. Cercul mare, prim, al lumii, îl formează un triunghi cu vârfurile în New York, Londra,

Scanned with OKEN Scanner

estul Europei, unde are loc cel mai mare consum de produse agricole, cu preţurile cele mai bune.

Agricultura SUA se clasează şi ea conform cercurilor mele. De aici de la Pacific până la Atlantic, în linie dreaptă cale de 5.000 km. Nu se poate o experienţă economică şi socială mai bună. Au dispărut frontierele şi războaiele. Avem deci o mare unitate economică. Să examinăm acum cum se clasifică (zonează) economia americană. Pe coasta de est, unde populaţia e deasă, unde pământul e scump, e primul cerc. Aci se produce laptele, zarzavaturile, fructele ce trebuiesc consumate repede şi care nu suportă transporturi lungi. Mai departe se practică un sistem cu mai multe câmpuri în special sistemul altern. Mai departe o altă zonă, cu un alt cerc, cu porumb, în primul rând, ovăz şi furaje. Mai departe intrăm în zona grâului. Aci populaţia e rară, pământul ieftin şi condiţii foarte bune pentru mecanizare. Mai departe începe zona păşunatului extensiv. Vitele slabe de aci, sunt duse pe jos sau cu trenul în zona cerealelor.

Sunt unii care susţin că aceste zone americane sunt impuse în bună parte de clima locală. Până la un punct e adevărat, dar să nu uităm că odinioară pe coasta Atlanticului se cultiva grâu. Acum, în zona grâului, în Kansas, în jurul centrelor mari, se ivesc mici zone cu ferme frumoase, exact ca în jurul New Yorkului. Prin urmare, numai sub influenţa factorilor economici, asistăm la această clasificare. Fiecare centru mare de consum îşi are cercurile sale".

6) ***Educaţia constituie ultimul punct***. The last, but not the least. Cel din urmă, dar nu cel mai puţin important. Educaţia trebuie luată în înţelesul ei înalt şi larg. Nu e vorba de cultura propriuzisă numai. Nu e vorba numai de numărul imens de instituţii culturale care împânzesc ţara. E vorba de ansamblul de măsuri luate pentru a forma oameni şi de a-i încadra în sistemul general al cerinţelor societăţii. ***Fostul preşedinte Thomas Jefferson, autorul independenţei a spus: „No people can remain both ignorant and free". Niciun popor nu poate să rămână în acelaşi timp şi ignorant şi liber. Să ne amintim de instituţia culturală cea mai importantă pentru viaţa rurală şi cea mai originală: clubul celor 4H. Inima mea (heart) cu cele mai nobile sentimente; capul meu (head) cu cele mai multe cunoştinţe; sănătatea mea (health) spre folosul societăţii; mâna mea (hand) să producă mai bine, pentru binele general. Să ne amintim şi de cuvintele de pe frontonul de la universitatea Cornell din Ithaca: „Tinere care intri în această universitate, când o vei părăsi, să te întrebi dacă ai devenit mai bun, mai folositor ţie, familiei tale, naţiunii tale şi umanităţii."***

Universităţile Berkeley şi Stanford. Printre milionarii de la Santa Barbara

17 August 1936. Maşina e încărcată cu bagaje. Câte s-au adunat! Câte vor mai veni! Cărţi, broşuri, steguleţe, pungi cu grâu, cu porumb, cu sorg, păpuşi, lei şi elefanţi, bicicletă, trotinetă, patine, haine, dar deasupra tuturor tronează tot „ursuleţul" din Bucureşti, veteranul de la Berlin, cu urechea ruptă de leul de la zoo. Şi trebuia găsit loc de dormit pentru Sănduţa în anumite cazuri. Familiile turiştilor s-au adunat în jurul nostru. Caietul e plin de adrese.

Scanned with OKEN Scanner

Ce păcat că s-a pierdut în noianul vremurilor tulburi. Mister Rickard ar vrea să mă onoreze cu un whisky. Soţia sa îl fulgeră cu privirea. Rickard îmi spune la ureche: la naiba cu toţi antialcoolicii din lume. Ne fotografiem, ne salută şi ne spunem adio.

- Cât aveţi până acasa? Mă întreabă o doamnă.
- Fără vapor, numai pe uscat, circa 12.000 km.

Ne salutăm încă o dată. Good luck to you – noroc, adio!

Ne oprim la Corvallis. Familia Hill a organizat o reuniune câmpenească într-un parc. Vin toţi cunoscuţii noştri. Un ziarist a publicat un articol pe care mi-l aduce. Decanul n-a putut veni. Ne ducem şi pe la el în vizită. Domnişoara, care îşi are un venit aparte, ca studentă, e stenografistă şi acum e plecată din oraş. A fost anunţată că venim şi s-a dus să cumpere ceva fetiţei noastre. Se întoarce cu jucării şi bomboane. Ce să vă mai dau, ne spune doamna decan.

- O, doamnă, ce altceva decât o amintire plăcută.

Plecăm din Corvallis, prin Eugenie şi Florance. De aci luăm şoseaua ce ne duce paralel cu oceanul. La un moment dat, facem o abatere din şoseaua principală, pe un drum secundar, de unde putem privi mai bine oceanul. Drumul e îngust şi duce printr-o pădure de pini bătrâni, în parte uscaţi. La un moment dat vedem un pin în flăcări. La câteva sute de metri, alţii. Iar mai departe un pâlc întreg e în flăcări. Înapoi nu mai pot da. Dau viteză maşinii şi reuşesc să scap. Seara ne oprim în plină pădure, la nişte cabane. Numărul turiştilor s-a împuţinat. Vis a vis de cabina noastră sunt două învăţătoare din California. Au plecat singure cu maşina într-un tur al Oregonului. Un mic magazin ne oferă peşte proaspăt.

Ziua următoare la frontiera Californiei. Gardienii fitopatologici au dispărut. În seara de 21 August suntem din nou în faţa lui Golden Gate şi aşteptăm vaporul pentru San Francisco. La ora aceea o imensă ghirlandă de lumini încercuieşte golful, cale de zeci de kilometri. Podul suspendat e şi el plin de lumini. Pare un imens curcubeu căzut din înălţimile cerului, priponit deasupra golfului. Pe data de 24 August părăsim San Francisco şi ajungem la Berkeley. Universitatea Berkeley e situată într-o poziţie naturală splendidă. Curtea e plină de palmieri şi la data aceea, în timp ce la noi e vacanţă, aici e plin de studenţi şi studente. Departamentul de economie agrară figurează printre cele mai bune din SUA. Decanul facultăţii, auzind că suntem români, cheamă urgent o studentă din Ungaria şi ne invită să discutăm în limba maternă. Se miră, auzind de imensa diferenţă ce e între limbile noastre.

Pe lângă departamentul economiei agrare funcţionează fundaţia Gianini. Comerciant bogat, Gianini a creat cu averea sa această fundaţie, cu rolul de a studia şi a contribui la înbunătăţirea vieţii economice a fermierilor din California.

Fermierii îşi cunosc bine meseria şi orice noutăţi tehnice şi le însuşesc imediat. Numeroase puncte de avertizare le indică mersul vremii şi măsurile ce trebuiesc luate. Din punct de vedere economic erau mai dezarmaţi, în special în domeniul valorificării şi al preţului. Producţia de prune californiene şi calitatea lor e cunoscută în Europa. La noi, în marile magazine, prunele lor făceau concurenţă cu prunele noastre. Conservarea prunelor forma o cale importantă în valorificarea lor. În Europa, Iugoslavia şi România cu producţia locală de prune ridicau un obstacol în calea lor. În acest scop, la Belgrad era

Scanned with OKEN Scanner

instalat un specialist (Mr. Mickel), care urmărea pas cu pas mersul recoltei europene. Când anul era slab, se reducea conservarea în California şi se mărea exportul spre Europa.

La întoarcere la hotel, Sănduţa e bolnavă. Amânăm deci plecarea. Abia pe ziua de 27 putem părăsi Berkeley. La sud de San Francisco, privirea îmi e atrasă de un grup de clădiri ce ies cu totul din comun. Construcţii noi, impunătoare, cu o minunată biserică în centru, după care urmează o serie de pavilioane. Parcul e imens şi bogat populat. ***E universitatea Stanford de la Palo-Alto. Suprafaţa ce o posedă universitatea e de 3.360 ha. În nordul parcului e un mausoleu în marmoră şi cu masive intrări în bronz. De la chioşc îmi procur o serie de forografii şi broşuri. Stanford a fost un guvernator al Californiei. A avut un singur fiu, care a murit tânăr, de tuberculoză, înainte de a fi devenit student. Murind şi bătrânul, doamna a lăsat întreaga – imensă – avere ridicării acestei universităţi. Este, după cum se spune, unică în felul ei, iar cu timpul şi-a creat o deosebită aureolă ştiinţifică. În locul fiului lor, mii de studenţi şi studente se cultivă în acest sanctuar al ştiinţei.***

În fundul parcului e un elegant cămin cu o cantină gratuită pentru cei lipsiţi de mijloace. Studentele jucau tenis, altele mânuiau arcul cu săgeţi, flăcăii băteau mingea. În afară de biserică, muzeul cuprinde numeroase amintiri ale copilului lor, primul său ceas, hainele de copil, ghetele, ghetrele, cu toate jucăriile lui, plus florile ce au stat în camera în care a murit, în sudul Italiei. Universitatea dispune de un fond uriaş, plus subvenţiile şi taxele.

Într-una din sălile de seminar, prof. Timoşenko mă invită la un ceai, alături de un grup de asistenţi. E venit din Rusia veche şi în acel timp redacta o revistă mondială asupra problemei grâului.

Seara am rămas în Santa-Cruz, pe malul oceanului. La sud de Santa-Cruz dăm peste mari suprafeţe cultivate cu zarzavat; peste 100.000 de japonezi şi 80.000 de chinezi sunt stabiliţi în California şi în această regiune ei furnizează principala mână de lucru. După grădinile de zarzavat încep masive suprafeţe cu pruni, majoritatea din ele irigate. Trecem şi printr-o zonă de afine. Producătorii de afine, grupaţi într-o asociaţie, au reuşit să extindă cultura şi plasarea afinelor, care ajunsese la 12.000 ha. O altă asociaţie a producătorilor de nuci a dat un premiu de 10.000 dolari pentru o maşină de sortat şi marcat nucile. Rezultatul a fost extinderea consumului de nuci. De asemeni producătorii de portocale prin asociaţia lor au reuşit să extindă consumul. În special mica maşină electrică pentru extras sucul de portocale a contribuit mult la extinderea consumului. Dar şi aceasta a fost tot opera asociaţiei. Seara ne oprim în vestita localitate Santa Barbara. Atenţie, îmi spun, de aici în jos până ce trecem de Los Angeles ne găsim pe plaja miliardarilor. Aici vin magnaţii dolarului. Să nu mă ia şi pe mine drept miliardar. Eu reprezin modestul leu românesc. 138 de lei pentru 1 dolar. Oaşul are o eleganţă deosebită. Au dispărut înaltele clădiri. Vile elegante, înconjurate de parcuri cu o floră exotică pentru noi, constituie loc de atracţie pentru vizitatori. Parcurile, şoselele, aleile sunt străjuite de înalţi eucalipţi, palmieri şi magnolii. La ora asta parcurile hotelurilor sunt pline de doamne şi domni, în costume elegante pentru reuniunile de seară. Oraşul are abia 35.000 locuitori, nu este deci mare, dar

Scanned with OKEN Scanner

vizitatorii sunt numeroşi şi în special din cei care dispun. În fericirea de aici, vreau să menţionez două drame ce au avut loc. Pe şoselele californiene un moşuleţ simpatic, aidoma lui Moş Crăciun, făcea propagandă pentru o fabrică de lichioruri într-un cărucior tras de 4 măgăruşi cu hamuri elegante. L-am întâlnit la nord de San Francisco şi am vrut să-l fotografiez. Acum a fost întâlnit de un ziarist, care, cum era firesc, l-a fotografiat. Moşul a scos pistolul şi l-a împuşcat mortal. Reclama pentru lichioruri a vut loc, dar în mod atât de tragic.

A doua, la sud de Santa Barbara. O pereche de tineri căsătoriţi făceau baie în ocean. Tânara s-a avântat ceva mai departe în apă. La un moment dat a scos un ţipăt înfiorător şi a dispărut. Ce se întâmplase? O caracatiţă enormă a înfăşurat-o în tentaculele ei şi a dispărut cu prada, în faţa ochilor soţului ei, înnebunit de durere.

Hotelul în faţa căruia ne oprim ne dă impresia unei mari vile particulare. După ce ne convingem că e hotel, luăm o cameră care ne jenează cu luxul ei inutil, după ce am dormit atâtea nopţi în cele mai simple cabine de turişti. Şi apoi preţul.... Vizităm mânăstirea călugărilor franciscani, pionierii răspândirii creştinismului în această parte a lumii. Parcul mânăstirii e o adevărată grădină botanică. În afară de eucalipţi şi magnolii, alei cu trandafiri agăţători şi geranium, cu mici fântâni arteziene, cu sumedenie de păsări multicolore, prin mulţimea de pomi fructiferi, în speciali portocali. Totul te face să crezi că aici e raiul pe pământ.

Călugărul ţine să mă ducă să văd pomul plantat de regele Alexandru al Iugoslaviei, omorât pentru că a încercat să bareze, de mult, calea celor ce apoi au dezlănţuit războiul modial. La sud de Santa-Barbara intrăm în zona de portocali, lămâi şi măsline. Plaja oceanului e imensă şi frumos amenajată. Părăsim coasta şi intrăm în văile de măslini. Vizităm o mare instalaţie pentru obţinerea untdelemnului. Grădinile de portocali sunt toate prevăzute cu sobiţe pentru lansarea fumului. Când staţiunea de avertizare anunţă coborâri de temperatură ce ar dăuna vegetaţiei, toată valea devine o perdea de fum protectoare. Curentul oceanului nu e favorabil, de aceea au fugit şi s-au ascuns aceste plantaţii printre văi. O plantaţie de arbori decorativi, de pe marginea şoselei de lângă ocean e apărată cu pânză de saci.

Santa Monica – Hollywood – Los Angeles

Seara ne oprim la Santa Monica – Hollywood – Los Angeles. E un trio nedespărţit. Odinioară distanţa dintre ele era vizibilă. Azi abia observi limitele dintre ele. Los Angeles are deja o populaţie de 1.300.000 locuitori, iar Santa Monica 37.000.

De jur împrejur, în special pe colinele Beverly Hills sunt elegantele vile ale stelelor Hollywood-ului în care domneşte gloria şi fericirea, dar din când în când au loc şi drame şi tragedii. Hollywoodul e acum un cartier al Los Angeles-ului, cetatea cinematografului, în care sunt instalaţiile cele mai abracadabrante, pentru a face pe spectatori să creadă că se găsesc în cele mai variate poziţii ale lumii. Cât despre figuranţi, miile de studenţi ai universităţii locale sunt gata să devină când soldaţi ai legiunilor romane, când sclavi conduşi de Spartacus, când soldaţi ai lui Napoleon.

Scanned with OKEN Scanner

Artista ce mai iubită în acel timp era micuţa şi fermecătoarea Shirley Temple. Atât de mult m-a rugat Sănduţa s-o duc s-o vadă, încât i-am pormis că voi încerca. Şi de mă va primi bine va fi, şi dacă nu mă va primi – vorba cronicarului – tot bine va fi.

Dar un pezevenghi-mucalit tocmai atunci îi trimisese o scrisoare de ameninţare, de răpire, dacă nu depune o sumă de bani. O încercare identică cu cea a copilului lui Lindberg, despre care am scris mai înainte. Aşa că ne-am văzut de drum. A doua zi vizitez renumita insulă Catalina, situată în largul oceanului, la două ore de ţărm, cu vaporul. Vegetaţia e luxuriantă. Originală e însă plimbarea cu ambarcaţiuni al căror fund e de cristal. Se poate admira flora şi fauna în plin ocean. Ghidul ne indică vegetaţia, fauna, adâncimea. Turul merită osteneala şi dolarii. În cursul după amiezii, 26 August, părăsim Los Angeles-Hollywood trecem din nou printre portocali, înaintăm spre vest prin Palomar-Pasadena. Acest oraş e reşedintă de bogătaşi, iar pe muntele Palomar sunt instalate puncte de observaţie ale lumii cosmice. În afară de vegetaţia de până acum, străzile acestui oraş de 80.000 locuitori, de o eleganţă şi curăţenie exemplare, sunt plantate cu pomi – camfori, palmieri aduşi din afară, copăcei de piper, clemetine. La orizont se profilează un lanţ de munţi albaştri, cu vârfurile albe ca zăpada. E o bogăţie a naturii ce vrea să-şi etaleze toate splendorile, avertisment că peste câţiva kilometri intri în cea mai aridă regiune.

Suntem acum în regiunea uscată. Noaptea se anunţă extrem de călduroasă, ca atare singura soluţie e de a merge tot timpul. Cinăm lângă un cactus magnific de 6-7 metri înălţime. Treptat vegetaţia dispare. Suntem în Sahara americană, deşert ce merge pe la capătul aşa numitei Vale a Morţii. Avem înainte o cale de 250 km. O regiune foarte slab populată. Pe la ora 1 noaptea, ajungem la o staţiune de benzină, trecută cu numele de „Jean" pe hartă. Domnul Jean trăieşte aici ca un sihastru. Are benzină, dar şi câteva burdufe cu apă, atârnate în tavan. La 3 noaptea suntem în renumita staţiune, orăşel din Nevada, Las Vegas, cu 5.000 locuitori, oraş al aviatorilor şi al jucătorilor din tripouri. Soţia şi Sănduţa, copleşite de căldură, au adormit. Merg mai departe şi la 4 dimineaţa ajung la stăvilarul Bulder Dam la frontiera Arizonei. Fac un scurt popas. E încă întuneric. Mă aşez cu capul pe o stâncă. În vale clocoteşte Colorado. O lumină stranie începe să apară. Mă aflu într-un pustiu din care încep să ţâşnească culori din cele mai variate. E regiunea colorată a Americii. Nu departe de acest loc se vede stăvilarul cu cascada artificială care produce curentul electric pentru Los Angeles şi sudul Californiei.

La Marele Canyon, o altă minunăţie a SUA

De aici intrăm în Arizona. Am mers printr-o regiune aridă, nisipoasă, lipsită de populaţie agricolă. Dar staţiunile de benzină, aceste pioniere ale far vestului american îşi fac datoria, ajutând turismul în această îndepărtată regiune. Trecem printr-un orăşel, Peachspring şi Kingsman (2.500 locuitori), iar seara poposim la Ashfork (570 locuitori).

Capitala statului e Phoenix, oraş cu 50.000 locuitori, urmat de Tucson cu 33.000 locuitori. Restul localităţilor sunt mici. Populaţia e rară, 600.000

Scanned with OKEN Scanner

locuitori la suprafaţa de 29,5 milioane hectare. Clima e foarte secetoasă. Agricultura ocupă doar 3% din suprafaţă, cea mai mare parte cu irigaţii. Mai bine reprezentată e creşterea vitelor cu 1,6 milioane oi, 150.000 de cai, 40.000 de vaci de lapte, 1,2 milioane conute pentru tăiere, 25.000 porci.

Multe bogăţii prezintă solul: cupru, aur, argint, plumb, zinc. În Phoenix e o universitate, iar în Tucson un colegiu agricol. Cel mai activ punct al statului îl formează Great Canyon (Marele Canion). Se crede că, în general Marele Canion e unic în lume. Deci, spre el, în ziua de 1 Septembrie. Toate trăznetele din lume s-au adunat azi, aici, în acest loc al lumii. Ori poate imensa excavaţie din valea râului Colorado atrage asupra sa toţi norii, ca şi sorbul în amintirile copilăriei. La miezul zilei tunetele au încetat. Un hotel imens în faţa căruia un grup de indieni, la dispoziţia vizitatorilor, nu reuşeşte să ne decidă a rămâne acolo. O doamnă, care ne-a auzit vorbind româneşte, ne salută şi ne spune că e româncă. Părinţii ei sunt din Medgidia; ea extrem de măruntă, cu soţul ei, un al doilea Garry Cooper, american, e în excursie. Locuiesc în Detroit. Ne-am fotografiat. Răspuns la fotografiile trimise nu am primit.

SUA are câteva raritäţi. Acestea sunt: cascada Niagara, parcul Yellowstone, pădurile de Sequoia giganteia, Crater Lake, Great Canyon, deşertul pictat, pădurile pietrificate, natural brige (podul natural suspendat), canionul diavolului, grota cu lilieci (din Texas).

Lumea veche a avut cele 7 minuni, dar acelea erau făcute de om. Acestea de mai sus sunt monumente ale naturii. Marele Canyon cuprinde circa 350 kilometri din valea râului Colorado, cu lăţimi variabile între 6-29 km, cu urme de faună şi floră din erele cele mai vechi, cu versanţi abrupţi, cu nuanţe din cele mai variate, cu stânci fărâmate de vreme, cu forme fantastice. Marele Canyon e un uriaş laborator şi muzeu natural care a oferit cercetătorilor un material vast. La dispoziţia vizitatorilor, un grup de indieni ce se oferă ca ghizi, cu caii lor, coborâţi în fundul bazinului. Pentru cei ce nu cobor, s-au construit din loc în loc cabine speciale, suspendate, de pe care se poate admira interiorul bazinului. Mergând spre nord, se poate trece peste un pod, de unde începe o porţiune special amenajată, un camping. Am sta o zi, dar am avut parte de o zi extrem de ploioasă, cu bogate descărcări electrice. Am plecat pe înserat. Când am ajuns la micuţa localitate Camerun, era întuneric, şi ploaia nu încetase.

La staţiunea de benzină, un tânăr vine să ne arate drama pe care o trăieşte. Fiind cu automobilul în partea de est, prin deşertul pictat, s-a încurcat în nişte sârmă ghimpată şi a rămas în pană cu toate roţile. Ne sfătuim ce putem face. Tată său e acolo în deşert, prizonier în maşină. Recunoaşte şi el că salvarea stă numai în venirea de la oraşul apropiat a unui camion de depanare şi asta în cursul dimineţii. Nici vânzătorul de benzină nu-i poate fi de folos. Plecăm mai departe şi înnoptăm la Flagstaff. A doua zi vizităm canionul diavolului (Canyon Diablo), nu departe de oraşul Winslow. Acest canion e circular, cu un diametru de 1.500 metri şi o adâncime de 180 metri. El reprezintă de fapt o imensă groapă, produsă de căderea unui meteorit, cu o greutate de 360 milioane kg şi o viteză de 30 km/sec.

De la Winslow ajungem seara la Gallup, oraş cu 6.000 locuitori. Dar acum ne aflăm în statul New-Mexico, stat care nu are mai mult de 500.000 locuitori la suprafaţa de 31 milioane hectare. Din suprafaţa arabilă de 800.000

Scanned with OKEN Scanner

ha, 300.000 sunt irigate. Capitala e la Albuquerque, cu 28.000 locuitori. Statul face eforturi mari pentru ridicarea regiunii. Se construiesc şosele noi. Învăţământul e reprezentat prin 1.300 şcoli primare cu 90.000 de elevi, 103 şcoli secundare cu 12.000 de elevi, 3 şcoli normale cu 850 elevi, 26 de şcoli pentru indieni cu 2300 elevi (la o populaţie de 20.000 indieni) o universitate la Albuquerque şi o facultate de agronomie la Las Cruces. Fermele sunt la distanţe mari unele de altele. Învăţământul ca atare e destul de îngreuiat. Trecem prin sătuleţele indiene. Căsuţele lor, cu şiruri de ardei aşezaţi la soare, îmi amintesc de căsuţele tătărăşti din jud. Constanţa, în special din plasa Mangalia. Sunt acoperite multe cu pământ, acoperişurile devenind grădini botanice. Copii strâns înfăşaţi în scutece, stau în albii în faţa casei. Pe prispe, în afară de ardei, stau înşiraţi ştiuleţi de porumb, fie pentru a le grăbi coacerea, pentru măcinat, fie pentru a alege o parte pentru sămânţă.

Întreprinderea anexă cea mai rentabilă, o formează pe marginea şoselelor vânzarea de fotografii ilustrate precum şi dansurile. Copiii se adună în jurul maşinilor şi sunt gata pentru dans. Statul le garantează aşa numitele rezervaţii. Dar nu mai e vânatul de odinioară, în special au dispărut turmele nesfârşite de bizoni. Iar agricultura îi atrage mai puţin. Pe şoseaua principală de aici, a murit într-un accident unicul fiu al scriitoarei Gina Lambrosso, autoarea multor cărţi de mare răsunet. În cursul zilei suntem urmăriţi insistent de o maşină cu doi indivizi. E prima oară când am impresia că urmează să fim opriţi. Circulaţia maşinilor e slabă. Am fost depăşiţi de două ori de această maşină stranie. La a treia depăşire ne fac semn să oprim şi aproape ne barează drumul. Se dau jos şi vin la maşina noastră, unul de o parte altul de cealaltă, după ce aruncă o privire în maşină, unul din ei mi se adresează astfel:

- Frate, văd că eşti din New York, ca şi noi. Am rămas pe aici fără bani. Te rog, ajută-ne şi-ţi vom trimite banii prin poştă. Le-am explicat că sunt la studii, că sunt străin şi fără multă vorbă le-am dat 20 de dolari. Am trecut după aceea prin Belen, iar mai departe văzând că sunt în urma noastră, ne-am hotărât să rămânem câteva ore în Socorro. Dar la ieşirea din Socorro, i-am văzut poposind într-o vale, invitându-ne din nou să oprim. Am simulat că opresc, pâmă i-am depăşit şi apoi i-am dat viteză maşinii. În drum spre Las Cruces nu i-am mai văzut. La doi ani după această întâmplare, în 1938, am citit într-un ziar american, că pe şoseaua aceea, dincolo de El Paso, în Texas, o doamnă cu fata ei au fost găsite asasinate în maşină, după ce li s-au furat banii şi bijuteriile.

Pe la ora 16 ajungem la Las Cruces, orăşel cu 6.000 locuitori. Facultatea de agonomie e în partea de nord a oraşului. Intrăm în curtea facultăţii pe o alee pe marginea căreia e un mare canal de irigaţii. Suntem întâmpinaţi de studenţi şi de studente, cu care facem o mică lecţie de geografie. E data de 3 septembrie şi facultatea e în plină activitate. Vizităm câmpurile de experienţă şi culturile irigate. Mi se pun la dispoziţie numeroase broşuri, ele singure putând face un volum. Terenul facultăţii e o adevărată oază în regiunea pe care am străbătut-o până acum.

Noaptea rămânem în El Passo, oraş prin care trece frontiera Mexicului. Populaţia 110.000 locuitori. Ne dăm seama repede că suntem la frontieră,

Scanned with OKEN Scanner

întrucât toată noaptea sirenele poliţiei nu încetează, mergând după contrabandişti.

Prin Texas. Expoziţia centenială (centenară).

De la El Passo avem de străbătut statul Texas, cel mai mare stat al Uniunii cu întindere cât Franţa şi cu populaţie de abia 6 milioane locuitori. Mergem paralel cu fluviul Rio Grande del Norte, graniţa cu Mexicul. Statul are un trecut frământat. La 1686 a fost colonizat de francezi. Apoi a trecut sub dominaţie spaniolă până la 1810, când a trecut la Mexic până la 1835-1836. Până la 1845 a fost republică independentă. În urma războiului dintre SUA şi Mexic, a intrat în Uniunea Nord Americană.

Suprafaţe imense sunt rezervate păşunatului. În regiunile învecinate cu deşertul, pe aşa numitele llanos, vitele sunt ţinute tot timpul în libertate, reprezentând cea mai extensivă treaptă a activităţii agricole. Regiunile de păşuni ale Asiei reprezintă o treaptă superioară. În stepele Asiei mongolul sau beduinul umblă cu cortul în urma vitelor. El depune astfel o muncă de zi la zi. În Texas nu sunt propriu zis păzite ci numai controlate. Vechea rasă nativă de vite din Texas, cu coarne imense, a fost înlocuită, iar parte absorbită prin încrucişări. Fermele de vite (ranchul) au uneori suprafeţe imense, întrucât arenda statului e mică. Se merge astfel la 100.000 şi 200.000 ha. În astfel de condiţii, numai adevăratul capitalist poate face faţă. În partea de vest unde cad precipitaţii slabe, predomină creşterea extensivă de vite. Înaintând spre est se dezvoltă agricultura. Cultura principală o formează bumbacul. Urmează grâul, porumbul, ovăzul, sorgul, legumele şi fructele. În sud trestia de zahăr şi orezul. ***După statistica din 1932, erau în Texas 500.000 fermieri cu 52,6 milioane hectare. Zootehnia era reprezentată prin 6 milioane cornute, 5 milioane oi, 3 milioane capre de Angora, 2 milioane porci şi 2 milioane catâri. Texas este cel mai bogat stat în petrol, apoi în sulf şi gaze naturale. Industria progresează cu paşi mari, industria petrolului (62 rafinării), industria bumbacului, ulei de bumbac, industria conservelor alimentare. În 1932, Texas dispunea de 28.000 km cale ferată. Învăţământul e foarte bine dezvoltat, 12.000 şcoli publice cu 1.500.000 elevi (6,89% analfabeţi), 127 universităţi, colegii şi academii. Capitala e Austin. Oraşe mari sunt Huston, Dallas, San Antonio, Fort Worth, El Paso.***

La o staţie de benzină, vânzătorul ne atrage atenţia că nu departe de nord e vestita grotă a liliecilor. Dar pentru a o vizita, ar urma să aşteptăm venirea serii, când prin faţa vizitatoriilor, mii de lilieci îşi iau zborul deasupra câmpiei. Ne mulţumim cu explicaţiile şi ilustratele ce ni le dă gentilul vânzător.

Am intrat în febra plecării. La 23 Sptembrie trebuie să părăsim America. Dacă ni se întâmplă ceva pe aici? Dacă am o pană serioasă? Dacă rămân fără bani? Şi în faţa mea mai am o distanţă imensă, plus rămânerea la Washington D. C., capitala Uniunii.

Ne continuăm drumul prin Pecas, Midland, înnoptăm la Big Spring, iar în ziua următoare prin Sweet Water şi Mineral Wells ajungem la Fert Worth, oraş mare, modern, cu tendinţe de zgârie nori şi cu o populaţie de 120.000 locuitori. Deşi e 5 Septembrie şi suntem în partea centrală a Texasului, natura vrea să ne servească un model de căldură tropicală. În camera hotelului, un

Scanned with OKEN Scanner

ventilator în plafon, cât elicea unui avion îmi ia pălăria de pe cap. La ora 22, localurile sunt pline de clienţi, în faţa barurilor cu coca-cola şi îngheţată. În centrul oraşului, instalaţii ca la Moş ne dau ocazia să cunoaştem performanţele tineretului sportiv. Un întreprinzător a dat lovitura cu instalaţia lui de paraşutat, care are cel mai mare succes. Abia scap de insistenţele fetiţei de a se paraşuta. Renunţă imediat după ce un tânăr e adus mort, pe o targă, de la alergarea cu motocicleta pe zidul morţii. A doua zi suntem în oraşul Dallas, care e la jumătate de oră depărtare de Fort Worth. Oraş cu 300.000 de locuitori, centru mare industrial şi comercial.

La Dallas rămânem o zi pentru a vizita marea expoziţie centenială a statului Texas (1836-1936). Expoziţia centenială cuprinde numeroase pavilioane. Un trenuleţ electric uşurează transportul de la un cap la altul. Ce mă atrage mai mult e sectorul zootehnic şi cel a maşinilor agricole. Marele industriaş Ford are un imens pavilion în care sunt expuse toate încercările lui, în cursul unei vieţi, pentru a da lumii maşini mai bune şi mai ieftine. Un tractor cu pereţii de sticlă, arată minunat de clar, de explicit, toate operaţiile ce au loc în interiorul său. Agricultura e bogat reprezentată. Se poate studia toată evoluţia agriculturii, începând cu viaţa zbuciumată a pionerilor, terminând cu activitatea staţiunilor experimentale în lupta lor pentru dominarea naturii.

Într-o parte a expoziţiei e alcătuit un amfiteatru şi are loc o reprezentaţie în aer liber, a luptelor pionierilor cu pieile roşii. Carele cu coviltire, trase de 4 boi, înaintează încet, cu greu. Seara fac cerc, roată, femeile şi copiii în jurul focului la mijloc, vitele aşijiderea la mijloc, carele unele lângă altele fac centură de apărare, iar bărbaţii fac cu schimbul de pază. Pornesc din nou la drum. Deodată, din dosul unei stânci apar penele unui indian. La un semn, apare gloata şi începe o luptă înfricosătoare. Oamenii îşi spală rănile, îşi îngroapă morţii şi pornesc mai departe cu încredere că vor învinge. La urmă se aude un cântec. E o melodie din patria îndepărtată şi în fund umbra marelui Lincoln, care cu legea Homestead le garantează proprietatea.

La ieşirea din expoziţie, un cowboy, într-un obor, are câţiva poney cu şeile pe ei. La insistenţa fetiţei cedăm pentru o partidă de călărie. Dar abia instalată în şea, mânzul scapă şi începe o goană nebună. Cu greutate am reuşit să-l prindem. Puteam să asistăm la o întâmplare ca aceea a micuţei Bonnie, fetiţa lui Rhett şi Scarlett O Hara, din Aripile vântului. Plecăm, hotărâţi să terminăm cu capitulările.

La ieşierea din oraş, seara, un bătrân şi soţia s-au răsturnat într-un şanţ şi aşteaptă acum salvarea.

Seara dormim la Mineola, într-un camping. A doua zi, pe la Shreveport am intrat în Louisiana.

Louisiana. Cea mai mare păcăleală din istorie. Pe urmele lui Chateaubriand

Dacă francezii n-ar fi vândut acest teritoriu, azi am fi fost în Franţa. Dar greşelile sunt făcute de oameni şi pentru oameni. În timpul preşedenţiei lui Thomas Jefferson, al treilea preşedinte (1801-1809), a fost cumpărată Louisiana, unul din cele mai importante acte ale lui

Scanned with OKEN Scanner

Jefferson. Din cauza conflictelor ce le avea la gura lui Mississippi cu spaniolii, Jefferson a trimis în Franţa pe John Monroe pentru a lua contact cu Robert R. Livingstone, ambasadorul american de la Paris şi a tratat cumpărarea oraşului New Orleans. Dar, Talleyrand, care ca şi Napoleon, nici nu ştia ce-i cu Louisiana, i-a întrebat pe americani: Cât aţi da să cumpăraţi toată Louisiana? La 30 Aprilie 1803, târgul a fost încheiat pe suma de 15 milioane dolari. Prin această suprafaţă SUA s-a dublat, pentru că din imensa Louisiana de atunci s-au desprins statele Louisiana, Arkansas, Oklahoma, Missouri, Kansas, Iowa, Nebraska, cele două Dakote, Wyoming şi Montana.

Americanii nu ştiau ce cumpără şi Napoleon nu ştia ce vinde.

Cea mai mare păcăleală din istorie. O altă lovitură a fost cumpărarea de la Rusia ţaristă în 1867 numai cu 7,6 milioane dolari a peninsulei Alaska, adică numai cu 2 cenţi un acru. Pe atunci Alaska era preţuită numai pentru vânat şi peşte. Ulterior s-a văzut că e un uriaş rezervor de bogăţii, în frunte cu petrolul. Azi Louisiana e cât jumătate din România şi lumea uită ce a fost la cumpărare. New Orleans, la gura lui Mississippi, e cea mai modernă aşezare, cu 500.000 locuitori, oraş care şi-a păstrat amprenta franţuzească. Renumitul său port cu mari silozuri şi elevatoare, are o lungime de 65 km. Mărfurile care ies din acest port, se ridică la valoarea de 400 milioane dolari, iar importul de sodă, banane şi lemn de mahon se ridică la 250 milioane de dolari. Cât despre Mississippi se ştie şi se apreciază importanţa lui economică. Dar foarte greu de evaluat pagubele şi victimile ce le aduce, când acest uriaş se revoltă.

Mă aflu acum pe malul său după ce am trecut prin Monroe şi Tallulah şi micuţa localitate Delta, cu doar 320 locuitori. Pe aici, în 1769, a călătorit, venind de la marile lacuri canadiene, marele scriitor francez Chateaubriand. Aici s-a inspirat din viaţa indienilor, scriind Atala şi Rene. Lucrarea sa Voyage en Amerique, e plină de cunoştinţe de floră şi faună, de imensa bogăţie piscicolă, răpitorii după ce săturau, trăind în frăţietate cu ceilalţi, de lostriţe şi păstrăvi uriaşi şi de un vânat extrem de variat. În special viaţa indienilor l-a atras, descriind toate obiceiurile lor la naştere, la nuntă, la moarte, dând şi un bogat calendar şi vocabular indian.

Trecem Mississippi şi intrăm în cunoscutul oraş din războiul civil Wicksburg, unde dormim noaptea. Oraşul are un mare avantaj: este situat pe malul stâng cocoţat pe un teren sâncos, ferit de inundaţii.

În timpul războiului civil, la 1863, când a fost crunt bombardat avea 27.000 locuitori. Azi are 23.000, deci descreşte. La ieşirea din oraş, ne oprim pentru a vizita ceea ce se mai poate vedea. Aici e un monument, pe locul unde generalul sudist Pemberton a predat Vicksburgul generalului Ulysses Grant. O dată cu căderea acestui oraş a început depresiunea, demoralizarea, atât de bine descrisă, zugrăvită de Margaret Mitchell în cartea sa „Gone with the wind". De aici înainte vom trece prin multe localităţi, mărturii ale războiului civil, dar şi ale războiului de independenţă dus de G.Washington.

Oraşele mai importante prin care trecem sunt Jackson (50.000 locuitori) şi Meridian (35.000 locuitori). Seara suntem în statul Alabama şi dormim la Tuscaloosa. Mississippi are suprafaţa de 13,4 milioane ha, cu 2,5 milioane de locuitori. Pretutindeni suprafeţe mari, oraşe mijlocii şi mici şi populaţie rară. Înserăm la Gadsaden. Studiez harta şi plănuiesc să merg toată noaptea. La

Scanned with OKEN Scanner

ora 22 suntem la Chatanooga, în statul Tennessee. Cu 10,8 milioane ha şi cu 2,7 milioane locuitori, statul este vestit prin lucrările sale din valea fluviului cu acelaşi nume. Tennessee forma în acel timp obiectivul principal al guvernului Roosevelt. Lucrările nu erau terminate. Mergem o parte din drum pe malul lui Tennesse. El izvorăşte din munţii Alegani, trece pe lângă Knocksville, Chatanooga şi Deakstur şi după o goană de 1.600 km se predă în apele lui Ohio, pentru ca acesta la rândul său să se predea lui Mississippi. Pe la 2 noaptea suntem la Knoxville, centru important cu 120.000 locuitori. Aici e vestitul Fort Knox, în care e adăpostit tezaurul de aur american. La acea oră oraşul dormea profund. Opresc în faţa unui mic local. Patronul, la ora aceea, era la dispoziţia rarilor clienţi. Pregăteşte repede un fel de clătite groase, pufoase, pe care le serveşte fără dulceaţă. Alături de o cană de lapte sau cafea.

Dimineaţa suntem la Johnson City. În cursul zilei intrăm în statul Virginia. Aspectul regiunii s-a schimbat. Fermele sunt dese, bine întreţinute, cu o vegetaţie horticolă, dar cu suprafeţe mai mici decât cele din vest.

În vest predomină ferme mari. În Iowa şi Illinois, în vestul de mijoc (Middle Vest), fermele sunt de 64 ha. Aici fermele au 20-25 ha, iar în unele părţi sub 10 ha. Mecanizarea aici e mai redusă. Se practică culturi intensive. Virginia e cunoscută mai ales prin culturile sale de tutun. Suprafaţa statului este de 10.428.000 ha, cu o populaţie de 2,8 milioane locuitori. Negrii sunt în număr de 700.000. Din totalul de 170.000 ferme, negrii posedă 40.000. Producţia medie de bumbac e de 50 milioane kg. În afară de bumbac se cultivă cereale, pomi fructiferi şi zarzavaturi. Capitala este Richmond, cu 200.000 locuitori.

Traversăm câmpul de bătaie unde generalul Washington a obţinut în războiul de independenţă victoria definitivă, contra generalului englez Cornwallis. Ne oprim pe o colină frumos amenajată pentru staţionarea automobilelor. La mijloc e o imensă masă de piatră, pe care e dăltuit frumos câmpul de bătaie şi locul ocupat de trupe. Constat că americanii, deşi nu au o prea bogată istorie, o cultivă cu toate onorurile. Am trecut prin ţară la noi, pe urmele atâtor vestigii, fără ca să ne atragă atenţia călătorilor. La Adamclisi am rătăcit pe uliţele satului până ce în sfârşit am dat de cea mai interesantă carte de vizită a romanilor pe teritoriul nostru. Şi isprava noastră s-a ilustrat prin încărcarea trofeelor pentru a fi duse la Bucureşti. O parte s-a scufundat în Dunăre, iar restul a fost descărcat în curte în faţa spitalului Filantropia. Regretatul Tocilescu n-a avut inspiraţia fericită când a purces cu trecutul neamului de la Adamclisi.

Trecem prin micile localităţi Marion (4.150 locuitori), Pulaski (700 locuitori) şi poposim în marginea localităţii Christiansburg cu 2.000 locuitori. E linişte, aerul e curat, se aude murmurul unui izvor. După două zile şi o noapte de volan, gust farmecul unei nopţi rurale. Mergem spre nord până la New Market şi de aici luăm direcţia spre est.

Washington D.C.

La 11 septembrie ora 11 a.m. am intrat în Washington D.C.(District of Columbia). Respir în fine în linişte. De acum nu mai pot pierde vaporul. La ora

Scanned with OKEN Scanner

aceasta nu am impresia că mă găsesc în capitala unei ţări atât de mari, atât de puternică şi bogată. Cartierul din vest, pe care-l străbatem acum e tot atât de liniştit ca şi un orăşel de provincie. În măsura în care ne apropiem de centru, animaţia creşte. Washington nu are decât o populaţie de 600.000 locuitori. Aici e capitala unei ţări descentralizate atât din punct de vedere administrativ, cât şi economic. Bucureştiul e la polul opus. Bucureştiul la 1936 avea 50% din industria ţării. La ora 11, centrul Bucureştiului e plin de cetăţeni care se plimbă, cum şi mulţi provinciali veniţi pentru rezolvarea atâtor treburi. Washington la acea oră lâncezeşte. În schimb, când ministerele îşi încetează activitatea, e un furnicar de automobile, ca la Paris. Cu greu am găsit o cameră la hotel. Ne aflăm în centru nu departe de parlament (Capitoliu). Din faţa Congresului, pleacă o serie de bulevarde (avenues) în toate direcţiile. Avenue Maryland, avenue Pensylvania, avenue Massachusets. Oraşul este geometric împărţit, cu străzile spaţioase, cu multe parcuri, fără azgârie nori şi are aerul unei metropole europene. Aşezat în unghiul format de cele 2 fluvii, Potomac şi Anacostia pe ale căror maluri sunt parcuri imense, metropola oferă variate posibilităţi sportivilor. Clădirea Capitoliului cuprinde în aripile sale Senatul şi Camera Deputaţilor. Centrul clădirii e rezervat rotondei cu un diametru de 29 de metri, cu numeroase tablouri din istoria Americii. Cupola mareaţă, cu 90 metri înăţime, în vârf cu o statuie a libertăţii domină centrul. Senatul şi Camera sunt legate printr-un tunel. Mulţi senatori au birourile lor aparte. În partea de răsărit se găseşte marea bibliotecă a parlamentului.

Washington e un oraş de oameni politici, funcţionari şi universitari. (Să amintim că e şi un oraş cu mulţi negri. La 1930, la o populaţie de 486.000 locuitori, avea 133.000 negri).

Acest fapt îi dă o notă caracteristică, ce-l scoate din felul cum e concepută o capitală. Parte din ministere s-au concentrat în imensul spaţiu verde, la vest de Capitoliu, acolo unde se găsesc cele două mari monumente, ale lui Washington şi Lincoln, aproape de fluviul Potomac şi marele bazin Tidal. Vizitez două universităţi. Prima e Georgetown University, înfiinţată de ordinul Jesuiţilor, în 1795, cu 2500 studenţi; a doua e George Washington University înfiinţată în 1821. În 1936 avea 6.000 de studenţi. Mai sunt apoi Howard University, frecventată de mulţi negri, apoi Catolic University şi American University.

Parcurgânt străzile suntem atraşi de o mare firmă: Roumanian Restaurant, în vitrina căruia sunt două păpuşi în costume naţionale ardeleneşti. Seara ne înfiinţăm acolo; cerem mititei, de care patronul face mare caz. Dar ni se oferă grosotei, destul de lungi. Fetele ce servesc vorbesc prost româneşte. Patronul e evreu ardelean, şi e vesel că nu l-am ocolit.

Ministerul de Agricultură central

Ministerul Agriculturii în care tronează Henry Wallace, este magnific şi situat în cea mai frumoasă poziţie a oraşului.

Rareori am avut o satisfacţie ca aceea când m-am aflat în parcul din faţa Ministerului Agriculturii din Washington. Nu uit ziua în care, absolvent al liceului din Tulcea, mă prezentam să mă înscriu la modesta şcoală de agricultură de la Herăstrău, în septembrie 1919. Mă întrebam

Scanned with OKEN Scanner

atunci, care poate fi viitorul ştiinţei agricole. Azi la Washington, am cel mai impresionant răspuns. În capitala acestei ţări atât de evoluată, Ministerul Agriculturii se înalţă semeţ pe Constitution Avenue, ca o recunoaştere ce se acordă muncii tacite a fermierilor răspândiţi pe toate plaiurile ţării. Alături de monumentele celor doi mari preşedinţi, Washington şi Lincoln, Ministerul Plugăriei devine un simbol al recunoştinţei pe care poporul o poartă celor ce au realizat cea mai mare epopee: cucerirea şi punerea în valoare a întregului teritoriu al ţării.

Intru pe sălile Ministerului. Nici portar, nici oameni aşteptând audienţe. Un institut mare de cercetare, iar nu ceea ce înţelegem noi printr-un minister. Ministerul e împărţit în direcţii sau departamente. Primul peste care dau este departamentul solului, apoi cel al culturii plantelor, urmat de servicii şi birouri ale chimiei, fitopatologiei şi aşa mai departe. Departamentul economiei agrare este condus de Mr.Black. Are în subordine mulţi specialişti care strâng tot materialul economic necesar îndrumării şi apărării agriculturi. Ministerul îşi rezervă problemele mari, hotărâtoare, acolo unde iniţiativa locală nu mai dă rezultate. Astfel, Ministerul a intervenit cu mijloace imense în domeniul conservării şi îmbunătăţirii solului. Prin legea din 15 februarie 1936, statul intervine anual cu suma de 500 milioane de dolari. Legea prevede 3 feluri de măsuri: a) scoaterea din cultură a 12 milioane ha. Suprafaţa corespunde surplusului de recoltă ce se dă pe piaţă; b) aplicarea unui asolament raţional, prin extinderea culturilor amelioarate, sau a acelora care nu sunt surplus pe piaţă; c) intensificarea agriculturii şi aplicarea de îngrăşăminte şi lucrări de irigaţii şi desecare.

Reducerea culturilor se aplica la grâu, porumb şi bumbac; se reducea în acel timp şi numărul porcilor. Fermierii care reduceau suprafaţa, primeau arenda locală pentru fiecare hectar redus. Terenul redus putea fi cultivat cu plante ameliorante: lucernă, trifoi, mazăre, fasole, sau putea fi folosit ca păşune. Extinderea păşunilor pe terenurile pulverizate a contribuit sensibil la îmbunătăţirea structurii solului, iar prin extinderea arăturilor perpendicular pe curbele de nivel s-a contribuit la combaterea eroziunii solului. Statul a acordat avantaje pentru crearea de asociaţii cu suprafeţe mari, în vederea combaterii eroziunii solului.

Problema fundamentală a agriculturii americane o constituie preţurile. Ministerul adună săptămânal preţurile de pe tot cuprinsul Uniunii. Raportul dintre preţurile produselor agricole şi industriale reprezintă puterea de cumpărare a fermierilor. Ministerul are astfel în faţă busola, care indică dacă nava se află în ape bune. Ministerul controlează de aproape şi activitatea burselor. Pentru a micşora variaţia burselor, Wallace a venit cu ideea şi măsura balansării abundenţei. Natura e inegală; din inegalitatea ei oamenii trebuie să înveţe ceva. Prima mare măsură luată e aceea a creerii de stocuri de rezerve. În anii secetoşi, Ministerul intervine să se cumpere vitele ce nu mai pot fi hrănite; transformate în conserve, sunt scoase treptat la consum.

În anul în care eram acolo situaţia era bună. În ce priveşte măsurile luate şi rezultatele obţinute, le-am arătat mai înainte. Am vrut să fac o vizită domnului Wallace dar era plecat. Mister Black la despărţire mi-a spus următoarele cuvinte de permanentă actualitate: „Avem funcţionari buni, bine

Scanned with OKEN Scanner

pregătiţi, conştiincioşi şi bine plătiţi. Tineretul nostru se poate plasa bine la stat şi în multele întreprinderi particulare. Mulţi din fermierii noştri au studii universitare. Profesorul Warren ne arată că venitul fermierilor universitari e mult mai ridicat decât al celorlalţi. Facem eforturi să ridicăm nivelul tehnic. Dar mai presus de orice e rentabilitatea. În ziua când agricultura noastră nu va mai fi rentabilă, înseamnă că am construit castele de nisip."

„Avem nevoie în prezent şi de oameni de sinteză. Avem mulţi specialişti, care lucrează fiecare într-un domeniu restrâns. Avem nevoie acum şi de buni organizatori care să nu neglizeje întregul. Economia rurală e la începutul ei, iar inginerii agronomi de mâine trebuie să devină adevăraţi ingineri sociali, care să ajute ca întreaga maşinărie a agriculturii să funcţioneze în plin".

Am vizitat după aceasta oraşul şi împrejurimile sale. Washingtonul e ca un stat aparte. El cuprinde tot teritoriul Columbiei, şi e numit Washington D.C., care înseamnă districtul Columbiei, iar după unii departamentul Central.

Ne oprim în faţa Casei Albe, reşedinţa preşedintelui, denumită şi „Mantion of the president of the United States„. Nu e un palat. E o clădire, cu 2 etaje centrale, situată într-un parc modest. A fost construită în 1792, şi după ce a fost arsă de englezi în 1814, a fost refăcută în 1818. La poartă nici o santinelă. În curte, îmbrăcat într-un bluzon, cu mânecile suflecate, se plimbă un poliţist uriaş. Ne vede că intrăm cu paşi hotărâţi şi nu schiţează nici un gest. Ne lămureşte că nu putem vizita interiorul. De altfel se făcea curăţenie, preşedintele Roosevelt fiind plecat.

Seara suntem invitaţii domnului Boncescu, de mult timp consilier pe lângă legaţia română de acolo. Domnul Boncescu e mare mason, gradul suprem 33. Când după moartea subită a lui Roosevelt, în 1945, Truman a devenit preşedinte, avea gradul 32. Făcea parte din aceeaşi lojă cu Boncescu şi a trebuit într-o şedinţă specială să fie înălţat la gradul 33. Am văzut pe la fotografi loji masonice fotografiate. Deci fără misterul care le înconjoară în Europa.

Mount Vernon. Casa şi mormântul lui Washington

Mergem să ne plecăm în faţa mormântului lui George Washington, la Mount Vernon, cale de o oră la sud de oraş. Trecem podul Arlington peste fluviul Potomac şi ne oprim puţin în cimitirul naţional Arlington, cu flacăra nestinsă a eroilor din primul război mondial. Generalul Pershing, comandantul trupelor de atunci este la loc de cinste deosebită. Aici va fi adus mai târziu nefericitul John Kennedy.

La Mount Vernon sunt ferma, casa, parcul şi mormântul celui care a fost George Washington, primul preşedinte al Statelor Unite şi eroul războiului independenţei. El s-a născut la Bridge Creek, la 22 Februarie 1732, în Virginia. Tatăl său a fost fermier. La vârsta de 16 ani George Washington a devenit topometru. La vârsta de 29 de ani a luat comanda unui district militar în Virginia. În 1755, după ce a exterminat o trupă franceză stabilită pe fluviul Ohio, devine comandantul miliţiilor din Virginia. Când au izbucnit neînţelegerile cu englezii a fost numit, în 1775, general şef al armatei americane, iar în 1781, termină războiul prin capitularea generalului englez Cornewallis. Independeţa

Scanned with OKEN Scanner

ţării fusese proclamată la 4 Iunie 1776. După ce a reuşit să-şi potolească trupa care urma să fie pusă în libertate fără plata soldei, s-a prezentat congresului, căruia i-a dat situaţia financiară din timpul războiului. S-a retras apoi la ferma sa. În 1787, congresul l-a proclamat preşedinte după ce a refuzat cu energie coroana regală. În 1793 a fost reales preşedinte, iar în 1979, a refuzat să fie ales pentru a treia oară. După ce a mai luat odată comanda supremă a armatei în 1798, în timpul conflictului cu Franţa, s-a retras la Mount Vernon, unde a murit la 14 Decembrie 1799. Casa lui se păstrează intactă. Construită în stilul locuinţelor englezeşti, toate camerele, parter şi etaj, păstrează toate amintirile lui Washington.

Biblioteca, biroul, sala de mese cu tot ce este necesar, parcă aşteaptă coborârea preşedintelui de la etaj. Parcul e mare şi bine întreţinut. Lume multă umple parcul şi camerele casei. În tăcerea şi respectul în care defilează lumea răsună în urechi frumoasele cuvinte spuse despre el de John Marshall: „Washington a fost primul în război, primul în pace, primul în inimile noastre". Mergem la mormântul lui, nu departe de fosta sa locuintă. O grămăjoară de pământ, câteva flori şi un prea modest grilaj de fier, acesta-i monumentul pe care şi l-a dorit Washington. Îi lipseşte inscripţia care i s-ar potrivi:

„Hic cineres – ubique nomen"

Rămăşiţele lui sunt aici - numele lui pretutindeni.

O paralelă între Washigton şi Napoleon

Chateaubriand, cu ocazia excursiei pe care a făcut-o în America, în 1781, a fost primit în audienţă de către Washington. Când am ajuns la Philadelphia, scrie el, marele general nu era acolo. L-am aşteptat 15 zile. După ideile mele, atunci el era un adevărat Cincinatus al Romei vechi. O casă mică, în genul englezesc, asemănător cu cele ale vecinilor, era palatul preşedintelui Statelor Unite. Nici o gazdă, nici măcar valeţi. Am bătut la uşă, o tânără servitoare a deschis. Am întrebat dacă generalul e acasă şi mi-a răspuns că este. I-am spus că-i aduc o scrisoare. Mi-a cerut numele, greu de pronunţat în englezeşte, pe care ea nu l-a putut reţine. Intră domnule, walk in, sir. După o discuţie asupra revoluţiei franceze, după ce generalul i-a arătat cheia Bastiliei, după ce i s-a spus că chei de acestea sunt pretutindeni, după ce seara a fost invitat la masă, Chateaubriand mai târziu face o paralelă între cei doi generali ai timpului: Washington şi Bonaparte. Rezumatul: Washington şi Bonaparte au ieşit fiecare din sânul unei republici; născuţi amândoi în libertate, primul a rămas fidel, al doilea a trădat-o. Soarta, după alegerea lor, le va fi diferită în viitor. Numele lui Washigton se va răspândi din etapă în etapă, odată cu libertatea; şi va însemna începutul unei ere noi pentru omenire.

Numele lui Bonaparte va fi purtat de asemenea de generaţiile viitoare: dar el nu va fi legat de nici o binecuvântare şi va servi de autoritate, deseori, opresorilor mari sau mici.

Ultima etapă pe pământ american. Spre New-York

Am părăsit Washingtonul joi 17 Septembrie. Am intrat imediat în statul Maryland. Stat mic, cu 3,1 milioane hectare şi o populaţie de 1,8 milioane de

Scanned with OKEN Scanner

locuitori. Trecem prin Baltimore oraş mare cu 900.000 locuitori, iar seara ajungem la Wilmington, în statul Delaware, stat mic, cu 600.000 ha şi o populaţie de 250.000 locuitori. La nord de New York sunt primele state înfiinţate pe coasta Atlanticului, toate cu o populaţie sub un milion: New Hampshire, Vermont, Massachusetts şi Rhode Island.

De la Wilmington avem de făcut ultima etapă pe pământ american. Am intrat în Pennsylvania, stat mare industrial, cu o suprafaţă de 11.687.000 ha şi o populaţie de 10 milioane. În Pennsylvania sunt centre mari importante precum Pittsburgh cu 680.000 locuitori, şi Philadelphia cu două milioane. Trecem după Philadephia prin Trenton (statul New Jersey). De cu noapte s-a anunţat prăpăd pentru zilele de 18-19 septembrie, cu ploi torenţiale şi cu bântuirea unui ciclon. Vasele de pe coastă au fost puse în gardă. Un vânt puternic ne întâmpină din nord. Trebuie să ţin strâns volanul.

Cu cât ne apropiem de New York, circulaţia pe şosele e de necrezut. La 20 km de oraş, o întretăiere de şosele în faţa cărora nu ştiu pe unde să o iau. Un agent de circulaţie postat într-o cabină înaltă e disperat de întârzierea mea. Ne facem doar semne zadarnice. Când mă uit înapoi şi văd convoiul de maşini, pricep disperarea lui. O maşină veche, descoperită, trece pârâind pe lângă noi. E plină de studenţi. Şi-au pus pe cap un polog şi înaintează spre cascada de apă ce-i loveşte din plin. Drumul pe care mi l-am ales mă scoate la tunelul ce trece pe sub fluviul Hudson. E larg pentru trei rânduri de maşini. La ieşire ne angajăm pe uriaşa stradă Broadway. Strada e un convoi imens de maşini. Sunt prins între coloane şi ridic capul disperat, să văd cum mă pot apropia de trotuar. După o bună distanţă am reuşit să fiu lângă trotuar. Plecat la 17 August din Waldport (Oregon), am ajuns la New York la 18 Septembrie. Indicatorul îmi arată distanţa de 11.000 km, evident nu în linie dreaptă ci cu toate zigzagurile. Almiteri, aş fi parcurs 9.000 km.

Vis a vis e un hotel. De acolo mi se dă un băiat (un dolar) care să-mi aducă maşina în faţa hotelului. Tot acel băiat imi duce maşina la un garaj, în care un ascensor, o urcă la unul din numeroasele sale etaje.

Zilele următoare a fost cald şi frumos. Uraganul nu s-a manifestat cu violenţa prezisă. Folosim timpul din plin. O mulţumire adâncă mă cuprinde, gândindu-mă că daca nu insistam, plecam fără să fi cunoscut adevărata Americă. Am cunoscut ţara şi poporul. Când mă gândesc în urmă la câmpiile străbătute şi la cele văzute, New-Yorkul îmi apare ca o cupolă uriasă, care încoronează imperiul acesta al muncii şi al ordinii. Totul e într-o înlănţuire perfectă şi nu pot spune că cunosc totul, atât timp cât am sărit o verigă din acest lanţ uriaş. „Ai făcut o călătorie frumoasă", îmi spune Mister Stacy May, la fundaţie, luni 21 Septembrie. În mare parte graţie concursului dumneavoatră, îi răspund. Ne despărţim. Părăsesc fundaţia cu adâncă emoţie ce mă copleşeşte. La 22 Septembrie ne ducem maşina la vapor. O dăm în primire şi apoi pornim să ne plimbăm în partea de jos a portului, acolo unde stă de strajă imensa statuie a Libertăţii.

La 23 Septembrie, la ora 12, vaporul se desprinde încet, cu ajutorul unui remorcher. Suntem pe transatlanticul Washington. Ne-am calculat bine drumul.

Avem acum în pântecele uriaşului vapor o maşină. Călătorim acum într-o cabină turist, mai ieftină, 80 de dolari de persoană. Cabina e mare şi bine

Scanned with OKEN Scanner

mobilată. Sala de mese nu diferă de o sală a unui mare restaurant din capitală. Masa din cabină e plină de corespondenţă sosită de la Coana mare, de la Urlan şi Angiu, de la Horia Lupan, de la Ţiculescu, de la prietenii din America: Sandeson, Toteff, Lehtien, familia Olson, Hill. Studentul din Ames (Aiowa) şi-a făcut conştiincios datoria, cu aranjarea plecării. Un trip-tic imens, sosit de la Londra, mă aşteaptă cu toate formalităţile îndeplinite. Valabile pentru toate ţările prin care voi trece. Maşinii i s-a pus o tăbliţă nouă, internaţională, şi o insignă a Automobil Clubului din Londra. Ies pe punte. Zgârie norii îşi profilează semeţ vârfurile, prin ceaţa dulce ce se aşterne pe ocean. Ne ajunge din urmă marele vapor englez Queen Mary, a cărui viteză a fost întrecută pe acel timp doar de vaporul Normandia.

Prin Franţa. Paris, apoi pe urmele războiului 1914-1918

După o scurtă oprire în seara de 29 Septembrie la Southampton în Anglia, în dimineaţa zilei de 30 septembrie, când ne-am deşteptat, Washington se odihnea la cheiul portului Le Havre. De pe fereastra cabinei vedeam cum cineva face toaletă Fordului meu, care ne aştepta nerăbdător, după atâtea zile de odihnă. I se controlează cauciucurile şi i se încarcă rezervorul de benzină. Ne încărcăm bagajele şi suntem gata de plecare. Alături mai e o maşină, un Lincoln. Aflu că în el se găseşte ambasadorul SUA în Franţa. Un tânăr aleargă după Lincoln cu un cauciuc. Recunosc că e al meu, claxonez si-mi iau astfel ultimul lucru ce-mi rămăsese pe vapor.

La întoarcere n-am avut rău de mare. Oceanul a fost mai liniştit iar nava cu un tonaj mai mare. Totuşi, după atâtea zile de balans oceanic, contactul cu pământul îmi dă impresia că maşina se balansează. Mergem pe o şosea paralelă cu Sena inferioară. Nu departe de oraş, văd o imagine de bărăgan, un plug cu şase boi arând. Solul e în general un sol podzolit, spălat, ce are nevoie mare de îngrăşământ. Vedem acum şi satul. De un an nu am mai văzut aşa ceva. La miezul zilei suntem la Rouen. Ce ştiu din liceu despre Rouen. Ştiu că aici a fost arsă pe rug Jeanne D'Arc! Îmi vine în minte o anecdotă. Un copil francez îl întreabă pe tatăl său: „Tată e adevărat ca Jeanne D'Arc a fost arsă pe rug? De ce?

- Da copilul meu, aşa e, pentru că a fost eroina Franţei şi a salvat-o.
- Atunci, tată dragă, ar trebui să-l ardem şi pe Clemenceau, că şi el e eroul de azi al Franţei.

Mai ştiu că în acest oraş s-a născut Gustave Flaubert, autorul lui Madame Bovary şi al lui Salammbô. În fine mai ştiu că aici e o vestită catedrală. Oraşul e mare centru industrial. Ajutat de Sena navigabilă, are un port foarte animat. Într-un restaurant, aproape de catedrală, reiau firul cunoştinţei cu gastronomia franceză. Trecem la un nou sistem de alimentare. Suntem în partea vinului bun. Pe toate mesele stau carafele de vin. Francezii beau vârtos, deşi nu cunosc catrenul lui Păstorel Teodoreanu, acest prinţ al vinului, cum l-a numit fostul meu profesor, actual coleg, I. C. Teodorescu.

Acel ce stă şi se socoate
Pricepe dacă-i om cu minte
Cum că necazul stă la spate
Cât ai paharul dinainte

Scanned with OKEN Scanner

Sau
Sifonul inodor şi incolor
A înscris un trist capitol în istorie
Căci ce-i în codru coada de topor
Aşijderea e şpriţul în gospodărie

N-am băut în ultimul an, decât de două ori vin. Dar, de cum am intrat în restaurantul din Rouen, amintirile de pe Ialomiţa, de la Ghimbăşeni, când mergeam cu bunica la vie, de asistam la storsul strugurilor cu picioarele sau recomandările marelui Pasteur, că vinul e o băutură higienică şi antimicrobică, m-au biruit. Am închinat un pahar de vin ajutat şi de aceea minunată pâine franceză, lungă şi subţire, căreia ei îi spun flute (flaut). Vinul îl face pe francez expansiv, iar în privinţa mâncărurilor nu sunt întrecuţi decât de români, care au cel mai bun amestec de meniuri, occidentale şi orientale.

De la Rouen, pe alocuri ne apropiem de malul Senei, cu malurile frumos pavoazate de o floră variată, cu vapoare şi şlepuri şi cu pescari cu multe mici restaurante-bistrouri (cum le spun francezii).

Prin Neuilly am intrat în Paris. Reuşesc să mă descurc binişor prin noianul de automobile care la ora aceea fugeau spre localităţiile din centura pariziană. Am mers din nou în bulevardul Strassbourg, la vechea mea cunoştinţă, la hotelul Champagne et Mulhouse. Am stat în Paris trei zile. Cunoşteam ceva din Paris şi nu mai încerc să redau aci cele ce am mai vizitat. Gândul îmi era acum la drum şi la teama de a nu se strica timpul.

În dimineaţa zilei de 3 Octombrie, orientându-mă după soare, am luat direcţia răsărit şi peste puţin timp, mă aflam pe şoseaua paralelă cu Marna. Trecem prin Meaux şi Epernay. Şoseaua e îngustă şi puţin animată. Diferenţa dintre circulaţia transoceanică şi cea de aici, la 40-50 km depărtare de capitală e imensă. Intrăm în regiunea Champagne, cu colinele ei mărunte încărcate de vii. Apar şi urmele rănilor lăsate de luptele ce au avut loc între 1914-1918. La ora 14 intrăm în Verdun. Îmi vine în minte o poză publicată în 1915 de ziarul Universul pe care o admiram ca elev al liceului din Tulcea; cetatea Verdunului înfăşurată de un steag roşu, iar în contra ei, furios, se repede Kronprinţul, în chip de taur, rupându-şi coarnele. Verdunul a rezistat. El a rămas simbolul rezistenţei franceze. Aci s-a semnat un mare act istoric. În Anul 843, fiii lui Carol cel Mare au împărţit imperiul carolingian şi au separat Franţa de Germania. Vizităm întâi monumentul ridicat de oraş şi armată, eroilor războiului. Ieşim din oraş şi începem să urcăm panta dulce spre răsărit, pe o şosea de asfalt în serpentină, spre teatrul marii tragedii. Ne oprim în faţa monumentului generalului Mangin. Mareşalii Joffre, Foch, Petain, n-au avut onoarea unui astfel de monument.

Ajungem în punctul unde şoseaua se bifurcă. Un leu imens şade întins sub loviturile săgeţilor, care l-au lovit din plin, iar mai jos, pe o placă de metal, stau înşirate multele regimente care nu s-au mai întors. Ici on lutte... aici au luptat şi au murit. Scenele acestui înfricoşător măcel au fost descrise de Jules Romain, în marea sa lucrare, în romanul fluviul „Les Hommes du bonne volonte". Când liniile numeroase ale artileriei germane au început atacul, soldaţii francezi, timp de 5-6 zile n-au mai ieşit din tranşee şi nici măcar nu au putut fi aprovizionaţi. Şi atunci, ne spune colonelul Delmas în „Suflete de infanterişti", au fost nevoiţi să-şi bea urina. Dar gândul îmi zboară acum şi la

Scanned with OKEN Scanner

alţi autori: la Henri Barbusse, autorul lui „Le feu", la Roland Dorgeles, autorul „Crucilor de lemn", la E. M. Remarque, autorul celebrului roman „ Pe frontul de vest nimic nou", cât şi la modestul autor care a scris cu puşca lui istoria Verdunului şi anume Otto Schmiededer, cel din Balta Brăilei, de la Cojocaru, soldatul acela bavarez, candid ca o fecioară, care-mi povestea cu lux de amănunte tragedia trăită, cum senegalezii, târându-se noaptea cu cuţitul în dinţi, le spintecau beregăţile. Şi oamenii nu s-au cuminţit. Pământul trepidează şi acum de pregătirile unui nou război, poate mai mare, mai înfricoşător.

Cotim pe şosea la dreapta. Locul e plin încă de nebunia războiului. E greu să descoperi un metru pătrat nerăscolit de obuze. Vegetaţia e slabă, timid dezvoltată şi ea de nebunia omului. Ajungem la vestitul fort Vaux. Vizităm tot interiorul. Într-o cameră de 20 m², au stat îngrămădiţi ultimii soldaţi francezi, zile întregi, alături de bravul lor comandant, colonelul Reynal, în lunie 1916, când a fost cucerit de germani. Torturaţi de foame şi sete, câte un soldat francez se strecura noaptea afară în căutarea apei. Pereţii exteriori ai fortului sunt plini de fotografii aduse de familiile celora care au plătit cu viaţa această încercare. Când au ajuns la epuizare, colonelul Reynal a trimis o misivă pe care scrisese: „Acesta-i ultimul meu porumbel". Din liniile franceze de la Souville, i s-a comunicat să se predea. În istorie, cunosc alte două cazuri de predare, ca acela de la fortul Vaux. Primul e acela al plăieşilor noştri în timpul lui Sobieski. Al doilea, e acela lui Huningue, la 1815, care cu 135 de oameni a rezistat contra a 25.000 austrieci.

Soldaţii fortului Vaux, în frunte cu colonelul Reynal, au ieşit unul câte unul, printre două cordoane de germani care le-au dat onorurile. Atât de mult i-a impresionat pe germani rezistenţa de aici, încât au permis colonelului Reynal de a fi unicul ofiţer care şi-a purtat sabia în timpul prizonieratului. Ne întoarcem şi pornim spre nord. Trecem pe locul unde a fost satul Fleury. Doar o placă aminteşte că pe acolo au fost gospodării cu oameni harnici. Ajungem la fortul Douaumont. Când fortul acesta a căzut, după lupte îndelungate, extrem de înverşunate, în toată Germania a fost o exaltare generală. Aci, o înaintare de o sută de metrii era anunţată cu surle. Între Douaumont şi Vaux, câmpul după 10 ani e plin încă de sârmă ghimpată, de baionete frânte de gamele şi centiroane, de măşti individuale, de gropi imense de obuze. Nemţii au cucerit fortul printr-un şiretlic, îmbrăcând un batalion de-al lor în uniforme franceze. Iar francezii l-au cucerit prin bravura unui batalion de zuavi, sub comada contelui Nicolai. Pe acest brav comandant l-am cunoscut la Bucureşti, când el făcea parte din grupul delegaţilor ce participau la congresul Internaţional de agricultură din 1929. El făcea atunci parte din grupa celor ce făceau excursie în răsărit şi în Bărăgan. La gospodăria lui Licuţă Degerăţeanu, de la gara Bogdana, după ce vizitasem gospodăria lui I. Cămărăşescu de la gara Dâlga, am asistat cu toţii la un tablou impresionant. După ce la Cămărăşescu s-a prezentat cu o gospodărie mecanizată (4 tractoare la 2.500 ha, eveniment mare pentru acel timp, 1929), aci la Degerăţeanu, 30 de pluguri cehe, cu brazdă cu câte 6 boi, deci 180 de boi, spintecau terenul în lunie, pe care până atunci păscuseră oile. Tablou al unei lumii care s-a dus. Străinii au fost profund impresionaţi, iar la masa de seară, contele Nicolai, mânca cu voluptate dintr-o strachină borş de berbec şi o bucată de mămăligă, al cărui diametru era de un metru. Se vedea că cunoştea de aproape ţara, pentru că el

Scanned with OKEN Scanner

a luptat în România în 1916, în luptele de pe Neajlov, în apărarea Bucureştiului. Ministrul agriculturii de atunci, Ion Mihalache, l-a omagiat în Congres, de la tribuna Parlamentului. Şi acum, la Douaumont, contele Niculai, a adunat în jurul lui batalionul de zuavi. Era dimineaţă şi o ceaţă groasă acoperea câmpul de luptă, el le-a explicat soldaţilor despre ce e vorba. A adus în mijloc un butoi de rom şi fiecare soldat a băut un pahar bun. Cu baioneta în dinţi, târându-se, au pătruns în fort şi l-au cucerit. E greu de descris ce a fost atunci în Europa.

Trecem mai departe prin câmpul de bătaie, spre nord. Trecem pe sub cotele Mort Homme şi Malancourt şi ajungem la Mont Faucon, cea mai înaltă cotă, în vârful căreia e cazemata de unde Kronprinţul urmărea teatrul de luptă. Repetatele şi disperatele atacuri ale armatei franceze de a cuceri această cotă au fost zadarnice. Abia în 1918, cota a fost cucerită de o divizie americană. În amintirea acestor lupte, americanii au ridicat un turn în vârful căreia se ajunge cu ascensorul. De aici se poate vedea urma fostului front, redat pe o placă, cu toate amănuntele. Tunurile au amuţit. Prin văile frontului se văd acum căsuţele reclădite cu trudă, iar pe alocuri, plugul îşi deapănă truda lui de veacuri. C. Sandu-Aldea a imortalizat această nobilă misiune a plugului „Multe şi felurite instrumente a făurit omul. Oamenii se perindă. Cetăţile şi oraşele dispar. Dar plugul rămâne de-a lungul veacurilor simbol al luptei omului pentru o viaţă mai bună, mai paşnică".

Alături de turnul păzit de doi negri care au luptat aici pe front, este marele cimitir a 5.000 americani. Mii de cruci, aşezate într-o ordine perfectă, cu numele frumos înscris, stau mărturie a înfrăţirii popoarelor pentru o lume mai bună. Prima cruce care o văd e a unui soldat din California. A murit aici, cu gândul la izvorul de lumină de acolo, la Poarta de Aur (Golden Gate) de la San Francisco, sau poate la iubita lui. Îmi vine în gând un trist cântec american: „Scrisoarea ta a sosit, dar a sosit prea târziu". Dar mai presus de orice trimit de aici o ilustrată amicului meu, prof. Hill din Corvallis (Oregon), care a luptat aici pe front.

Se înserează. Ne grăbim să mergem să vedem tranşeea baionetelor. O porţiune de tranşee a fost atât de violent bombardată, încât din ea nu au mai rămas afară decât vârfuri de baionete. Peste ea americanii au ridicat un acoperământ cu o serie de coloane, în amintirea eroilor căzuţi aici. Pornim de sub brâul frontului. Marea candelă de la Douaumont s-a aprins. E un far mare ce azvârle lumini intermitente peste câmpia morţii.

Noaptea intrăm în Metz, oraşul marii dispute franco germane. Reînviu în mintea mea lecţiile de istorie ale profesorului C. Roman, mare germanofil în acel timp. Aci s-a depănat marea tragedie a războiului de la 1870. Încercuit la Metz, generalul Bazaine s-a predat cu trei mareşali, 6.000 ofiţeri, 17.300 soldaţi, 13.000 cai, 1.675 tunuri, 208.000 puşti. A fost condamnat la moarte, dar a fost salvat de mareşalul Mac Mahon, devenit preşedinte al republicii în urma abdicării lui Napoleon III. A fost cea mai mare tragedie din istoria Franţei. Germanii au câştigat o victorie zdrobitoare, dar au pierdut ulterior la 1914-1918 din cauza aroganţei şi a încrederii în superioritatea lor. Proprietarul hotelului e un german morocănos, mai ales când vede că suntem români. Sănduţa sparge un vas de porţelan; faptul ne îngrijorează pentru că nu avem

Scanned with OKEN Scanner

monetă franceză. Încercăm sa-l refacem. Ar trece neobservat şi până să-l observe am fi în Elveţia totuşi anunţ patronul. Am plătit o sumă usturătoare.

Pornim la drum săraci dar curaţi. Câmpiile şi colinele Alsaciei şi Lorenei sunt pline de viaţă în această duminică de toamnă. Ceaţa s-a ridicat. Câmpul e bine lucrat; grădinile şi livezile sunt pline de farmec şi ţăranii radioşi, bine îmbrăcaţi. În această zi de sărbătoare, gândul îmi fuge la marele Gambeta. În faţa lumii îndurerate de pierderea, la 1870, a Alsaciei şi Lorenei, el a spus celebrele cuvinte „N'en parlons plus. Pensons y toujours". Să nu mai vorbim. Gândul să fie întodeauna acolo.

Trecem prin Nancy, centru universitar în care studiază agronomia mulţi români. Puţin după aceasta trecem prin Roville. Aici şi-a petrecut o parte din tinereţea sa primul agronom român, Ion Ionescu de la Brad, trimis la studii de Mihai Vodă Sturza, la renumita fermă de aici a lui Mathieu de Dambalse.

Prin Elveţia. La Uniunea Plugarilor elveţieni

Trecem apoi prin Belfort şi în scurt timp suntem la Basel, în Elveţia. Vameşul elveţian constată însă că am ieşit din Franţa fără viza tripticului. Trebuie să ne întoarcem în Franţa declară vameşul.

- Cum să mă întorc acum! Îi spun eu.

- Nu vă temeţi, îmi spune el. Uitaţi-vă, acolo în colţul acela al străzii se face viza, şi pentru a nu mai întoarce maşina, am făcut porţiunea pe jos, am intrat în Franţa şi m-am reîntors în Elveţia.

E încă devreme. Până la iubitul meu orăşel Brugg am doar 60 km. Merg încet, savurând fiecare loc. Veniţi din câmpia franceză acum suntem într-o minunată grădină. Teoria lui Thunen apare aici şi mai evidentă. Elveţia reprezintă în întregul ei primul cerc al lui Thunen. Oraşul Brugg la ora 16 e gol. Lumea e pe dealurile din apropiere, de unde admiră vârfurile maiestoase ale Alpilor. Mă duc să văd locurile pe unde am burlăcit în 1925-1926. Revăd Uniunea plugarilor elveţieni şi vechea gazdă Wodniczac, fabricantul de sobe. Erau 6 membri ai familiei, fiecare cu bicicleta sa. Dar acum lipsesc. Nimeni nu e acasă.

Ne roade o foame cumplită. Patronul hotelului din Metz ne-a lăsat fără bani. Descopăr însă în tezaurul meu o monedă elveţiană de 5 franci. Suntem salvaţi. Masa costă 4 franci. Când dau piesa, fata constată că este o monedă veche care nu mai este în circulaţie. Până a doua zi când se deschide banca îi ofer ceasul Longines amanet, şi după un consult cu patronul fata acceptă piesa.

Noaptea o petrecem la familia Boss, cercetător în Uniunea Plugarilor elveţieni. Ne serveşte vinuri alese, vinuri ale ţării sale şi foarte bine cotate. Trecem în revistă activitatea Uniunii sub conducerea prof. Ernest Laur, care spre regretul meu nu este în ţară. Aici la Brugg, în mijlocul plugarilor elveţieni, am petrecut un an de zile, după ce mi-am luat doctoratul la Viena. La finele secolului trecut, Laur a pus bazele Uniunii. El a dovedit ţării sale că o necesitate de prim ordin o constituie apărarea şi menţinerea agriculturii. Cercurile industriale luptau pentru desfiinţarea taxelor vamale, care le scumpeau viaţa. Sănătatea materială şi morală a ţării – spunea Laur – constă în menţinerea clasei ţărăneşti, 25% din totalul de 4 milioane populaţie a ţării.

Scanned with OKEN Scanner

Se putea uşor importa carne congelată din Argentina sau praf de lapte din Franţa, sau alte produse din răsăritul Europei, dar aceasta ar fi îngroşat rândurile şomerilor, iar turiştii care formau o importantă ramură de venit nu ar mai fi avut excelentele produse ale agriculturii elveţiene. Deşi e o ţară cunoscută prin frumuseţile alpine, agricultura lor s-a dovedit pe baza cercetărilor lor că e cea mai intensivă din Europa. Are cel mai ridicat preţ de cost dar şi cel mai mare venit brut la hectar. Ultima dată l-am văzut pe Laur la Congresul Internaţional de agricultură de la Bucureşti din 1929.

În familia Boss sunt veniţi doi tineri, rude din Germania. Pentru prima oară aud, la ei, o critică sinceră a politicii lui Hitler.

De la Brugg, trecem prin orăşelul renumit pentru băile sale sulfuroase Schinznach-Bad, apoi prin Lucerna, pe malul lacului celor 4 cantoane, pe admirabila şosea Alpenstrasse, cu un tunel săpat în munte, cu ferestre spre lac, apoi prin Fluelen, satul în mijlocul căruia e ridicat monumentul eroului lor naţional Wilhelm Tell, cu feciorul său cu mărul pe cap.

De aici începem să urcăm prin muntele Glaris, pe la Linthal. Începe să se lase frigul. Apare şi zăpada. Uşoară la început, aproape de vârf, ajunge la 30 cm grosime. Drumul e îngust. Pe stânga peretele muntelui, pe dreapta vale. Mergem în viteza întâi de frica patinajului. În vârful muntelui facem un popas. Acolo e şi un telefon, la care pot umbla dacă sparg geamul cutiei şi folosesc cheia Automobil Clubului din Londra. Hotărâm să continuăm drumul la vale. După o cotitură apare un camion din sens opus. Suntem opriţi bot în bot. Ne dăm jos pentru un mic studiu topografic. Şoferul străin dă puţin înapoi şi mă lasă să trec. Am scăpat şi din acest impas. Noaptea suntem oaspeţii unui mic sat, la un mic han. Sala de consum, foarte simplă, dar bine încălzită. Mama cu fiica croşetează. Petrecem o seară extrem de plăcută în faţa unei mese ales servite. În paturi, găsim sticle de aluminiu cu apă cladă. Adorm cu gândul la înaintaşul meu Golescu, care a avut de ce să se entuziasmeze în această grădină a popoarelor lumii.

Prin Tirol la Viena. Budapesta

A doua zi suntem în Austria. Trecem prin Innsbruck de unde ne îmbrăţişează dulcea vale a Tirolului. Întlnim grupuri de fete şi băieţi, în pitoreştile lor costume, cu obrajii roşii, sănătoşi, cântând. Sandu Aldea, în „Drum şi popas" scrie: Dragostea tirolezului e curată, luminoasă şi inima lui întreagă e ascunsă într-un trandafir ce-l dă iubitei.

Schenckt man sich Rosen Tirol
Weisst man was das bedeuten soll?
Man gibt die Rosen allein
Man gibt sich selber, selber dreins!

Se dau trandafiri în Tirol / ştiţi ce înseamnă aşa ceva / nu se dau numai trandafiri / se dă pe el însuşi cu ei!

S-a înnoptat şi plouă. Ne pomenim deodată în faţa frontierei germane. Poliţistul mă linişteşte. Înainte de a ajunge la Salzburg trebuie să fac 30 km prin Germania, fără viză specială. Mă asigură că pecetea lui mă fereşte de orice încurcătură la ieşirea din Germania. De la Salzburg, prin Linz, unde

Scanned with OKEN Scanner

Dunărea albastră a ajuns adolescentă, măricică şi veselă de vasele ce o parcurg, prin St. Polten, ajungem la Viena.

Rezerv Vienei, tinereţii mele, o jumătate de zi, dar cu maşina. Merg întâi la Alma Mater la Hochschule für Bodenkultur. Cei mai mulţi dintre foştii mei profesori au murit, deşi au trecut numai 11 ani. La bibliotecă, bibliotecarul cum mă vede, se urcă pe o scară şi-mi scoate o lucrare sosită pentru mine de la Berlin, de ani şi ani. Parcul şanţului turcesc, unde au fost săpăturile armatei turceşti când cu asediul Vienei, roieşte de tineri şi tinere. Mă urc prin Grinzing, pe dealul Kahlanberg de unde e cea mai frumoasă privelişte asupra Vienei. Traversăm şi Praterul, renumit pentru uriaşa lui roată „Riedenrad". În fine, merg şi în Gersthofen prin Wahringenrstrasse, unde în strada Ferro nr. 4/8 am locuit la cea mai bătrână pereche vieneză, familia Alois Kengel, fabricant de lichioruri. Aveau 60 de ani de la căsătorie şi oraşul le-a facut o adevărată nuntă de diamant. Acum, nu mai sunt... Câte amintiri, unele mai frumoase decât altele, nu s-au adunat. Un tânăr ne-ar invidia, dar ar trebui să-i povestesc, să-i arăt şi reversul medaliei, lupta cu foamea şi frigul, lipsuri de tot felul, pentru a lua doctoratul. În inflaţia de atunci, eram mulţi milionari dar răbdători de foame. Toate s-au dus, totul s-a cristalizat extrem de repede pentru că tinereţea le-a dat pe toate la o parte şi sănătatea trupească şi sufletească rămâne cel mai scump bun al omenirii.

Suntem seara la Budapesta. De aici spre frontieră, parcurg marea pustă ungară. Sate, în general bogate. Terenuri bine cultivate. Păşuni, pline de cârduri de gâşte, deliciul capitalei ungare. Pentru prima oară văd paznici la gâşte. Întâlnim mulţi tineri pe biciclete, de o parte şi de alta, cu cutii etajate cu gâşte pe care după o scurtă îndopare le vând. Drumurile sunt rele. În afară de şoseaua internaţională spre Bucureşti, celelalte lasă de dorit. Foarte multe căruţe, cu superbi cai Nonius, le deteriorează. Alt cerc al lui Thunen. În apropiere de frontieră, cei 3-4 km îi parcurg greu din cauza noroiului.

La vama românească. Încurcături cu maşina

Am pus piciorul pe pământ românesc în seara de 8 Octombrie. Vameşul ne primeşte cu bineţe, dar la urmă colac peste pupăză, ne cere să plătim vama maşinii, 60.000 lei. Îi perorez că am triptic cu care am călătorit prin atâtea ţări. Nu pot merge acum prin ţara mea? Un străin desigur că poate.

Nu se poate. Vama e riguroasă. Maşina rămâne aici, mergeţi cu trenul la Bucureşti şi veniţi cu banii. Dar cum vameşul crede că sunt doldora de dolari se arată mai binevoitor. Îmi va face o favoare. Mă conduce la Oradea, îmi va închide maşina în garaj, vom veni a doua zi din nou la frontieră, de unde vom telefona la Ministerul de Finanţe şi vom aştepta rezultatul.

La Parc Hotel, seara, suntem obiecte de curiozitate. Sănduţa în special într-un costum transoceanic, cu păpuşa gigant de la El Paso, se plimbă ca o prinţesă a dolarului. În sala restaurantului, în jurul meu, au început să roiască misiţii, în vânătoarea de dolari. Iar eu stau îngândurat, prizonier, ostatic, în faţa acestei lecţii de economie politică. Am cumpărat-o într-o jumătate de oră în ţară străină, fără a da toţi banii, fără a-mi controla paşaportul, am străbătut atâtea ţări şi acum aştept dispoziţiile Ministerului.

Scanned with OKEN Scanner

A doua zi, înapoi spre frontieră, de necaz, am făcut prima victimă, o gâscă, în disperarea sătencii patroane. La vamă încep tratativele. Aflu că directorul general e bunul meu preten Mircea Vulcănescu, coleg în campaniile monografice cu prof. D. Gusti. Dar Mircea rămâne de neînduplecat ca şi Mircea cel Bătrân, în faţa lui Baiazid. Îmi face însă o favoare. Redactează un referat, îl voi prezenta ministrului, şi după două ore ajungem la un compromis: vameşul mă va escorta până la Bucureşti, unde după ce maşina va fi închisă la vamă, va urma expertiza pentru fixarea taxei. Vameşul îmi explică că s-au mai întâmplat două cazuri de acest fel, cu două maşini, de a căror urmă nu mai ştie nimic. La Oradea încărcăm bagajele. Maşina e plină până la refuz. L-am aşezat pe vameş în fund, îngropându-l între cărţi şi păpuşi. Noroc că nu plătim şi pentru ele ceva. După Cluj şi Câmpia Turzii s-a înnoptat. Într-un loc unde se repară şoseaua era să dau într-o groapă, în faţa căreia nu era nici o avertizare. Am frânat brusc şi am rămas în plină noapte cu farurile stinse. S-au ars siguranţele, declară vameşul cu aerul unui cunoscător.

- Văd, spun eu, dar ştii să le repari?

- Habar nu am. Nici eu. E vorba ce facem acum. Vameşul mă asigură că nu e mult până la Aiud şi cu lanternă se oferă să meragă înainte şi eu după el. Am o mică satisfacţie cu vameşul, dar după câteva minute constatăm că nici până la ziuă nu ajungem la Aiud.

Spre norocul nostru ne ajunge o maşină din urmă, al cărui conducător se oferă să meargă cu viteză redusă. Şi astfel în miez de noapte am intrat în Aiud. La Sibiu, după ce în două minute ni s-a reparat siguranţa, în restaurantul ţinut de vestitul Andronic de la Bulevard, ne ospătăm cu alese mâncăruri româneşti. Vameşul are o poftă nebună. Merge pe gratis, mânâncă pe gratis, şi va gusta farmecul Bucureştiului câteva zile. Întâlnesc aici - de necrezut, pe simpaticul domn Dimăncescu, consulul României de la San Francisco. Nu era acolo când am trecut prin Frisco.

Porţiunea Sibiu-Predeal am gustat-o din plin. E duminică şi ziua e superbă. Culmile Negoiului şi ale Munţilor Făgăraş, îmbrăcate într-o dulce culoare violacee, satele făgărăşane cu oameni curat îmbrăcaţi ce jucau hora pe şoseaua de asfalt, îmi demonstrau ce superbe condiţiuni de turism avem. Pentru prima oară străbăteam acest colţ de ţară cu maşina. Într-un sat oamenii ne înconjoară cu căldură.

E Avrig, satul lui Gh. Lazăr. Şi în faţa casei învăţătorului Ranga am jucat hora împreună în cinstea Americii pe care unii o cunoşteau. Cum lăutarii lăsau de dorit, am dat drumul la aparatul meu de radio şi într-un ritm săltăreţ, al lui Fănică luca, am uitat de vamă şi braţ la braţ cu reprezentantul finanţelor, am făcut înfrăţirea.

Am ajuns la Bucureşti la ora 7 seara în ziua de 11 Octombrie, exact la data şi ora la care cu un an înainte debarcam în New-York. L-am instalat pe vameş la hotel Union, i-am dat bani de buzunar şi ne-am înţeles ca peste două zile să vin să-l iau şi să mergem să depunem maşina la vama Obor.

În ziua de 12 Octombrie, m-am dus la gara Ghimpaţi şi la gara Ivăneşti, unde avem cele două ferme care constituiau laboratorul şi seminarul meu de economie agrară. La 14 Octombrie am depus maşina la gara Obor. După două săptămîni am luat-o plătind 30.000 lei vamă. Ni s-a făcut o reducere, pentru că am dovedit că am fost cu ea la studii. Am folosit maşina încă 10 ani,

Scanned with OKEN Scanner

până în anul 1945. Am cunoscut cu ea ţara. Am mai făcut cu ea un mare voiaj în Europa. M-a purtat şi pe timp bun şi pe timp rău, pe drumurile şi prin prafurile Bărăganului. I-am făcut o singură reparaţie, iar în 1945 am vândut-o lui Pavel Blidariu, preşedintele Uniunii Sindicatelor Viticole, cu un preţ cu care mi-am cumpărat patru vagoane cu porumb, pentru crescătoria de porci. Am făcut un ultim tur în ziua vânzării, pe marginea lacului. Acasă erau întristaţi, parcă am fi pierdut o fiinţă iubită.

Încheiam cu aceasta o etapă a vieţii. Studiul agriculturii americane mi-a folosit atât ca profesor cât şi ca fermier.

Harta SUA

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Lista lucrărilor Prof. Nicolae Cornăţeanu

Biblioteca Academiei Române şi Biblioteca Academiei de Ştiinţe agricole şi silvice.

1. Importanţa contabilităţii agricole. Legăturile ei cu politica agrară, economia naţională şi sociologia. Bucureşti 1927. (28 p.)
2. Adaptarea întreprinderilor agricole la condiţiile economice actuale. Bucureşti 1928 (12 p.) Societatea agronomilor (Congresul Agricol din 1928)
3. Agricultura şi cooperaţia în Elveţia. Bucureşti 1928 (supliment la „Buletinul Agriculturii" vol. III 1928). 160 p.
4. Die Bedentung und die rentabilitat der viehzucht in Romanien nach der Agrarreform. Bukarest 1928. Teze de doctorat Viena.
5. Contabilitatea simplă sau contabilitatea dublă? Răspuns domnului Popescu-Bâlteni. Bucureşti 1928. (16 p.)
6. Contabilitatea simplă sau dublă? Răspuns domnului Popescu-Bâlteni. Bucureşti 1928. (30 p.)
7. Oficiile de contabilitate pentru cercetarea stării de rentabilitate a agriculturii. Bucureşti 1928. (Societatea agronomilor). (congresul agricol din 1928)
8. L'organisation des exploitations agricoles en Roumanie. Bucureşti 1929 (21 p.) Extrait de „La Roumanie Agricole" publiee a l' ocasion du XIV-eme Congres International d'Agriculture)
9. Oraganizarea muncii în agricultură. Bucureşti 1929. (56 p.) (Uniunea Camerelor de Agricultură. Cunoştinţe practice pentru agricultură.)
10. Reforma agrară şi gospodăria noastră agricolă. Bucureşti 1930. 330 p. Premiată la cartea românească.
11. Problema datoriilor agricole. Bucureşti 1931. (55 p cutab). Extras din Analele institutului de Cercetări agronomice ale României. Vol II, 1931)
12. Tractorul şi secerătoarea-treierătoarea în agricultura noastră. Bucureşti 1933. (Institutul de cercetări agronomice ale României. Metode, îndrumări, rapoarte, anchete 1932).
13. Cercetări asupra rentabilităţii agriculturii ţărăneşti. Bucureşti 1935 (135 p.) Institutul de cercetări agronomice ale României. Metode, îndrumări, rapoarte.
14. Creşterea şi rentabilitatea porcilor în diferite ţări şi în România. Bucureşti 1935. (82 p) (Institutul de cercetări agronomice ale României. Metode, îndrumări, rapoarte, anchete.)
15. Polica agrară a Statelor Unite ale Americii de Nord. Bucureşti 1936 (128 pag) (Institutul de cercetări agronomice ale României)
16. Titluri şi lucrări. Bucureşti 1936 (12 p.)
17. Mijloace şi metode de îndrumare a agriculturii. Raport general. Bucureşti 1937. (Al XIII-le Congres Agricol. Bucureşti 20 februarie 1937)
18. Răspuns la critica d-lui Popescu-Bălteni. Bucureşti 1938
19. Intervenţia statului în domeniul agriculturii.
20. Nevoile agriculturii româneşti
21. Muncă şi creaţie în agricultura românească. Conferinţă ţinută la „Casele naţionale" în ziua de 14 Februarie. Bucureşti 1940. (16 p.) (Extras din revista "Coferinţa Nr. 3, anul al IV-lea)
22. Tehnică şi economie. Bucureşti 1940 (Extras din "Agricultura nouă" anul VII, Nr. 4/1940)
23. Tehnică şi economie. Conferinţă ţinută la Facultatea de Agronomie din Bucureşti.

24. Die Organisierung der Landwirtschaft. Bukarest, 1942. (Rumanien in Krieg).
25. La Roumanie in guerra. L'organizatione dell'agricultura. Bucarest 1942. 65 pag.
26. Condiţiile pentru intensificarea agriculturii româneşti. Bucureşti. 1943. p. 40-73 (Extras din Analele Facultăţii de Agronomie Bucureşti)
27. L'organisation de l'agriculture roumanie en temps de guerre. 61 p. (La Roumanie et la guerre)
28. Die rumanische Agrarreform unter besonderer Berucksichtigung Sibenburgens. Bukarest (Sonderbdruck aus „Sindergurgen")
29. Economia agrară de N. Cornăţeanu. F. 1, 1944-1947. 729 p. Exemplar de corectură în spalt. Curs ţinut la facultatea de agronomie.
30. Bazele economice ale culturii plantelor şi asolamentelor. F.1. 1957. 242 pag cu tabele (Dartilografiat).
31. Posibilităţi pentru reducerea preţului de cost în creştera vitelor. F.1,(1958) VIII+26p. cu tabele (Dartilografiat).
32. Bazele economice creşterii animalelor. (Dartilografiat). 301 pag cu tab.
33. Cornăţeanu şi ing. agr. Gh. Ciulei: Problema datoriilor agricole. (A doua anchetă în 74.000 gospodării. Bucureşti 1932. 23 p. (Extras din Analele institutului de Cercetări agronomice ale României. Vol IV. 1932, anul III)
34. Cornăţeanu N. , G. Ionescu–Siseşti: la reforme agraire en Roumanie et ses consequences. Bucarest 1937) Academie Roumanie.
35. N. Cornăţeanu, Jean C. Vadiliu..: Rural life in Romania... Bucharest 1940. 54 p. (Fourteenth International Congress of Sociology).
36. N. Cornăţeanu, Jean C. Vasiliu... La vie rurale en Roumanie. Bucharest 1940. (XIV Congres Internaţional de Sociologie)
37. Atanasiu Oreste A: cooperativele de pescuit pentru valorificarea Deltei Dunării. Cu o prefaţă de Prof. N.D.Cornăţeanu. Bucureşti 1939
38. Inspecţiile Ministeriale (lucrare redactată prin grija dlui.agronom A.D.Carabella. Prefata de N.D.Cornăţeanu. Bucuresti 1939. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
39. Popescu-Bîlteni, Filipescu C.: Prof.N.Cornăţeanu. Bucureşti 1939 47pag
40. M S 1937. Jurnal de călătorie. 30.000 km prin SUA. 1935/36. 250 p. Şi în Biblioteca Academiei de Agricultură
41. 1838: Comemorarea prof. N Filip, primul profesor de Zootehnie. O anivesare agronomică în 1974, Dosar Arhive Varia.
42. Istoricul învăţământului agricol-silvic şi veterinar. (În biblioteca Academiei de agricultură)
43. Probleme de economie agrară şi studiul bugetelor ţărăneşti cu rezultate din 2776 gospodării.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Tipar digital realizat la:

EDITURA ŞI TIPOGRAFIA PIM
Şoseaua Ştefan cel Mare şi Sfânt nr. 4, Iaşi – 700497
Tel.:0730.086.676; Fax: 0332.440.730
E-mail: editura@pimcopy.ro
www.pimcopy.ro

Scanned with OKEN Scanner